

সম্পাদকীয়

গদ্য শিল্প :

- পৃথিবীর অভ্যন্তর
অনন্য মৰাং || ১৩
- সমীক্ষাত্মক দৃষ্টিত শিক্ষার আমূল পরিবর্তন - এক আলোচনা
প্রেৰণা নাথ || ১৬
- উদ্যোগত স্থাপনৰ কাৰকসমূহ
ডিম্পী বৰুৱা || ১৮
- Tenancy system of Agriculture and its relevance in the recent time: A study on Rural Lakhimpur District of Assam
Dr. Gobin Chandra Boruah || ২০
- ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত ইতিহাসৰ ৰেঙনি
জয়ন্তজিৎ বৰদলৈ || ২৫
- Plays of Shakespeare and Marlowe
Priyam Pankhi Saikia || ২৯
- Environment and health hazards due to pollution
Subera Begum || ৩৩
- Peaceful Coexistence : Challenges and Prospects
Dr. Lohit Hazarika, Niharika Konwar || ৩৬
- Radio Active Hazard to Animal and Plant kingdom
Manisha Dutta || ৪০
- Bio-diversity and its conservation
Shiwani Gogoi || ৪২
- Mark Twain's *The Adventures of Huckleberry Finn* as a novel of the racial tension and slavery
Saraswati Biswakarma, Krishtina Pegu || ৪৪
- शंकरदेव के बरगीत
गीताश्री दत्त || ৪৭
- সূর কার वात्सल्य वर्णन
कुकी बरुआ || ৪৯
- Role of technology in resource utilization
Gayatri Doley || ৫২
- Nano compound and its application
Dharitree Boruah || ৫৩
- চায়েল এৰুপ্ৰেচ
সবিতা আখতাৰ || ৫৪
- संचार माध्यमों द्वारा प्रसारित विज्ञापन
समीक्षा दत्त || ৫৬
- Cultural region of the world
Priyanka Deka || ৬০
- 'चन्द्रगुप्त' नाटक में इतिहास और कल्पना का समन्वय और नाटक का उद्भव और विकास
सुस्मिता कोवर || ৬৩
- অসমীয়া ৰোমাণ্টিককালীন সাহিত্য কী প্ৰমুখ বিশেষতাই
মনচুম লেখাৰু || ৬৫
- Effects of certain Maternalbio-Social factors on birth weight of Neonates belonging to Ahoms and Sonowal Kacharis of Lakhimpur District, Assam
Minakshi Baruah || ৬৭
- ববীন্দ্রনাথ ঠাকুরৰ শিক্ষা দৰ্শন
পিকুমণি বৰা || ৭১
- Concept of Modernization
Maini Kundu || ৭৩
- The concept of Tourism
Sophie Boruah || ৭৫
- Exploring Arunachal Pradesh
Parineeta Dihingia, Sania Wahid || ৭৯
- Food diversity of Monpa tribe of Arunachal Pradesh
Urmimala Boruah || ৮২
- Traditional dyed, printed and embroidered textiles of China
Bristi Chetia || ৮৭
- उत्तर पूर्वाञ्चल के सांस्कृतिक समन्वय में हिन्दी
मीरा दास || ৯০
- समाचारों का प्रस्तुतिकरण
तवस्सुम खाटून || ৯৫
- हिन्दी आलोचना का उद्भव और विकास
झरना बरुआ || ৯৭
- दुरदर्शन और युवा मानसिकता
डिपा छेत्री || ৯৯
- भारतीय संस्कृति
जामिनीश्री दत्त || १०१

- বিখ্যাত গণিতজ্ঞ ডি. আলেমবাৰ্ট আৰু লেফাৰ্ট
কল্যাণী দত্ত ।। ১০০
- গ্ৰন্থৰ প্ৰাণময় সৌৰভ
কৃষ্ণৰাণী বৰা ।। ১০২

গ্ৰন্থ সমালোচনা :

- চন্দ্ৰপ্ৰকাশ শইকীয়াৰ উপন্যাস মহাবতী
কামেদী শইকীয়া ।। ১০৩

গল্প :

- আবেলি
দুলেন কুমাৰ গগৈ ।। ১১২
- অপূৰ্ণ আশা
জুৰি বৰগোহাঁই ।। ১১৮
- হেঙুলীয়াৰ সন্ধানত
বৰ্ষাৰাণী বৰুৱা ।। ১১২০
- জীৱন চাকনৈয়া
পাপৰি চুতীয়া ।। ১২৩
- সাঁচা প্ৰেমৰ উপহাৰ
পলি বৰুৱা ।। ১২৫

কবিতা :

- অনুভৱ
ভাগ্যশ্ৰী মহন্ত ।। ১২৯
- অস্তিত্ব
প্ৰতীক্ষা কলিতা ।। ১২৯
- প্ৰতিশ্ৰুতি
পুষ্পা শইকীয়া ।। ১২৯
- মৃত্যু
পাপৰি গগৈ ।। ১৩০
- বিষাত
পূজা ভূঞা ।। ১৩০
- আমি কোন
গাৰ্গী ফজলোৰ ।। ১৩০

একাংক নাটক :

- ক্ৰন্দশী আকাশ
হিৰণ্য সভাপণ্ডিত ।। ১০৫

চিত্ৰন :

- প্ৰকৃতিৰ এক ভয়লগা অনুশাসন - প্ৰগতিৰ গতি ঘূৰোৱাটো অসম্ভৱ
অনিতা ডেকা বৰা ।। ১১০

অনুগল্প :

- ছাৰ
নিপন পাংগিং ।। ১২৭
- মেট্ৰ' সহায়
নিপন পাংগিং ।। ১২৭
- আতিথ্য
এমী মেহজাফী হুসেন ।। ১২৭

- চেনেহৰ ককাই
জেচমিন গগৈ ।। ১৩১
- তোমালৈ
কৰবী বৰুৱা ।। ১৩১
- Peom
Priyam Ponkhi Saikia ।। ১৩২
- বিনতী
নিৰ্মালী বৰা ।। ১৩২
- বেটী
সংগীতা প্ৰসাদ ।। ১৩২
- মুগ্ধে ধী পংখ লগা দো
জুৰী বোৱা ।। ১৩৩

- ধূপ
মনসুম লেখাৰু ।। ১৩৩
- ধূপ
প্ৰিয়ংকা শঙ্কৰিয়া ।। ১৩৩
- ভাৰত কিতনা প্যাৰা হৈ
সমুদ্ৰত আঁজি ।। ১৩৪
- দেশ হমাৰা
সীয়া দেৱী ।। ১৩৪

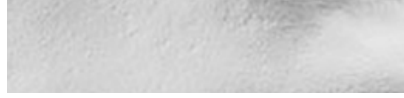
সম্পাদকীয় প্ৰতিবেদন :
১৩৬ - ১৫২

সম্পাদকীয়

যুৱ উচ্ছৃংখলতা আৰু আমাৰ ভৱিষ্যৎ

বিজ্ঞান সভ্যতা আৰু প্ৰযুক্তিৰ উত্তৰণে মানৱ সভ্যতাক যিমানেই উন্নতিৰ শিখৰত অৱতীৰ্ণ কৰাইছে; তাৰ বিপৰীতে ভোগবাদী তথা ব্যক্তিবাদী ক্ষয়িষ্ণুতাই প্ৰতিদিনেই সমাজৰ প্ৰমূল্যবোধক কুটি কুটি নিঃশেষ কৰিছে। সমাজ, সংস্কৃতি তথা জাতিৰ এনে জটিল সন্ধিক্ষণত দিক্‌ভ্ৰান্ত হৈ পৰিছে বৰ্তমানৰ প্ৰজন্ম। কি ভাল, কি বেয়া, শুদ্ধ-অশুদ্ধৰ প্ৰকৃত দিশৰ সন্ধানত আজিৰ প্ৰজন্মই মৰুভূমিত মৰিচীকা খেদিছে। বৰ্তমান সময়ত আটাইতকৈ আলোচিত বিষয়টো হ'ল যুৱ উচ্ছৃংখলতা। যুৱ প্ৰজন্মৰ উচ্ছৃংখল জীৱনধাৰাই বহু সময়ত সমাজখনক বিশৃংখলতাৰ দিশলৈ ধাৰমান কৰি তুলিছে। ছ'চিয়েল মিডিয়াৰ অবাধ তথা অনিয়ন্ত্ৰিত ব্যৱহাৰ, উচ্ছৃংখল বাইক ৰাইডিং, ড্ৰাগছ আৰু অন্যান্য নিষিদ্ধ জগতে যুৱ প্ৰজন্মক ক্ৰমশঃ অন্য গ্ৰহৰ প্ৰাণীলৈ ৰূপান্তৰিত কৰি তুলিছে। এনে উচ্ছৃংখলতাই যুৱ প্ৰজন্মক নিজৰ স্বকীয়তা তথা শিপাৰ পৰা দূৰলৈ ঠেলি পঠিয়াইছে। অধ্যয়ন তথা সাংস্কৃতিক প্ৰমূল্যবোধৰ প্ৰতি থকা দৃষ্টিকটু অনীহাই আজিৰ প্ৰজন্মক এটুকুৰা মাজতে ঘূৰ্ণে ধৰা কাঠলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিছে, যি নিজৰ ঘৰখন অথবা সমাজ কাৰোৰে কামত নাহে। কিন্তু এনে উচ্ছৃংখলতাৰ সমাধান কি? কেৱল যুৱ প্ৰজন্মক দোষাৰোপ কৰিলেই এই সমস্যাৰ সমাধান হ'বনে? বৰ্তমানৰ এই সামাজিক উচ্ছৃংখলতাৰ বাবে বৰ্তমান প্ৰজন্মৰ অভিভাৱকসকলো সমানেই দায়ী। বৰ্তমানৰ অভিভাৱকসকলে নিজৰ সন্তানৰ দাবী পূৰণ কৰিবলৈ গৈ হাতত তুলি দিছে দাবী ম'বাইল, বাইক, লেপটপ ইত্যাদি; কিন্তু সামাজিক দায়বদ্ধতা প্ৰদান কৰাত ব্যৰ্থ হৈছে। বৰ্তমানৰ প্ৰজন্মক এক সঠিক দিশ প্ৰদান কৰাৰ ক্ষেত্ৰত অভিভাৱক, অগ্ৰজ তথা শিক্ষক সমাজৰ যথেষ্ট কৰণীয় আছে। ইয়াৰ মাজতো বৰ্তমানৰ যুৱ প্ৰজন্মৰ বহু প্ৰতিভাই নিজৰ স্বকীয়তাৰ গুণেৰে বিভিন্ন প্ৰেক্ষাপটত জিলিকি উঠিছে। এনে আশাৰ কিৰণসমূহে সমাজখনক উদ্ভাসিত কৰি তোলাক আৰু যুৱ প্ৰজন্মৰ বাবে পাথেয় হৈ ৰওক। লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ আলোচনীখন বৰ্তমানৰ যুৱশক্তিক উচ্ছৃংখল জীৱনধাৰাৰ পৰা মুক্ত কৰি এক সঠিক দিশৰ সন্ধান দিয়াৰ এক ক্ষুদ্ৰ প্ৰয়াস।

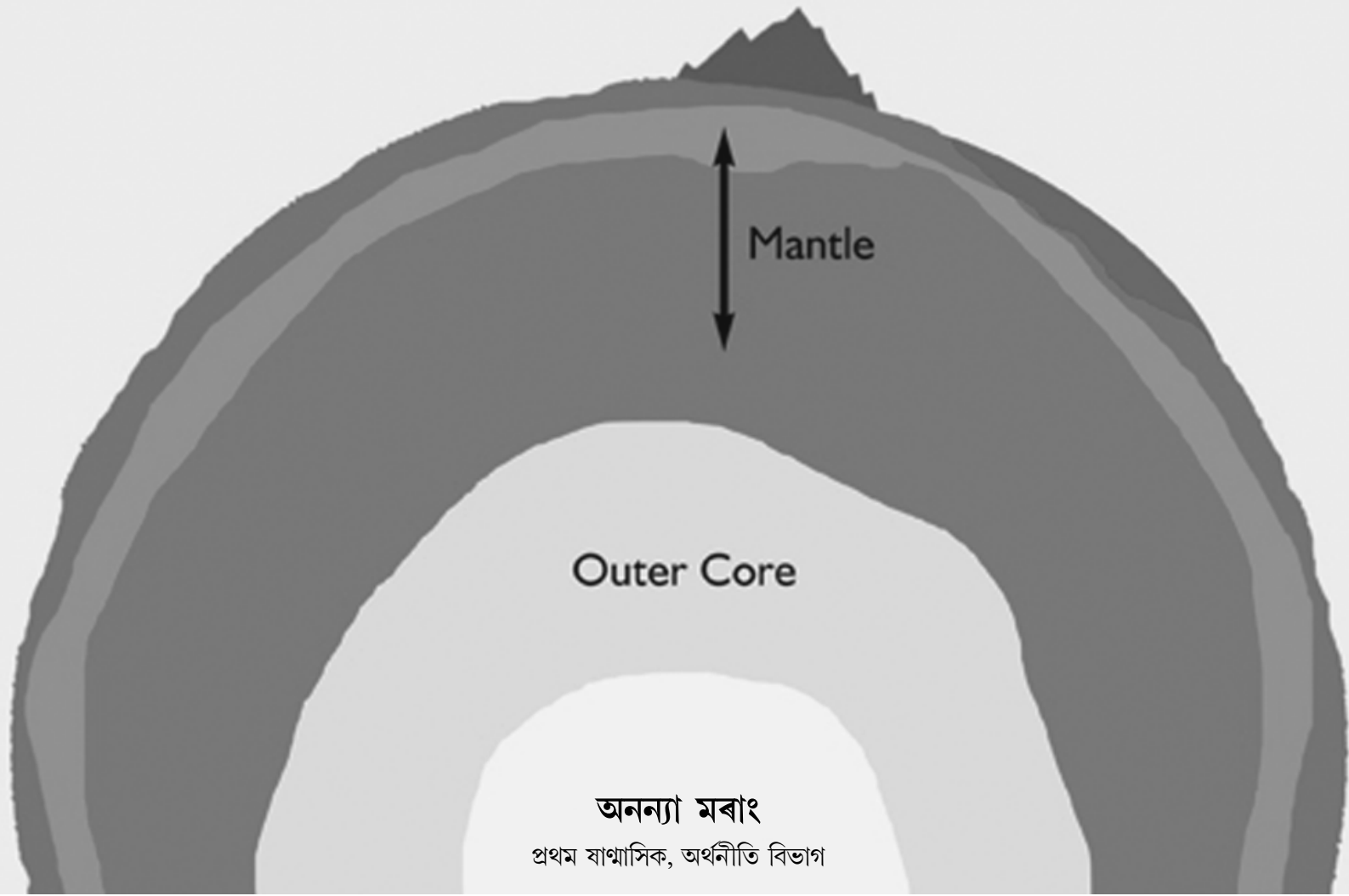
নৱনীতা কোঁচ

গ. দ্য. শি. ল্প

পৃথিৱীৰ

অভ্যন্তৰ

আজিৰ দিনত ঘূৰ্ণীয়া পৃথিৱীৰ উপৰিভাগৰ পৰা বহু হাজাৰ কিলোমিটাৰ ওপৰৰ আকাশত বিচৰণ কৰি আকাশী অবয়বসমূহৰ বিষয়ে অনেক তথ্যকে সঠিকভাৱে সংগ্ৰহ কৰিব পাৰি। পৃথিৱীৰ অভ্যন্তৰত কিছুমান ঘটনা জড়িত হৈ আছে। ভূমিকম্প, আগ্নেয়গিৰি, জল আৰু স্থল ভাগৰ বিস্তৃতিকে ধৰি পৰ্বতমালাৰ উৎপত্তি পৃথিৱীৰ পৰিৱেশৰ ওপৰত প্ৰভাৱ পৰা অনেক ক্ৰিয়াকাণ্ডৰ উৎসও পৃথিৱীৰ অন্তৰ্ভাগৰ ভিন্ন ভিন্ন স্থানত অৱস্থিত। পৃথিৱীৰ আৱৰ্তন বেগ আৰু ইয়াৰ মধ্যাকৰ্ষণ বলৰ প্ৰভাৱত ইয়াত নিহিত থকা বিভিন্ন ভৰৰ পদাৰ্থসমূহ নিজ নিজ ভৰ অনুসৰি বিভিন্ন গভীৰতাত অৱস্থান কৰিছে। ইয়াৰ ফলত পৃথিৱীখনত প্ৰায় সমান ওজনৰ পদাৰ্থৰে গঠিত কিছুসংখ্যক ঐককেন্দ্ৰিক ভৰ সৃষ্টি হৈছে।

সাগৰতলিৰ ভাগ বা পৰ্য্যাপ্তঃ সমুদ্ৰতলিৰ গভীৰতা আৰু অৱস্থিতি অনুসৰি সমুদ্ৰতলিৰ ভূ-অবয়ব প্ৰধানতঃ চাৰিটা ভাগত বিভক্ত। ভাগকেইটা হৈছে—

- ক) মহীসোপান
- খ) মহীঢাল
- গ) গভীৰ সমুদ্ৰতল বা বিতল
- ঘ) সমুদ্ৰখাত বা বন্দৰ

ভূমিকম্প,
আগ্নেয়গিৰি, জল আৰু
স্থল ভাগৰ বিস্তৃতিকে
ধৰি পৰ্বতমালাৰ
উৎপত্তি পৃথিৱীৰ
পৰিৱেশৰ ওপৰত
প্ৰভাৱ পৰা অনেক
ক্ৰিয়াকাণ্ডৰ উৎসও
পৃথিৱীৰ অন্তৰ্ভাগৰ
ভিন্ন ভিন্ন স্থানত
অৱস্থিত।

ক) মহীসোপানঃ সাগৰৰ উপকূলৰ পৰা মহাদেশীয় স্থলভাগৰ যি অংশ হেলনীয়াভাৱে সাগৰৰ তললৈ নামি গৈছে, সেই অংশকে মহীসোপান বোলা হয়। ঠাইভেদে ইয়াৰ গভীৰতা ১০০ মিটাৰৰ পৰা ২০০ মিটাৰ পৰ্যন্তলৈ বিস্তৃত হৈ থাকে। মহীসোপানৰ গড় ঢাল ১° আৰু গড় প্ৰস্থ ৭ কিলোমিটাৰলৈকে বিস্তৃত হৈ থাকে। অৱশ্যে মহীসোপানৰ প্ৰস্থ সকলোতে সমান নহয়। ইউৰোপৰ পশ্চিম অঞ্চলত মহীসোপানৰ প্ৰস্থ প্ৰায় ৩২০ কিলোমিটাৰ। চাইবেৰিয়াৰ উত্তৰফালে উত্তৰ মহাসাগৰত ই ১২০০ কিলোমিটাৰ। উপকূলীয় অঞ্চলত আৰু পৰ্বত মালভূমি আদিৰে আগুৰা অঞ্চলত মহীসোপান ঠেক। সমুদ্ৰৰ দ্বাৰা আবৃত মুঠ মাটিকালিৰ প্ৰায় ৮ শতাংশ ঠাই মহীসোপানৰ অন্তৰ্গত।

মহীসোপান কঠিন শিল-মাটি, বালি আৰু হিমবাহজনিত অৱক্ষেপৰ দ্বাৰা গঠিত। মহীসোপান অঞ্চলত পৃথিৱীৰ বিখ্যাত মাছধৰা অঞ্চলসমূহ যেনে গ্ৰেণ্ড বেংক (Grand Bank) আৰু ডগ্গাৰ বেংক (Doggar Bank) অৱস্থিত। ইয়াৰ মণিক আদি উৎপাদনৰ বাবে উল্লেখযোগ্য স্থান। মহীসোপানৰ অঞ্চলৰ পৰাই প্ৰাকৃতিক গেছ, পেট্ৰলিয়াম জাতীয় সম্পদৰ মুঠ উৎপাদনৰ প্ৰায় এক চতুৰ্থাংশ আহৰণ কৰা হয়।

খ) মহীঢালঃ তুলনামূলকভাৱে থিয় ঢালযুক্ত, গভীৰ সমুদ্ৰৰ পানীৰে আবৃত অংশ য'ত মহীসোপান শেষ হয়। তাৰ পৰাই মহীঢাল আৰম্ভ হয়। মহীঢাল ১০০ ফেদম (১৮০ মিটাৰ) ৰেখাৰ পৰা আৰম্ভ হৈ ২০০০ ফেদম (৩৬০ মি) গভীৰতাত শেষ হয়। মহীঢাল অঞ্চলত মাটিৰ ঢাল হঠাৎ বাঢ়ি যায়, ই প্ৰায় ৫°ৰ পৰা ১৫° লৈকে বিস্তৃত হৈ থাকে। ভাৰতৰ কালিকট উপকূলৰ ঢাল ৫.১৫। আনহাতে স্পেইনৰ ছেণ্ট হেলেনে উপকূলত ইয়াৰ ঢাল বৃদ্ধি হৈ প্ৰায় ৪০° হয়। মহীঢাল মহাসাগৰৰ প্ৰায় ৮.৫ শতাংশ আৰু ৫.৬ পৰা অঞ্চল মহীঢালৰ অন্তৰ্গত। মহীঢালে মুঠ ৫৫ নিযুত বৰ্গ কিঃমিঃ ঠাই আগুৰি আছে।

গ) গভীৰ সমুদ্ৰতল বা বিতলঃ মহীঢালৰ অন্তত গভীৰ বিভূৰ্ণ অঞ্চলকে গভীৰ সমুদ্ৰতল বা বিতল বোলা হয়। ইয়াৰ গভীৰতা ২০০০-৫০০০ মিটাৰৰ ভিতৰত। পৃথিৱীৰ মহাসাগৰসমূহৰ গভীৰ সমুদ্ৰতলে মুঠ সমুদ্ৰতলীৰ ৮২.৭ শতাংশ অঞ্চল আগুৰি আছে, ইয়াৰ ভিতৰত কাষৰীয়া সাগৰ সমূহ বাদ দি আটলান্টিক মহাসাগৰত ৮৫.৮ শতাংশ, ভাৰত মহাসাগৰ আৰু প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ ৭০ শতাংশতকৈ অধিক অঞ্চল

মহীসোপানৰ অঞ্চলৰ পৰাই প্ৰাকৃতিক গেছ, পেট্ৰলিয়াম জাতীয় সম্পদৰ মুঠ উৎপাদনৰ প্ৰায় এক চতুৰ্থাংশ আহৰণ কৰা হয়।

গভীৰ সমুদ্ৰতল বা বিতলৰ অন্তৰ্গত। এই অংশত সমুদ্ৰৰ ঢাল অতি নগণ্য। সেয়েহে গভীৰ সমুদ্ৰতলক প্ৰায় সমতলভূমি যেন দেখা যায়। অৱশ্যে ইয়াৰ অৰ্থ এইটো নহয় যে এই অংশটো সমতলীয়। গভীৰ সমুদ্ৰৰ তলত শিলৰ উপৰিও সামুদ্ৰিক জীৱ, উদ্ভিদ আৰু পাতৰ ছাঁই আদি অৱক্ষেপৰ ফলত সৃষ্টি হোৱা অৱক্ষেপবোৰক সিঙ্ক পংক (Oase) বোলা হয়। গভীৰ সমুদ্ৰতলত বহুতো নিমজ্জিত ভূ-অৱয়ৱ যেনে নিমজ্জিত মালভূমি, শৈলশিৰা আদি পোৱা যায়।

ঘ) গভীৰ সমুদ্ৰখাত বা বন্দৰঃ সমুদ্ৰতলৰ গভীৰতম আৰু ঠেক অংশকেই সমুদ্ৰখাত বা বন্দৰ বোলা হয়। এই খাতবোৰৰ গভীৰতা ৫.৫০০-১০,০০০ মিটাৰৰ ভিতৰত যদিও কিছুমান খাতৰ গভীৰতা তাতকৈ অধিক দেখা যায়। উদাহৰণস্বৰূপে প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ মেৰিয়ানা

খাত আৰু মিণ্ডামাও খাতৰ গভীৰতা ক্ৰমে ১,১,০৩৩ মিঃ আৰু ১০,৭৯৮ মিঃ। এই খাতসমূহ মহাসাগৰৰ মাজভাগৰ সলনি উপকূলৰ কিছু আশে-পাশে দেখা যায়। ইয়াৰ উপৰিও জ্বালামুখী থকা অঞ্চলত এনেধৰণৰ বন্দৰবোৰ দেখা যায়। এই সমুদ্ৰখাতসমূহে সাগৰৰ তলিত কেৱল মাত্ৰ ১.২ শতাংশ ঠাই চাপি আছে। মহাসাগৰৰ বুকুত বৰ্তমানলৈকে ৫৭ টা খাত আৱিষ্কাৰ হৈছে। ইয়াৰে ৩২ টা খাত প্ৰশান্ত মহাসাগৰত, ১৮ টা আটলান্টিক মহাসাগৰত আৰু ৬ টা ভাৰত মহাসাগৰত অৱস্থিত। এই সামুদ্ৰিক খাতবোৰ অৱস্থিতি লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে এই খাতবোৰ ভূ-পৃষ্ঠৰ নবীন ভংগীল পৰ্বতবোৰৰ সমান্তৰালকৈ অৱস্থিত।

৩. সাগৰৰ পানীৰ লৱণতা (Salinity of Ocean Water)ঃ বৰষুণৰ পানীৰ পৰা আৰম্ভ কৰি সাগৰৰ পানীলৈকে পৃথিৱীৰ প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশত পোৱা সকলোধৰণৰ জলসম্পদতে সামান্য পৰিমাণৰ হলেও খনিজ লৱণ দ্ৰৱণীয় অৱস্থাত থাকে। অৱশ্যে লৱণতা শব্দৰে আমি ঘাইকৈ সমুদ্ৰ আৰু কিছুমান হ্ৰদৰ পানীত উচ্চ নিৰিখত দ্ৰৱীভূত লৱণ উপাদানৰ কথাৰে বুজো। প্ৰতি কিলোগ্ৰাম সাগৰৰ পানীত পানীৰ লৱণতাৰ মাপক হিচাপে গণ্য কৰা হয়। সেয়েহে সমুদ্ৰৰ লৱণতাক সহস্ৰাংশ এককৰ (গ্ৰাম/১০০০ গ্ৰাম=সহস্ৰাংশ) সহায়ত প্ৰকাশ কৰা হয়। এই লৱণতা হৈছে সাগৰৰ পানীৰ অন্যতম ৰাসায়নিক বৈশিষ্ট্য। সচৰাচৰ সাগৰৰ পানীৰ ক্ষেত্ৰত ২৪.৭ সহস্ৰাংশ অধিক লৱণীয় পানীক লোণাপানী আৰু ইয়াতকৈ কম লৱণীয় পানীক ঈষৎ লৱণীয় ৰূপে চিহ্নিত কৰা হয়।

৪. মহাদেশীয় বিস্থাপন তত্ত্বঃ মহাদেশীয় বিস্থাপনৰ সম্বন্ধে প্ৰথমতে ১৮৫৮ চনতে এণ্টনিও স্মিডাৰে কৈছিল। কিন্তু তেওঁৰ তত্ত্বটো সেইসময়ত প্ৰচলিত বৈজ্ঞানিক মতামতৰ একেবাৰে বিপৰীত আছিল বাবে কোনোৱে এই বিষয়ে মন কৰা নাছিল। ১৯১০ চনত আমেৰিকাৰ এফ.বি. টেইলৰে পৰ্বতসমূহৰ বিতৰণ সম্বন্ধে বৰ্ণনা দিবলৈ

গৈ মহাদেশমসূহৰ আনুভূমিক বিস্থাপনৰ বৰ্ণনা আগবঢ়ায়। কিন্তু বহুতো কাৰণত তেওঁৰ এই তত্ত্বটোৰে বৰ কম লোকৰহে মন আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছিল। জাৰ্মানীৰ বিজ্ঞানী অধ্যাপক আলফ্ৰেড ৱেগনাৰে প্ৰথমতে এই ধাৰণাটো তত্ত্বৰ আকাৰত ১৯১২ চনত আগবঢ়ায়। কিন্তু সেই সময়ত প্ৰথম বিশ্বযুদ্ধ চলি থকাৰ বাবে তেওঁৰ কথাই অধিক বিজ্ঞানীৰ মন আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সমৰ্থ হোৱা নাছিল। ১৯২৫ চনত ৱেগনাৰৰ এই সম্বন্ধে আলোচনা কৰা কিতাপখনৰ ইংৰাজী অনুবাদ এখন প্ৰকাশ কৰে। তেতিয়াৰ পৰা ই বহুতৰে মন আকৰ্ষণ আৰু প্ৰচাৰ পাবলৈ সমৰ্থ হয় আৰু ইয়াক বিষয়বস্তু হিচাপে লৈ বহুতো বৰ্ণনা প্ৰকাশ পায়।

আলফ্ৰেড ৱেগনাৰ প্ৰকৃততে এগৰাকী জলবায়ুবিদ বা বতৰ বিজ্ঞানী আছিল। তেওঁৰ প্ৰধান আলোচ্য বিষয় আছিল অতীতত হোৱা জলবায়ুৰ পৰিৱৰ্তন। অতীতকালত যে পৃথিৱীৰ জলবায়ুৰ অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আৰু বহুলভাৱে পৰিৱৰ্তন হৈছিল তাৰ বহুতো ভূতাত্ত্বিক প্ৰমাণ পোৱা যায়। শীত প্ৰধান নাতিশীতোষ্ণ মণ্ডলত কয়লাৰ অৱস্থিতিৰ পৰাই বুজা যায় যে সেই অঞ্চলৰ জলবায়ু কাৰ্বনিফেৰাছ যুগত উত্তপ্ত আৰু সেমেকা আছিল আৰু স্বাভাৱিক উদ্ভিদ আছিল ডাঠ হাবি; যাৰ পৰাই কালক্ৰমত প্ৰচুৰ কয়লাৰ স্তৰৰ উৎপত্তি হয়। আকৌ ভাৰতবৰ্ষ, দক্ষিণ আফ্ৰিকা আদিত বৰ্তমানৰ জলবায়ু উষ্ণ যদিও কাৰ্বনিফেৰাছ যুগত শীতল জলবায়ু আৰু হিমবাহ থকাৰ প্ৰমাণো পোৱা যায়। ইয়াৰ কাৰণ নিশ্চয় তলৰ দুটাৰ কোনোবা এটা হ'ব লাগিব— ১) জলবায়ুৰ মণ্ডলসমূহৰ বিস্থাপন বা ২) মহাদেশসমূহৰ স্থলভাগৰ বিস্থাপন। জলবায়ুৰ মণ্ডলসমূহৰ বিতৰণ ঘাইকৈ সূৰ্যইহে নিয়ন্ত্ৰণ কৰে। গতিকে এনে হ'ব লাগিলে সূৰ্যই নিজৰ নিয়ন্ত্ৰণ (Control) হেৰুৱাব লাগিব। সাধাৰণতে স্থলভাগে স্থান পৰিৱৰ্তন কৰাটোৰহে সম্ভাৱনা অধিক।

৫. গিৰিজনি আন্দোলন আৰু

মহীভাৱক আন্দোলন (Orogenic Earth Movement and Expeirogenetic or opeirogenic or continent and platau building movement) বা মহাদেশীয় আৰু মালভূমি গঠন কাৰী আন্দোলনঃ

ক) গিৰিজনি আন্দোলন (Orogenic Earth Movement)ঃ Orogenic শব্দটো আন এটা গ্ৰীক শব্দ Oros ৰ পৰা অহা। Oros শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে পৰ্বত আৰু Geny শব্দটো Genesis শব্দটোৰ পৰা অহা। Genesis শব্দটোৰ অৰ্থ হ'ল উৎপত্তি বা সৃষ্টি। গতিকে Orogeny শব্দটোৰ অৰ্থ হ'ল পৰ্বত গঠনকাৰী আৰু গিৰিজনি শক্তি মানে পৰ্বত গঠনকাৰী শক্তি। পৃথিৱীৰ পৰ্বতসমূহ এইবিধ শক্তিৰ ফলতে উৎপত্তি হয়। সাধাৰণতে গিৰিজনি আন্দোলন সংঘটিত হয় সংকোচন বলৰ প্ৰভাৱত।

পাতাল বিকপনী শক্তিসমূহে যেতিয়া ধৰাপৃষ্ঠৰ লগত স্পৰ্শৰৈখিকভাৱে ক্ৰিয়া কৰে তেতিয়া পৃথিৱীৰ অণুমাণ্ডলৰ (Lithosphere) উপৰিভাগত ভূ-সংকোচন (Compression) আৰু ভূ-সম্প্ৰসাৰণ (Tension)এ দেখা দিয়ে। ফলত ওপৰৰ স্তৰসমূহত প্ৰতিবল আৰু বিকাৰৰ (Stress and Strain) উৎপত্তি হয়। পৃথিৱীৰ হিমালয়, আন্দ্ৰাছ আদি বিশাল পৰ্বতসমূহ এই আন্দোলনৰ ফলতেই উৎপত্তি হৈছে। পৃথিৱীৰ বহুত পাহাৰ-পৰ্বতেই এই আন্দোলনৰ ফলতেই গঠিত হোৱা হেতুকে ইয়াক গিৰিজনি ভূ-আন্দোলন বুলিও কোৱা হয়। ভূ-সংকোচনৰ প্ৰভাৱৰ ফলত ধৰাপৃষ্ঠত ভংগ (Folds), প্ৰতিগামী চ্যুতি আৰু অভিক্ষেপ চ্যুতি (Reverse fault and thrust fault) আদিৰ উৎপত্তি হয়। কিন্তু অনুলোম চ্যুতি (Normal fault)ৰ উৎপত্তি নহয়। অৱশ্যে মহাদেশীয় সঞ্চাৰ (Continental drift), তেজস্ক্ৰিয় পদাৰ্থবোৰৰ পাৰমাণৱিক বিস্ফোৰণৰ ফলত উৎপন্ন হোৱা উত্তাপ (Radio active heat) উষ্ণীয় সংবহন স্ৰোত (Convictional current) আৰু

সমস্থিতি ভাৰসাম্য (Isostatic adjustment) আদিৰ ক্ৰিয়াৰ ফলতো বিভংগ, চ্যুতি, সন্ধি আৰু বিষম বিন্যাস আদিৰো সৃষ্টি হয়।

খ) মহীভৱন বা মহাদেশ আৰু মালভূমি গঠনকাৰী আন্দোলন (Expeirogenetic or opeirogenic or Continent and Plateau building movemet)ঃ 'Expeirogenic' শব্দটো প্ৰকৃততে এটা গ্ৰীক ভাষাৰ শব্দ 'Epeiros' ৰ পৰা উৎপত্তি হোৱা। এই শব্দটোৰ অৰ্থ হৈছে মহাদেশ। এই আন্দোলনে স্থলভাগক উত্থিত কৰে (Elevated) বা অৱনমিত কৰে। সেইবাবে এই আন্দোলনক মহাদেশ সংগঠনক (Continent making) আন্দোলন বুলি কোৱা হয়। উদাহৰণ হিচাপে ৰাছিয়াৰ নাম উচ্চবেদী (Russian Platform) আৰু আমাৰ ভাৰতবৰ্ষৰ বিষ্ণু পৰ্বতকে ল'ব পাৰি, কাৰণ দুয়োডোখৰ ঠায়েই আনুভূমিকভাৱে স্তৰীভূত হৈ থকা (Herigortallybedded) উঠি অহা স্তম্ভ বা শিলাখণ্ড (Block) আৰু ইহঁতৰ থিয় গৰাও (Escarpment) আছে। এই আন্দোলন ধৰাপৃষ্ঠৰ অৰীয় আন্দোলন (Radial movement)। মহাদেশৰ উঠি অহা অংশক ধনাত্মক অংশ (Positive area) আৰু বহি যোৱা অংশক ঋণাত্মক অংশ (Negative area) বুলি কোৱা হয়। এই আন্দোলন পৃথিৱীৰ বিস্তৃত এলেকাজুৰি হয় আৰু ইয়াৰ ফলত মহাদেশীয় বেদী (Continents) আৰু মহাসাগৰীয় দ্ৰোণীৰ উচ্চতাৰ ইফাল-সিফাল হয় বা পৰিৱৰ্তন হয়। কেতিয়াবা আকৌ মহাদেশীয় বেদীত ফাট মেলি বিস্তীৰ্ণ অঞ্চলত বিদৰৰ সৃষ্টি কৰে। এই আন্দোলনক উত্থান আৰু অৱনমনৰ ভিত্তিত তলত দিয়া দৰে দুটা ভাগত ভাগ কৰিব পৰা যায়।

১) মাটি উত্থিত হোৱা উদাহৰণ (Examples of subsidence of Land)

২) স্থলভাগ অৱনমিত হোৱাৰ উদাহৰণ (Examples of Elevation of land)

Education changes lives

ৰাজ্যখন সুচাৰুৰূপে চলাই নিয়াৰ চাবিকাঠি যিসকল ব্যক্তি তেওঁলোকেই আকৌ
নিৰ্বাচিত হয় অসং উপায়েৰে।

সম্প্ৰতি অসমত চলি থকা গুৰুত্বপূৰ্ণ কেলেংকাৰীটো হৈছে এ.পি.এছ.চি. পৰীক্ষা।

প্ৰত্যেক মানুহৰে শৰীৰতে আসুৰিক শক্তি কিছুমান থাকে। তাক দমন কৰিব
পৰা জনেই শান্ত আৰু দমন কৰিব নোৱাৰাজনেই দুষ্ট।

বৰ্তমান যুগৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা ইমানেই প্ৰতিযোগিতামূলক হোৱা আমি দেখিবলৈ
পাইছো যে এখন প্ৰতিষ্ঠিত উচ্চ শিক্ষানুষ্ঠানত নামভৰ্তিৰ বাবেও ৮০ ৰ পৰা
৯০ শতাংশ লাভ কৰিলেহে নামভৰ্তিকৰণ হয়। এনেকুৱাও সময় আছিল যি
সময়ত নেকি ৫০ শতাংশকো আগস্থান দিছিল। কিন্তু, বৰ্তমান এই সময় আৰু
নাই। বৰ্তমানৰ শিক্ষা ব্যৱস্থাই যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক অধ্যয়নমুখী কৰি তুলিছে
বা মেধাৱী কৰি তুলিছে তাৰ কোনো সন্দেহ নাই। কিন্তু দুখৰ বিষয় হৈছে যে
এনে এক প্ৰেক্ষাপটটো সৰ্বভাৰতীয় বা আমাৰ ৰাজ্যিক পৰ্যায়ৰ প্ৰতিযোগিতামূলক
পৰীক্ষাসমূহক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক অসং উপায় অৱলম্বন কৰি নিৰ্বাচন কৰি চৰকাৰী
বিষয়াৰ চাকৰি দি আহিছে। যাৰ ফলত আমাৰ মেধাসম্পন্ন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসমূহ কোনো
কোনো ঠাইত পিছপৰি কোনো ধনীৰ দুলালে বা কোনো ৰাজনৈতিক বিষয়াৰ
সন্তানে অনুপযুক্ত হৈয়ো বিষয়া বাবসমূহ পাবলৈ সক্ষম হৈ আহিছে।

সম্প্ৰতি অসমত চলি থকা গুৰুত্বপূৰ্ণ কেলেংকাৰীটো হৈছে এ.পি.এছ.চি.
পৰীক্ষা। এ.পি.এছ.চি. পৰীক্ষা, য'ত মেধাৰ মাপকাঠীৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি
ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিৰ্বাচন কৰে অসমৰ প্ৰশাসনিক বিষয়াৰ পদবীসমূহৰ বাবে। কিন্তু,
বৰ্তমান এই পদবীসমূহৰ প্ৰাৰ্থী নিৰ্বাচন কৰে মেধাৰ ভিত্তিত নহয় বৰঞ্চ কোটি
কোটি টকাৰ বিনিময়ত একো একোজন প্ৰশাসনিক বিষয়া বৰ্তমান নিৰ্বাচিত

সমীক্ষাত্মক
দৃষ্টিত
শিক্ষাৰ আমূল
পৰিৱৰ্তন
এটি চমু অৱলোকন

প্ৰেৰণা নাথ

তৃতীয় মাধ্যমিক, গণিত বিভাগ

হৈছে। ৰাজ্যখন সুচাৰুৰূপে চলাই নিয়াৰ চাবিকাঠি যিসকল ব্যক্তি তেওঁলোকেই আকৌ নিৰ্বাচিত হয় অসং উপায়েৰে। তেন্তে ৰাজ্যখন সুচাৰুৰূপে পৰিচালনা হ'ব বুলি আমি কিমান দূৰলৈ আশাবাদী হ'ব পাৰিম এখন সমাজত শৃংখলাবদ্ধভাৱে পৰিচালনা হ'বলৈ হ'লে সচেতন হ'ব লাগিব সমাজৰ প্ৰতিজন ব্যক্তি। কিন্তু, প্ৰশ্ন হয় আমাৰ সমাজত সচেতন নাগৰিকৰ সংখ্যা কিমান? এ.পি.এছ.চি এই কেলেংকাৰী বৰ্তমানৰ নহয়। বহু বছৰ আগৰ পৰা এক পৰম্পৰা হিচাপে অসং উপায়েৰে প্ৰাৰ্থী নিৰ্বাচিত কৰি চৰকাৰী বিষয়া নিযুক্তি দি আহিছে। যাৰ জৰিয়তে গোটেই সমাজখন অসংভাৱে পৰিচালিত হৈ গৈ আছে। এটা বীজ যদি যদি অংকুৰণ অৱস্থাতে পোকে ধৰে তেন্তে সেই বীজৰ পৰা ভাল ফল পাব পাৰিম বুলি আমি আশা কৰিব নোৱাৰোঁ। তদুপৰি যিসকল বিষয়া নিজৰ চাকৰিটোকে অসং উপায়েৰে গ্ৰহণ কৰি লাভ কৰিব তেওঁলোকে আন দহজনকো অসং উপায়েৰে চাকৰি দিবলৈ কুণ্ঠাবোধ নকৰিব। ইয়াৰ দ্বাৰায়ে এখন ৰাজ্যৰ প্ৰগতি হ'ব তাৰ আমি কিঞ্চিত মানো আশা কৰিব নোৱাৰোঁ। অসমীয়াৰ সেই কাৰণে ফকৰা-যোজনা কয় উডক ভেঁটা ৰখীয়া দি জানো কিবা লাভ আছে।

ইয়াৰ উপৰি যদি আমি চাবলৈ যাওঁ, যি আমাৰ জীৱন গঢ়ে শিক্ষকসকল, শিক্ষকৰ চাকৰি নিযুক্তিকৰণ প্ৰক্ৰিয়াটোও পূৰ্বৰ পৰা অসং উপায়েৰে চলি আহিছে। সততে দেখিবলৈ পোৱা যায় কোনো ৰাজনৈতিক আমোলাৰ অতি ঘনিষ্ঠ ব্যক্তি নতুবা কোনো ধনী লোকৰ সম্পৰ্কীয় ও কম অৰ্হতাৰে শিক্ষকৰ চাকৰিত নিযুক্ত হয়। যাৰ ফলত পিছৰ পৰ্যায়ত প্ৰশিক্ষণৰ ওপৰত প্ৰশিক্ষণ ল'ব লগা হয়। যিসকল ব্যক্তিয়ে মানৱ সম্পদ গঢ়ে তেওঁলোকো যদিও অসং উপায়েৰে নিযুক্ত হয় তেন্তে তেওঁলোকৰ দ্বাৰা সঠিক সম্পদ গঢ় লৈ উঠিব বুলি কিমান দূৰলৈ ভাবিব পাৰিম। কিন্তু বৰ্তমান যি টেট শিক্ষা প্ৰচলন কৰি মেধাৰ ভিত্তিত শিক্ষক নিযুক্তিৰ প্ৰক্ৰিয়া প্ৰৱৰ্তন কৰিছে ই আমাৰ

বাবে অতি শুভ লক্ষণ তাৰোপৰি সহানুভূতিশীলতাৰ যি চাকৰি নিযুক্তিকৰণ প্ৰক্ৰিয়া এই প্ৰক্ৰিয়াত আমি দেখিবলৈ পাওঁ যে অফিচৰ কেৰাণী মহৰীসকলে অসং উপায় অৱলম্বন কৰি তেওঁলোকে নিজে নিৰ্বাচন কৰা প্ৰাৰ্থীক চাকৰি প্ৰদান কৰিছে। য'ত এখন ঘৰত এজন ব্যক্তি ঢুকুৱাৰ বিপৰীতে কোনো লোকক সেই চাকৰিত নিযুক্তি দি সেই অসহায় ঘৰখনক সহায়ৰ হাত আগবঢ়াব লাগিছিল। তেনেকুৱা অৱস্থাত

কোনো আন ব্যক্তিক নিযুক্তি দি সেই পদত অসহায় ঘৰখনক ধ্বংসৰ গৰাহলৈ ঠেলি দিছে।

মানৱ কেতিয়াবা দানৱ হয়। প্ৰত্যেক মানুহৰে শৰীৰতে আসুৰিক শক্তি কিছুমান থাকে। তাক দমন কৰিব পৰা জনেই শান্ত আৰু দমন কৰিব নোৱাৰাজনেই দুষ্ক। কেতিয়াবা মানুহে এই আসুৰিক শক্তিক দমন কৰিব নোৱাৰি কিছুমান বিভ্ৰান্তিমূলক বা বিপদমূলক কাম কৰি পেলাই অপৰাধ কৰে। তেনে ব্যক্তিক আইনে দোষী বুলি চিনাক্ত কৰি নিয়াৰ পিছতো সেই ব্যক্তিজনক ধনৰ বিনিময়ত দোষী নোহোৱা কৰি নিৰ্দোষীজনক মিছা যুক্তিৰে যেতিয়া আইনৰ আগত দোষী সাব্যস্ত কৰে তেনে ক্ষেত্ৰত

শিক্ষাৰ সং প্ৰয়োগ হৈছে বুলি ভবাটো অতি কঠোৰ। শিক্ষা ল'লেই নহ'ব তাৰ প্ৰয়োগিক দিশটো সঠিক হোৱাটো অতি জৰুৰী।

উদাহৰণ দিবলৈ গ'লে সমাজৰ এনে বিৰোধী, দেশ আৰু ৰাজ্যৰ এনে অপকাৰী কাৰ্য বহুতো আছে তাক আমি আৰু বিশেষ পৰ্যালোচনা কৰিবলৈ নাযাও। কিন্তু কথা হ'ল যদি সমাজৰ এনে বিৰোধী, সমূলক্ষে বেআইনী কামসমূহ আঁতৰাই পেলাব নোৱাৰে তেন্তে এখন নিকা সুস্থ সমাজ পাব

পাৰিম বুলি আমি ক'ব নোৱাৰিম কেতিয়াও। শেষত বৰ্তমান যি টেট পৰীক্ষাৰ দ্বাৰা শিক্ষক নিযুক্তিকৰণ এ.পি.এছ.চি.ৰ শেহতীয়া কেলেংকাৰী ফাদিলকৰণ আদি পদক্ষেপ সমূহে বৰ্তমান শিক্ষা ব্যৱস্থাত যে এক আশানুৰূপ ফল দিব তাৰ আমি উমান পাইছো। সেয়ে আমি আহ্বান জনাইছো এনেধৰণৰ চৰকাৰে সমাজ বিৰোধী কামৰ প্ৰতি কঠোৰ পদক্ষেপ লৈ নিকা ভাবমূৰ্তিৰে প্ৰতিটো শিক্ষাৰ লগত জড়িত বিষয়বিলাকৰ ওপৰত সমাজৰ আশানুৰূপ ফলৰ বাবে সুস্থিৰভাৱে কাম কৰি যাওক তেতিয়াহে নৱপ্ৰজন্মৰ আশাৰ ৰেঙণি প্ৰস্ফুটিত হ'ব, দেশৰ উন্নতি হ'ব, সফলতাৰ হাঁহিৰ আভাই পোহৰাই তুলিব জগতখনি।

উদ্যোগ স্থাপনৰ

কাৰকসমূহ

ডিম্পী বৰুৱা

পঞ্চম ষাণ্মাসিক, ভূগোল বিজ্ঞান বিভাগ

উদ্যোগ স্থাপনৰ অৱস্থানিক কাৰক (Factors of Location):

সকলোবোৰ উদ্যোগিক কাম-কাজেই কেঁচামাল, শক্তি সম্পদ, মূলধন, বজাৰ আৰু শ্ৰমিক বলৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল। উদ্যোগৰ প্ৰতিষ্ঠা আৰু সফলতাৰ অন্তৰালত থকা এই প্ৰতিটো কাৰকক আকৌ পৰিবহণ নামৰ তৃতীয়ক খণ্ডৰ কাৰকটোৱে উদ্যোগক্ষেত্ৰৰ ওচৰ চপাই দিয়ে। সেয়েহে উদ্যোগ পৰিচালনাৰ কাৰকসমূহক উদ্যোগস্থলীলৈ কঢ়িয়াই অনা আৰু উদ্যোগত উৎপাদিত সত্তাৰ বজাৰলৈ উলিয়াই নিয়াৰ উদ্দেশ্য বহন কৰিব লগা মুঠ পৰিবহণৰ খৰচ যি স্থানত উদ্যোগটো স্থাপন কৰিলে আটাইতকৈ কম হয় ঠিক সেই অৱস্থানতে উদ্যোগটো প্ৰতিষ্ঠা হয়। উদ্যোগভেদে ইয়াৰ প্ৰয়োজনীয় কেঁচামাল, শক্তি অথবা শ্ৰমিক পৰিবহণ শিতানত কৰিবলগীয়া খৰচৰ ৰাশিটো সালসলনি হয়। লো-তীখা উদ্যোগৰ ক্ষেত্ৰত বৃহৎ পৰিমাণৰ আকৰিক লোহা বা কয়লা দূৰৰ পৰা কঢ়িয়াই অনাৰ খৰচ উদ্যোগটোত উৎপাদিত লৌহ সত্তাৰখিনি দূৰৰ বজাৰলৈ প্ৰেৰণ কৰাৰ খৰচতকৈ বহুগুণে বৃদ্ধি পায়। ইফালে এলুমিনিয়ামৰ বাচন-বৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰত উদ্যোগস্থলীত ব্যৱহাৰ কৰিবলগীয়া ধাতুপিণ্ড এটাৰ তুলনাত ইয়াৰ পৰা নিৰ্মিত পৰ্বতসদৃশ বাচন-বৰ্তনৰ দৰ্মেটো বজাৰলৈ দাঙি নিয়াৰ খৰচ বহুত বেছি। ৰাসায়নিক সাৰ উদ্যোগৰ কাৰণে আকৌ বিজুলী শক্তিৰ যোগানেহে উদ্যোগটোৰ কাম-কাজৰ নিৰ্ণেয়ক কাৰক। সেয়েহে ব্যৱহৃত কেঁচামাল আৰু পৰিসজ্জিত সত্তাৰৰ লক্ষণ অনুসৰি উদ্ভৱ হোৱা পৰিবহণ ব্যয়ৰ সৈতে সংগতি ৰাখিয়েই বিভিন্ন উদ্যোগৰ ভৌগোলিক অৱস্থানসমূহ নিৰ্ধাৰণ কৰা হয়।

১. কেঁচামাল (Raw Materials): উদ্যোগত ব্যৱহাৰ হোৱাৰ ফলত ওজন অথবা পৰিমাণ কমি যোৱা লক্ষণৰ অথবা অতি কম সময়ৰ ভিতৰত নষ্ট হোৱা জাতৰ কেঁচামালৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল উদ্যোগসমূহ নিশ্চিতভাৱেই কেঁচামালৰ উৎপাদনস্থলীৰ মাজে মাজে গঢ় লয়। ভাৰতৰ ক্ষেত্ৰত উত্তৰ প্ৰদেশৰ কুঁহিয়াৰ খেতিৰ এলেকাটোত চেনি উদ্যোগ, গুজৰাটৰ মহেশানা, হিম্মত নগৰ আৰু আনন্দত অৱস্থিত দুগ্ধ উদ্যোগ, মধ্যপ্ৰদেশৰ নেপানগৰত অৱস্থিত বাতৰি কাকতৰ উদ্যোগ, উজনি অসমত চাহ বাগিচাৰ মাজে মাজে চাহ প্ৰস্তুতকৰণৰ কাৰখানা আৰু সদৌ শেষত মধ্য আৰু পূব-মধ্য ভাৰতৰ কয়লা আৰু লৌহ আকৰ উৎপাদনক্ষেত্ৰৰ মাজে মাজে মূৰ তুলি থকা সুবৃহৎ লো-তীখাৰ কাৰখানাবোৰে এই উক্তিৰ সাৰ্থকতা প্ৰতিপন্ন কৰি আহিছে।

২. শক্তি সম্পদ (Power):

সকলোবোৰ উদ্যোগতেই কল-কজা চলোৱাৰ উপৰি ধাতুৰ গলন অথবা বিভংগন প্ৰভৃতি কাম-কাজ আৰু দ্ৰব্যৰ আভ্যন্তৰীণ স্থানান্তৰ কাৰ্যৰ উদ্দেশ্যে শক্তিৰ প্ৰয়োজন হয়। ৰাসায়নিক সাৰ, এলুমিনিয়ামৰ আচবাব প্ৰস্তুতকৰণৰ দৰে ঔদ্যোগিক কাম-কাজত আকৌ কেঁচামালৰ তুলনাত বিজুলী শক্তিৰ শিতানতহে অধিক খৰচ হয়। বিয়োগে পৰিমাণৰ কয়লা পুৰিহে লোৰ গলন অথবা চুণশিলৰ পৰা চিমেণ্টৰ প্ৰস্তুত কাৰ্য সম্ভৱপৰ হয়। গতিকে অধিক পৰিমাণে শক্তি নিৰ্ভৰ (Power intensive) এনেবোৰ উদ্যোগ শক্তিসম্পদৰ উৎসৰ নাতিদুৰত গঢ় লয়। এই সূত্ৰে ভাৰতৰ বৃহত্তম ৰাসায়নিক সাৰৰ কাৰখানা দামোদৰ উপত্যকাৰ কয়লা আৰু জলবিদ্যুৎ উৎপাদনস্থলীত অৱস্থান কৰা দেখা যায়। আকৌ দেশৰ প্ৰায়বোৰ চিমেণ্ট উদ্যোগেই চুণশিল বলয়ৰ পূব সীমান্তত কয়লাখনিৰ নূন্যতম দূৰত্বত অৱস্থিত। ঠিক সেইদৰেই জলবিদ্যুৎ শক্তিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল চালেম, ভদ্রাৱতী আৰু বিজয়নগৰ তীখা প্ৰকল্পক বাদ দি দেশৰ প্ৰায়কেইটা সুবৃহৎ তীখা কাৰখানাই দামোদৰ, মহানদী আৰু গোদাবৰী অৱবাহিকাৰ কয়লাখনি অঞ্চলত অৱস্থান কৰিছে।

৩. বজাৰ (Market):

পৰিসজ্জিত দ্ৰব্যসম্পদৰ পৰিবহণ ব্যয় কেঁচামালৰ কমপক্ষেও সমান হ'লে উদ্যোগটোৱে বজাৰ অৱস্থানতে গঢ় লয়। সেয়েহে গধুৰ যন্ত্ৰপাতি, গুৰু ৰাসায়নিক দ্ৰব্য, বস্ত্ৰ উদ্যোগ, তেল শোধনাগাৰ প্ৰভৃতি উদ্যোগসমূহ ইহঁতৰ বজাৰ এলেকাত অৱস্থান কৰে। পৰিসজ্জিত বস্ত্ৰৰ তুলনাত কপাহৰ পৰিবহণ খৰচ কম কাৰণেই ভাৰতৰ প্ৰতিখন প্ৰদেশতে কমেও এটাকৈ হ'লেও কাপোৰৰ কল আছে। পেট্ৰলজাত দ্ৰব্যসমূহ ভাগে ভাগে কঢ়িওৱাতকৈ খনিজ তেল অশোধিত অৱস্থাত সৰবৰাহ কৰিবলৈ সহজ। তদুপৰি ইয়াক শোধন কৰোঁতে উৎপন্ন হোৱা গৌণ উপজক কেঁচামালৰূপে ব্যৱহাৰ কৰা ৰাসায়নিক উদ্যোগসমূহো নিজ-নিজ বজাৰ অঞ্চলতহে

গঢ় লয়। সেয়েহে মথুৰা, পানিপথ, বৰৌনী, হলদিয়া, চেম্বাই প্ৰভৃতি তেল শোধনাগাৰসমূহে ভাৰতৰ কিছুমান উল্লেখযোগ্য বিপণন ক্ষেত্ৰৰ ওচৰতহে গঢ় লৈছে। অসমৰ মৰাণ আৰু নাগালেণ্ডৰ ডিমাপুৰত স্থাপন কৰা এলুমিনিয়ামৰ বাচন-বৰ্তন নিৰ্মাণ কৰা কাৰখানা দুটাও বজাৰকেন্দ্ৰিক অৱস্থানত স্থাপন হোৱা বুলিয়েই ক'ব লাগিব।

৪. পৰিবহণ (Transport):

মুম্বাই, কলকাতা, দিল্লী, চেম্বাই অথবা অসমৰ গুৱাহাটী, তিনিচুকীয়া প্ৰভৃতি চহৰবোৰত চহৰখনৰ কলেৱৰ তুলনাত কিছুহলেও বেছি জোখত সৰু-বৰ ভালেমান উদ্যোগ গঢ়ি উঠে। একো একোটা এলেকাৰ কেন্দ্ৰীয় অৱস্থান হোৱাৰ কাৰণে এনেবোৰ ঠাইত কেইবাটাও ৰে'লপথ অথবা স্থলপথ আহি লগ হয়। গতিকে কেঁচামাল আৰু পৰিসজ্জিত সত্তাৰ সৰবৰাহৰ সুবিধা গ্ৰহণ কৰি এনেবোৰ ঠাইত ঠাইখনৰ লগত খাপ নোখোৱাধৰণৰ উদ্যোগ কিছুমানো গঢ় লয়। বৰৌনীৰ তেল শোধনাগাৰ, আলীগড়ৰ তলা নাইবা কেচিকটাৰী, নৈনীৰ গ্লাচ প্ৰভৃতি উদ্যোগসমূহ পৰিবহণ সুবিধাৰ আধাৰত প্ৰতিষ্ঠিত। তদুপৰি ভাৰতৰ কোনো এটা গুৰু উদ্যোগেই একোটা প্ৰধান ৰে'লপথ ভিন্ন অন্য অৱস্থানত প্ৰতিষ্ঠা হোৱাও দেখা নাযায়। ভূপাল, জব্বলপুৰ, বড়োদৰা, কানপুৰ, লুধিয়ানা প্ৰভৃতি ভাৰতৰ আন একশ্ৰেণী ঔদ্যোগিক চহৰ গঢ়ি উঠাৰ অন্তৰালতো এনেবোৰ চহৰ একাধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ ৰে'লপথৰ জংচনত অৱস্থান কৰাৰ বাহিৰে আন কোনো সৰল কাৰণ পোৱা নাযায়।

৫. শ্ৰমিক (Labour):

শ্ৰমিক বল যিকোনো উদ্যোগৰ অপৰিহাৰ্য কাৰক হ'লেও সাম্প্ৰতিক ভাৰতত শ্ৰমিকৰ যোগান উদ্যোগৰ অৱস্থান নিৰ্ণয়কাৰী কাৰক নহয়। কাৰণ, আজিৰ জনবহুল ভাৰতৰ যিকোনো অৱস্থানতে দক্ষতাসম্পন্ন শ্ৰমিকৰ অভাৱ নাই। তদুপৰি পৰিবহণ আৰু যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ ক্ষিপ্ৰ উন্নতিৰ লগে লগে ভাৰতৰ যিকোনো অৱস্থানহে নালাগে বিদেশতো

শ্ৰমদান কৰিবলৈ সদাপ্ৰস্তুত। সেয়েহে সস্তীয়া শ্ৰমিক যোগান আজিৰ ভাৰতত ঔদ্যোগিক অৱস্থানৰ নিৰ্ণয়ক কাৰক নহয়।

৬. ঐতিহাসিক পটভূমি (Historical Background):

ভাৰতৰ ঔদ্যোগিক কাম-কাজৰ আঞ্চলিক বিস্তাৰৰ ওপৰত কিছুমান পৰম্পৰা আৰু বৃটিছ যুগৰ ঔপনিৱেশিক আদৰ্শ জড়িত হৈ আছে। গুজৰাট আৰু মহাৰাষ্ট্ৰৰ কপাহী বয়ন উদ্যোগ, মিৰ্জাপুৰ আৰু ভদোহিৰ দলিচা উদ্যোগ অথবা মোৰাদাবাদৰ পিতল উদ্যোগ মধ্যযুগীয়া পৰম্পৰাৰ পৃষ্ঠভূমিত সম্প্ৰসাৰণ ঘটা দেখা যায়। আনহাতে ব্ৰিটিছ যুগত নতুনকৈ মূৰ দাঙি উঠা যন্ত্ৰপাতি, ঔষধ, বৈদ্যুতিক সৰঞ্জাম, মটৰগাড়ী, গৃহ নিৰ্মাণৰ আচবাব প্ৰভৃতি প্ৰস্তুত কৰা উদ্যোগসমূহ ১৯৮৭ চনৰ আগৰ কালছোৱাত বন্দৰকেন্দ্ৰিক আৰু দেশ স্বাধীন হোৱাৰ পাছত এই তিনিওখন বন্দৰ চহৰৰ উপৰিও দিল্লী, কানপুৰ, হায়দৰাবাদ আৰু বাংগালোৰকেন্দ্ৰিক হোৱা দেখা যায়। অৰ্থাৎ কেঁচামাল আৰু পৰিসজ্জিত দ্ৰব্য সৰবৰাহৰ বিশেষ সুবিধা অথবা অসুবিধা উদ্ভৱ নোহোৱা অৱস্থাত একোখন মহানগৰত যিকোনো উদ্যোগেই প্ৰতিষ্ঠা লাভ সহজসাধ্য হয়।

৭. ঔদ্যোগিক নীতি (Industrial Policy):

কল্যাণমুখী গণতান্ত্ৰিক ৰাষ্ট্ৰ হিচাপে দেশখনৰ বিভিন্ন অঞ্চলত প্ৰায় সমপৰ্যায়ৰ ঔদ্যোগিক নীতি আছে। এনে উদ্যোগ নীতিৰ আধাৰতে অত্যন্ত পিছপৰা জনজাতি এলেকাৰ মাজত ছত্ৰীশগড়ৰ ভিলাই আৰু উৰিষ্যাৰ ৰাউৰকেলাত দুটা বৃহৎ তীখা উদ্যোগ স্থাপন কৰা হয়। বৰ্তমান ভাৰত চৰকাৰে দেশৰ অনুন্নত আৰু সীমামূৰীয়া এলেকাবোৰত উদ্যোগ স্থাপনৰ ইচ্ছুক উদ্যোক্তাসকলক কিছুমান বিশেষ সুবিধা দিয়াও দেখা গৈছে। শিলিগুৰি জংচনৰ পূৰ্বে অৱস্থিত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাসহ উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ ৮ খন ৰাজ্যৰ যিকোনো অৱস্থান আৰু দেশৰ বাকী অংশৰ মাজত উদ্যোগৰ কেঁচামাল অথবা পৰিসজ্জিত সত্তাৰ অনা-নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত ৰে'ল বিভাগে ১৫ শতাংশ নিৰিখত সামগ্ৰী ভাড়া ৰেহাই দিয়ে।

Tenancy system of Agriculture and its relevance in the recent time: **A study on Rural Lakhimpur District of Assam**

Introduction :

Dynamics of changing agrarian institutions underlines development of a rural economy and tenancy is considered one amongst it. It is a widely practised agricultural system that originated in Greece, Rome, India and China (Byres 1983, cited from Kuri, P.K 2004). The institution has evolved within the land tenure system in many parts of the world (Kuri, P.K. 2004). Land the most important factor of production is of profound significance in rural economy. Land ownership determines the economic position in village economy. Those having sufficient amount of land can use it in different ways: in farming, fishery, plantation, gardening and so on. Generally, the rural people use number of options to attain a sustainable livelihood. It includes sharecropping, agricultural intensification, and diversification in to non-farm activities. There are also many households with no cultivable land of their own, and for that matter they lease in lands, practice share cropping or are cultivators of mortgaged lands. Given the limited and uncertain job opportunities in the rural areas, landless farmers prefer leasing in land rather than wage employment.

The institution of tenancy has widely been noticed in Assam since the *Ahom* rule, e.g. pike, khel akin to *Ryotwari* system introduced by British. The landlords were at liberty to sublet the land on their terms and conditions, which was later spared to all parts of the state by changing some conditions by the British Indian Government. After independence, the Ryotwari system was abolished but there is persistence of tenancy system in multivariate contractual form, especially after the enactment of the Assam (temporarily settled area) Tenancy Act 1971.

**Dr. Gobin Chandra
Boruah**

Assistant Professor
Lakhimpur Girls' College

Objective, Data and Methodological issue :

The objective of present study are; (i) to determine the extent of tenancy system in the surveyed state and the surveyed villages. (ii) To highlight the conditions, generally met by the tenants in the rural area. However, to evaluate the significance of tenancy in terms of employment generation; the study is, therefore, broadly based on primary data collected by conducting a primary survey in different villages of Lakhimpur district. The sample selection of the household for the survey is partly purposive and partly random. Further, to understand the status of tenancy at the state level secondary information from the Agricultural census, conducted by Department of Agriculture and Corporation, Government of India in different period from 1990-91 onwards has been used.

Extent of tenancy in Assam :

Owing to considerable growth of secondary and tertiary sectors of the economy and speedy spread of education among the rural populace, non-agricultural employment opportunities are rapidly increasing. Therefore, the rural people, especially those who do not have land, prefer livelihood options other than in agricultural sector. The central feature of a tenancy contract is the continuing interest of both landlords and tenant in the efficiency of production (Kuri, 2004 P124). Nevertheless,

since few decades, percentage of area under tenancy has declined. In 1990-91, of the total operated area (3204.75 thousand hectares), area under tenancy was 3.8% (86.86 thousand hectares). This in 1995-96 declined drastically to 0.29% (of 3138.45 thousand hectares operated, only 9.50 thousand hectares was under tenancy). It further declined to 0.16 per cent in 2000-01 and increased to 0.18 per cent, in 2005-06.

fixed percentage share of the produce or cash. Also, there are another two forms of tenancy usually known as 'usufructuary mortgage' (*Bandhak*), and 'Mosuri' (one type of fixed rent). In the case of former, the landowner cultivates the land in lieu of interest on a loan until it is repaid, while in the later the tenants expected fraction is fixed before starting of cultivation.

The Sharecropping system

Table 1

Status of Tenancy in Assam

Year	Total operated area (in '000 hac.)	Wholly leased in area (in %)	Partly owned and partly leased in area (in %)	Total leased in area ('000 hac.)	Total leased in area as a percentage of total operated area (in %)
1990-91	3204.75	54.52	45.48	86.86	3.80
1995-96	3138.45	14.21	85.79	9.50	0.29
2000-01	3113.58	0.00	100.00	0.45	0.16
2005-06	3048.54	0.73	99.27	5.45	0.18

Source: Agricultural census, 1990-91, 1995-96, 2000-01 and 2005-06; Department of Agriculture and corporation,

The declining trend of operated area under tenancy may be due to the increasing work opportunities in sectors other than agriculture at the backdrop of speedy spread of education and growth of non-farm job opportunities. Thus, the intensity of landless family towards tenancy cultivation has declined. In addition to it, redistribution of land by the state amongst the landless at times also impacts negatively to tenancy system.

Tenancy system in the surveyed villages

In Assam, particularly, in the study district, the land may be cultivated by the owner with or without using labour. The owner can lease out land in return for a

Sharecropping in India is "as old as the country itself" (Cooper; 1988). It is the most commonly observed tenure contract where tenants till the land for landlords and the produce is shared among them on some pre-determined proportion. In other words, it is a contract between tenant and landowners in which the tenant pays a fraction of the crops to the landlord in exchange for the right to cultivate the land. Amongst the surveyed households of the study area, sharecropping and fixed rent tenancy was predominant practice.

The tenant-landlord relation in Assam basically depends on the local customs, tradition, types of crops grown, etc.

Moreover, the system largely depends on the degree of dependency of landlord on agriculture (Gautam, H C. 1995). The agricultural inputs, i.e. the seeds, fertilizer, pests, irrigation charges, pesticides, etc. are shared by the landowner and tenants in to 50:50 basis. However, the cost of labour or additional labour is borne by the tenants. In fact, the tenant alone is responsible for labour cost as the landowner provides the land in lieu of his labour. As such, inputs such as bullock labour, tractor charge and the requirement of other inputs are borne by the tenants. Tenants mostly use their own drought animals, else it is hired. If it is hired the landlord shares half the cost. In case the landowner provides the drought, rent is paid partly, e.g. if landlord provides two oxen for a crop season, s/he receives the rent for one ox. This is locally called 'veron'. The amount of *veron* is determined by the landlord. However, there are three types of sharing of cost for seeds in the surveyed villages: provision (i) an equal sharing by the landowner and the sharecropper. In fact, all the terms and conditions of the tenancy system of Assam are mostly verbal in nature (Khatun, R. 1984). As a result, in most cases, the tenants are supplied all the labour, bullocks, implements as well as seeds. The cost-sharing contract in the surveyed area is not popular. As such, the rules and regulation are provisioned to the advantage of the land owning class, thereby providing the space for exploitation of sharecroppers.

Notwithstanding the above distribution of output between the landowner and sharecropper is one half of the total produce. The mode of crop sharing in the surveyed area (or the state) known as '*Adhi*', are of two types - '*Guti Adhi*' and '*Gusi Adhi*'. In the case of *Guti Adhi*, grain produce are equally divided between the landowner and farmer. The threshing responsibility is into sharecropper which includes labour cost. On the other hand, in case of *Gusi Adhi*, the ripen crops produce are equally divided in the field and the respective agents harvest their respective crops. Usually landlords harvest their respective share by using family

or wage labour. There are instances where tenants are engaged, in which case the landowner bears the carrying costs. Nevertheless, there are also instances, where the tenant bears both the cutting and carrying cost in *Gusi Adhi* also. The sharing of hay after harvesting is a mutually agreed upon decision depending on the needs of the respective actors.

Analysis:

In the study area, 25 per cent (55 out of total 220 households) of surveyed population are under tenancy. The existing categories were, i) pure tenant cultivators, who cultivate only leased in land, ii) partly owner & partly tenant cultivators, whose operational holdings consist of own and leased in land, iii) owner-cum-landlord who leased out a part of their own land and cultivate the rest, iv) landlord-cum-tenant cultivators who lease in a part or whole of their cultivated land and lease out a part or whole of the owned land, v) pure landlord households who lease out all of their cultivated land. In the surveyed area, the highest no of tenants (12) are observed in village Batchoramukh (11.34 hectare) followed by village Chorimoriya (total 8 tenants) covered 5.94 hectare of land by tenants. The amount of land under tenancy is lowest in village Brisnupur (0.405 hectare) followed by Joriguri (0.54 hectare). In both villages there is only one tenant from each, as shown in table 4.11.

Table 2
Status of cultivated land holding and area under tenancy in the surveyed village
(Area in Hectare)

Villages	Total cultivated land	Land under tenancy	Land under tenancy					No of household under tenancy
			pure tenant	Partly owner & partly tenant	owner-cum-landlord	landlord-cum-tenant	pure landlord	
Bamchapor	17.875	2.16	0	1.35	0	0.81	0	4
Batchorakukh	31.000	11.34	3.51	7.83	0	0	0	12
kathabari	38.250	4.59	1.89	2.7	0	0	0	3
Duliyaagaon	24.250	3.78	2.97	0	0	0.81	0	6
Chorimoriya	26.625	5.94	0	4.59	0.405	0	0.945	8
Soriyahbari	2.250	2.025	0.675	0.945	0.405	0	0	3
Kharkati	41.250	2.7	0	2.7	0	0	0	4
Tiokia	42.250	2.7	1.215	1.485	0	0	0	6
Brisnupur	32.750	0.405	0	0.405	0	0	0	1
Dhemagrah	35.750	3.375	1.755	1.62	0	0	0	3
Bhoroluwa	22.250	3.105	0	3.105	0	0	0	4
Joriguri	32.500	0.54	0	0.54	0	0	0	1
Total	347.00	42.66 (12.29)	12.015 (28.16)	27.27 (63.92)	0.81 (1.89)	1.62 (3.80)	0.945 (2.21)	55

Source: primary survey, 2010-11 * the bracketed value implies the respective percentage of different types of tenancy out of total area under tenancy.

It can also be observed from the table that the land under tenancy operation was highest in owner-cum-tenant category (63.92%), while the lowest is found in the owner-cum-landlord category (1.89%). Pure tenants, who don't own land was found to

Table: 3

Status of unemployment among the tenants and other landless people in the surveyed villages (in % age)

Villages	Unemployment among tenant	Unemployment among other landless	Average unemployment rate among tenant and landless	Overall unemployment rate (including all groups)
Bamchapori	23.1	25.5	24.3	20.2
Batchorakukh	16.2	19.6	17.9	14.9
kathabari	22.2	20.7	21.5	20.9
Duliyagaon	20.5	21.3	20.9	16.7
Chorimoriya	20.0	24.6	22.3	14.9
Soriyahbari	24.3	20.9	22.6	17.2
Kharkati	15.0	18.3	16.7	14.9
Tiokia	18.0	20.0	19.0	17.6
Brisnupur	20.3	22.3	21.3	17.1
Dhemagrah	17.3	25.1	21.2	10.4
Bhoroluwa	17.0	19.0	18.0	15.9
Joriguri	30.5	29.2	29.8	26.2
Total	20.1	22.2	21.2	17.2

Source: Computed from primary survey data collected in 2010-11

constitute 28.16 per cent, followed by the owner-cum-tenant category. With regards to distribution of output amongst the respective actors, it is identical in the all villages surveyed. It was found that in village Batchoramukh, the cropped area under tenancy is very high due to persistence of mustard cultivation at a large scale by the household. The respective shares of mustard produced range from 10 k.g. to 50 k.g. per *bigha*, while for paddy it was '1-3 *mun/ bigha*' (1mun

= 40 Kg). The exact quantum was determined through verbal negotiation or contract, which was skewed towards the land owing class. Thus, the shares were very low compared to other villages. One important factor underlying this low share is the socio – economic caste structure. A sharp polarization of landlord and tenant households due to caste system is found. The neighboring villages of Batchoramukh, Basudev Than- are dominated by 'Gusai' or *Brahmin* people who do not cultivate but lease out land to the lower caste. As such, there is scarcity of tenant in relation to demand consequently leading to leasing out of land at a very low share contract.

A negative relationship between the rate of employment and land under tenancy can also be seen. Field data reveals that the villages with high rate of unemployment also has significantly low amount of land under tenancy. For instance, the unemployment rate of village Batchoramukh which is comparatively low (i.e. 14.9 per cent) had land under tenancy which is very high (11.34 hectares which is 26.6 percent of total land under tenancy of the surveyed area). Similarly, in case of village Joriguri, only 0.54 hectares of land were under tenancy while the rate of unemployment was 26.2 per cent.

Table 3 also reveals the employment unemployment status of the surveyed villages. Unemployment rate among the tenants are highest in village Joriguri (30.5 per cent) when part of land were under owner cultivation and land under tenancy absorbed only one household. It was followed by village Soriyahbari (24.3 per cent) and lowest in village Kharkati (15.0 per cent). On the other hand, the

Table 3.1
Correlation Matrix

Variables Unemployment among	Tenant families	Other landless families	Average of tenant and other landless families	Overall unemployment rate in villages
Tenant families	1	0.719*	0.947*	0.832*
Other landless families	-	1	0.904*	0.436
Average of tenant and other landless families	-	-	1	0.713*
Overall unemployment rate in the villages	-	-	-	1

Source: Computed from surveyed data

*Significant in one per cent level

Note: In all cases sample size is 220

unemployment rate among the other landless household not engaged in the cultivation is highest in village Joriguri (29.2 per cent) followed by Bamchapori (25.5 per cent) and lowest in village Kharkati (18.3 per cent). Similarly, in terms of the overall unemployment rate of the all categories (i.e. the land owner, land less but tenant and non farmer) of the surveyed villages, it is highest in village Joriguri (26.2 per cent) followed by village Kathabari (20.9 per cent) and lowest in village Dhemagrah (10.4 per cent).

The simple correlation matrix between unemployment among tenant families, landless families (those absorbed in nonfarm activities), the average unemployment of tenant and other landless and the overall unemployment rate of the study area is shown in table 3.1. The table shows that all the variables are positively related and significant in 0.01 level.

It is shown in the above matrix (Table 3.1) that correlation coefficient between unemployment of tenant families to that of other landless families is positive and significant in one percent level. However, except the relationship between the unemployment rate of other landless families those absorbed in nonfarm sectors and overall unemployment rate in the surveyed villages, the other variables are positively and significantly correlated with each other. In all cases the level of significance is 0.01.

The relationship between the level of unemployment of tenant family and status of tenancy is derived with the help of regression equation. Here, the level of unemployment of tenant family (U_{mt}) is assumed as dependent on land under tenancy (N_T) (as independent variable). The equation is estimated as,

$$U_{mt} = 22.77 - 0.68N_T$$

(12.96) (-1.72)

$$R^2 = 0.212 \quad \bar{R}^2 = 0.140 \quad n=220$$

A significant relationship between the level of unemployment among the tenant family and the area under tenancy can be seen from the above equation. The t- value is significant in 1 and 10 per cent level respectively. With increase in every hectare of land under tenancy, unemployment dropped by 0.68 percent. In other words, cultivation of additional one hectare of land under tenancy absorbs 0.68 percent of additional unemployed populace or creates employment opportunities in the rural area.

However, the relationship between the overall unemployment rate (U_m) and the land under tenancy

(N_T) of the surveyed area give a different picture.

$$U_m = 19.06 - 0.51N_T$$

$$(11.40) \quad (-1.36)$$

$$R^2 = 0.144 \quad \bar{R}^2 = 0.066 \quad n=220$$

The above equation shows that there is no significant relation between the overall unemployment rate in all surveyed household and the land under tenancy. The value of R^2 and adjusted R^2 is low implying a pebble relationship. Nevertheless, the pebble relationship on the average reveals that an increase of land under tenancy by one hectare leads to decline of 0.51 percent of unemployment.

Conclusion

The study reveals that the operated areas under tenancy, especially among the landless are in decline. Further, with decline in area under tenancy, the unemployment rate has increased. Thus an inverse relationship between unemployment and land under tenancy is established. Though the involvement of tenancy cultivation in the recent time rapidly decline due to the availability of non-farm work in all level, but for the development of rural economy and efficient use of all the cultivated land, tenancy still appears as most essential system of tenurial arrangement. In fact, large numbers of people from the district/state resides in district other than where they own land. In such cases, institutional paradigm of tenancy appears very useful in efficient and complete utilization of all the lands. Similarly, in case of small family those who have very high amount of cultivated land, landless family, big family with small landholdings, marginal farmers, etc. may also benefit from the share cropping tenancy. Therefore, a modified as well as regulated tenancy condition in terms of cost and crop sharing mechanisms to the benefit of both the land owner and tenant is essential to encourage the tenancy system.

Reference:

- Basu, Kaushik (2000): "*Analytical Development economics*", Oxford University Press, New Delhi, India
 Ellis, Frank (1993): "*Peasant Economics*" 2nd Edition, Cambridge University Press
 Gautam, H.C. (1995): "Agrarian Relations: A study on some aspects of Land Tenancy in Assam", *Indian Journal of Agricultural Economics*, Vol. 50, No. 4, Oct-Dec, Pp. 682-687
 Government of India (2006-07): Indian Economic Survey 2006-07, MoSPI, New Delhi
 Kuri, P.K. (2004): "*Tenancy Relation in Backward Agriculture*" A Mittal Publication, New Delhi
 Khatun, R. (1984): "*Land Reforms in India with special Reference to Assam*", Unpublished Ph. D. thesis, Guwahati University

Internet sources:

<<http://www.agc.nic.in>, accessed on date 12/03/2013, Time 11.300 hours

ড° ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত ইতিহাসৰ ৰেঙনি

জয়ন্তজিৎ বৰদলৈ
সহকাৰী অধ্যাপক, ইতিহাস বিভাগ

ঈশ্বৰপ্ৰদত্ত এটি কণ্ঠস্বৰ। বিশ্বসুৰৰ মহাসাগৰত সাঁতুৰি-নাদুৰি ক্লান্ত নোহোৱা সেই কণ্ঠস্বৰেৰে বৈ আছে অসংখ্য নিনাও শিল্পীৰ অচিনাকী সুৰ। জ্যোতি-বিষুণ্ণে দেখুৱাই থৈ যোৱা সুন্দৰৰ পথেৰে অসমীয়া জাতিক বিশ্বসবাহলৈ বাট বুলাই লৈ যোৱা সেই কণ্ঠস্বৰ আছিল বৰ অসমৰ ওজা ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ। যাৰ গীত আৰু সুৰত অসমীয়াই বিচাৰি পাই নিজক! ভাঁহি আহে অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ একো একোখন মনোৰম চিত্ৰ। ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ প্ৰতিটো গীতেই একো একোখন জীৱন্ত দলিল, যাৰ বুকুত অনুৰণিত হয় মানৱতাবাদ, ঐক্য-সম্প্ৰীতিৰ সুৰ, সাম্যবাদ, বিশ্বপ্ৰেম আৰু মানুহৰ মুকুতিৰ জীৱন্ত গাঁথা। কি নাই ভূপেনদাৰ গীতত। প্ৰতিটো গীতেই হ'ব পাৰে একো একোখন গৱেষণা পত্ৰ। ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতসমূহৰ বিশ্লেষণ—সাঁতুৰি সাগৰ পাৰ হ'ব খোজাৰ দুঃসাহস। ভিন্নজনে ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতি-সাহিত্যক বিভিন্ন দৃষ্টিকোণেৰে বিশ্লেষণ কৰাৰ প্ৰয়াস কৰিছে। এই প্ৰবন্ধটিত ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতক এটি নব্য দৃষ্টিভংগীৰে বিশ্লেষণ কৰি চোৱাৰ প্ৰয়াস কৰা হৈছে। ভূপেন হাজৰিকাৰ গীতত ইতিহাসৰ ৰেঙনি বিচাৰি চোৱাৰ এক প্ৰয়াস। ভূপেন হাজৰিকাদেৱ এজন নিম্নবৰ্গীয় (Subaltern) খাৰাৰ ইতিহাসবিদ আছিল নেকি? ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীত ইতিহাস অধ্যয়নৰ সমল ৰূপত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি নেকি? যথেষ্ট গৱেষণাৰ থল আছে। এই প্ৰবন্ধটিত ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ কিছু

গীতৰ বিশ্লেষণৰ জৰিয়তে ইয়াক বিচাৰ কৰি চোৱাৰ প্ৰয়াস কৰা হ'ল।

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱ আছিল মানৱতাবাদী চিন্তাধাৰাৰে পৰিপুষ্ট এজন সমাজবিজ্ঞানী। ইতিহাসৰ পাত লুটিয়ালে দেখা যাব ইউৰোপৰ নৱজাগৰণৰ সময়ত বিশ্বক মানৱতাবাদী চিন্তাধাৰাই চুই গৈছিল। সেই মানৱতাবাদী ধাৰাই ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতকো চুই গৈছিল। সেয়েহে তেওঁ গাইছে—

“মানুহে মানুহৰ বাবে
যদিহে অকনো নেভাৰে
অকনি সহানুভূতিৰে
ভাবিব কোনেনো কোঁৱা— সমনীয়া।”

মানৱতাৰ জয়গান গোৱাৰ ইয়াতকৈ সুন্দৰ উদাহৰণ হয়তো আৰু নোলাব। নিজৰ গীত আৰু সুৰৰ মাধ্যমেৰে মানৱতাবাদী ধাৰাক বোৱাব খোজা ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱ প্ৰকৃতৰূপেই আছিল এজন মানৱতাবাদী সমাজবিজ্ঞানী। তেখেতৰ বহু গীতত ফুটি উঠিছে মানৱতাবাদী চিন্তাধাৰাৰ স্ৰোত।

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱক এজন ইতিহাসবিদ বুলি ক'ব পাৰি নেকি? হাজৰিকাদেৱৰ বহু গীত সূক্ষ্মভাৱে বিশ্লেষণ কৰিলে চকুত পৰিব যে তেখেত এজন নিম্নবৰ্গীয় ইতিহাসবিদ আছিল। নিম্নবৰ্গীয় (Subaltern) ইতিহাস অধ্যয়নৰ ধাৰাৰ উদ্দেশ্য আছিল সমাজৰ নিপেষিত, অৱহেলিত শ্ৰেণীৰ ইতিহাসক দাঙি ধৰা। ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতটো আমি বিচাৰি পাওঁ সমাজৰ অৱহেলিত, শোষিত শ্ৰেণীৰ মুক্তিৰ গাঁথা। সেয়ে তেওঁ গাইছেঃ

“অতীতৰ বুৰঞ্জী লিখকে লিখিছিল
ৰজা-মহাৰজাৰ কথা।
আজিৰ বুৰঞ্জীৰ লিখকে লিখিছে
মানুহৰ মুকুতিৰ কথা।।”

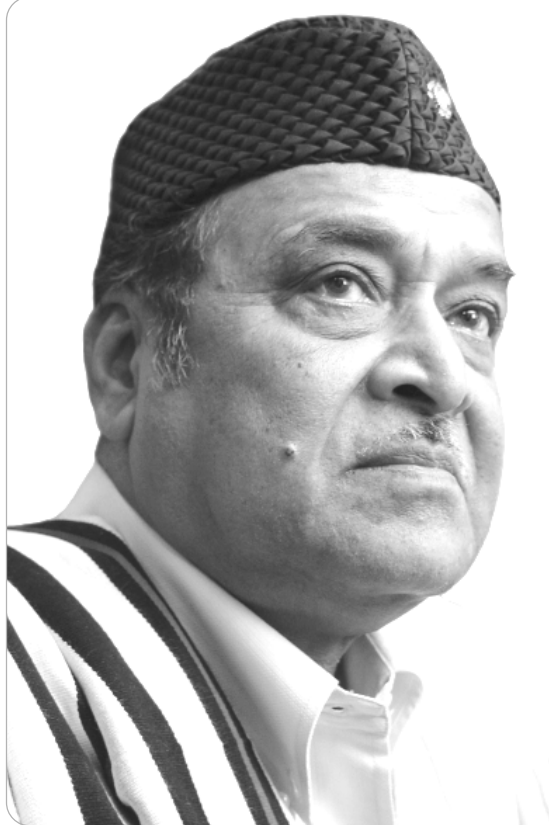
ড° হাজৰিকাদেৱে তথাকথিত অভিজাত্যৰ আৱৰণেৰে আচ্ছাদিত ইতিহাস ৰচনাৰ ধাৰাক প্ৰত্যাহ্বান জনাইছে। ড° হাজৰিকাদেৱে সমাজৰ অভিজাত্য শ্ৰেণী তথা ৰজা-মহাৰজাৰ ইতিহাসলৈ আগ্ৰহী নাছিল। তেখেতে দাঙি ধৰিব খুজিছিল সমাজৰ খাঁটি খোৱা শ্ৰেণীৰ সংগ্ৰামৰ ইতিহাস। তেখেতে গীতৰ মাজেৰে দাঙি ধৰিছিল অসম তথা বিশ্বৰ সাধাৰণ মানুহৰ ইতিহাস। তেওঁ গাইছেঃ

“পাহৰি পেলালো বুৰঞ্জীয়ে গোৱা
সামন্ত যুগৰে কথা
সময়ৰ সাহেৰে লিখি যাম আজি মই
মানুহৰ মুকুতিৰ কথা।।”

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱ আছিল এনে

এখন সমাজৰ স্বপ্নদৃষ্টা— য'ত আছে শ্ৰমৰ মৰ্যদা, মানুহৰ প্ৰাপ্য অধিকাৰ, সাম্যবাদ। তেখেতৰ গীতত প্ৰত্যক্ষভাৱে দেখা পোৱা যায় সমাজৰ অৱহেলিত, শোষিত শ্ৰেণীৰ মুক্তি সংগ্ৰামৰ ইতিহাস। অসমীয়া সমাজৰ তুচ্ছ-তাচ্ছিল্যৰ বলি অনুন্নত সম্প্ৰদায় আৰু পাহাৰীয়া লোকক সম-মৰ্যদা প্ৰদান কৰি ভৈয়াম আৰু পৰ্বতীয়াৰ মাজত সম্প্ৰীতিৰ এক সমাজ গঢ়াৰ সপোন দেখিছিল তেখেতে। যি সমাজত মানুহৰ মূল্য সোণতকৈও বেছি। তেখেতে গাইছে—

“নানা জাতি উপজাতি
বহনীয়া কৃষ্টি
আকোঁৱালি লৈ হৈছিল সৃষ্টি,
এই মোৰ অসম দেশ।
বিভেদ পৰি হৰি
নিজ হাতে শ্ৰম কৰি
দেশক নগঢ়িলে
এই দেশ হ'ব নিঃশেষ
আৰু মনবোৰো ভাগি ছিগি যাব
আজিৰ অসমীয়াই নিজক নবচালে
অসমতে মগনীয়া হ'ব।”

ড° ভূপেন
হাজৰিকাদেৱ
এজন
ইতিহাসবিদ
আছিল। গীতৰ
মাধ্যমেৰে ড°
ভূপেন
হাজৰিকাদেৱে
অসম তথা বিশ্ব
ইতিহাসৰ
ৰেঙণি দি
গৈছে।

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ এজন ইতিহাসবিদ আছিল। গীতৰ মাধ্যমেৰে ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱে অসম তথা বিশ্ব ইতিহাসৰ ৰেঙণি দি গৈছে। ড° হাজৰিকাদেৱৰ গীতি-সাহিত্যিক প্ৰভাৱিত কৰিছিল অতীতৰ ঐতিহ্য আৰু গৌৰৱোজ্জ্বল ইতিহাসে। শংকৰ-মাধৱৰ অবিস্মৰণীয় অৱদান, পিয়লি-মণিৰাম দেৱানৰ আত্মবলিদানৰ কাহিনী, মহাত্মা গান্ধীৰ অহিংসা নীতিৰে উদ্বুদ্ধ স্বাধীনতা সংগ্ৰামৰ ইতিহাসে তেখেতৰ মন আলোড়িত তথা অনুপ্রাণিত কৰিছিল— যি ফুটি উঠিছিল তেখেতৰ গীতত। ঐতিহ্যৰ কালজয়ী প্ৰতিফলনে তেখেতৰ গীতক এনে অনন্য মাত্ৰা প্ৰদান কৰিছিল। ‘মহাবাহু ব্ৰহ্মপুত্ৰ’ গীতটি তাৰ এক সুন্দৰ উদাহৰণ—

“মহামিলনৰ তীৰ্থ
কত যুগ ধৰি আহিছে প্ৰকাশি
সময়ৰ অৰ্থ।”
তেখেতৰ গীতত ফুটি উঠিছে অসমৰ

ইতিহাসৰ গৌৰৱময় গাঁথা—

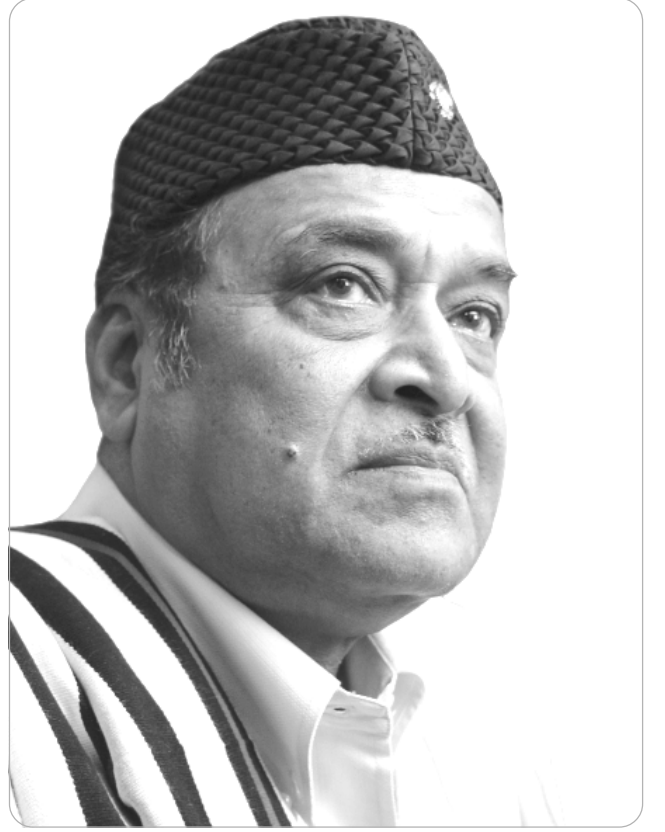
“সুদূৰ কন্যাকুজৰে পৰা বাৰভূঁঞা আহিছিলে
সেই বংশতে শংকৰদেউ ইয়াতে জনমিলে।
মৰুৰ দেশৰ আজান ফকীৰে
মধৰ জিকিৰ ৰচিলে
দিল্লীৰ দিলৱাৰে আহি
হস্তি আঁকিলে
পঞ্চনদীৰ টেগবাহাদৰে
ধৰমৰ সেতু গঢ়িলে।”

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ ইতিহাসৰ জ্ঞান কিমান গভীৰ আছিল তাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় তেখেতৰ বড়োগীতত। “মংগলদৈ তোমাৰে নাম” শীৰ্ষক গীতটিত ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱে ইতিহাসৰ জ্ঞান চানেকি দাঙি ধৰিছে। এটুকুৰা ঠাইৰ ইতিহাস গীতৰ মাজেৰে ইমান সুন্দৰকৈ দাঙি ধৰাৰ নিদৰ্শন হয়তো পোৱা নাযাব।

“মঙ্গলদৈ তোমাৰে নাম হওঁক মংগল তোমাৰ
অতীত ঘাটি চাইলৈ পাবা ঐতিহ্য অপাৰ।।

.....
.....
চিলাৰায়ৰ পুত্ৰ পৰীক্ষিত নাৰায়ণ
কোচবিহাৰ এৰি দৰঙ্গে পাতিলা শাসন
পৰীক্ষিতৰ পুত্ৰ এ বনি নাৰায়ণে পাই
মঙলদৈ বুৰঞ্জীত ৰচে সুবৰ্ণ অধ্যায়।”

এই গীতটিক কোঁচ সাম্ৰাজ্যৰ ইতিহাসৰ পৰা অসমৰ ভাষা আন্দোলনৰ শ্বহীদ মোজাম্মিলৰ কাহিনীলৈকে এক সুদীৰ্ঘ পৰিক্ৰমাৰ ইতিহাস প্ৰতিফলিত হৈছে। অসমৰ গৰিমামণ্ডিত ইতিহাস দাঙি ধৰা অন্য গীত হৈছে “টিছলৈ”, “ডিফু হ’ল তোমাৰে নাম”, “ৰংপুৰ তোমাৰে নাম” আদি উল্লেখযোগ্য গীত। ইয়াৰ

ভিতৰত ‘ৰংপুৰ তোমাৰে নাম’ গীতটিত ইতিহাসৰ বৰ্ণনা অতি মনোৰম। এই গীতটিত গীতিকাৰ ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱে সুদক্ষ ইতিহাসবিদৰ দৰে বাৰ, তাৰিখ, চনৰ ব্যৱহাৰ কৰিছে।

“ৰংপুৰ তোমাৰে নাম হওঁক মংগল তোমাৰ

.....
যোদ্ধা সোতৰ শকৰ এ, হে চৈধ্য ফাগুনত
লাই কোঁৱৰ ৰুদ্ৰসিংহ বহে ৰাজপাটত হে
এইজনা স্বৰ্গদেৱে হে যোদ্ধা বিশত
ৰংপুৰ প্ৰতিষ্ঠা কৰে নতুন নগৰত হে।”

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতত অসমৰ ৰক্তক্ষয়ী ক’লা অধ্যায়ৰ ইতিহাস খুব সুন্দৰভাৱে ফুটি উঠা দেখা যায়। ১৯৭২ চনৰ ভাষা আন্দোলন, ৮৩ৰ জুয়ে পোৰা দিনৰ ভয়াৱহতা হাজৰিকাদেৱৰ গীতে দাঙি ধৰিছে। নিজ ভাষা ৰক্ষাৰ বাবে আত্মবলিদান দিয়া অসমীয়া শ্বহীদৰ গৌৰৱময় সোণালী ইতিহাস সুঁৱৰি ভূপেনদাই লিখিছেঃ

“সাতোটি তেজৰ ধাৰা চিনিছো চিনিছো যেন
জ্বলে তাত সুখ কাৰোবাৰ
এটি যেন ৰঞ্জিত, আনটো সূৰ্য আৰু
আনটি অনিল বৰাৰ
গোলাপ কলিটিৰ দৰে সুকোমল

মোজাম্মিল ‘ধন’ৰ দেহাৰে
তেজ সানি কোৰাণত তঁহতে চিঞৰ কিয় ?
কি নাম সেইটো ভাষাৰ ?”

১৯৮৩ৰ ইতিহাসে অসম আৰু অসমীয়াক বাৰুকৈয়ে চুই
গৈছিল। অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ যুঁজত হেৰাই যোৱা অসমীয়া ডেকাৰ কেঁচা
তেজৰ ইতিহাস বিচাৰি পাওঁ ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতত। তেওঁ
লিখিছে—

“জুয়ে পোৱা তিৰাশীৰ নিৰ্বাচনী বছৰ
মোৰ ভাইটি নোহোৱা হ’ল— নেপালো খবৰ
তই জননে খবৰ।”

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতত আমি সমসাময়িক বিশ্ব
ইতিহাসৰ ৰেঙনি দেখিবলৈ পাওঁ। পল ৰবচনৰ কালজয়ী গীতৰ
সান্নিধ্যত ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱে দেখিছে নিগ্ৰোসকলৰ সংগ্ৰামৰ
ইতিহাস। সেইবাবে গাইছে “আমি একেখন নাৱৰে যাত্ৰী”। দক্ষিণ
আফ্ৰিকাৰ বৰ্ণবাদ বিৰোধী সংগ্ৰামৰ ইতিহাস দাঙি ধৰি তেখেতে
লিখিছে—

“জিন্দাবাদ মেণ্ডেলা
মেণ্ডেলা জিন্দাবাদ
জিন্দাবাদ মেণ্ডেলা
মেণ্ডেলা জিন্দাবাদ।”
বাংলাদেশৰ স্বাধীনতাৰ ইতিহাস লৈ তেখেতে গাইছে—
“জয় জয় নৱজাত বাংলাদেশ
জয় মুক্তিবাহিনী।”

১৯৬২ চনৰ চীনা আক্ৰমণৰ ভয়াবহতাৰ চিত্ৰও দেখা পোৱা
যায় ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতত। কামেং সীমান্তত দেশৰ
হকে যুঁজি প্ৰাণ বলিদান দিয়া শ্বহীদৰ ইতিহাস কয় ভূপেনদাৰ
গীতে—

“আজি কামেং সীমান্ত দেখিলো।
দেখি শত্ৰুৰ পশুত্ব চিনিিলো
আৰু মৃত মৌন শত জোৱানলৈ
মোৰ অশ্রু অঞ্জলি যাঁচিলোঁ।”

ড° হাজৰিকাদেৱৰ বহু গীতেই ইতিহাসৰ একো একোটা ঘটনা
প্ৰৱাহৰ সাক্ষী। বিশ্বযুদ্ধৰ ভয়াবহতাৰ ইতিহাস ভূপেনদাৰ গীতত

ফুটি উঠা আমি দেখিবলৈ পাওঁ। “বনজুই বনতহে জ্বলে” শীৰ্ষক
গীতটিত সেই ভয়াবহতাৰ চিত্ৰ খুব সুন্দৰকৈ ফুটি উঠিছে।

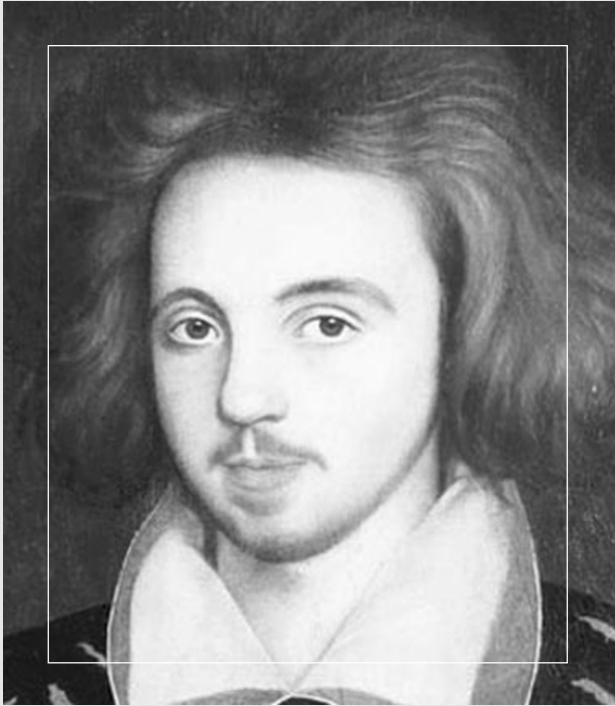
“বনজুই বনতহে জ্বলে দেখা পোৱা যায়
মনৰ জুই মনত জ্বলে দেখাতো নাপায় হে।।
হিটলাৰৰ জোতাৰ শব্দহে গিৰিপ গাৰাপ চলে
ইহুদি নিধনপৰ্ব সহস্ৰ মৰিল হে
বিংশ শতাব্দীৰ সিদিনা চতুৰ্থ দশক
বিশ্বজুৰি মহাসমৰে পৃথিৱী জ্বলাওক।”

এই গোটেই গীতসমূহ ইতিহাসৰ ঘটনাপ্ৰৱাহৰ সাক্ষী! ড°
ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতসমূহ সূক্ষ্মভাৱে বিশ্লেষণ কৰিলে
পৰিলক্ষিত হ’ব যে ভূপেনদাৰ গীতি-সাহিত্যক অতীতৰ ঐতিহ্য,
সভ্যতাৰ ইতিহাস, বিশ্ব ইতিহাসৰ যে গুৰুত্বপূৰ্ণ ঘটনাপ্ৰৱাহে
প্ৰভাৱিত কৰিছিল।

ওপৰৰ আলোচিত গীতসমূহৰ উপৰিও তেখেতৰ বহু গীতত
ইতিহাসৰ বিভিন্ন ঘটনাপ্ৰৱাহৰ স্বৰ্ণিল অধ্যায় অনুৰণিত হয়। “কটন
কলেজ”, “বিংশ শতাব্দীৰ”, “মিজোৰাম তোমাক নমস্কাৰ”,
“আজি কি আনন্দ”, “পেখো বিশ্বৰ ছন্দ” ইত্যাদি গীতসমূহত
ইতিহাসৰ বিভিন্ন ঘটনাৱলী প্ৰতিফলিত হয়।

ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ প্ৰকৃতাৰ্থতেই এজন ইতিহাসবিদ
আছিল। তেখেতৰ ইতিহাসৰ জ্ঞান খুবেই গভীৰ আছিল। সুদক্ষ
ইতিহাসবিদৰ দৰে গীতৰ মাধ্যমেৰে ইতিহাসৰ স্বৰ্ণিল অধ্যায়
জনতাৰ আগত দাঙি ধৰিছিল। তেখেতৰ গীতত চন, তাৰিখ, বাৰৰ
ব্যৱহাৰ খুবেই লক্ষণীয়। পৰম্পৰাগত ইতিহাস অধ্যয়নৰ ধাৰাৰ
পৰা আঁতৰি ড° হাজৰিকাদেৱে সমাজৰ তলৰ শ্ৰেণীৰ মানুহৰ
ইতিহাস দাঙি ধৰিছিল। সেই দৃষ্টিকোণৰ পৰা তেখেতক এজন
নিম্নবৰ্গীয় (Subaltern) ধাৰাৰ ইতিহাসবিদ কোৱাৰ খল আছে।
ড° ভূপেন হাজৰিকাদেৱৰ গীতক ইতিহাস অধ্যয়নৰ সমলৰূপত
ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি নেকি তাক গৱেষণা কৰাৰো প্ৰয়োজনীয়া
আছে। বৰ্তমানৰ অসমীয়া সমাজত দেখা পোৱা অস্তিত্বৰ সংকটৰ
প্ৰধান কাৰণ ৰূপত ইতিহাসৰ অজ্ঞানতাকে দেখা পোৱা যায়।
অসমৰ পৰ্বত-ভৈয়াম, সকলো জনগোষ্ঠীৰ মাজত সমন্বয় স্থাপন
কৰিব পাৰি নেকি তাক এবাৰ গৱেষণা কৰি চোৱাৰ প্ৰাসংগিকতা
আহি পৰিছে।

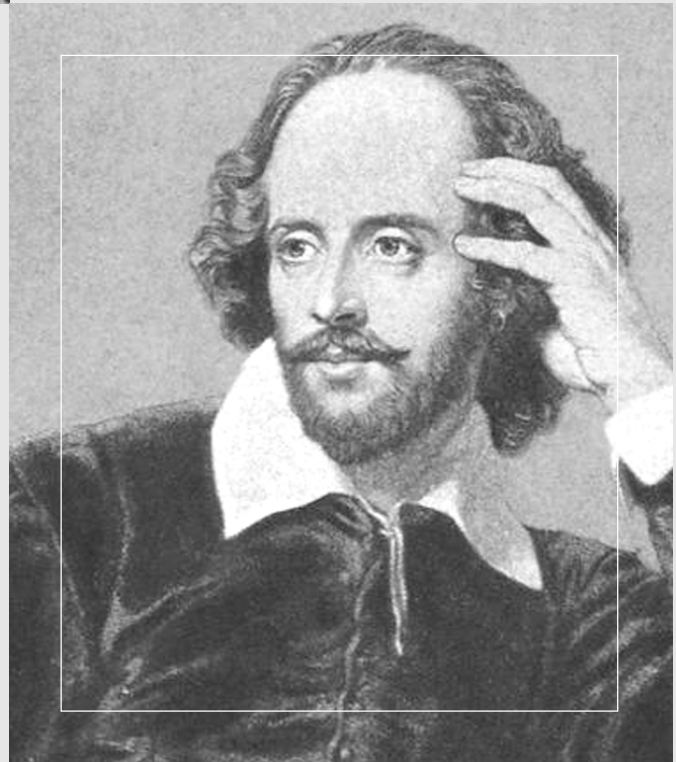

Plays of
Shakespeare
and
Marlowe

While medieval drama had a strong religious flavor, Elizabethan drama was to a great degree secular. Much of Elizabethan drama was based on rediscovery of classical models.

One important genre of Elizabethan drama was the revenge tragedy, a form of drama highly influenced by Seneca. Unlike classical drama, Elizabethan drama does not have a chorus and may have more than three actors. Another major innovation of Elizabethan drama was the insertion of historical themes; and comic episodes into otherwise tragic plays. But Elizabethan drama did not see the inclusion of female actors though

Priyam Ponkhi Saikia
B.A. 5th semester

and all the female roles were played by men.

William Shakespeare and Christopher Marlowe were the two most prominent playwrights of the age though Shakespeare continued throughout the Jacobean age too. But Jacobean drama (i.e the drama of the age James I, 1603-1625) was a decadent form of Elizabethan age. The Elizabethan age was the golden age of English drama.

William Shakespeare: William Shakespeare was an English poet, playwright and actor, recognized in much of the world as the greatest of all dramatists. He was born in Stratford-upon-Avon, Warwickshire, England to John Shakespeare and Mary Arden and was baptized on 26th April, 1564. Shakespeare is often called England's national poet and nicknamed as the Bard of Avon. He wrote about 38 plays, 154 sonnets, two long narrative poems, and a few other verses, of which the authorship of some is uncertain. His plays have been translated into almost every living language and have probably been performed more times than those of any other dramatist. They were performed in at the courts of Queen Elizabeth I and King James I. Shakespeare risked losing royal favor only once, in 1599, when his company performed 'the play of the deposing and killing of King Richard II' at the request of a group of conspirators against Elizabeth. In the subsequent inquiry, Shakespeare's company was absolved on any knowing participation on the conspiracy.

He married Anne Hathaway at the age of eighteen who was eight years older than him. They had three children: Susanna, and twins Hamnet and Judith. Between 1585 and 1613, he began a successful in London as an actor, writer and a part-owner of a playing company called the Lord Chamberlaine's Men, later known as the King's Men during the reign of James I, and produced most of his known works between 1589 and 1613. His early works were mainly comedies, histories. He then wrote mainly tragedies until about 1608. In his last phase he wrote tragicomedies, also known as romances, collaborated with other playwrights.

In around 1613, he returned to Stratford, where he died three years later on 23rd April, 1616, at the age of 52.

Many of his plays were published in edition

of varying quality and accuracy during his lifetime. But it is only in 1632, that John Heminges and Henry Condell, two friends and fellow actors of Shakespeare, published a more definitive text known as the first Folio (Mr. Shakespeare's Comedies, Histories and Tragedies). It is a posthumous collected edition of his dramatic works that included all but two of the plays now recognized as Shakespeare's. Although 18 of Shakespeare's plays had been published in 'quarto' before 1623, the first Folio is arguably the only reliable text. It includes all of the plays generally accepted to be Shakespeare's, with the exception of Pericles, Prince of Tyre, The Two Noble Kinsmen, and two lost plays, Cardenio and Love's Labour's Won. The Plays of William Shakespeare was on 18th century edition of the dramatic works of William Shakespeare, edited by Samuel Johnson and George Steevens.

Plays of Shakespeare:

The Tragedies

In Aristotle's Poetics, he described tragedy as "the imitation of an action that is serious and also, as having magnitude, complete in itself; in appropriate and pleasurable language;.... In a dramatic rather than narrative form; with incidents arousing pity and fear, wherewith to accomplish a catharsis of these emotions."

In Shakespearean tragedy is a play penned by Shakespeare himself, or a play written in the style of Shakespeare by a different author. It has got some specific features which distinguish it from other tragedies. Shakespeare is mostly indebted to Aristotle's theory of tragedy in his work.

The most important element of the Shakespearean tragedy is the tragic hero who is of noble or royal birth and must suffer death at the end because of some flaw in his/her character (Hamartia), and inevitable fate. Best examples of Hamartia can be seen in his four great tragedies— Hamlet, Macbeth, King Lear and Othello. Hamlet suffers from indecisiveness and procrastination, Othello from extreme jealousy, King Lear from vanity and anger and Macbeth from high ambitiousness. He/She should be the most tragic personality in the play. According to Andrew Cecil Bradley, a noted 20th century scholar, a Shakespearean tragedy "is

essentially a tale of suffering and calamity conducting to death". The tragic heroes are kings (Lear in *King Lear*), princes (Hamlet in *Hamlet*), or military generals (Julius Caesar in *Julius Caesar*), who are very important to their subjects. The hero is so important that his death brings about turmoil and, chaos throughout the whole country.

Shakespearean tragedies play out struggle between good and evil, basically, the supremacy of evil and suppression of good. There is unnecessary loss of life. The hero faces problems because of the evil characters and also because of the flaw in his character (Hamartia). It evokes the emotions of pity and fear and the audience goes through a phase of catharsis. Though Shakespeare had always remained subjective with his plays, many critics believe that his tragedies are influenced by the early death of his only son Hamnet, his father and Queen Elizabeth I.

The Comedies

Shakespeare's comedy is different from that of modern times. A Shakespearean comedy involves some very dramatic storylines and has a happy ending, often involving a marriage. Young lovers struggle to overcome problems of resulting from the interference of their elders. There are elements of separation and reunification; mistaken identities, often involving disguise. Inclusion of the character of a clever servant is also an important characteristic of this genre of Shakespeare. The plot-lines are complex and interwoven and there is frequent use of puns. Family tensions are usually resolved in the end and the lovers live happily ever after. The most notable Shakespearean comedies are—*The Merchant of Venice*, *The Winter's Tale*, *The Tempest*, *Much Ado About Nothing*, *All's Well That Ends Well*, *Taming Of The Shrew*, *As You Like It*, *The Comedy of Errors*, *Love's Labour's Lost*, *A Midsummer Night Dream*, *The Two Gentlemen Of Verona*, *The Merry Wives Of Windsor*, *Pericles*.

The Tragicomedies

The original classification of Shakespeare's plays- 'Comedies', 'Tragedies', 'Histories' and 'Roman Plays'- do not adequately describe all of Shakespeare's plays. Hence, scholars have come with 'Tragicomedies'.

A tragicomedy is a play that is neither a comedy nor a tragedy but contains elements of both. Shakespeare's tragicomedies have some characteristic features such as improbable and complex plots, characters of high social class. These plays contrasts and teachery. The hero is saved at the last moment after touch-and-go experience. *The Merchant of Venice*, *The Winter's Tale*, *The Tempest*, *Much Ado About Nothing*, *All's Well That Ends Well*, *Troilus and Cressida*, *Cymbeline* are some of plays which are considered tragedies by some critics.

Christopher Marlowe :

Christopher Marlowe was an English playwright, poet and translator of Elizabethan era. He was born to John Marlowe and Katherine Arthur and was baptized on 26th February, 1564 in Canterbury, Kent, England. He was the foremost Elizabethan tragedian and greatly influenced William Shakespeare but was murdered when he was at the peak of his literary career. Marlowe lived for only 29 years but during this short literary career wrote seven plays, a couple of poems and even translated books like *Amores of Ovid* and *Pharsalia of Lucan*.

Plays of Marlowe:

Marlowe was the pioneer of various literary genres like tragedy, history plays, blank verse, etc.

Tamburlaine Parts I and II:

Tamburlaine The Great, a play loosely bound on the life of emperor Timur, is considered a milestone in Elizabethan public drama because of its heroic theme, coupled with the splendor of the blank verse and also because it marks a turning away from the clumsy language and loose plotting of earlier ages. Along with Thomas Kyd's *The Spanish Tragedy*, it is considered the first popular success of London's public stage.

The Jew of Malta:

The Jew of Malta is considered the first successful black comedy or tragicomedy and inspired Shakespeare to write *The Merchant of Venice*. The plot of *The Jew of Malta* is an original story of religious conflict, intrigue, and revenge, set against a backdrop of the struggle for supremacy between Spain and Ottoman

Empire in the Mediterranean that takes place on the island of Malta. The title character, Barabas, dominated the play's action.

Edward II:

Edward II is considered the earliest successful history play. Even this play paved the way for Shakespeare's most narrative histories- Richard II, Henry IV and Henry V. the play is about a weak and flawed monarch. This play holds a special place as it is believed to display the theme of homosexual affection between King and Gaveston.

Doctor Faustus:

Doctor Faustus is an Elizabethan tragedy based on German stories about the title character Faust. It is a moral drama brought about the overreaching of the human spirit and of free thinking in a superstitious age. It is a delightful blend of tragic verse and comedy.

Sin, redemption, and damnation; vies of the spiritual world, alleged interaction with the demonic realm are some of the themes cultured by Marlowe in this play.

Shakespeare and Marlowe:

Marlowe, being pioneer of blank verse, revenge tragedy, influenced and guided Shakespeare in becoming the world's pre-eminent dramatist. Marlowe is suspected co-authoring Henry VI series with Shakespeare. In fact, some critics believed that some of Shakespeare's play are actually written by Marlowe as they find Marlowe touch in them. John Baker says,

"Marlowe's canon organically matures into Shakespeare's." A lot of similarities can be found in the characters of Shakespeare and Marlowe. The plays Dido, Edward II, The Jew of

Malta, Doctor Faustus and The Massacre at Paris are believed by some critics to be modified into Shakespeare Romeo and Juliet, Richard II, The Merchant of Venice, The Tempest and Measure for Measure respectively

Marlowe's female characters are not fully developed as those of Shakespeare. Marlowe's women were often offered the role of presenter and hardly the lead role while Shakespeare's Lady Macbeth, Desdemona, Goneril, Ophelia, Cordelia are highly influential

characters. Both Shakespeare and Marlowe used blank verse in their plays but Marlowe changed its conventional from 'the Might Line' and it was used in Tamburlaine and Doctor Faustus.

Shakespeare and Marlowe were contemporaries but Marlowe was murdered at very young age of twenty-nine and hence, had a shorter literary career. Shakespeare wrote tragedies, comedies, tragicomedies and history plays but Marlowe wrote mainly tragedies and history plays. Both probably had a similar literary taste and were influenced by Kyd's the Spanish Tragedy to write the legendary play, Tamburlaine and Hamlet. Shakespeare's characters, style and plots are more varied than those of Marlowe. We can find supernatural elements as well as biblical references in the plays of both the playwright and they both helped in building an English national identity and in unifying Protestants and Catholics at the time of the Civil War.

Environment and health hazards due to pollution

'Environment' is the sum of substances and forces external to the organism in such a way that it affects the organisms existence. In relation to man, the environment constitutes of air, land, water, flora and fauna because these regulate the man's life.

Environment is a broad concept encompassing the whole range of diverse surroundings in which we perceive, experience and react to events and changes. It includes the land, water, vegetation, air and the whole gamut of the social order. It also includes the physical and ecological environment. Environment is not static. It is dynamic and changes occur even if there is no human interference.

Subera Begum
P.G. 3rd sem

'Health' signifies a wholeness or a sound body and mind, but we are often confronted with the difficulty of determining its relationship to 'disease'. According to WHO 'health' is a state of complete physical, mental and social wellbeing and not merely the absence of disease or infirmity." Man is a social animal, he cannot easily live for himself alone; there must be harmony with the social environment, so it can be further defined as— "A state of feeling well of body, mind and spirit, together with a sense of power, based upon normal functioning of the tissues, a practical understanding of the principle of healthy living, a harmonious adjustment to the environment, it is a means to a richer life of service."

can be either foreign substances/energies or naturally occurring contaminants. Pollution is after classified as point source or nonpoint source pollution.

Pollution refers to the unwanted dirt and waste that spoil the land, weather and air quality. They occur mainly due to human activities which are performed for short-term economic gains at the cost of long term ecological benefits for humanity.

There are mainly different effects on the environment and human health. Here is a brief introduction to the different kinds of pollution.

Air pollution: Air pollution is the contamination of the air when harmful contaminants are released into the air. It also

**Air pollution
is the
contamination
of the air when
harmful
contaminants
are released into
the air.**

Pollution on the other hand can be defined as an undesirable change in the physical, chemical or biological characteristics of our air, water and land that may or will harmfully affect human life, the lives of the desirable species, our industrial processes, living conditions and cultural assets or that may or will deteriorate our raw material resources. Pollution can be natural and man-made. Natural pollution comes from volcanic eruptions, emission of natural gas, soil erosion, ultraviolet rays, cosmic rays etc. Most of the pollution is man-made.

Environment and Health hazards due to pollution:

Pollution is the introduction of contaminants into the natural environment that cause adverse change. Pollution can take the form of chemical substances or energy, such as noise, heat or light. Pollutants, the components of pollution,

cause other problems like acid rain, ozone layer depletion. As a result of this, people are being exposed to more harmful ultraviolet rays that have increased the occurrence of cancer among people. In the long run, it can also make people get lung cancer, skin cancer etc. Some of the biggest causes of air pollution are motorized vehicles, industries etc.

Water pollution: Water pollution is the contamination of water bodies, such as— ponds, lake, rivers and oceans. Some of the biggest cause of water pollution are industrial effluents and people recklessly dumping waste in the water bodies. Water pollution can lead to loss of water resources for humans. Pollution of water bodies deprive people of drinking water facilities. This is the reason why of all types of pollution, water pollution is the one that is most obviously felt. Another hidden effect of pollution

of water is the fact that the contaminants in the water can damage the water life thereby effecting the entire food chain.

Light pollution: Light pollution is the pollution caused due to use of too much light, especially in urban areas. Light pollution is not something that seems like one of types of pollution that would affect people, but that is not true. We have seen how animals do require the stars, the moon etc. for migrating and travelling during the night time.

They also need darkness hunting and also to sleep well. In fact, one of the most harmful effects of pollution is the fact that it affects human sleep patterns. Humans need the dark to sleep patterns and rest completely. People will fall prey to problems like restlessness, fatigue, headache etc. if they are deprived of full sleep. In the extreme level it can even become insomnia.

Noise pollution: Noise pollution is caused mostly due to urbanization and industrialization. In fact, it is a well-known cause for migraines. It can also cause loss of hearing at a really young age for a lot of people. Noise pollution, thus renders people incapable of sleeping and resting completely. It can also cause insomnia in the long run, which would have a lot of health repercussions as well.

Soil pollution: Soil pollution is contamination of the soil that is caused due to over dumping over utilization of soil and excess chemicals beings injected into the soil. Poor disposal systems, excessive use of fertilizers and pesticides in agriculture etc. cause soil pollution, especially in agricultural areas. The plants would absorb all the harmful chemicals from the soil, thereby spoiling on even poisoning the person's food. Ground water sources can also become contaminated due to soil pollution, which would cause water shortage problems as well.

There are many other forms of pollution that have also proven to be harmful for human health, such as thermal pollution which is the pollution that causes the temperature level to rise in the country.

Environmental pollutions have various adverse health effects from early life. Some of the important harmful effects are perinatal

disorder, infant mentality, respiratory disorders, allergies, malignancies, cardiovascular disorders, increase in stress oxidative, antithetical dysfunction, mental disorders and various other harmful effects. Though short term effects of environmental pollutants are usually highlighted, wide range of hazards of air pollution from early life and their possible implication on chronic non-communicable disorders of adulthood should be underscored. Numerous studies have exposed that environmental particulate exposure has been linked to increased risk of morbidity and mortality from many diseases, organ disturbances, cancers and other chronic diseases.

Modern Environmental Health Hazards are products of rapid development in the absence of health and environment safeguards, as well as the unsustainable consumption of natural resources. MEHHS include water pollution from polluted areas and industry, urban air pollution from automobiles, radiation hazard, land degradation, climate change and emerging and unmerging inflections disease.

Hence I conclude that, pollution be it in air, water or in the forms of noise, is posing a major health problems, threatening the very existence of life. Therefore, immediate, effective and decisive measures should be taken on a global scale. Otherwise, there is a horrible spectacle of future world with poor natural resources, stinking surroundings, suffocating atmosphere, ill-nourished sick children and in brief suffering humanity is steadily, but surely going to extinction.

Peaceful Coexistence : Challenges and Prospects

**Dr. Lohit Hazarika
Niharika Konwar**

*Asstt. Prof.
Lakhimpur Girls' College*

What is 'Peaceful Coexistence'? Is it a debate or schema, or challenge or need of the hour? No, I believe it is the cultural heritage of India, the glorious tradition that makes us proud to be an Indian. Our India, the land of eternal peace, the land of saints, leads the world for peace, harmony, nonviolence, peaceful coexistence and 'unity in diversity' for last many centuries. Being a region of diverse cultures, believes and faiths, India set an example of unity in diversity before the world. India continues the practice of democratic values and working for humankind in internal and foreign policies. India is a new country with a long history. Being the largest democratic republic it is inhabited by all major religions of the world and plentiful communities with varied social status. Mutual tolerance and regards for other religions is an age-old tradition of the country. The humanity that India represents today is a product of a civilization of 12,000 years or more old. The spirit of tolerance and assimilation are the hallmarks of this civilization. Within the people of each ethnic group

or culture lies an important piece of the human experience. Each has something to contribute to the larger society. Like the flowers in a garden, though differing in kind, colour, form and shape, yet... this diversity increases their charm, and add to their beauty. The unity of peoples is therefore, not a blending of humanity that overlooks neither difference, nor isolation in separate gardens, but a conscious appreciation and forging of unity in diversity.

But from the last century due to some reason or other this glorious tradition of peaceful coexistence becomes a topic of discussion. A tradition of more than 12,000 years or more cannot be break in just one century. The human life is valued by love, affection, self-respect and ease of living. India believes in the practice of democratic values and working for the humanity. So it is a golden opportunity to us to contribute to Indianness, by living peacefully together. Are we forgetting our glorious past? Don't we want to be a developed country? I believe we will be. For that we have to go to root of the problem and find out the challenges.

If we look back it is very easy to realise that the rulers of the region always able to maintain the peaceful coexistence of various group of people. For the sake of maintaining communal harmony, Akbar started a new religion Din-e- Iahi. He made a Rajput lady his wife and gave equal respect to Hindu religion. During the time of Bahadur Zafar, the last king of Mugal dynasty, a function, Foolwalon-ki-Sai: used to be organized regularly in Delhi, where people of both the religion worshipped in temples and mosques together. After the Delhi Sultanate, there have been clashes between members of different communities. Some have looked upon the failure of the Indian National Congress to form coalition ministries in 1937 as the turning point in relations between Hindus and Muslims in India. Others claim it was 1928, when the all parties' conference rejected separate electorates whereas still others believe it was the formation of the Muslim league in 1906. However, major communal issues began with the advent of the British Raj in India and the British policy of divide and rule. They encouraged different group of people to come out from the mainstream and create and demand separate identity and land. This destabilised the land of

unity in diversity. We have to accept the hard reality of three sovereign nations. After independence the founders of our constitution also underlined the need of coexistence and harmony and provided equal

India believes in the practice of democratic values and working for the humanity. So it is a golden opportunity to us to contribute to Indianness, by living peacefully together.

rights to all Indians irrespective of religion, cast, colour and creed. But, although the nation is practicing in full sprit and action it seems, a few section of citizens of India needs more time to keep again the age old tradition of peaceful coexistence of Indian tradition.

After the destabilisation of peaceful coexistence few but important issues are here where we have to work to keep the glorious tradition. Like, after six decades of economic planning, about 260 million people in the country are still living below poverty line. Poverty leads to unrest. This high incidence of economic deprivation is one important reason for social and religious unrest. Government is taking various measures and schemes but they should ensure proper implementation of the same.

Yet another serious socio-economic problem in India is the growing incidence of unemployment. Increasing unemployment is raising the social tensions and the idle and unemployed youth may be misdirected to communal riots in the country. Some of the religious communities are economically backward. The youth of such communities fall easy prey to the anti-India elements.

Sometimes extremists and terrorists, who have killed hundreds of innocent and peace-loving citizens, treated as martyrs.

This mislead the mind of citizens specially the young section.

Politics of religion practiced by the political parties for political gains may be another reason. Many times the political parties try to get support by drawing communal sentiments. Illiterate, unemployed frustrated youths are easy to involve in communal riots for temporary political benefits. Involvement of political parties in Communal Conflicts whether religious or ethnic is alleged by one and another. It should be replaced by peaceful coexistence and development issues.

Fear, suspicion and hatred are the fuel which feed the flame of communal disharmony and

conflict. The feeling of oneness and equal participation to promote the Indian culture is needed.

Lack of education and scientific outlook makes people communal and they cannot realise the importance of national integration. The lack of political consciousness among common people due to illiteracy is also an important dimension. It becomes easy to motivate them for antinational activities in the name of religion and community. So, hundred percent literacy should be ensured. Without knowing the glorious history and culture of the country how can we expect to continue the age old tradition of unity in diversity for another thousand years?

A major section of Indian is still unable to overcome the religious prejudice. The peoples of India must have a desire to overcome the accumulated superstitions and unfounded notions about their fellow-citizens and things which many are prone to accept as true simply because they have been repeated time and again by close friends, relatives and associates. The dissemination of factual information as one means of eliminating misconceptions and superstitions about caste and religion, so that positive relationships with persons of other backgrounds may be established with confidence and ease.

Mishandle of money by the successive Governments creates disbeliefs and dissatisfaction. Government, one of the four components of the state should try to draw faith from the mass people. Otherwise people may organised themselves under another sentiment which may disturb peaceful coexistence. Mishandle of developments fund should handle seriously.

The citizens of India strive to rid themselves of prejudices found within Indian Society. Responsibility falls equally on the majority or higher caste, who must trade their 'sense of superiority' and often patronizing attitude' for 'genuine friendship' and 'close association' and minorities, be they religious communities, ethnic groups or castes, must demonstrate 'readiness to forget the past' and eliminate 'every trace of

suspicion' resulting from a long period of 'grievous and slow healing wounds'.

A house divided against itself cannot stand. We have to always remember it. Institutionalized discrimination can be replaced by an explicit effort to cultivate minority participation. It will nurture, encourage and safeguard every minority within it.

Inter-communal and inter-caste marriages should support as it brings oneness of mankind. Marriage involves not only the union of the bride and groom, but also their parents, who give consent and support. Such marriages are raised with an understanding of and respect for the values for their diverse heritage.

Every individual who desires to take part in the great task of promoting and establishing true communal harmony in India can do so by becoming well-informed about the findings of science in regard to caste and religious prejudice, by participating continually in the work of social integration, by helping to eradicate those general conditions in the Indian sub-continent that bring frustration and hardship to many groups of people, and by encouraging others to join him in these worthwhile endeavours. Ayodhya's mahant Yugal Kishor Shastri, Social activists Khamliana from Mizoram and Mohammed Abdul Bari of Odisha are a few of the personalities working for communal harmony.

We should remember that communal conflict damages property and controlling it needs money and time which slow down development activity of us. It loses us double. So we should strongly stand against it.

Government is taking appreciable initiative for peaceful coexistence. The formation of National Integration Council (NIC) in 1960 and National Foundation for Communal Harmony (NFCH) in 1992 shows the sincerity of the Government and their programmes are contributing to a great extent. The Religious Institutions (Prevention of Misuse) Act, 1988 and Places of Worship (Special Provision) Act, 1991 is also helpful to combat Communal Conflict in general. The observation of Communal Harmony Week (19th Nov to 25th Nov) is making aware people for peaceful coexistence. National

Communal Harmony Award encourages the people and organisations to work for communal harmony.

Contribution of different NGOs in maintaining Communal Harmony is worth mentioning. Programme like Sri Ram Aarti at Vishal Bharat Sansthan, Lallapura by Muslim woman and the various programmes of The Foundation for Amity & National Solidarity, Delhi are few examples in this regard.

*All religions in the world teach **peace and** peace alone. They say there is only one god. Practicing love and truth are the ways **of** reaching him. Christianity says, "Love, thy neighbour as you love thyself", Prophet **Mohammad** taught universal brotherhood. Hinduism taught*

Marriage involves not only the union of the bride and groom, but also their parents, who give consent and support.

*"Sarvejanah Sukhino Bhavantu". **Let all people** in the world live in happiness or bliss. Budhisrn also taught the gospel of love. The great avataars, sages and seers of India down the ages have taught us religion is a source of motivation toward good works and good conduct which is necessary for the elimination of differences as group prejudice and hatred.*

At last, most noteworthy reality is that we have no other option but to live here in India. Then why don't we live together peacefully? We have to fight against poverty, illiteracy, unemployment, superstitions, and corruption and anti-national elements and to work for all round development to make. our India a developed country. We have to give our children a 'Develop Country' free from all social evil. It is possible only when we all realise our responsibility and work together. So work for India, keep glorious tradition 'Peaceful Coexistence'.

Different types of radiation can be found in the workplaces and in our environment. Radiations like radon, radium, uranium and ultraviolet rays occur naturally. Man-made radiations include X-rays and magnetic resonance imaging (MRI). These are two broad types of radiation of concern : Electromagnetic and nuclear. Electromagnetic radiation is the way power is broadcast through the air. Nuclear radiation comes either naturally or from man-made sources.

The human body is ill-equipped to protect itself against radiation and cannot even detect it with its natural sensing mechanism. Depending on the level of exposure, radiation can pose a health risk. It adversely affects individuals who are directly exposed as well as their descendants. Radiation can affect cells of the body, thereby increasing the risk of cancer or harmful genetic mutations that can be passed on to future generations.

Manisha Dutta
Dept of Chemistry, B.Sc 6th Semester

Radio Active Hazard to Animal and Plant kingdom

The main concern here is the hazard associated with radioactive materials. After uses, these radioactive materials become waste, and these waste decay, produce energy (radiation) that can be very harmful to human and other living organisms.

Effect of radiation on

Animals: Biological effects of radiation are generally common to man and animals. Higher animals are more susceptible to genetic damages due to radiation. Exposure is high in higher animals than the lower animals such as flies and insects. Studies on *Drosophila* have shown that mutation rates were increased enormously on radiation exposure.

The small amount of radionuclides may lead to an increase in *mutorotation* rate in animals. Lethal doses of fall out radiations reach catties through grazing on polluted lands. The radionuclides enter the metabolic cycle and thereby incorporate into DNA molecules in animal cells causing genetic damage. Radiations generally induce ionizing and photochemical reactions and thereby incorporate into DNA molecules in animal cell causing genetic damage.

Some radionuclides like ce-141, Zr-96, co-60 are reported to come from aquatic animals and all these harmful radionuclides, besides causing hazardous effects in these organisms also reach the ultimate consumer i.e Man through the food chain and cause severe health hazards due to disruption of metabolic changes and physiological processes. Radiation exposure due to radiation therapy also has

some harmful effects.

With advancement in veterinary medicine, radiation therapy is increasingly being used to treat cancer in animals. Radiation can affect normal and cancer cells but localized X-ray can cure or control tumors that may not be killed by surgery or chemotherapy alone.

Effect of Radiation on

Plants: According to the Health Physical Society, radiation has a positive effect on plant growth at lower radiation levels and harmful effects at high levels. Plants need some types of non-ionizing radiation like sun light for photosynthesis. Though these solar radiations are vital for the survival of plants but some other forms of non-ionizing and radiations are deleterious for plants.

Ultraviolet radiation effects plant growth and sprouting and the amount of damage is proportional to the radiation received. Due to exposure to radiation soil can become compact and lose the nutrients needed for plants to grow. The experiments conducted in laboratories by supplying ultraviolet radiation through filtered lamps proved that higher doses of radiation administered to the plants were highly damaging.

Some plants such as pine trees dies immediately. Radiation pollution is comparatively high near nuclear power plants and many radionuclides especially Caesium 137, Iodin 131,

Strontium 90 and Carbon-14 occur in abundance there which accumulate in plant tissues growing in that region. Plants absorb maximum light near 280 mm, due to this reason plant proteins are more susceptible to Ultraviolet radiation.

In plants 20% to 50% reduction in chlorophyll content and harmful mutations are seen due to UV radiations. A report from Australian National University suggested that UV-B (i.e UV- Biological) radiations reduce the effectiveness of photosynthesis in plants by up to

70%. Due to intense UV radiations greater evaporation of surface water occur through the stoma of leaves which results in decreasing in soil moisture content.

First even after decades of study by large number of scientists around the globe, making one of the best studied environmental contaminants, significant knowledge gaps remain. Second, even large release of radiation are not likely to cause massive die-offs in the short time. Finally it is reasonable to be concerned about long term effects from radiation and the very large number of other environmental contaminants that may induce mutations and Trans generational epigenetic modifications.

Bio-diversity *and its* ***conservation***

Shiwani Gogoi

B.A 2nd sem, Economics dept.

***Biodiversity** or biological diversity means richness of species that is the sum total of various types of micro-organisms, plants and animals present in a living community system.*

Some consider the diversity of life on earth are our most valuable resources. This diversity of biological organisms is known more popularly by the terms biodiversity. Diversity among organisms includes both genetic diversity and species diversity.

Bio-diversity is the variety of the world's organisms, including their genetic diversity and the assemblages they formed. It is blanked term for natural biological wealth that under guards human life and well-being.

The concept of bio-diversity is usually subdivided into three different levels, each of which has its own significance. These levels are:

i) Genetic diversity: The diversity in the genetic makeup of a species is genetic diversity. Genetic diversity may be defined as differences in genetic makeup between individuals of the same species. The genetic variations occur within species, both among geographically separated population and among individuals with single population at finer levels of organisation.

ii) Species diversity: Species diversity means the full range of species of the earth's surface from micro-organisms through plants, animals and fungi at its basic level. All these living organism react and interact with each other and with the abiotic components of the environments. Species diversity may be defined as the number of different species in a given ecosystem.

iii) Diversity of biotic communities: These refer different types of forests, grasslands, ponds, lakes, rivers,

wetlands which represent diverse ecosystem each with a characteristic organic community. Community and ecosystem diversity refers to the different habitant types and ecosystem possess different sets of flora and fauna.

In recent years there has been increasing concern that modern agricultural production practices are contributing to the decline of both species diversity and genetic diversity, or in simpler terms biodiversity.

One of the more publicized means by which agricultural production may lead to a decline in biodiversity is the clearing or draining of non-agricultural land for crop or livestock production, when non-agricultural land is cleared by plowing, logging, burning or draining there is a replacement of many species with a few species. In fact, one hallmark of modern agriculture is the production of crops in so called monocultures.

Scientists believed that there are a number of important reasons as to why maintaining biodiversity is so important to the welfare of society. One major reason is that biodiversity appears to be important in maintaining the stability of the earth's very complex ecosystems.

Biodiversity hotspot: Certain area of living larger are exceptionally rich in species which are term as biodiversity hotspot by conservationist, Nerman Myer in 1990. He originally identified ten hotspot on the basis plant diversity. Later his work has been by other

organisation in Washington D.C. This hottest spot for bio-diversity on earth are consider on better known species of plant, mammals, birds reptile and amphibies. The organisation conservation international identified P7 hotspots which comprise only about 1.32% of the earth surface, yet they contain 50% of the earth's land based species.

Need of conservation of bio-diversity: The need for conservation of bio-diversity is the need for the very existence of man for earth surface. Since,

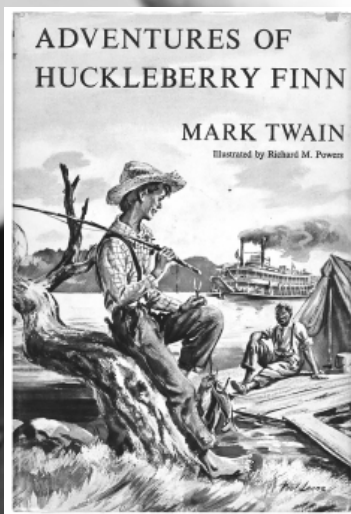
there is a very close relationship among the different species over the earth surface, the destruction of one leads to the destruction of others. Therefore, a general degradation of the environment occur when threat to a species of plant animal or a micro-organism occurs. All this may lead to the destruction of human species also.

There is a need to develop environment consistence among man which will lead to a good man-environment relationship through conservation of bio-diversity. The process through which man exist to various resource availed by our biodiversity without destructing its productivity and caring capacity is known as conservation of bio-diversity.

Mark Twain's
***The Adventures of
Huckleberry Finn***
*as a novel of the racial
tension
and slavery*

One of the most prominent Huckleberry Finn issues is racial and slavery. Mark Twain wrote "The adventures of Huckleberry Finn" after slavery and racial discrimination had been abolished, he was known to be against slavery.

The Adventures of Huckleberry Finn has divided opinion since its publication. Although it's a lively tale of Huckleberry Finn running away from home to experience memorable encounters, there have been claims of racism within the book's narrative. Jim, Finn's loyal companion, being referred to as "nigger" is a definitive example. Jim is referred by a derogatory

---

**Saraswati Biswakarma
Krishtina Pegu**

term a reflection of Mark Twain's racism or an analysis of late 19th century American Society.

American society during Huckleberry Finn's Publication:

Racism and Slavery is an important theme in *Adventures of Huckleberry Finn*; therefore it is vital to understand American society since 1885. The consequences of America's civil war and Reconstruction period put into perspective how Twain engages with issues of racism. A landmark event from the civil war was Abraham Lincoln's Emancipation Proclamation. This along with the confederacies defeat, led to the end of African-American slavery. The Reconstruction period that followed gave African-American lawful rights, the ability to vote, and stand for political office. However, these progressive ideals were countered with repressive violence. Those who had supported the confederacy expressed their outrage by forming groups like the Ku Klux Klan to regain white supremacy. This clash of racial tension was still fresh during "*The Adventures of Huckleberry Finn's*" release. Twain was determined to reflect sinister cultural undertones that white American saw as acceptable.

Twain was passionate within the racial equality debate, feeling that it was a moral right for America to allow African-American the same freedom as whites. Twain's statement that, "Lincoln's Proclamation not only set the black slaves free but also set the white man also free." It is unsurprising that Twain's viewpoint was structured within a narrative dealing with race relations as he felt American society must change. It gives credence to the *Adventures of Huckleberry Finn* aiming to critique American society and make readers understand its ills.

Racial Issues in Huckleberry Finn:

The issue of race is the central importance of *Huckleberry Finn*. The story takes place in a time of slavery, when black were considered inferior to whites, sometimes to the point of being considered less than fully human. But *Huckleberry Finn* challenges the traditional nations of the time, through its narrator and main character Huckleberry Finn.

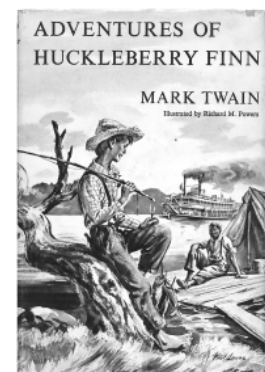
In the beginning, Huck is unaware of the incorrectness of society's attitudes as the rest

of society is, he undergoes many experiences which help him to form his own perspective of racial issues. Through the adventures and misadventures of Huck Finn and the slave Jim. Twain challenges the traditional societal views of race and encourages people of what is wrong and right.

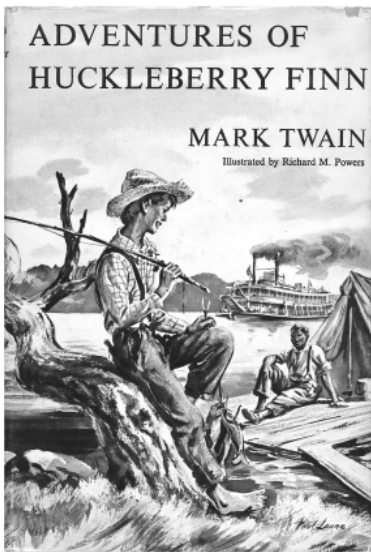
Huck begins in the novel as a character who sees things as they really are. The heart of the story begins when Huck meets with the escaped slave Jim. Huck's first step to overcome society's prejudice and racism occurs when he meets Jim on the island. From the first Huck is willing to violate the rules of society. Jim implores Huck not to tell anyone that he was a runaway slave.

The society which Huck tries to escape looks down upon only blacks. Society sees blacks as nothing more than slaves. It also sees black as superstitiously afraid. And because of this superstition, society sees blacks as stupid.

Huck develops a different view of blacks throughout the story. It is not an instant change but a gradual process. Different events shape Huck's perspective. Each of Huck and Jim's adventures bring Huck closer to the realization that there is something wrong with the society's view on blacks. Huck still believes that society is correct, but he chooses to ignore society and do what he feels is right, regardless of what society believes. To put his feelings into action, Huck decides that he will definitely help Jim to escape from slavery. From this point, he doesn't care how much society might resent him for it. It feels

right to him and he will do it. This action goes contrary to the social norms. A white was never expected to care about a black much less to help one escape. But Huck did just that. Huck has opened his mind to the view that slavery is wrong; he has taken a big step in this direction. In this manner Huck Finn attacks the social norms

White slaveholders profit from slavery, the slaves themselves are oppressed, exploited and physically and mentally abused.

of slavery in specific, and racism in general.

The representations of race and the challenges to social norms of racism make up an important part of the novel "The Adventures of Huckleberry Finn." Huck himself undergoes a change; he stops accepting the social norms and instead follows his own beliefs. He acquires these beliefs after many adventures with the slave Jim. In this way, Twain encourages people to be like Huck and not to accept the

racism just because society accepts it.

Slavery in Huckleberry Finn:

Though Mark Twain wrote "The Adventures of Huckleberry Finn" after the abolition of slavery in the United States, the novel itself is set before the civil war, when slavery was still legal and the economic foundation of the American. Many characters in Twain's novel are themselves white slaveholders, like 'Miss Watson', 'the granger ford family' and 'the Philips family', while other characters profit indirectly from slavery, as 'the duke' and 'the king' do in turning 'Miss Watson's' runaway slave Jim into the Phelps's in exchange for a cash reward.

White slaveholders profit from slavery, the slaves themselves are oppressed, exploited and physically and mentally abused. Jim is inhumanely ripped away from his wife and children. However, white slaveholders rationalize the oppression, exploitation and abuse of black slaves by ridiculously assuring themselves of a racist stereotype, that black people are mentally inferior to white people, more animal than human. Through Huck's father 'Pap' is a vicious, violent man, it is much better man than Jim? And Jim who is a runaway slave, in a bid for freedom to be with his family is suspected as a Huck's murderer.

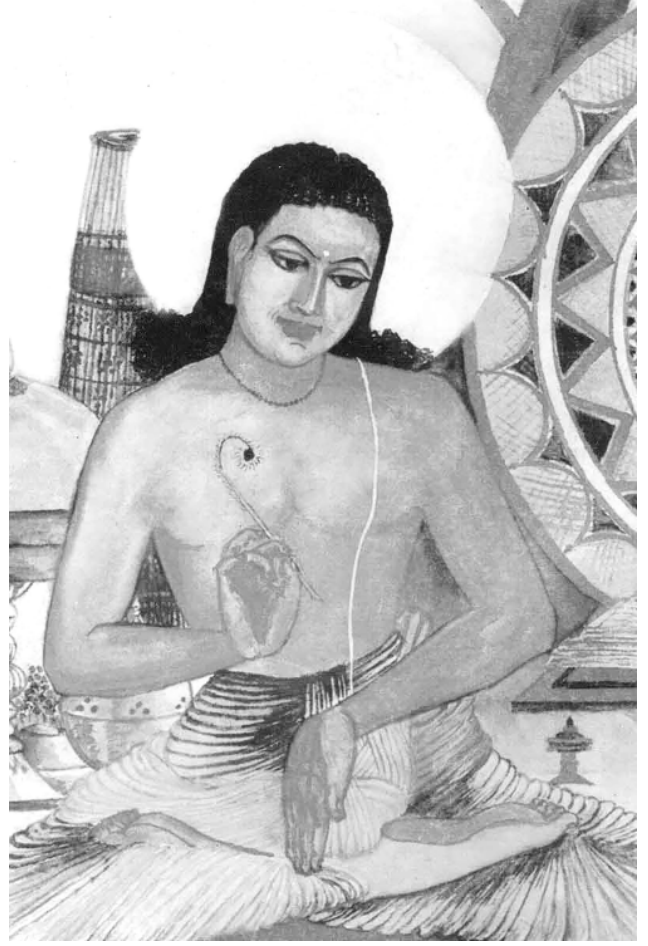
In this way slaveholders and racist whites harm blacks, but they also do moral harm to themselves by viciously misunderstanding what it is to be human, and all for the sake of profit. At the beginning of the novel Huck himself buys into racial stereotypes, and even reprimands himself for not turning Jim in, for running away, given that he has a societal and legal obligation to do so. However, as Huck comes to know Jim and befriend him, he realizes that he and Jim alike are human beings, who love and hurt, who can be wise or foolish. Even though Jim is a black person, Jim proves himself to be a better man than most other people Huck meets in his travels. By the end of the novel, Huck would rather defy his society and his religion. He would rather go to hell than to let his friend Jim be returned to slavery.

“

महापुरुष शंकरदेव
और माधवदेव द्वारा
रचित गीतों को
बरगीत कहा जाता
है। नामधर्म प्रचार
करने के लिए दोनों
महापुरुष ने बरगीत
का रचना किया था।

”

गीताश्री दत्त

स्नातक प्रथम पान्मासिक

शंकरदेव के बरगीत

भारतीय सांस्कृतिक जगत में असम में रचा गया बरगीतों ने एक अलग स्थान हासिल किया हुआ है। महापुरुष शंकरदेव और माधवदेव द्वारा रचित गीतों को बरगीत कहा जाता है। नामधर्म प्रचार करने के लिए दोनों महापुरुष ने बरगीत का रचना किया था। लेकिन श्रृंगारपरक सौन्दर्य के लिए भी संगीत प्रेमीयों के हृदय में बरगीत छँ गया था। 'कथा गुरु चरित' में सर्वप्रथम बरगीत शब्दों का प्रयोग मिला था। किसी हिन्दुस्तानी के अनुसार 'बड़ोमाना' शब्द से असमीया 'बरगीत' शब्द लाया गया है। समूह बरगीत के भाव-भाषा, रस एवं राग-ताल के प्रयोग के संन्दर्भ में एक विशद परिचय मिलते हैं। समूह बरगीत उच्च भावापन्न होने के कारण दोनों महापुरुष ने इसे नामधर्म प्रचार के उद्देश्य में प्रयोग किया और विभिन्न बरगीतों का रचना भी किया। प्रस्तुत बरगीत के विषयवस्तु कृष्णलीला परक और भक्तिपरक - इन दोनों भागों में विभक्त किया जा सकता है।

शंकरदेव नें भक्तिपरक को अपने रचनाओं का आधार और कृष्णलीला को माधवदेव नें। दोनों महापुरुषों द्वारा रचित गीतों में जीवन के सुन्दरता का प्रतिफलन हुआ है। एक कृत्रिम साहित्यिक भाषा 'ब्रजावली' में दोनों महापुरुषों नें अपने अपने गीतों का प्रस्तुत किया था। बरगीतों में काव्यिक रस की सुन्दरता भी स्पष्ट रूप से दिखाई पड़ती है।

सर्वप्रथम बरगीत का रचना शंकरदेव के हाथों हुआ। "मन मेरी राम चरणेहि लागों" नामक बरगीत ही शंकरदेव के द्वारा रचा गया सर्वप्रथम बरगीत है अनुमान किया जाता है।

बरगीत शब्द का 'बर' अंश संस्कृत शब्द का वर या श्रेष्ठ शब्द है। दिशाओं के आधार पर बरगीत को श्रेष्ठ गीत कहा गया है। आध्यात्मिक ऊर्कष साधन के श्रेष्ठ और साधना के बिना गाया जाने वाला गीतों से भी ये अलग है। इसिलिए साधनालब्ध गीत साधारण गीतों से पृथक और श्रेष्ठ हैं। क्योंकि बरगीत साधना के जरिए गाया जाने वाला गीत है। शंकरदेव के सभी गीतों में भक्तिपरक स्तुति पाया जाता है। अपने आपको दोषी मानकर भगवान के चरण में आया है और अपने आप को उद्धार करने के लिए कहा है उसका एक सुनस्रदर निदर्शन।

"नारायण काहे भक्ति करु तेरा" नामक बरगीत है।

पावे परि हरि करुहों कानरि प्राण राखवि मोर।

इस बरगीत से संसार के माया

वर्तमान समय में
बरगीत शास्त्रीय
संगीत के स्तर से
पृथक हो गया।
साधनामार्ग का प्रयोग
और जनप्रियताओं के
कारण बरगीत का
स्तर अवनमित हो
गया है।

मोह का वर्णन पाया जाता है। शंकरदेव के सभी बरगीतों में आत्मा और परमात्मा का मिलन साथ ही संसार के स्वरूप भगवान को वर्णन किया है। शंकरदेव जी ने प्रायः बार कुरि बरगीतों का रचना किया था। लेकिन सभी विलुप्त हो गया। भक्तों के द्वारा लोकप्रचलित होने के कारण अभी उसका बरगीत कमसंख्यक प्राप्त हुआ है।

भक्तिमुलक बरगीत के रूप में बरगीत का प्रधान स्वरूप है कि - साहित्य रूप से श्रृंगार परक गीतों में भी बरगीत की राग-तालों की स्वकीय सुन्दरता और सरल साथ ही रस का पवित्र भाव प्रकाश करता है। भक्तिमुलक संगीत गाये जाने वाली गायक भी इन्द्रिय शब्दों की छोटी सी धारणा बी साकार कर सकती है। यही उद्देश्य लेकर शंकरदेव ने बरगीतों का रचना किया और खुद ही गाने लगे भी साथ ही दुसरों को भी गाने के लिए सिखाया था।

वर्तमान समय में बरगीत शास्त्रीय संगीत के स्तर से पृथक हो गया। साधनामार्ग का प्रयोग और जनप्रियताओं के कारण बरगीत का स्तर अवनमित हो गया है। और साथ ही विज्ञानसन्मत भाव-दृष्टि से बरगीतों का विभिन्न राग-तालों को मान्य रूप देकर भविष्य में शंकरदेव-माधवदेव की इस कला को सफल प्रचेष्टाओं के जरिए भारतीय शास्त्रीय संगीतों के नृतीय विशिष्ट धाराओं में मर्यादाओं के साथ प्रतिष्ठा किया जायेगा।

सूर का वात्सल्य वर्णन

कुकी बरुआ
पंचम छमाही

जीवन का मूलाधार प्रेम है। यह प्रेम संसार में पशु, पक्षी, मानव आदि सभी प्राणियों में पाया जाता है और इसके विभिन्न रूप दृष्टिगोचर होते हैं। कहीं यह समवयस्कों में मैत्री या सखा भाव के रूप में दिखाई देता है, तो कहीं पति और पत्नी के मध्य दाम्पत्य भाव के रूप में दिखाई देता है। ऐसे ही कहीं यह गुरुजनों एवं महापुरुषों के प्रति श्रद्धा भाव के रूप में दिखाई देता है, तो कहीं पुत्र-पुत्री, लगु भ्राता आदि अपने से छोटे भक्ति के प्रति वात्सल्य भाव के रूप में दिखाई देता है। इस तरह वात्सल्य भाव प्रेम का एक वह प्रकार है, जिसमें किसी छोटे भक्ति से प्रति निश्छल एवं निष्कपट प्रेम की भावना रहती है अथवा जिसमें किसी भोले भाले शिशु को देखकर हमारा हृदय प्रेम तरंगों से आकुल हो उठता है और हम अनायास उसकी ओर आकृष्ट हो उठते हैं। वात्सल्य ही प्रेम की अत्यन्त निर्मल एवं पवित्र स्थिति है। इसमें ब्रह्म सुकुमार बालक की सामाजिक चेष्टाओं, कौतुक क्रीड़ाओं एवं अटपटे कार्यों एवं नैसर्गिक प्रेम की ऐसी धारा प्रवाहित रहती है, जिसके परिणामस्वरूप उस बालक के माता-पिता ही क्या, अन्य परिजन एवं पुरजन भी उसकी चेष्टाओं, क्रीड़ा-कौतुकों को देख देखकर आनन्द विभोर ही जाते हैं और अपने आपको भूल जाते हैं।

सूर ने इस वात्सल्य भाव का वर्णन अत्यन्त मार्मिकता एवं सजीवता के साथ किया है। सूर के अन्तर्गत वात्सल्य भाव ही यह अनुभूति अत्यन्त गहन एवं गम्भीर दिखाई देती है। इसीलिए सूर का वात्सल्य वर्णन हिन्दी सहित्य के क्षेत्र में सर्वथा अनुपम एवं अद्वितीय माना जाता है। तुलसी आदि उच्च कोटि के कवि भी उतना

प्रभावोत्पादक वर्णन नहीं कर सके हैं। इसी कारण आचार्य रामचन्द्र शुक्ल ने “आगे होने वाले कवियों की शृंगार और वात्सल्य की उक्तियाँ सूर की जूठन सी जान पड़ती हैं” कहकर सूर की प्रशंसा की है। डॉ. रामकुमार वर्मा ने “बाल कृष्ण के शैशव में, श्रीकृष्ण के मचलने में, माँ यशोदा के दुलारे में हम विश्वव्यापी माता-पुत्र प्रेम देखते हैं” कहकर सूर के वात्सल्य वर्णन की भूरी भूरी प्रशंसा की है। डॉ. जहारीप्रसाद द्विवेदी ने लिखा है कि “यशोदा के बहाने सूरदास ने मातृ हृदय का ऐसा स्वाभाविक, सरल और हृदयग्राही चित्र खींचा है कि आश्चर्य होता है।” डॉ. हरवंशलाल शर्मा ने सूर का वात्सल्य भाव भी विश्व साहित्य में अपना विशेष स्थान रखता है” कहकर सूर के वात्सल्य की सराहना की है। इसमें

कोई सन्देह नहीं कि सूर ने श्रीकृष्ण की बाल सुलभ चेष्टाओं, मनोहारिणी, लीलाओं एवं रमणीय बाल क्रीड़ाओं का ऐसा हृदयग्राही एवं प्रभावशाली वर्णन किया है जिसे पढ़कर एवं सुनकर हृदय हठात् उस ओर आकृष्ट हो जाता है। वास्तव में बाल सुलभ चेष्टाओं के मनोमुग्धकारी चित्रों का जितना बड़ा भण्डार सूर सागर में विद्यमान है, उतना अन्यत्र कहीं भी दिखाई नहीं देता। सूर के इन चित्रों में विविधता है, आकर्षण है, रमणीयता है और स्वाभाविकता है, जिसके फलस्वरूप कोई भी अन्य कवि सूर के वात्सल्य वर्णन की समानता नहीं कर सका है।

सूर ने भक्ति पद्धति को अपनाकर कृष्ण के वात्सल्य वर्णन सुन्दर ढंग से किया है। सूरदास ने वात्सल्य वर्णन इस प्रकार किया है कि जैसे कोना कोना वे झाँक आए। इसका तात्पर्य यह है कि सूर ने कृष्ण के बाल्य काल के हर छोटी छोटी बातों को ध्यान में रखकर इसका वर्णन किया है। अंधा होकर भी उन्होंने इस प्रकार वर्णन किया है कि जैसे उन्होंने वह सब अपने आँखों से देखा है।

सूरदास का वात्सल्य वर्णन अत्यन्त विशद एवं गम्भीर है। इसका सम्यक अध्ययन करने के लिए पहले इसे दो भागों में विभक्त किया जा सकता है -

(१) वात्सल्य का संयोग पक्ष और

(२) वात्सल्य का वियोग पक्ष।

संयोग पक्ष को भी पाँच भागों में विभक्त किया जा सकता है -

(१) बालोचित वेश-भूषा का वर्णन।

(२) बालोचित चेष्टाओं एवं क्रीड़ाओं का वर्णन।

(३) बाल मनोभावों एवं अन्तःप्रकृति का चित्रण।

(४) बालक के संस्कारों, उत्सवों एवं समारोहों का वर्णन।

(५) गो-दोहन तथा गो-चारण का वर्णन।

इसी भाँति वात्सल्य के वियोग पक्ष को भी मुख्यतः तीन भागों में विभक्त कर सकते हैं -

(१) कृष्ण के मथुरा गमन पर।

(२) मथुरा से नन्द के अकेले लौटने पर औ॥

(३) कृष्ण के मथुरा में ही निवास करने पर।

वात्सल्य का संयोग पक्ष :

सूर का वात्सल्य वर्णन हिन्दी साहित्य की अनुपम विधि है। सूर ने बालकों की सहज मनोवृत्तियों के स्वाभाविक चित्र अंकित करते हुए वात्सल्य के संयोग पक्ष का बड़ा

ही मार्मिक एवं मनोहारी वर्णन किया है, जो इस प्रकार है -

(१) **बालोचित वेश-भूषा का वर्णन :** सूर ने बालक कृष्ण की रूप माधुरी की दिव्य एवं अलौकिक चित्रों द्वारा बड़ी ही सजीवता के साथ अंकित किया है। सूर के बाल झवि वर्णन बड़े ही सरस, स्वाभाविक एवं चित्राकर्षक है। निःसन्देह श्रीकृष्ण की बाल झवि अनुपम एवं अद्वितीय है, उसे देखकर यदि 'अमर मुनि गन' चकित रह जाते हैं तो कोई आश्चर्य नहीं।

(२) **बालोचित चेष्टाओं एवं क्रीड़ाओं का वर्णन :** सूर ने कृष्ण की बाल झवि के रमणीय चित्रों के अतिरिक्त श्रीकृष्ण की बाल सुलभ चेष्टाओं एवं विविध क्रीड़ाओं के भी अत्यन्त स्वाभाविक एवं मनोमुग्धकारी चित्र अंकित किये हैं, जिनमें कहीं कृष्ण घुटनों के बल आँगन में चल रहे हैं, कहीं मुख पर दधि लेप करके दौड़ रहे हैं, कहीं अपने पैर का अँगुठा पी रहे हैं और कहीं हँसे हुए किलकार भर रहे हैं।

(३) **बाल मनोभावों एवं अन्तःप्रकृति का चित्रण :** सूर ने बालकों के हृदयस्थ मनोभावों, बुद्धि चातुर्य, स्पर्धा, खीझ, प्रतिद्वन्दिता, अपराध करके उसे छिपाने एवं उसके बारे में कुशलता के साथ सफाई देने की प्रवृत्ति आदि के भी बड़े ही हृदयग्राही चित्र अंकित किये हैं। कृष्ण को तो मक्खन अच्छा लगता है, किन्तु माता यशोदा उन्हें दूध पिलाना चाहती है। बच्चे प्रायः दूध पीने में आनाकानी किया करते हैं और माताएँ उन्हें फुसलाकर या बहाना बनाकर दूध पिलाया करती हैं। यहाँ माता यशोदा ने कृष्ण को यह कहकर फुसलाया है कि तुम्हारी चोटी बढ़ जायेगी और वह बलराम की तरह लम्बी होकर भूमि पर लेटने लगेगी। इसी समय कृष्ण की स्पर्द्धा मिश्रित बाल सुलभ कुशलता द्रष्टव्य है, क्योंकि वे एक हाथ में दूध का कटोरा लिए हुए हैं, दूसरा हाथ अपनी चोटी पर रखे हुए हैं और देखते जा रहे हैं कि दूध पीते ही चोटी बढ़ रही है या नहीं। जब चोटी बढ़ती नहीं दिखाई देती, तब माता यशोदा से पूछ बैठते हैं -

मैया कबहिं बढ़ैगी चोटी।

किती बार मोहिं दूध पिवत भई, यह अजहूँ है छोटी

(४) **बालकों के संस्कार, उत्सवों एवं समारोहों का वर्णन :** सूर ने बालकों से सम्बन्धित संस्कारों, उत्सव एवं समारोहों का वर्णन करते हुए भी वात्सल्य भाव की अभिव्यक्ति की है, क्योंकि बालकों के कनछेदन, नामकरण, वर्षगाँठ

आदि के अवसरों पर माता के हृदय में जो सहज उत्साह एवं स्वाभाविक प्रेम उभड़ने लगता है और वे कैसी कैसी तैयारी करते हैं, सूर की अन्धी आँखों से वह भी छिपा नहीं है।

(५) **गो दोहन तथा गो चरण का वर्णन :** सूर के उक्त वर्णनों के अतिरिक्त कृष्ण के गो दोहन के लिए मचलने, गौओं को दूहने, गो चरण के लिए वन में जाने की डट करने, चराने के लिए वन में जाने, वन में माता द्वारा छाक भिजवाने आदि का वर्णन करके वात्सल्य भाव की सुन्दर अभिव्यक्ति की है।

वात्सल्य का वियोग पक्ष :

जिस प्रकार सूर ने अत्यन्त तन्मय होकर श्रीकृष्ण की बाल क्रीड़ाओं की मनोरम झाँकियाँ अंकित करते हुए वात्सल्य के संयोग पक्ष का अत्यन्त मर्मस्पर्शी वर्णन किया है और बालकों की प्रवृत्तियों के मनोवैज्ञानिक एवं चित्ताकर्षक चित्र अंकित किया है, उसी प्रकार सूर ने श्रृंगार रस की भाँति वात्सल्य के वियोग पक्ष का भी अत्यन्त हृदय द्रावक चित्रण किया है, जो इस प्रकार है—

(१) **श्रीकृष्ण के मथुरा गमन पर :** वियोग वात्सल्य की सबसे सुन्दर झलक श्रीकृष्ण के मथुरा गमन पर अंकित की गई है। उस क्षण ऐसे जान पड़ता है, मानो सूर स्वयं यशोदा के रूप में अपनी आँखों से आँसू बहाते हुए रो रहें हों और उनके प्रत्येक शब्द से वात्सल्य का अजस्त्र स्रोत उमड़ रहा हो, क्योंकि श्रीकृष्ण के मथुरा जाने का समाचार पाते ही माता यशोदा के हृदय से वात्सल्य का स्रोत इस तरह उमड़ पड़ता है और माता का रोम रोम यह पुकार उठता है —

कहा करे मेरे छगन मगन को, नृप मधुपूरी बुलायौ।

मुफलक सुत मेरे प्रान हनन कौं काल रूप हौई आयौ ॥

(२) **मथुरा से नन्द के अकेले लौटने पर :** सूर ने यशोदा के मातृ हृदय की वात्सल्यमयी झाँकी उस समय भी बड़ी तन्मयता के साथ अंकित की है, जिस समय नन्द अकेल ही मथुरा से लौटते हैं और माता यशोदा उन्हें द्वार पर अकेला खड़ा देखकर क्षोभ के मारे आकुल हों उठती है।

(३) **श्रीकृष्ण के मथुरा में ही निवास करने पर :** सूर ने वात्सल्य जन्य वियोग का चित्रण करते हुए वात्सल्य को भाव से रस की स्थिति तक पहुँचा दिया है। इसका

मूल कारण यह है कि श्रृंगार की भाँति वात्सल्य के भी संयोग एवं वियोग पक्ष का बड़ा ही मर्मस्पर्शी वर्णन किया गया है। इस वियोग वात्सल्य की हृदयद्रावक झाँकी सूर ने उस समय अंकित की है जिस समय श्रीकृष्ण अनेक बुलावा भेजने पर भी मथुरा से गोकुल नहीं आते और माता अपने पुत्र के योग्य रुचिकर वस्तुओं को नित्य अपने सामने रखी हुई देखती है।

(४) **सूर की भाषा :** सूर की काव्य की भाषा ब्रज प्रदेश की प्रसिद्ध बोली है, जो 'ब्रजभाषा' के नाम से अभिहित की जाती है, परन्तु सूर की ब्रजभाषा एवं उसके शब्द भण्डार का अध्ययन करने पर ज्ञात होता है कि सूर ने अपनी पूर्ववर्ती भाषाओं एवं समकालीन विभाषाओं के अनेकानेक शब्द अपनाये हैं और अंधे होनो पर भी भाषा का साहित्यिक गुणों से श्रृंगार किया है। सूर की भाषा में संस्कृत, पाली, अप्रभ्रंश आदि के अतिरिक्त गुजराती, राजक्यानी एवं पंजाबी भाषा के भी शब्द मिलते हैं। इतना ही नहीं, खड़ीबोली अवधी, कन्नौजी, बुन्देलखण्डी आदि बोलियों के अतिरिक्त अरबी, फारसी एवं तुर्की के भी शब्द मिल जाते हैं। सूर का शब्द भण्डार बड़ा विस्तृत है।

इस तरह सूर ने वात्सल्य का बड़ा ही हृदयहारी वर्णन किया है। जिसमें बालोचित चेष्टाओं एवं क्रीड़ाओं के अतिरिक्त मातृ हृदय की भी बड़ी ही मनोरम व्यञ्जना हुई है और जो भाव से रस की चरम कोटी तक पहुँच गया है। वात्सल्य भाव की भक्ति भी सर्वोपरि मानी गई है, क्योंकि न तो उसमें विरक्ति होती है और न इन्द्रिय सुखों की लालसा, अपितु उसमें अपने आलम्बन के प्रति मातृ हृदय की सहज एवं स्वाभाविक परिणति रहती है तथा अन्य सभी प्रकार की भक्तियों की अपेक्षा उसमें स्नेहाधिक्य के भी दर्शन होते हैं। सूर ने भी यहाँ ऐसी ही 'वात्सल्य' भक्ति का वर्णन किया है, जिसमें स्नेहातिरेक के साथ साथ मातृ हृदय की सहज एवं स्वाभाविक परिणति के दर्शन होते हैं। इसना ही नहीं, सूर के इस वात्सल्य वर्णन में तन्मयता है, स्वाभाविकता है, मनोवैज्ञानिकता है, सरलता है, सहज आकर्षण है, हृदय को आकृष्ट करने की पूर्ण क्षमता है और इसमें शिशु जीवन की एक उल्लास एवं उमंग भरी शाश्वत झाँकी अंकित है। इसी कारण सूर वात्सल्य के सम्राट कहलाते हैं, बाल मनोविज्ञान के पारखी कहे जाते हैं और बाल प्रकृति एवं बाल मनोवृत्तियों के कुशल चित्ते के रूप में प्रसिद्ध हैं।

Role of technology in resource utilization

Gayatri Doley

B.A. 3rd sem

Geography Department

Resources are defined as a means of need, particularly an economic or social need of the people. The term usually refers to natural resources like land, water, air etc. Natural resources are largely unchanged materials of the land that are valuable to people and used in variety of ways. Natural resources are very important for the development and prosperity of a country. The important thing is to utilize them for the welfare of the human beings and development of the country economically.

Role of technology in the development of resources is very important as technology helps to make a resource into a useful form for e.g - when mobiles came they were very popular and technology gave a new shape to the mobile phones. The word “Technology” can also be used to refer to a collection of techniques. When combined with another term, such as “Medical technology” or “Space technology” it refers to the state of the respective things.

Use of technology began with the conversion of natural resources into simple tools. The prehistoric discovery of how to control fire and the later Neolithic Revolution increased the available sources of food and the invention of the wheel help human to travel in and control their environment. Developments in historic times, including the printing press, the telephone and the internet have lessened physical barrier to communication and allowed humans to interact freely on a global scale. The steady progress of military technology has brought weapons of advanced techniques.

Technology has many effects. It has helped develop more advanced economy (including today’s Global economy) and has allowed the rise of a leisure class. Many technological processes produce unwanted byproducts and deplete natural resources, to the detriment of earth’s environment. Various implementations of technology influence the value of a society and new technology often raises new ethical question.

The use of the term “technology” has changed significantly over the last 200 years. Before the 20th century, the term was uncommon in English, and usually referred to the description or study of the useful arts. The term was often connected to technical education. The term “technology” rose to prominence in the 20th century in connection with the second industrial revolution. By the 1930’s “technology” referred not only to study of the industrial arts but also to the study of the industrial arts but also to the industrial art themselves.

In 1937, the American sociologist Read Brain wrote “Technology includes all tools, machines, utensils, weapons, instruments, housing, clothing, communicating and transporting devices and the skills by which we produce and use them.”

Until recently it was believed that the development of technology was restricted only to human beings, but 21st century scientific studies indicate that other primates and certain dolphin communities have developed simple tools and passed their knowledge to other generations.

Nano compound and its application

Nano composite is a multiphase solid material where one of the phase has one, two or three dimensions of less than 100 nanometers or structure having Nano-scale repeat distance between different phases that make up material. Nano composites are composite in which at least one of the phases shows dimensions in the nanometer range ($1\text{nm}=10^{-9}\text{m}$). Nano composite material have emerged as suitable alternative to overcome limitations of micro composites and monolithic.

Nano compound is particle of any shape with dimensions in the 1×10^{-9} to $1\times 10^{-7}\text{m}$ range. Nano particle are 1 to 100 nanometer in size. In nanotechnology, a particle is defined as a small object that become as a whole unit with respect to its transport and properties. Particles are further classified according to diameter. Ultrafire particle have sizes between 100 and 2,500 nanometer and coarse particle covers a range between 2,500 and 10,000 nanometers.

As in the case of micro composites Nano-composite material can be classified according to their matrix materials, in three different categories as follows—

- 1) Ceramic Matrix Nano composites (CMNC)
- 2) Metal Matrix Nano composites (MMNC)
- 3) Polymer Matrix Nano composites (PMNC)

Ceramic matrix Nano composites consists of ceramic fibers embedded in a ceramic matrix, thus forming a ceramic fiber reinforced.

Polymer Nano composite consist of a polymer or copolymer haning nanoparticles of Nano fillers dispersed in the polymer matrix.

Application of Nano compound:

Application of Nano compound are—

1) Tissue engineering:

a) Bone tissue engineering with human mesenchymal stem cell sheets constructed using magnetite Nano particles and magnetic force.

b) Plasmid DNA transfection using magnetite cationic liposomes for construction of multilayered gen-engineered cell sheet.

c) Speed up the heating process for broken bones.

d) Producing structural components with a high strength to weight ratio.

e) Delivery from compartmented nanotubes.

Nano composites, a high performance material exhibit unusual property combination and unique design possibilities with or estimated annual growth rate of about 25% and faster demand to be in engineering plastics and elastomers, their potential is so striking that they are useful in several areas ranging from packaging to biomedical applications. In this unified overview the three types of matrix Nano composite are presented underling the need for three materials. Possible uses of natural materials such as clay based minerals, chrysotile and lignocellulosic fibers are highlighted. Being environmentally friendly application of nano composites offer new technology and business opportunities for several sectors of the aerospace, automobile, electronics and biotechnology industries.

চায়েঞ্চ এক্সপ্ৰেচ

সবিতা আখতার

দ্বিতীয় বাণ্যাসিক

Climate action special : Govt of India

Science Express, এটা ব্যতিক্রম বিজ্ঞান প্রদর্শনী, যিটো ভাৰতৰ ৰে'ল সেৱা সংযোগৰ সৈতে জড়িত। Science Express হৈছে National Council for Science and Technology Communication, Department of Science and Technology, GOI ৰ প্ৰচেষ্টা আৰু প্ৰচেষ্টাটোৰ নিয়ন্ত্ৰক বিক্ৰম — A Sarabhai Community Science Centre, Ahmed. বৰ্তমানৰ যুগটো হ'ল বিজ্ঞানৰ যুগ। বিজ্ঞান-প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰ এই যুগটোত মানুহে প্ৰতিদিনে ন-ন চিন্তাৰে সৃষ্টি জখলাৰে প্ৰগতিৰ বাট মুকলি কৰিছে। তেনে এটি উদাহৰণ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় প্ৰেক্ষাপটত সফলতাৰে কাৰ্যকৰী হৈ থকা চায়েঞ্চ এক্সপ্ৰেচ ইতিমধ্যে যোৱা ১৭ এপ্ৰিলৰ পৰা ২১ এপ্ৰিললৈকে উত্তৰ লখিমপুৰস্থিত নকাড়ী ৰে'ল ষ্টেচনত অনুষ্ঠিত হৈ যোৱা এক চলন্ত পৰিৱৰ্তনশীল ৰে'ল প্ৰদৰ্শনীটো মুঠ ১৬ টা ডবা জোৰা। ডবাতোৰ ভিতৰৰ বাতানুকুল পৰিৱেশীয়। বিগত সাত বছৰ ধৰি সৰ্বত্ৰ ভাৰততে পাৰদৰ্শিতা দেখুৱাবলৈ সক্ষম হোৱা এই সেৱাটো যোৱা বছৰৰ ১৫ অক্টোবৰৰ পৰা এক অবিৰত যাত্ৰা আৰম্ভ কৰে যাৰ গন্তব্য স্থান ২০ খন ৰাজ্যত ৬৪ টা ৰে'ল ষ্টেচন। এতিয়ালৈকে প্ৰায় ১.৫২ কোটি লোকে সাক্ষাৎ কৰা

এই সেৱাটোত শিশু, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পৰা আদি কৰি বৃদ্ধলৈকে প্ৰায় সকলো শ্ৰেণীৰ লোককেই জ্ঞাত কৰোৱা হৈছে যে, “জলবায়ু পৰিৱৰ্তন, ইয়াৰ প্ৰভাৱ আৰু পৰিৱেশত ইয়াৰ প্ৰতিৰোধ তথা নিবাৰণ ব্যৱস্থা অৱলম্বন।” পৰিৱেশ সংক্ৰান্তীয় সকলো সমস্যা তথা পৃথিৱীত কেনেদৰে কাৰ্যকৰী হৈছে আৰু পৃথিৱীৰ ভৱিষ্যত সকলোবোৰ অতি সুন্দৰ আৰু সহজভাৱে বৰ্ণনা কৰা আছে। ১৬ টা ডবাৰে প্ৰতিটো ডবাতে একোজনকৈ প্ৰতিনিধি থাকে আৰু নিৰ্দিষ্ট ডবাতোত থকা বিষয়বস্তুসমূহৰ বিষয়ে তেওঁলোকে বিশদভাৱে বুজাই দিয়ে।

এই ব্যতিক্রম ৰে'ল প্ৰদৰ্শনীটোৰ মুঠ ৮ টা দশা আছে। ইয়াৰে ৪ টা চায়েঞ্চ এক্সপ্ৰেচ (দেশখনৰ বৃহৎ সজাগতা কাৰ্যক্ৰমগণিকা), ৩ টা জৈৱবৈচিত্ৰতা বিশেষ (২০১২ চনত জৈৱবৈচিত্ৰতাৰ ওপৰতেই জোৰ দি অহা হৈছে) আৰু ১ টা জলবায়ু প্ৰদূষণ প্ৰতিৰোধী বিশেষ। চায়েঞ্চ এক্সপ্ৰেচৰ ডবাসমূহত থকা বিষয়বস্তুবোৰ কিছু এনেধৰণৰ —

১ম ডবা : জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ ওপৰত মানুহৰ ক্ৰিয়াধাৰা তথা সেউজগৃহ গেছৰ প্ৰভাৱত কিদৰে ওতঃপ্ৰোতভাৱে জড়িত আছে আজিৰ পৃথিৱীখনক ১০ বছৰ পিচতে কেনেধৰণৰ জলবায়ু পৰিলক্ষিত হ'ব সেই সম্পৰ্কে সঠিক বৰ্ণনা দিবলৈ

চেষ্টা কৰা হৈছে। প্ৰৱেশ কৰিয়েই পৃথিৱীৰ নমুনা এটা দেখা পোৱা যায় য'ত লিখা আছিল “হিন্দীত লিখিব লাগিব”।

২য় ডবা : জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰভাৱ তথা উষ্ণতা বৃদ্ধি মৌচুমী বায়ুৰ তাৰতম্য, সাগৰীয় স্তৰৰ যিবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ জীৱ-অনুজীৱ সকলোবোৰ আৰু জলবায়ু পৰিৱৰ্তনৰ লগে লগে পানী, মাটি, কৃষি, হাবি-অৰণ্য আৰু জৈৱ বৈচিত্ৰতাৰ লগতে মানৱ স্বাস্থ্য কিমান অনুকূল তথা প্ৰতিকূল অৱস্থাত আছে, তাৰেই বৰ্ণনা কৰা হৈছে।

৩য় আৰু ৪ৰ্থ ডবা : অনুকূলী (Adaptation) ধাৰণা তথা মানুহৰ দৈনন্দিন জীৱনত ইয়াৰ উদাহৰণ চহৰ অঞ্চল তথা গাঁও অঞ্চলত কেনেধৰণৰ বৈষম্যতা আছে, ইয়াত সেই বিষয়ে অৱগত কৰোৱা হয়।

৫ম আৰু ৬ষ্ঠ ডবা : প্ৰকৃতিৰ ভাৰসাম্যতা বজাই ৰখাকে অল্লীকৰণ (Mitigation) বুলি কোৱা হয়। প্ৰকৃতিৰ পৰা ব্যৱহৃত আমাৰ প্ৰয়োজনীয়খিনিৰ ভৱিষ্যত বহনক্ষমতা অটুট ৰখাৰ প্ৰণালীসমূহ আৰু উপযোগীতাসমূহৰ সংজ্ঞা উদাহৰণৰ সৈতে অনুকূলতা আৰু অল্লীকৰণ শীৰ্ষক ধাৰণাটিত স্পষ্টভাৱে বুজাবলৈ চেষ্টা কৰোৱা হৈছে।

৭ম ডবা : অৰণ্য সংৰক্ষণত ভাৰতীয় লোকৰ অংশ গ্ৰহণৰ এক বিশেষ বুৰঞ্জীও আছে। বনানীকৰণৰ ওপৰত সম্যক বৰ্ণনা দিবলৈ চেষ্টা কৰা হৈছে।

ইত্যাদি ধৰণে বাকী ডবাসমূহতো ইয়াকেই প্ৰতিপন্ন কৰা হৈছে যে — পৃথিৱীৰ জীৱৰ উৎপত্তি প্ৰায় ৩.৮ বিলিয়ন বছৰ আগতে হৈছিল। তেতিয়াৰে পৰা জীৱৰ অপৰিমিত বৈচিত্ৰতা দেখা গৈছে। জীৱৰ সংগঠনৰ সকলো স্তৰত থকা মুঠ বৈচিত্ৰতাই জৈৱবৈচিত্ৰ। বৈচিত্ৰতাৰ বিশেষ প্ৰয়োজনীয় স্তৰ হ'ল জিনীয়, প্ৰজাতি আৰু পৰিস্থিতি তন্ত্ৰ আৰু সংৰক্ষণৰ বাবে এই স্তৰকেইটাক সুৰক্ষাৰ লক্ষ্য কৰি লোৱা হৈছে। এইখিনি কথাৰেই অতি সহজ অৰ্থত বুজাবলৈ ভবাসমূহত LED TV তথা Aquarium আদিবোৰৰ ব্যৱস্থা ৰখা হৈছে। পৃথিৱীত প্ৰজাতি বৈচিত্ৰ মনোভাৱে বিতৰণ নহয় আৰু ই এটা বিশেষ আৰ্হিৰে থাকে। সাধাৰণতে বৈচিত্ৰতা গ্ৰীষ্মকালত সৰ্বাধিক হয় আৰু মেৰু অঞ্চলৰ ফালে হ্ৰাস পায়। চায়েঞ্চ এক্সপ্ৰেচৰ তথ্য অনুযায়ী সকলোবোৰ পৰ্যবেক্ষণ কৰি গম পোৱা গ'ল যে গ্ৰীষ্ম মণ্ডলত প্ৰজাতিৰ প্ৰচুৰতাৰ কাৰণ হ'ল — গ্ৰীষ্ম মণ্ডলত বিৱৰ্তন বেছি সময় ধৰি আছিল আৰু এই অঞ্চলে সৌৰশক্তি অধিক পোৱাৰ বাবে এই অঞ্চলৰ উৎপাদকতা অধিক আছিল। এইটো দেখা গৈছে যে অধিক বৈচিত্ৰ থকা সমুদায়ত পৰিৱৰ্তন কম হয়, অধিক বাধা দিব পাৰে। পৃথিৱীৰ জীৱাশ্ম বুৰঞ্জীয়ে

অতীতৰ সমূহীয়া প্ৰাণী বিলুপ্তি হোৱাৰ ঘটনা দেখুৱায় কিন্তু, আজিৰ তাৰিখত মানুহৰ কাৰ্যৰ বাবে হোৱা বিলুপ্তিৰ হাৰ অতীতৰ তুলনাত ১০০ ৰ পৰা ১০০০ গুণতকৈ অধিক।

পৃথিৱীৰ প্ৰচুৰ জৈৱবৈচিত্ৰ্যতা মানুহৰ জীয়াই থাকিবৰ বাবে অতি প্ৰয়োজনীয়। জৈৱবৈচিত্ৰ্যৰ কাৰণসমূহ হ'ল কম ব্যৱস্থাৰ উপযোগী, অধিক ব্যৱহাৰ উপযোগী আৰু নীতি সম্পৰ্কীয়। প্ৰত্যক্ষভাৱে পোৱা উপকাৰৰ (খাদ্য, আঁহজাতীয় দ্ৰব্য, জুইধৰা কাঠ, ঔষধ আদি) উপৰিও পৰোক্ষভাৱে পৰিস্থিতিতন্ত্ৰ পৰা পোৱা সেৱাবোৰ হ'ল পৰাগযোগ, নাশকজীৱ নিয়ন্ত্ৰণ, জলবায়ু নিয়ন্ত্ৰণ আৰু বানপানী নিয়ন্ত্ৰণ। জলবায়ু সংৰক্ষণত স্থান বা অন্যস্থানত হ'ব পাৰে। স্ব-স্থান সংৰক্ষণত সম্পূৰ্ণ পৰিস্থিতি তন্ত্ৰক সুৰক্ষা দিয়া হয় যাতে বিপদগামী প্ৰজাতিসমূহৰ লগতে প্ৰাকৃতিক আবাসভূমিত সংৰক্ষিত হয়। অলপতে অবিশ্ৰান্ত সংৰক্ষণৰ প্ৰচেষ্টা হিচাপে সমগ্ৰ পৃথিৱীৰ ৩৪ খন জৈৱবৈচিত্ৰ হট স্পটৰ সমগ্ৰ প্ৰস্তাৱ কৰা হৈছে। ইয়াৰে তিনিখনেই (Western ghat - Shri Lanka, ইন্দো বাৰ্মা) ভাৰতবৰ্ষৰ জৈৱবৈচিত্ৰ্য প্ৰাচুৰ্য থকা অঞ্চলকো সামৰা হৈছে। চায়েঞ্চ এক্সপ্ৰেচত এটা কথা স্পষ্ট হৈ পৰিছে যে পৰিৱেশ প্ৰদূষণ আৰু প্ৰাকৃতিক সম্পদ অপচয় সংক্ৰান্তীয় বিষয় স্থানীয় ভাৱে দেশ অনুসৰি আৰু গোলকীয় স্তৰত সলনি হৈ থাকে। বায়ু প্ৰদূষণৰ মূলতঃ হয় জীৱাশ্ম ইন্ধনৰ (কয়লা, পেট্ৰলিয়াম) দহনৰ দ্বাৰা হোৱা প্ৰদূষণৰ প্ৰভাৱ। এইবোৰ ইন্ধনৰ দহন সাধাৰণতে বিভিন্ন উদ্যোগ আৰু যান-বাহনসমূহৰ দ্বাৰা বিশ্বব্যাপী হয়। ইন্ধন দহনৰ দ্বাৰা ওলোৱা প্ৰদূষণে মানুহকে আদি কৰি বিভিন্ন প্ৰাণী আৰু উদ্ভিদৰ জীৱনলৈ ভাবুকি আনে। সেয়ে আমি অধিক সচেতন হোৱাৰ প্ৰয়োজন যাতে বায়ু সদায় প্ৰদূষণমুক্ত হৈ থাকিব পাৰে।

সাম্প্ৰতিক সময়ত পৰিৱেশৰ বাবে ভয়াৱহ বিষয় দুটা হ'ল — সেউজগৃহ গেছৰ দ্বাৰা হোৱা গোলকীয় উষ্ণতা আৰু অ'জেন স্তৰৰ অৱক্ষয়। সেউজগৃহ প্ৰভাৱ বৃদ্ধিৰ মূলতঃ হ'ল কাৰ্বনডাই অক্সাইড(CO₂) আৰু মিথেন (CH₄), নাইট্ৰাছ অক্সাইড, C.F.C. গেছবোৰ আৰু নিৰ্বণীকৰণ প্ৰক্ৰিয়া। এনে বাতাবৰণে বৰষুণৰ তাৰতম্য বা গোলকীয় উষ্ণতা বৃদ্ধিৰ লগতে জীৱ সম্প্ৰদায়ৰ প্ৰতিও প্ৰতিকূল বাতাবৰণ সৃষ্টি কৰিব পাৰে। অজেন স্তৰৰ অৱক্ষয় মানুহৰ ছালত কৰ্কট ৰোগ অথবা উৎপৰিৱৰ্তন আনিব পাৰে। অতি বেঙুনীয়া ৰশ্মিৰ কু-প্ৰভাৱ প্ৰতিহত কৰিবলৈ C.F.C. গেছ নিষ্ক্ষেপন নিয়ন্ত্ৰণৰ বাদে গতান্তৰ নাই। পৃথিৱীৰ জৈৱবৈচিত্ৰ্যৰ প্ৰতি ভালদৰে যতন লোৱাটো আমাৰ নৈতিক দায়িত্ব আৰু ইয়াক ভাল অৱস্থাত আমাৰ পাছৰ প্ৰজন্মই পাব লাগে। শেষত, পৰিৱেশ/জলবায়ু সজাগতা সন্দৰ্ভত চায়েঞ্চ এক্সপ্ৰেচৰ দৰে বিৰল প্ৰচেষ্টাসমূহ খুবেই প্ৰশংসনীয়।

संचार माध्यमों द्वारा प्रसारित विज्ञापन

समीक्षा दत्त

पंचम छमाही, हिन्दी विभाग

आधुनिक युग को विज्ञापन का युग कहा जाता है। क्योंकि आधुनिक युग में जनसंचार के माध्यम तथा विज्ञापन आदि की महत्वपूर्ण भूमिका रही है। जनसंचार के माध्यमों के अन्तर्गत मुख्यतः समाचार पत्र, रेडियो, दूरदर्शन, फिल्म तथा कम्प्यूटर आदि आते हैं, जनसंचार के इन सभी माध्यमों ने विश्व में फैली समस्त मानव जाति जीवन को प्रभावित किया है। विज्ञापन प्रसारण के अनेक साधन उपलब्ध हैं, किन्तु समाचार पत्र, आकाशवाणी तथा दूरदर्शन आदि प्रचार माध्यमों में विज्ञापन का स्थान सर्वोपरि माना जा सकता है।

विज्ञापन शब्द अंग्रेजी के 'Advertisement' का हिन्दी रूपान्तरण है, जिसका अर्थ है - सार्वजनिक सूचना, सार्वजनिक घोषणा, विशेष रूप से ज्ञापित वस्तु, विशेष सूचना या जानकारी देना, सामान्यतः विज्ञापन का सम्बन्ध व्यापार विशेष से जुड़ा हुआ है। वस्तुओं के उत्पादन तथा वितरण की प्रक्रिया में विज्ञापन एक अनिवार्य तथा उपादेय

तत्व के रूप में महत्तम कार्य कर रहा हैं। अतः विश्व की समस्त अर्थ-व्यवस्था में एक हथियार के रूप में विज्ञापन का प्रयोग सर्वत्र किया जा रहा हैं।

विज्ञापन की सफलता इस बात में हैं कि वह विज्ञापित वस्तु के प्रति ग्राहक के मन में दिलचस्पी जगाए तथा उस वस्तु को खरीदने के लिए उत्प्रेरित तथा उत्तेजित करें। जहाँ विज्ञापन 'उत्पादन के प्रति ग्राहक के मन में आकर्षण तथा उसको खरीदने की अदम्य आकांक्षा तथा भावना जगा देता हैं, वहीं विज्ञापन सफल विज्ञापन हो जाता हैं।'

संचार माध्यमों द्वारा प्रसारित विज्ञापन :

जनसंचार के विभिन्न माध्यम हैं जैसे - आकाशवाणी, दूरदर्शन, फिल्म तथा समाचार पत्र आदि। इन माध्यमों में विज्ञापन का विशेष स्थान हैं। समसामयिक परिवेश में औद्योगिक एवं प्रतिस्पर्धापरक व्यवसायिकता के चलते विज्ञापन का महत्व दिन प्रतिदिन बढ़ता जाता हैं, क्योंकि विज्ञापन उत्पादन के क्षेत्र में हो रही गवेषण उनकी उपलब्धियों का व्यौरा प्रकट करता हैं।

अतः संक्षेप में कहा जा सकता है कि - विज्ञापन जनसम्पर्क का एकमात्र ऐसा शक्तिशाली साधन है जिसके माध्यम से उत्पादित वस्तु के बारे में प्रभावी सूचना द्वारा उपभोक्ता के मन में विश्वास बैदा कर उसके क्रय हेतु उन्हें व्यापक पैमाने पर प्रेरित किया जाता है।

विज्ञापन के कुछ महत्वपूर्ण उद्देश्य तथा कार्य हैं - उत्पादित वस्तु का परिचय कराना, ध्यान आकर्षण कराना, रुचि उत्पन्न कराना, विश्वास पैदा करना, स्मृति प्रभावित कराना, वस्तु की जरूरत पैदा करना, क्रय इच्छा उत्पन्न करना, विक्रय वृद्धि करना, छवि निर्मित करना, सामाजिक स्तर बढ़ाना आदि।

व्यवसायिक जगत में वस्तुओं के निर्माताओं द्वारा उपभोक्ताओं को आकर्षित करके उन्हें अपने उत्पादन खरीदने के लिए उत्प्रेरित करने वालें विज्ञापन अपने में कुछ विशेषताएँ लिए हुए होते हैं। इन विशेषताओं में मुख्य हैं -

(१) उपभोक्ताओं के ध्यानाकर्षण की शक्ति।

(२) उत्पादित वस्तु के बारे में सूचना या जानकारी देना।

(३) वस्तु के बारे में उपभोक्ताओं के मन में विश्वास निर्माण करना।

(४) उपभोक्ताओं की सूक्ष्म इच्छाओं को जाग्रत करना।

(५) उपभोक्ताओं को वस्तु के क्रय सम्बन्धित निर्णय लेने से सहायक होना।

(६) उत्पादित वस्तु की सर्वश्रेष्ठता अथवा वासियता दर्शाना या सिद्ध करना।

(६) उत्पादित वस्तु के बारे में तकनीकी या अन्य आवश्यक जानकारी देना तथा उसकी आवश्यकता एवं उपयोगिता

उपभोक्ता को बताना।

आज काल जनसंचार के सबसे सशक्त और लोकप्रिय माध्यम के रूप में समाचार पत्र, आकाशवाणी तथा दूरदर्शन और चलचित्र का अपना विशिष्ट स्थान है। इस माध्यम की कुछ विशेषताएँ भी ऐसी हैं जिनके कारण यह साधन चमत्कारिक, कौतुहलवर्धक एवं अपने संचार-क्षेत्र में दिक् काल की सीमाओं को पार कर गया है। ये माध्यम अपनी प्रवृत्ति में एक-दूसरे से मित्र जरूर हैं किन्तु ऐ माध्यम से जनसम्पर्क अत्यन्त प्रभावी तथा व्यापक पैमाने पर स्थापित किया जा सकता है। अतः उक्त माध्यमों के लिए

विज्ञापन जनसम्पर्क का एकमात्र ऐसा शक्तिशाली साधन है जिसके माध्यम से उत्पादित वस्तु के बारे में प्रभावी सूचना द्वारा उपभोक्ता के मन में विश्वास बैदा कर उसके क्रय हेतु उन्हें व्यापक पैमाने पर प्रेरित किया जाता है।

विज्ञापन लेखन पर संक्षेप में विचार किया जा रहा है -

समाचार पत्र को विज्ञापन के लिए अत्यन्त प्रभावी माध्यम माना जा सकता है, क्योंकि समाचार पत्र व्यक्ति के परिवार और कार्यालयों आदि में आने के कारण बहुत अधिक समय तक वे लोगों के सामने रहते हैं। अन्य लोग भी इन्हें पढ़ते हैं। अतः अत्यन्त सावधानी तथा कौशल के साथ इनमें दिया जाने वाला विज्ञापन तैयार किया जाता है। समाचार पत्र में दिया जाने वाले विज्ञापन

(१) शीर्ष पंक्ति

(२) अनुपूरक शीर्ष पंक्ति

(३) विषयवस्तु

(४) विज्ञापनकर्ता का व्यापारी चिह्न

(५) घोष वाक्य

विज्ञापन के लिए उसकी शीर्ष पंक्ति अर्थात् हेडलाईन की विशेष महत्व होती है। इससे पाठकों का ध्यानाकर्षण होकर उनके मन में कौतुहल तथा उत्सुकता जाग्रत होती है। जैसे - 'घण्टों का काम मिनटों में' (मिक्सर ग्राइंडर का विज्ञापन), 'चलो पढ़ाये...कुछ कर दिखायें' (साक्षरता आन्दोलन का विज्ञापन), अनुपूरक सुखी या सब हेडलाइन मुख्य शीर्ष वाक्य के पुरक के रूप में प्रयोग में लाया जाता है।

उदा. (१) शीर्ष पंक्ति - जुही की खुबसूरती का राज

पुरक शीर्ष पंक्ति - नया इंटरनेशनल लक्स।

समाचार पत्रों के विज्ञापन में विज्ञापनकर्ता कम्पनी अथवा फर्म की मुद्रा या व्यापारी बोध चिह्न को प्रमुखतः

अंकित किया जाता है। जिससे सम्बन्धित की पहचान ग्राहकों को यथशीघ्र हो सके। यह बोध चिह्न अत्यन्त संक्षिप्त और आकर्षक होने का प्रयास किया जाता है।

संचार माध्यम का दुसरा माध्यम है आकाशवाणी तथा रेडियो। आकाशवाणी पूर्णतः श्रव्य माध्यम होने के कारण उससे प्रसारित विज्ञापन उसी दृष्टि से तैयार किये जाते हैं। भाषा में सरलता, संक्षिप्तता तथा माधुर्य होता है। उच्चारण में विशेष कौशल एवं बालघात के प्रयोग पर बल दिया जाता है ताकि वह विज्ञापन उत्पन्न प्रभावशाली बनकर श्रोता ग्राहकों को अपनी ओर आकर्षित कर सके।

आकाशवाणी के माध्यम से प्रसारित विज्ञापनों में समय का अत्यन्त महत्व होता है। सामान्यतः विज्ञापनों की अवधि १० सेकण्ड, २० सेकण्ड और अधिक से अधिक ३० सेकण्ड हो सकती है। इतने कम समय में अत्यन्त प्रभावशाली विज्ञापन पूर्ण रूप से दिया जाना आवश्यक होता है। इसके लिए ऐसे विज्ञापन तैयार करते समय शब्द, सुर और समयावधि का ताल-मेल अत्यन्त खूबी के साथ करना जरूरी हो जाता है। इसके लिए ऐसे विज्ञापन तैयार करते समय शब्द, सुर और समयावधि का ताल-मेल अत्यन्त खूबी के साथ करना जरूरी हो जाता है।

रेडियो के लिए लिखा गया विज्ञापन गीतात्मक, वाचन तथा नाटक के माध्यम से प्रस्तुत होता है। यह पढ़ा नहीं सुना जाता है। रेडियो का विज्ञापन कई भी कार्य करते समय सुना जा सकता है। कार चलाते समय या यात्रा करते समय सर्वाधिक विज्ञापन सुने जाते हैं।

विज्ञापन का तीसरा महत्वपूर्ण जनसंसार माध्यम है दूरदर्शन। दूरदर्शन दृश्य और श्रव्य दोनों का मिला-जुला माध्यम है। पुरे परिवार के सदस्यों के लिए दूरदर्शन एक अत्यन्त प्रभावी माध्यम होने के कारण इसके द्वारा प्रसारित विज्ञापन का असर बहुत दुरगामी सिद्ध हुआ है। दूरदर्शन दृश्य एवं श्रव्य का मिला-जुला रूप है किन्तु इसके बावजूद इसमें श्रव्य की अपेक्षा दृश्य पर अधिक जोर रहता है। दर्शक भी 'सुनने' की बजाए देखना अधिक पसन्द करते हैं। दूरदर्शन के विज्ञापन अत्याधिक प्रभावी होने के लिए निम्नलिखित बातों पर विशेष ध्यान दिया जाना चाहिए -

(क) दूरदर्शन का विज्ञापन लेखन कुछ हद तक फिल्मों के लिए लिखे जाने वाले पटकथा लेखन जैसा ही होते हैं।

(ख) निवेदन अत्यन्त संक्षिप्त किन्तु प्रभावशाली है।

कभी कभी निवेदन का कुशलतापूर्वक उपयोग किया जाता है।

(ग) दूरदर्शन के विज्ञापनों में संगीत की अहम भूमिका होती है। संगीत और सुरों द्वारा विज्ञापन अत्यन्त आकर्षक एवं चिरस्मरणीय हो जाते हैं। इस संदर्भ में ब्रिटानिया विस्कुट कम्पनी का विज्ञापन देखा जा सकता है।

(घ) उत्पादित वस्तु की विश्वसनीयता तथा गुणवत्ता के कारण बड़े नामवर व्यक्ति, कलाकार अथवा खिलाड़ी आदि इसका इस्तेमाल करते हैं। इनका बखुबी उपयोग विज्ञापनों में किया जा सकता है। सम्बन्धित व्यक्तियों को लेकर अत्यन्त आकर्षक चलचित्र, घोष वाक्य या बोध वाक्य दिया जाता है। उदाहरणार्थ, 'लक्स' साबुन का विज्ञापन घोष वाक्य अथवा पमोलिव सेविंग क्रीम का विज्ञापन देखा जा सकता है। कपिलदेव द्वारा कहा जाने वाला वाक्य - "पामालिव का जवाब नहीं" आदि ऐसे सैकड़ों विज्ञापन देखे जा सकते हैं।

(ङ) रोजमर्रा के जीवन की अनेक समस्याओं को लेकर उनके निराकरण हेतु किस प्रकार विशिष्ट वस्तु उपयोगी हो सकती है, इसे विज्ञापनों द्वारा बहुत आकर्षक एवं प्रभावी रूप से दिखाया जा सकता है। जैसे - शुभ्र निर्मल धुलाई के लिए परेशान कई गृहिणी और उसका उपाय। इस संदर्भ में व्हील, निरमा आदि विज्ञापन दृष्टव्य हैं।

टेलीविजन पर दर्शाये जाने वाले विज्ञापन को कार चलाते समय या चलते-फिरते नहीं देखा जा सकता। इसे ध्यान से देखने की जरूरत होती है। इसलिए इसके दृश्य में ध्यान आकर्षण की शक्ति का होना आवश्यक हो जाता है, दृश्य प्रमुख होने के कारण इसमें प्रयुक्त शब्दों का चयन और भीर चुनौतीपूर्ण हो जाता है। इस पर भी गीत, वाचन तथा नाटक के माध्यम से विज्ञापन प्रसृत होते हैं, परन्तु दृश्य महत्वपूर्ण रहता है।

संचार माध्यम का चौथा महत्वपूर्ण माध्यम है सिनेमा। भारतवर्ष में मनोरंजन का अत्यन्त लोकप्रिय साधन सिनेमा को ही माना गया है। फलतः फिल्मों के निर्माण की अद्भूत गति भारतवर्ष में देखी जा सकती है। प्रतिदिन दर्शकों की लाखों-करोड़ों की संख्या में सिनेमा गृहों तथा विडिओ पार्लरों में फिल्मों देखी जाती है। अतः सिनेमा विज्ञापन का प्रभाव दर्शकों पर स्थायी रूप से बना रहता है। सिनेमा गृहों

में स्लाइड आदि के माध्यम से भी विज्ञापन दिये जाते हैं।

आज के युग में बिना विज्ञापन के किसी भी व्यवसाय की कल्पना नहीं की जा सकती है। प्रत्येक उत्पाद का एक उपभोक्ता होता है और वही विज्ञापन का लक्ष्य दर्शक बनता है। उसी को ध्यान में रखकर विज्ञापन ऐसी भाषा में लिखा जाता है कि वह उसे समझ पाए।

जनसंचार के माध्यमों में विज्ञापन की अपनी विशेष भूमिका होती है। आज के युग में वस्तु के प्रति ग्राहकों की विश्वसनीयता जगाकर उपभोक्ता एवं व्यक्तियों के

लिए विज्ञापन की जो उपयोगिता है उसे नाकारा नहीं जा सकता। उत्पादक अपने उत्पाद को बाजार में बेचने में असमर्थ रहेगा। आज बाजार में नाम बिकता है और नाम के दाम दिए जाते हैं और यह केवल विज्ञापनों से मुमकिन होता है।

विज्ञापन से महज विज्ञापक को ही लाभ नहीं होता अपितु उपभोक्ता को भी पर्याप्त लाभ होता है। घर बैठे बैठे नवीनतम उत्पादों की जानकारी उपलब्ध होती है। विज्ञापन की उपयोगिता का सम्बन्ध जहाँ विज्ञापक और उपभोक्ता के लाभों से गहरा सम्बन्ध रखता है, वहीं अन्य लोगों को कलाकारों विद्वानों के साथ साथ पत्र-पत्रिकाओं को भी आर्थिक लाभ देता है। नवीनतम विचारों से सामाजिकों के ज्ञान का स्तर ऊपर उठाता है, उनकी रचनात्मक शक्ति का उपयोग होता है। जिससे बेरोजगारी की समस्या दूर होती है। अतः कहा जा सकता है कि आज के युग में बिना विज्ञापन के किसी भी व्यवसाय की कल्पना नहीं की जा सकती।

Cultural regions of the World

Priyanka Deka

5th semester, Dept. of Geography

The term culture has been differently defined by different sociologists. According to Redfield, "Culture is an organized body of conventional understanding manifested in art and artcraft, which persisting through tradition characterize a human group." According to Taylor, "Culture is that complex whole which includes knowledge, belief, art, morals, law, custom and any other capabilities and habits acquired by man as other capabilities and habits acquired by man as a member of society." According to Hadver, "Culture is the culture live the valuation that create group loyalties and group unities, that narrow or wider the range of community and that organize the means and power of society to the service of all common ends."

According to White, "Culture is symbolic, cumulative and progressive process." Halinovski opines that, "culture is the handiwork of man and as the medium through which he attains his end."

Cultural Region: It is an area occupied by people who have something in common culturally, a spatial unit that functionally, politically, socially or economically as a distinct entity. It is a region characterized by a common trait. The concept of cultural region is the outcome of regionalism. From 1920s, the concept of cultural geography gained popularity. Carlo Sauer's (1927) contribution is of utmost importance in this respect. In the opinion of this American Geographer, Cultural landscapes "are the forms superimposed on the physical by the activities of man." Different human groups live in various parts of the world by adjusting themselves with the physical conditions of those areas. In this process of adjustment, man selects the fittest man. In the opinion of Carlo Sauer, the present landscape is the outcome of evolution of human civilization. Man tills the land, introduces irrigation, builds industries, roads, railways and towns.

Cultural region of the World: H. Robinson has divided the world into following cultural regions.

i) **Arctic Region:** This area comprises the Northern part of North America and Greenland as well as the Northern Eurasia. Life is harsh and winters are long bitterly cold with about 9 months below freezing (30 to 40) in January and February.

Scanty vegetation, and a dependence on animal life compel the few dwellers of this area to exert constant effort for survival. Few nomadic people living in the Eurasian tundra are engaged chiefly in the reindeer trading, on hunting Sea mammals, Eskimos of North America are excellent hunters and fishermen. They use animals for their supply of food, heat, light, shelter and transportation. They use a boat of Kayak as they depend much upon Sea. Igloo is an example of their excellent existence in that harsh and attraction environment.

Today men from outside world have shown interest of commerce with the native, exploitation of aquatic life, military security, and scientific experiments. Airplane has made life contact easier

today many weather observation stations have been established within the circle.

ii) **Desert Region:** The tropical deserts are usually situated between 15° and 30° North and South latitude. There are seven major deserts. The Sahara (The great desert of Africa) the desert of South-West Asia. The Thar desert is an Australian desert, The Kalahari, The Atacama desert of South America and the Sonoran desert of North America. The climate of tropical desert is one of extremes. Average temperature is always high ranging from 85° to 95°F. Yearly precipitation is below 10 inches. Carpets of vegetation are rare and plants are scattered as if they have been carelessly sown.

The cultural regions of the World: On the basis of similarity cultural like economic activity, social, traditions, religious habits etc. the following cultural regions have been identified.

i) **The Occidental Realm:** It is mainly the culture of European society and it is mainly influenced with Christianity. It has great regional variation according to the levels of industrialization, political and economic through colonization, commercialization, urbanization, and development of transportation, development of social, political and economic institutions. In some parts due to modernization religious values are sideline. The Occidental realms are further subdivided into four regions.

ii) **The Anglo American Region:** The cultural characteristics of N. America are fundamentally derived from Europe. The region is endowed with natural resources. British influence is quite significant in this region. Industrialization and urbanization is very high. USA and Canada are the main countries of this region.

iii) **Australian Cultural Region:** This region included Australia and New Zealand where British influence is still seen. This region has struck a balance between agriculture and industry. Living standard is very high and people are well educated, energetic and progressive.

iv) **Latin-American Cultural Region:** It is very similar Mediterranean culture. It is the only

culture which lies occidental region but still backward it became a part of Occidental culture due to conversion of tribal into Christianity. The region is by and large influenced by the Spanish and Portuguese cultures as Latin America was the colony of Spain and Portugal for a long period of time.

v) The Negro American cultural region: It mainly includes tropical African region similar cultural system are also observed in American red

Indians, Latin American tribes, Australian originals and several tribes of Asia-Pacific region. Thus it is a widely scattered cultural realm characterized by marginalized and relatively isolated communities.

vi) The Islamic cultural region: Islam is the prominent religious faith of the region. The area covered by the region is from Moscow in the west to Pakistan in the East. This culture in the east and the Modernized European culture is the west. This region is very orthodox and based on traditional beliefs.

vii) The East Asian cultural Region: This realm is basically of Buddhist culture with regional/Modification South Korea, Japan and other countries are part of this realm. These countries have also felt the impact of industrialization, modernization and urbanization.

viii) The South-East Asian region: It is generally a traditional culture lying in a region where different cultures get intermingled. For example Dominance of Buddhism can be seen in

Myanmar, Thailand and Vietnam dominance of Christianity in Philippines influence of Indian culture in Indonesia Island and influence of Islamic can be seen.

ix) The Indian cultural region: Barker called the region a sub-continent region while Dudley Stamp called it Paddy culture. This region spread between Himalayas in the North to Indian Ocean in the South, Hindukush Mountain in the West to Bay of Bengal in the east. This cultural region has some typical features like joint family system, caste system, semi feudal land relations, subsistence agriculture paddy farming etc. Though the region is the land of various religious faith people but impact of Vedic culture are clearly visible here.

x) European Region: This region covers the whole continents of Europe and it is further subdivided into the following three sub groups:

a) West European Region: It is the most urbanized industrialized and developed region in the occidental realm.

b) Continental European: This region includes the countries of former USSR of European part. This region is influenced by different political and economic thought and Christianity remains an important influence.

c) Mediterranean European Region: It includes countries lying to the South of this region is also Christian dominated. There the deep rooted traditional social system is the cause of limited economic development. In some countries like Spain, Portugal and Southern Italy, compared to countries of Northern and western Europe while adopted necessary changes in their social system.

“चन्द्रगुप्त” नाटक में इतिहास और कल्पना का समन्वय और नाटक का उद्भव और विकास

सुस्मिता कोवर

‘चन्द्रगुप्त’ जयशंकर प्रसाद जी का सर्वाधिक चर्चित नाटक है। जिसमें १३८६ ई. वी. पूर्व से लेकर २०६ ई. वी. पूर्व से लेकर ३०६ ई. वी. पूर्वतक की भारतीय राजनीति एवं घटनेवाले घटनाओं का निरूपण किया गया है।

चन्द्रगुप्त नाटक में प्रसाद ने जो घटनाएँ दिखाई हैं, उनमें अधिकांश ऐतिहासिक हैं। किन्तु काल्पनिक घटनाओं भी प्रसुर मात्रा में हैं। ऐतिहासिक घटनाओं में प्रमुख हैं – गान्धार द्वारा यवनो की निरापक्ष मार्ग देने हेतु रिश्वत लेना, तक्षशिला में चाणक्य औह चन्द्रगुप्त द्वारा शिक्षा ग्रहण करना एवं चाणक्य द्वारा वहाँ अध्यापना करना, नंद द्वारा चाणक्य का अपमान और चानक्य द्वारा नंद वंश के सर्वनाश की प्रतिज्ञा, सिल्युकश की पराजय और सिल्युकस की पुत्री का चन्द्रगुप्त से विवाह। इन ऐतिहासिक घटनाओं के अतिरिक्त प्रसाद जी ने इन नाटक में जिन अनेक अनेक प्रेम प्रसंगों का उल्लेख किया है, वे सभी काल्पनिक घटनाएँ हैं। चाणक्य का सुवसिनी से प्रेम और राक्षस का सुवासिनी से प्रेम, पर्वतेश्वर और अलका का प्रेम प्रसंग, कल्याणी की आत्महत्या आदि सभी घटनाएँ काल्पनिक हैं।

ऐतिहासिक नाटकों में देशकाल एवं वातावरण भी तत्त्वकालीन इतिहास की अनुरूप होना चाहिए। चन्द्रगुप्त नाटक में प्रसाद जी ने पुरा प्रयास किया कि देशकाल और वातावरण का चित्रण तर्कसंगत एवं ऐतिहासिक हो। महाराज नंद बहुत विलासी था। उस समय में बुद्ध और ब्राह्मण धर्म का संघर्ष चरम सीमा पर था। महाराज नंद का मंत्री राक्षस बुद्ध था। किन्तु चाणक्य शकटार और वररुचि ब्राह्मण धर्मालम्बी थे। इसका पारस्परिक संघर्ष इसी सन्दर्भ में देखा जाना चाहिए।

प्राचीन भारत में शिक्षा संस्था का क्या स्वरूप था, इसका चित्रण नाटक में है। तक्षशिला में सभी विषयों की उच्च शिक्षा दी जाती थी। देश-विदेश से अनेक विद्यार्थी यहाँ पढ़ने आते थे। इन गुरुकुलों में आचार्य की आज्ञा सर्वोपरी थी। तपस्वी आश्रम कितने महत्वपूर्ण

थे इसका परिचय महात्मा दण्डाया यण के आश्रम के चित्रण से मिलता है। वे निभीक और निदर स्वभाव के महात्मा हुआ करते थे। उस समय भारत छोटे छोटे राज्य में विभक्त था जो हेष से जर्जर हो गए थे। सम्पूर्ण भारत को एक राष्ट्र के रूप में देख सकने की समता इन राजाओं में नहीं थी। उस व्यक्तिगत स्वार्थ, मान-अपमान को इतना महत्व देते थे कि इस पर देशप्रेम को भी ज्वालाजली देते थे। कुछ राजा विलासी और अहंकारी थे।

चन्द्रगुप्त नाटक के अधिकांश पात्र ऐतिहासिक हैं। इनमें प्रमुख हैं चाणक्य, चन्द्रगुप्त, नन्द, राक्षस, शाक्यार, वररुचि, सिकन्दर, फिलिप्स सिल्युकस एवं ऐलिश प्रिवीज, मेगस्थनीज आम्भीक और पोरव आदि।

इस नाटक के अधिकांश स्त्री पात्र काल्पनिक हैं। कानेलिया और कल्याणी के नाम भले ही काल्पनिक हों, परन्तु इतिहास एय मानता है कि चन्द्रगुप्त का विवाह सिल्युकस की पुत्री और मगध के शासक के पुत्री के साथ हुआ था। प्रसाद जी ने इसमें परिवर्तन कर दिया। कानेलिया को सिल्युकस की पुत्री मानकर उन्होंने उसके विवाह के चन्द्रगुप्त के साथ दिखाया है। किन्तु कल्याणी नाम काल्पनिक है और उसके द्वारा आत्महत्या करनी की घटना भी काल्पनिक है। सुवसिनी और उससे सम्बन्धित चारों घटनाएँ तथा अलका और मालविका भी काल्पनिक स्त्री पात्र प्रतीत होता है। कथावस्तु को रोचक एवं गतिशील बनाने के लिए ऐसे पात्रों की कल्पना अत्यन्त आवश्यक थी।

सिंहरण के रूप में प्रसाद जी ने एक अद्भुत वीर पराक्रमी स्वाभिमानी वात्र की कल्पना की है। तत्कालीन भारतीय स्वतंत्रता संग्राम में भाग लेने के लिए सिंहरण जैसे वीर का अदात्त चरित्र न जाने कितने न-जवानों के लिए प्रेरणा बना होगा। अलका के रूप हमें एक ऐसी भारतीय नारी के दर्शन होते हैं, जो राष्ट्र का सन्मान और गौरव बनाए रखने के लिए त्याग और बलिदान का अद्वितीय उदाहरण पेश करती है। उपयुक्त विवेचन की आधार पर यह कहा जा सकता है कि चन्द्रगुप्त प्रसाद द्वारा रचित एक ऐतिहासिक नाटक है। जिसमें इतिहास और कल्पना का सुन्दर समन्वय हुआ है। प्रसाद जी इतिहास के ज्ञाता थे। इसका पता उनके नाटकों की भूमिका में मिलता है। चन्द्रगुप्त नाटक की लम्बी भूमिका में उन्होंने ऐतिहासिक तथ्यों को प्रमाण सहित प्रस्तुत किया गया है। निश्चय भी चन्द्रगुप्त प्रसाद जी का सफल ऐतिहासिक नाटक है जिसमें इतिहास और कल्पना

का सुन्दर समन्वय किया गया था।

हिन्दी नाटक के उद्भव और विकास का एक लम्बा इतिहास है। इसके आगे हिन्दी लोकनाट्य की परम्परा और पौराणिक है। यद्यपि संस्कृत साहित्य में बहुत सी रूपकों का उपलब्ध है किन्तु, लोकनाट्य में जैसे बहुत रूपक हैं जो संस्कृत में नहीं हैं। लौकपरम्परा में प्रचलित नाटक केवल मनोरंजन का साधन था। संस्कृत नाट्य परम्परा में भरतमुनि का नाट्यशास्त्र प्रधान था। जिसमें असुर पर जय, अमृत मंथन नाटक का वर्णन है।

भरतमुनि के कोई शताब्दियों के बाद कालीदास के युग में नाट्यसाहित्य का महत्व और आकर्षण अधिक बढ़ा। हिन्दी नाटक की परम्परा का मूल श्रोत लोकनाट्य या जय नाटक से आरंभ होता था। दैनन्दिन जीवन के परिश्रम के बाद अनेक जन समुदाय में जीवन के अनेक अनुकरण हास्य विनोदन के लिए किया जाता है। और यही लोकनाट्य का शुरुवात है। यह धोल-ताल की ध्वनि से शुरु होता है। इसमें नृत्य-गीत और वाक्य का संयोग किया जाता है। याचा नाटक के पूर्व असम और उड़िया में याचा नाटक की उत्पत्ति हुई थी। असम के शंकरदेव ने 'कलियादमन', 'राम विजय' आदि अनेक नाटक लिखे।

भारतेन्दु युग ने पूर्ववर्ती तीन नाट्य परम्परा को अपनाकर उसे सुधार किया। उन्होंने संस्कृत नाटकों को बड़ा सुन्दर अनुवाद किया। उन्होंने अपने नाटकों की कथावस्तु, जीवन के विविध क्षेत्रों से लिया है। समसामयिक सामाजिक, धार्मिक समस्या का चित्रण उनके नाटकों में है। दुसरी ओर उनके नाटकों में देश की दुरदर्शी का भी चित्रण है। भारतेन्दु युग के बाद द्विवेदी युग आते हैं। इस युग में भाषा परिमार्जन एवं गद्य शैली पर जितना विकास हुआ उतना नाट्य साहित्य पर विकास नहीं हुआ। तो थी जगन्नाथ प्रसाद चतुर्वेदी का तुलसीदास, वियोगी हरि का प्रबुध, यामुने मिश्रबन्धु का शिवाजी नाटक के अलवा और अनेक नाट्याकार का जन्म हुआ था। किन्तु पूर्ववर्ती परम्परा से प्रायः एक ही रहा। हिन्दी नाट्य साहित्य का पूर्ण विकास जय शंकर प्रसाद युग में हुआ है। नाटक के क्षेत्र वह नवीन और मौलिक शैली का जन्मदाता है। जयशंकर प्रसाद जी ने प्राश्य और प्राश्यात्व नाट्य शैली का समन्वय कर एक मौलिक प्रतिभा परिचय दिया है। प्राचीन परम्परा से हटकर आधुनिकता की प्रयोग उनकी नाटकों में प्रमुख विशेषता हैं। प्रसाद जीव मूलतः ऐतिहासिक नाट्यकार हैं।

असमीया रोमाण्टिककालीन साहित्य की प्रमुख विशेषताएँ

मनचुम लेखारू
पंचम छमाही, हिन्दी विभाग

असमीया साहित्य में पहले पहले पहले रोमाण्टिक युग की सुचना जोनाकी पत्रिका के द्वारा ही हुआ था। १८७२ में कोलकाता में रहनेवाला असमीया छात्रों द्वारा असमीया साहित्य चरा स्थापित हुआ। इसके प्रभाव क्रमशः क्षीण होने के कारण १८८८ में सभा का नामकरण किया गया 'असमीया भाषा उन्नति साधिनी सभा'।

रोमाण्टिक युग के त्रिमूर्ती के रूप में लक्ष्मीनाथ बेजबरूवा, हेमचन्द्र गोस्वामी और चन्द्रकुमार आगरवाला को माना जाता हैं। इन लोगों के सहायता से ही उस समय 'जोनाकी' नामक एक पत्रिका १८८९ के जनवरी में प्रकाशित किया गया। यह पत्र ही शिक्षित युवाओं के लिए साहित्य चर्चा का मूल केन्द्र बना। इनमें सबसे आगे थे लक्ष्मीनाथ बेजबरूवा, चन्द्रकुमार आगरवाला, हेमचन्द्र गोस्वामी, पद्मनाथ गोहौई बरूवा, सत्यनाथ बरा और कनकलाल बरूवा।

जोनाकी के प्रथम सम्पादक थे चन्द्रकुमार आगरवाला। जोनाकी ने प्राश्य और प्राश्यात्य भावधारा के बीच संयोग सेतु का निर्माण किया।

उन्नीशवी सदी के आरम्भ में रोमाण्टिक आन्दोलन की सृष्टि हुई थी, असम में रोमाण्टिक आन्दोलन उन्हीं कारणों से उद्भव नहीं हुआ था। फ्रेंच विप्लव के साम्य-मैत्री और स्वाधीनता

रोमाण्टिक
काल के
कविताओं में
श्रृंगार रस,
प्रेम तथा
विरह आदि
भावों का
वर्णन
मिलता है।

की ध्वनि और भावादर्श रुसो की प्रकृति की गोद में लोट जाने का आह्वान, काण्ट ईगल के अतीन्द्रियवाद दर्शन के नवन्यास आन्दोलन की सृष्टि में सहायता की। बंगप्रदेश में उन्नीसवीं सदी के नवजागरण के साथ रोमाण्टिक आन्दोलन असमीया साहित्य में भावना को प्रधानता देते हुए नया प्रवाह बहाया। रोमाण्टिक भावादर्श के साथ सुर मिलाने के लिए असमीया कवियों के पास अनुकूल मानसिक और प्राकृतिक परिवेश का अभाव नहीं था।

असमीया रोमाण्टिककालीन साहित्य की प्रमुख विशेषताएँ :

रोमाण्टिक काल के कवि की कविताओं में अनेक रोमाण्टिककालीन विशेषताएँ देखने को मिलते हैं। रोमाण्टिक काल के साहित्य की प्रमुख विशेषताएँ निम्नलिखित हैं -

(१) प्रकृति चित्रण : प्रकृति चित्रण तथा प्रकृति के साथ अपनी दुःखों की तुलना अत्यन्त मनमोहक रूप से किया है। कवि अपने वेदना को प्रकृति के विभिन्न वस्तुओं के साथ तुलना कर वर्णन किया है। कवि ने प्रकृति के विभिन्न रूपों को जैसे कि सागर के लहरों की ध्वनि को अपने दुःखी हृदय के साथ तुलना किया है। प्रकृति के माध्यम से ही अपनी मन के भावों को पाठक तक पहुँचाता है।

(२) विद्रोह भावना : इस कविता में विद्रोह भाव को भी प्रस्तुत किया गया है जो रोमाण्टिक काल का एक प्रमुख विशेषता हैं। कवि ने अपने प्रियतमा को

हृदयहीन, कठोर आदि कहकर अपने विद्रोह भाव को प्रकट किया है।

(३) विरह भावना : विरह भावना इस कविता का एक विशेषता हैं। जिनमें प्रेम का चित्रण होता है। वहाँ विरह का होना अनिवार्य है। इस कविता में कवि ने विरह भाव को अत्यन्त सुन्दर ढंग के साथ दर्शाया है। वे अपने विरह को सागर, इन्द्रधनुष, विरही पक्षी केटकी के साथ तुलना किया है।

(४) प्रेम भावना : प्रेम भावना रोमाण्टिक काल के एक विशेषता हैं। इस कविता में कवि ने प्रेम भाव को अत्यन्त सुन्दरता के साथ वर्णन किया है। कवि के हृदय की बात उसकी प्रिय के नहीं समझने के कारण वह अत्यन्त दुःखी है।

(५) भावात्मकता : रोमाण्टिक कविता के और एक विशेषता है - भावात्मकता, जो इस कविता में देखने को मिलता है। यह कविता मनुष्य के भावों से जुड़े रहते हैं। कवि अपने भावों द्वारा समग्र मनुष्य के मनोभावों को व्यक्त करते हैं।

(६) व्यग्यात्मकता : व्यग्यात्मकता रोमाण्टिक काल की एक प्रमुख विशेषता हैं। जो इस कविता में देखने को मिलता है। मुरझाये हुए फूलों से विजय माला गुठने की बात, दुःखों से ही सुख को निर्माण करने की बातों से कविता में सुन्दर ढंग से स्पष्ट किया है।

(७) रस, भाषा, शैली की विशेषता : रोमाण्टिक काल के कविताओं में रस, भाषा, शैली की और देखा जाये तो इन सबका बड़ी सरल भाव से वर्णन किया है। रोमाण्टिक काल के कविताओं में श्रृंगार रस, प्रेम तथा विरह आदि भावों का वर्णन मिलता है।

निष्कर्ष रूप में कहा जाता है कि रोमाण्टिककालीन साहित्य में ज्यादातर कविता प्रेम भाव को प्रधानता देकर लिखा जाता है। इसमें कवि अपने मन के भावों को कविता में डाल देते हैं।

चन्द्रकुमार आगरवाला, लक्ष्मीनाथ वेजबरूवा, रघुनाथ चौधुरी, देवकान्त बरुवा आदि कवियों के कविताओं में प्रेम के विषाद भावनाओं का वर्णन मिलते हैं।

***Effects of certain Maternalbio-Social factors
on birth weight of Neonates belonging to
Ahoms and Sonowal Kacharis
of Lakhimpur District, Assam***

---

*The
government of
India (1981)
wants to bring
down the
incidence of low
birth weight from
30 to 10 percent
by 2000 A.D. It
shows that nearly
30 percent of the
new born babies,
at present, suffer
from low birth
weight.*

Minakshi Baruah
*Dept. Of Anthropology
Lakhimpur Girls' College*

Birth weight of an infant is the single most important determinant of survival, growth and development (WHO, 1984). Low birth weight defined as weighing less than 2500g (WHO, 1984). The proportion of low birth weight infants reflects the socio-economic development and health care services of any region or country. The study of birth weight thus important for establishing an effective maternal and child health care programme. Some Bio-social factors like Sex of the baby, maternal age, height, weight, maternal educational level, parity, gestation period, antenatal care, maternal haemoglobin level and maternal occupation which have marked influence on birth weight.

The government of India (1981) wants to bring down the incidence of low birth weight from 30 to 10 percent by 2000 A.D. It shows that nearly 30 percent of the new born babies, at present, suffer from low birth weight. Low birth weight accounts for 70 percent of all perinatal and 50 percent of all infant deaths. In many

developing countries low birth weight is a major factor causing the high infant mortality.

Although some of these above mentioned bio-social factors involved in determination of expressed variations in birth weight have been studies on a few Indian samples, but a review of literature reveals that only few studies on these lines have been conducted among the varied ethnic groups of Brahmaputra valley, Assam.

Keeping all these views in mind, in the present paper, it is proposed to make an in depth study on birth weight of babies belonging to two major ethnic groups, namely the Ahom and Sonowal Kacharis of Assam. The Ahom is a Tai-Mongoloid group who originally migrated to Assam from Burma(Myanmar) in 1228 A.D. The Sonowal on the other hand belonging to the Bodo section of the Tibeto-Chainese linguistic family as the tribes like the Garo, Rabha, Lahung, Hajong etc. Though widely scattered over several districts of upper Assam, at present the major bulk of both the population is concentrated in the district of Lakhimpur. These two population groups are the numerically dominant ethnic groups of upper Assam.

As the title of the work implies, several biological, socio-cultural as well as obstetric factors, which may have influence on birth weight, will be taken into consideration.

Objectives:

1 To find out the birth weight of the new born babies belonging to the Ahom and Sonowal of Assam.

2 To find out the effects of some demographic factors like maternal age, parity, inter pregnancy interval, sex of child, on birth weight of the infants.

3 To examine the impact of some socio-economic determinants e. g. education, occupation, On birth weight.

4 To examine the impact of biological as well as physiological factors like haemoglobin level during pregnancy on birth weight.

5 To examine the effect of obstetric factors like gestation period, prenatal care on birth weight.

Results and discussion :

Showing the incidence of L.B.W. by Sex of babies

Sex of baby	No of babies	Birth weight of Babies		X ²
		<2500 gram	2500+	
Ahom Male	269	32(11.9%)	237(88.10%)	1124.52(significant)
Ahom Female	281	469(16.40%)	235(83.6%)	
Sonowal Male	198	36(18.2%)	162(18.8%)	578.54 (significant)
Sonowal Female	177	36(20.8%)	141(78.45%)	

Df-1

Showing the incidence of L.B.W. by Maternal Age.

Factor Maternal age	Birth weight of babies				χ ²
	<2500 gram		2500+		
	Ahom	Sonowal	Ahom	Sonowal	
Below 20	10(21.3%)	5(19.2%)	37(78.7%)	21(80.81%)	0.0317
20-24	23(10.4%)	39(25.8%)	199(89.6%)	112(74.2%)	15.51 (significant)
25-29	27(13.4%)	22(14.10%)	174(96.6%)	125(85.3%)	.165
30-34	14(21.8%)	4(10.2%)	50(78.1%)	35(89.7%)	2.27 (significant)
3 5+	5(31.3%)	2(16.7%)	11(68.8%)	10(83.3%)	0.78

Showing the incidence of L.B.W. by parity.

Factor parity	Birth weight of babies				X ²
	<2500 gram		2500+		
	Ahom	Sonowal	Ahom	Sonowal	
1	52(15.8%)	50(23.8%)	278(84.2%)	160(78.2%)	5.43 (significant)
2	15(11.1%)	13(14.1%)	120(88.9%)	79(85.9%)	0.46
3	5(8.8%)	5(8.9%)	52(91.2%)	51(91.1%)	0.009
4	6(1.1%)	3(20.00%)	12(66.7%)	12(80%)	0.733
5	-	1(50%)	10(100%)	1(50%)	5.45 (significant)

Df-1

Showing the incidence of L.B.W. by Maternal educational status.

Factor Maternal education	Birth weight of babies				χ ²
	<2500 gram		2500+		
	Ahom	Sonowal	Ahom	Sonowal	
Illiterate	6(20.71%)	87(25.8%)	23(79.3%)	23(74.2%)	0.22
Primary	11(24.4%)	13(26.0%)	34(75.6%)	37(74%)	.032
secondary	61(12.8%)	51(17.3%)	415(87.2%)	243(82.7%)	3.01 (significant)

Df-1

Showing the incidence of L.B.W. by Maternal occupation.

Factor Maternal occupation	Birth weight of babies				χ ²
	<2500 gram		2500+		
	Ahom	Sonowal	Ahom	Sonowal	
House wife	60(13.4%)	53(18.02%)	389(86.7%)	241(18.10%)	2.72 (significant)
WCJ	1(5.9%)	5(23.8%)	16(94.1%)	16(76.2%)	2.26 (significant)
BCJ	17(20.2%)	14(23.3%)	67(79.8%)	46(76.7%)	.18

Df-1

Showing the incidence of L.B.W. by Maternal ANC(Ante Natal Care).

Factor Maternal ANC	Birth weight of babies				X ²
	<2500 gram		2500+		
	Ahom	Sonowal	Ahom	Sonowal	
Regular	8(5.7%)	6(8%)	132(94.3%)	69(92%)	.411
Irregular	43(13.4%)	31(15.9%)	278(86.9%)	164(84.1%)	.655
Never	27(30.3%)	35(33.3%)	62(69.5%)	70(66.7%)	.197

Df-1

Showing the incidence of L.B.W. by Maternal Haemoglobin level.

Factor Maternal Hb level	Birth weight of babies				χ^2
	<2500 gram		2500+		
	Ahom	Sonowal	Ahom	Sonowal	
>11 gram	75(14.5%)	71(20.2%)	443(85.5%)	280(79.8%)	4.93 (significant)
11 gram+	3(9.4%)	1(4.2%)	29(90.6%)	23(91.8%)	.062

Df-1

Showing the incidence of L.B.W. by Gestation period.

Factor Gastation period	Birth weight of babies				χ ²
	<2500 gram		2500+		
	Ahom	Sonowal	Ahom	Sonowal	
Pre -term <37	43(79.6%)	30(68.2%)	11(20.4%)	14(31.8%)	1.65
Term 37-<42	34(7.6%)	38(13.4%)	411(92.3%)	246(86.6%)	6.42 (significant)
Post- term 42 and above	1(1.10%)	4(8.5%)	50(98%)	43(91.5%)	2.16 (significant)

Df-1

Table -1 shows the incidence of low birth weight by sex of baby. It shows that in case of Ahom, the female babies(16.4%) had a higher rate of LBW than the Male Babies(11.9%) and the chi-square test also shows the significant difference (1124.52) In case of Sonowal Kachari also female babies (20.8%) also had a higher rate of LBW than the Male babies(18.2%) and this difference is found to be statistically significant(578.54) In this picture it is proved that both Ahom and Sonowal Kachari shows the same result in case of LBW.

Table 2 shows the occurrence of babies with LBW by mothers age. It is seen that in case of Ahoms, with the increase of maternal age the low birth increases except below 20 mothers while in case of S.K. mothers it decreases with the increasing age of mother. In this table while comparing the two community Ahom and Sonowal, it is seen that in the below 20 mothers in both the community the LBW is higher and the Ahom babies it is higher (21.3%) than the sonowal (19.2%) which is statistically non-significant(0.0317). On the other hand in the age group 20-24, the LBW of Sonowal is much higher(25.8%) than the Ahom(10.4%) which is statistically significant (15.51). The older mother(35+) in Ahoms it shows much higher in relation to Sonowal(16.7%) but it is statistically non-significant (0.78).

Table 3 shows the relationship between the

occurrence of babies with LBW and parity. The table shows that with the increase of parity the LBW decreases amongs the Ahoms, but it is not to clear in case of Sonowal Kacharis. Among them the LBW decreases as parity increases upto 3rd parity. It is highest in 5th parity (50%) and lowest in 3rd parity (8.9%). While comparing Ahom and sonowal, it is seen that the 1st and 5th parity shows significant variation (5.43 and 5.45 respectively). On the other hand in 2nd, 3rd and 4th parity shows non-significant variation among them.

Table 4 shows the relationship between the occurrence of babies with LBW and maternal education. It shows that low birth weight increases among illiterate and primary level educated Ahomwomen that is 20.71% and 24.4% than the Sonowal women that is 25.8% and 26% respectively which is statistically non-significant. It also shows that low birth weight decreases with the increases of maternal education among both Ahom and Sonowal which is statistically significant variation (3.01).

Table 5 shows the occurrence of LBW with maternal occupation. Here it is seen that in case of housewives the frequency of babies with low birth weight is significantly higher among Ahom (13.4%) and Sonowal (18.2%). On the other hand among the working mother, among the mothers of white collar job, the low birth weight decreases, where Sonowals (23.8%) is much higher than Ahoms (5.9%) which is statistically significant (2.26). It also shows that in both the community, among Blue collar job mother, the low birth weight increases that is (20.2% and 23.3% respectively) which is statistically non-significant.

It is seen from the table no 6 that the babies born to the mother who had regular antenatal care, the low birth weight is lower in both the Ahom(5.7%) and Sonowal (8%) which is statistically non-significant. It also shows that Low birth weight increases among the babies born to the mother who had irregular or never ante natal care in both the population.

It is seen from the table no 7 that the babies born to the mother who had less than 11 gram% of haemoglobin level, the low birth weight is

higher in both the Ahom (14.5%) and Sonowal (20.2%) which is statistically significant. It also shows that Low birth weight decreases among the babies born to the mother who had more than 11 gram% haemoglobin level in both the population that is (9.4% and 4.2% respectively) which is non-significant.

Table 8 shows the frequency of babies with low birth weight is higher in the Preterm gestation period in both Ahom (79.6%) and Sonowal (68.2%) than that of the Term and post-term gestation period. It also shows that birth weight steadily increases as length of the gestation period increases that is in Term and post-term in both the population which is statistically significant (6.42 and 2.16) respectively.

Conclusion:

Sex of the baby: In the present study it is seen that in both Ahom and Sonowal Kachari, the female babies had a higher rate of LBW than the Male Babies.

Maternal age: In this study, it is seen that in case of Ahoms, with the increase of maternal age the low birth increases except below 20 mothers while in case of S.K. mothers it decreases with the increasing age of mother. But it is significantly higher among the teenage (below 20) mother and older mother (35+) among both the community.

Parity: In the present study it is seen that with the increase of parity the LBW decreases among the Ahoms, and Sonowal Kacharis. Among them

the birth weight increases as parity increases upto 3rd parity and then it starts decreasing.

Mothers education: It is found from the analysis of maternal educational status that the Low birth weight decreases with the increases of maternal educational status among both Ahom and Sonowal. From this it is seen that there is a close relationship between mothers education and birth weight of neonates.

Maternal occupation: In the present study it is seen that the birth weight is generally highest in case of those mothers who are engaged in White collar jobs and lowest in blue collar job. It is observed in both the community.

Antenatal care: It is found from the analysis that, in case of mothers, who have taken regular antenatal care, the Low birth weight decreases than that of those mothers who never received antenatal care, or irregular antenatal checkup in both the community.

Maternal Hb level during pregnancy is closely related with the birth weight. It is seen that the mother who had less than 11 gram% of haemoglobin level, the low birth weight is higher among Ahoms and Sonowals.

The gestation period is also related with birth weight. It is seen in the study that the frequency of low birth weight is higher in the preterm gestation period than that of the full term gestation period. It is found to be true for both the community.

References:

1. Borah, M. and R. Agarwala. Maternal and socio-demographic determinants of Low birth weight: A community based study in a rural block of Assam. *Journal of Postgraduate Medicine*. Vol. 62 Issue 3, Page 178-181. 2016
2. Devi, B. 1981. A study on some aspect of body dimensions of new born babies and parturient mothers. Gauhati University, Assam.
3. Karan, S. and Y. Mathur. 1987. Risk factors in mothers and new born. *Indian Journals of Pediatrics*. 54: 35-40.
4. Karn, M.N. and L.S. Penrose. 1951. Birth weight and gestation time in relation to maternal age, parity and infant survival. *Annals of Eugenics*. 16: 147-164.
5. Mondal, B. Low birth weight, sex of baby, Maternal age and Parity. *Journal of Indian Medical Association*. Vol. 96. No 12. December, 1998.
6. Sengupta, S. and M. Baruah. 2002. Maternal Bio-social factors affecting Birth weight in Ahoms of Assam. *Journal of Human Ecology*, 13(4): 333-334.

অসাধাৰণ ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ জন্ম হৈছিল ১৮৬১ চনৰ ৬ মে’ তাৰিখে কলিকতা মহানগৰৰ বিখ্যাত ঠাকুৰ পৰিয়ালত। পিতৃ আছিল দেবেন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰ আৰু মাতৃ সাৰদা দেৱী। তেখেত আছিল একাধাৰে কবি, শিক্ষাবিদ, সংগীতজ্ঞ, শিল্পী, দেশ-প্ৰেমিক আৰু মানৱতাবাদী লোক। তেখেত গুৰুদেৱ, গুৰু শ্বাষি, কবিগুৰু, বিশ্বকবি আদি নামেৰে বিভূষিত। নোবেল বঁটা লাভ কৰা এইগৰাকী মনীষীৰ দেহাৱসান ঘটে ১৯৪১ চনত।

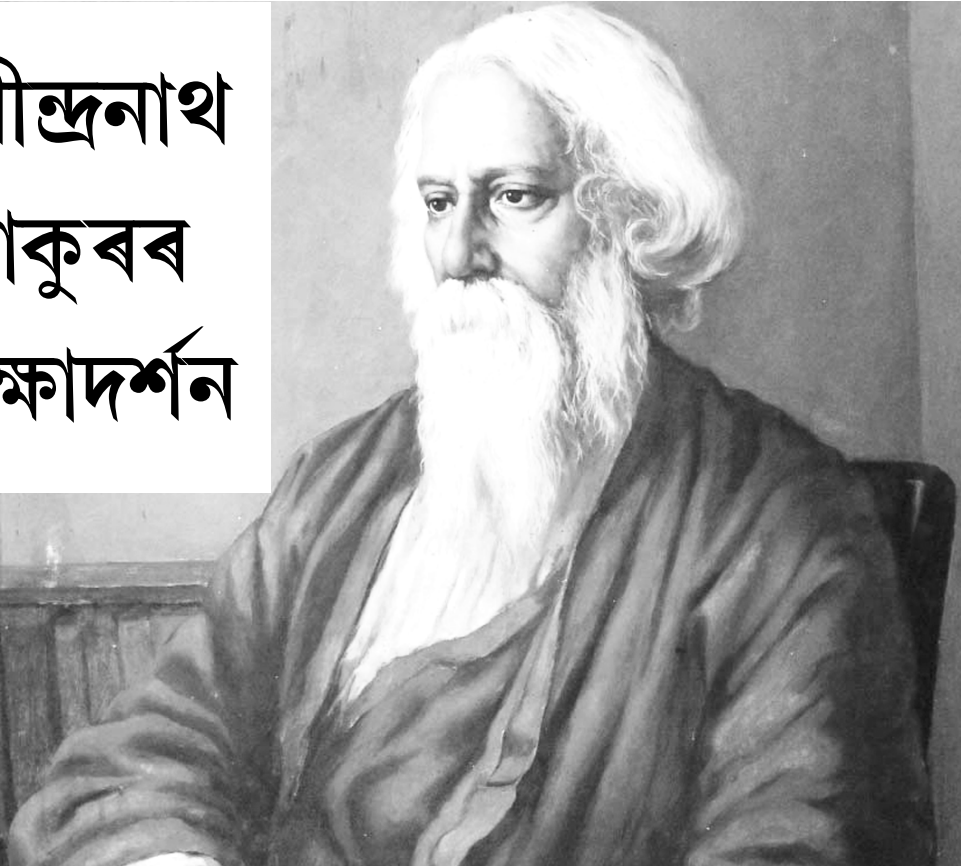
ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ শিক্ষা তথা ব্যক্তিগত জীৱন দৰ্শনত পৰিয়ালৰ সাংস্কৃতিক পৰম্পৰা, ধৰ্মনিষ্ঠা আৰু সৰল জীৱন-যাপন আৰু উচ্চ-চিন্তাৰ প্ৰভাৱ বাৰুকৈয়ে পৰিছিল। দেউতাকৰ পৰা ঘৰতে ভাৰতীয় দৰ্শন, উপনিষদ, নক্ষত্ৰবিদ্যা আৰু সংস্কৃতৰ শিক্ষা লাভ কৰিছিল। তেওঁৰ জীৱন দৰ্শন হৈছে ভাৱবাদ, মানৱতাবাদ, প্ৰকৃতিবাদ আৰু আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় ভাৱনাৰ এক মধুৰ সংমিশ্ৰণ।

শিক্ষাদৰ্শন : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ শিক্ষা দৰ্শনত তেওঁৰ জীৱন দৰ্শনৰ প্ৰভাৱ পৰা দেখা পোৱা যায়। তেওঁৰ মতে, “শিক্ষাৰ লক্ষ্য হৈছে অৱস্থিতিৰ লগত জীৱনৰ সামঞ্জস্য অনা।” সেই সময়ৰ দেশৰ নিয়মাৱলী, ঐতিহ্য-পৰম্পৰা, আদৰ্শ, নৈতিকতা আচৰণ আৰু প্ৰমূল্যক আওকাণ কৰা প্ৰচলিত শিক্ষা ব্যৱস্থাক লৈ তেওঁ অলপো সন্তুষ্ট নাছিল। তেওঁ শিক্ষানুষ্ঠানসমূহক কাৰখানা সদৃশ বুলি অভিহিত কৰিছিল আৰু আক্ষেপ কৰিছিল যে প্ৰচলিত শিক্ষা ব্যৱস্থাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বৌদ্ধিক বিকাশৰ বাবে কেৱল তথ্যৰহে যোগান ধৰে, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অন্তৰ্নিহিত গুণবোৰৰ বিকাশত কোনো গুৰুত্ব নিদিয়। তেওঁ বিদ্যালয়

পিকুমণি বৰা

পঞ্চম ষাণ্মাসিক, অসমীয়া বিভাগ

ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ শিক্ষাদৰ্শন

সম্পৰ্কত কৈছিল, “School is an educational factories lifeless, colourless, disassociated from the context of the universe, within the bare, white wall staring like eyebell of the dead.” ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ মতে শিক্ষা মানে হ’ল মানুহৰ শাৰীৰিক, মানসিক, সামাজিক আৰু আধ্যাত্মিক সম্ভাৰ বিকাশ। যি প্ৰক্ৰিয়াই কেৱল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ তথ্য প্ৰদানত ব্যস্ত নাথাকি ব্যক্তিৰ সকলো প্ৰকাৰৰ অস্তিত্বৰ লগত সমন্বয় ৰক্ষা কৰিব পৰা এটা জীৱন গঢ়ি তোলে, সেয়ে প্ৰকৃত অৰ্থত সৰ্বোৎকৃষ্ট শিক্ষা, তেওঁৰ শিক্ষাদৰ্শনৰ মূল নীতি কেইটা হ’ল —

স্বাধীনতা : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে স্বাধীনতাৰ দ্বাৰা ল’ৰা-ছোৱালীৰ মুক্তভাৱে নিজস্ব কাম-কাজ কৰা আৰু অভিজ্ঞতা আহৰণৰ কথা বুজাব খোজে। তেওঁৰ মতে ল’ৰা-ছোৱালীয়ে মুক্ত আৰু স্বাধীন পৰিৱেশৰ মাজতহে প্ৰকৃত শিক্ষা লাভ কৰিব পাৰিব আৰু নিজ নিজ ব্যক্তিত্বৰ পূৰ্ণ বিকাশ হ’ব। মুক্ত পৰিৱেশতহে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে নিজৰ আবেগ-অনুভূতি প্ৰকাশৰ সুযোগ লাভ কৰে। তেওঁ ল’ৰা-ছোৱালীৰ মনৰ স্বাধীনতা, অন্তৰৰ স্বাধীনতা আৰু ইচ্ছাৰ স্বাধীনতা সৃষ্টিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছিল।

সৃজনীমূলক স্বপ্ৰকাশ : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ মতে ল’ৰা-ছোৱালীৰ বৌদ্ধিক দিশৰ বিকাশৰ লগতে আন আন গুণাবলীৰ বিকাশৰ সুযোগ লাভ কৰিব লাগিব। তেওঁৰ মতে বৌদ্ধিক বিকাশৰ লগতে শিশুৰ ইন্দ্ৰিয় তথা আবেগসমূহৰ বিকাশো সমানে প্ৰয়োজনীয়। সেয়ে ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে নৃত্য, সংগীত, কলা আদি শিক্ষাৰ ওপৰত প্ৰাধান্য দি কৈছিল যে হস্তশিল্প আৰু কলাইহে মানুহক প্ৰকৃতিৰ গভীৰতাৰ পৰা আধ্যাত্মিকতাৰ বৈশিষ্ট্যলৈ স্বতঃস্ফূৰ্তভাৱে প্ৰকাশ লাভ কৰাত সহায় কৰে। “Hard work, music and arts are the spontaneous overflow of our deeper nature and spiritual significance.”

প্ৰকৃতি আৰু মানুহৰ সম্পৰ্ক : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ মতে প্ৰকৃতি আৰু মানুহৰ এক নিবিড় সম্পৰ্ক আছে। সেয়ে ল’ৰা-ছোৱালীৰ শিক্ষাক প্ৰাকৃতিক পৰিৱেশৰ মাজত ৰাখিহে আগুৱাই নিব লাগে। প্ৰকৃতিৰ মুক্ত পৰিৱেশৰ সৌন্দৰ্য উপভোগ কৰিব পাৰিলেহে ল’ৰা-ছোৱালী প্ৰকৃতিৰ প্ৰতি আকৰ্ষিত হোৱাৰ সুযোগ পাব, যাৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ অনুসন্ধানকাৰী মনটো আৰু সৃজনী প্ৰতিভাৰ বিকাশ ঘটিব। তেওঁৰ মতে প্ৰকৃতি হ’ল ভগৱানৰ দান। সেয়ে প্ৰকৃতিৰ লগত যোগসূত্ৰ স্থাপন কৰিব পাৰিলেহে ভগৱানৰ সন্ধান পাব পাৰি।

আন্তৰ্জাতিকতাবাদ : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ শিক্ষা দৰ্শনত আদৰ্শবাদ, প্ৰকৃতিবাদ, মানৱতাবাদ আদিৰ লগতে আন্তৰ্জাতিকতাবাদৰ ধাৰণাও দেখা যায়। তেওঁৰ মতে সমগ্ৰ মানৱ জাতিৰ মাজত সহযোগিতা আৰু সংমিশ্ৰণ হ’লেহে ভিন ভিন সমাজ আৰু জাতিৰ ভিন ভিন শৈক্ষিক আৰু সাংস্কৃতিক দিশৰ সু-সমন্বয়ৰ মাজেদি এক আন্তৰ্জাতিক সমাজৰ সৃষ্টি হ’ব আৰু মানৱ জাতিৰ সমন্বিত বিকাশত সুগম হ’ব। তেওঁ নিজ দেশৰ সংস্কৃতি আনে গ্ৰহণ কৰিব পৰাকৈ যতনাই দিয়া আৰু আনৰ পৰা উৎকৃষ্ট সংস্কৃতি গ্ৰহণ কৰিব পৰাকৈ পূব আৰু পশ্চিমৰ

এক শান্তি আৰু বুজাপৰাৰ সংগমস্থল হিচাপে বিশ্ব ভাৰতী গঠন কৰিছিল। তেওঁৰ ভাষাত, “The highest education is that which makes our life unharmony with all existance”। ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে তেওঁৰ শৈক্ষিক দৰ্শনৰ এই নীতিসমূহৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি শিক্ষাৰ দিশত তেওঁৰ নিজস্ব দৃষ্টিভঙ্গী আগবঢ়াই গৈছে।

শিক্ষাৰ অৰ্থ : শিক্ষাৰ অৰ্থ সম্পৰ্কত তেওঁ কৈছিল শিক্ষা এক বিকাশৰ প্ৰক্ৰিয়া, যাৰ জৰিয়তে শিশুৰ ব্যক্তিত্বই গঢ় লয়। শিক্ষাইহে শিশুক পূৰ্ণ বিকাশত সহায় কৰে। মানৱতাবোধৰ জন্ম দিয়ে, সামগ্ৰিকভাৱে বিকাশ কৰে আৰু চৰম সত্যত উপনীত হোৱাত সহায় কৰে। তেওঁৰ ভাষাত — “That education is the highest which not only impart information and knowledge to us, but also promotes to and fellow feeling between us and the living being of the world.”

শিক্ষাৰ লক্ষ্য : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ মতে শিক্ষাৰ লক্ষ্য হ’ব লাগে শিশুৰ শাৰীৰিক, মানসিক, বৌদ্ধিক, নৈতিক আৰু আধ্যাত্মিক দিশৰ বিকাশ ঘটোৱা। ইয়াৰোপৰি আন্তৰ্জাতিকতা আৰু বিশ্বাত্মত্ববোধৰ বিকাশ ঘটোৱাটোও শিক্ষাৰ লক্ষ্য হ’ব লাগে। যদিও তেওঁ প্ৰকৃতিবাদৰ বিশ্বাসী আছিল তথাপিও তেওঁ সমাজকো আওকাণ কৰা নাছিল। সেয়ে শিক্ষাৰ দ্বাৰা ব্যক্তি আৰু সমাজৰ মাজত সমন্বয় স্থাপন কৰি শিশুক আত্ম উপলব্ধিৰ জৰিয়তে বিশ্ব ব্ৰহ্মাণ্ডৰ ধাৰণা উদ্বুদ্ধ কৰাত গুৰুত্ব দিছিল।

পাঠ্যক্ৰম : ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰে ব্যক্তিৰ সৰ্বাত্মক দিশৰ বিকাশ সাধনৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছিল। তেওঁৰ মতে, ব্যক্তিৰ শাৰীৰিক, মানসিক, নৈতিক, সামাজিক আৰু আধ্যাত্মিক দিশৰ বিকাশ সাধন হোৱাকৈ পাঠ্যক্ৰম প্ৰস্তুত কৰিব লাগে। “Curriculum of education should be so sorad that all aspects of child’s life physical, asthetic and spiritual may be developed.” তেওঁ পাঠ্যক্ৰমত সাধাৰণ বিষয়সমূহৰ উপৰি শিল্প শিক্ষণ, সংগীত, সূক্ষ্মাৰ কলা, নৃত্য, নাটক, ব্যৱহাৰিক কৰ্ম, শাৰীৰিক কৰ্ম আদিৰ অন্তৰ্ভুক্ত কৰাৰ পোষকতা কৰিছিল।

শিক্ষণ পদ্ধতি : তেওঁৰ মতে, “Teaching which walking in the best method of education.”। যিহেতু খোজকাঢ়ি থকাৰ সময়ত শিশুৰ মন সজাগ হৈ থাকে। সেয়ে এনে সময়ত শিশুৰে সহজে যিকোনো বিষয় আয়ত্ত্ব কৰিব পাৰে। তেওঁ শিশুক স্বাধীনতা প্ৰদানৰ জৰিয়তে পূৰ্ণ বিকাশ ঘটোৱাৰ ওপৰত প্ৰাধান্য দিছিল। ইয়াৰোপৰি শিক্ষাদানৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ হিউৰিষ্টিক পদ্ধতি, প্ৰশ্নোত্তৰ পদ্ধতি, তৰ্ক, আলোচনা, ভ্ৰমণ আদি পদ্ধতিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিছিল। ৰবীন্দ্ৰনাথ ঠাকুৰৰ শিক্ষা দৰ্শনৰ বিভিন্ন দিশসমূহ আলোচনা কৰিলে দেখা যায় যে তেওঁ শিশুক কৃত্ৰিম পৰিৱেশত শিক্ষা দিয়াৰ পোষকতা কৰা নাছিল। তেওঁ বিবেচনা কৰিছিল যে প্ৰকৃতি হৈছে এক প্ৰভাৱশালী শক্তি যিয়ে শিশুৰ নৈতিক, আধ্যাত্মিক, দিশৰ বিকাশ সাধন কৰিব পাৰে। তেওঁ যান্ত্ৰিক শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ বিপৰীতে বাস্তৱসন্মত, অৰ্থপূৰ্ণ শিক্ষাৰ পোষকতা কৰিছিল।

Modernization theory is used to explain the process of modernization within societies. Modernization refers to a model of a progressive transition from a 'pre-modern' or 'traditional' to a 'modern' society. The theory looks at internal factors of a country while assuming that with assistance, "traditional' countries can be brought to development in the manner of developed countries. Modernization theory was a dominant paradigm in the social sciences in the 1950s.

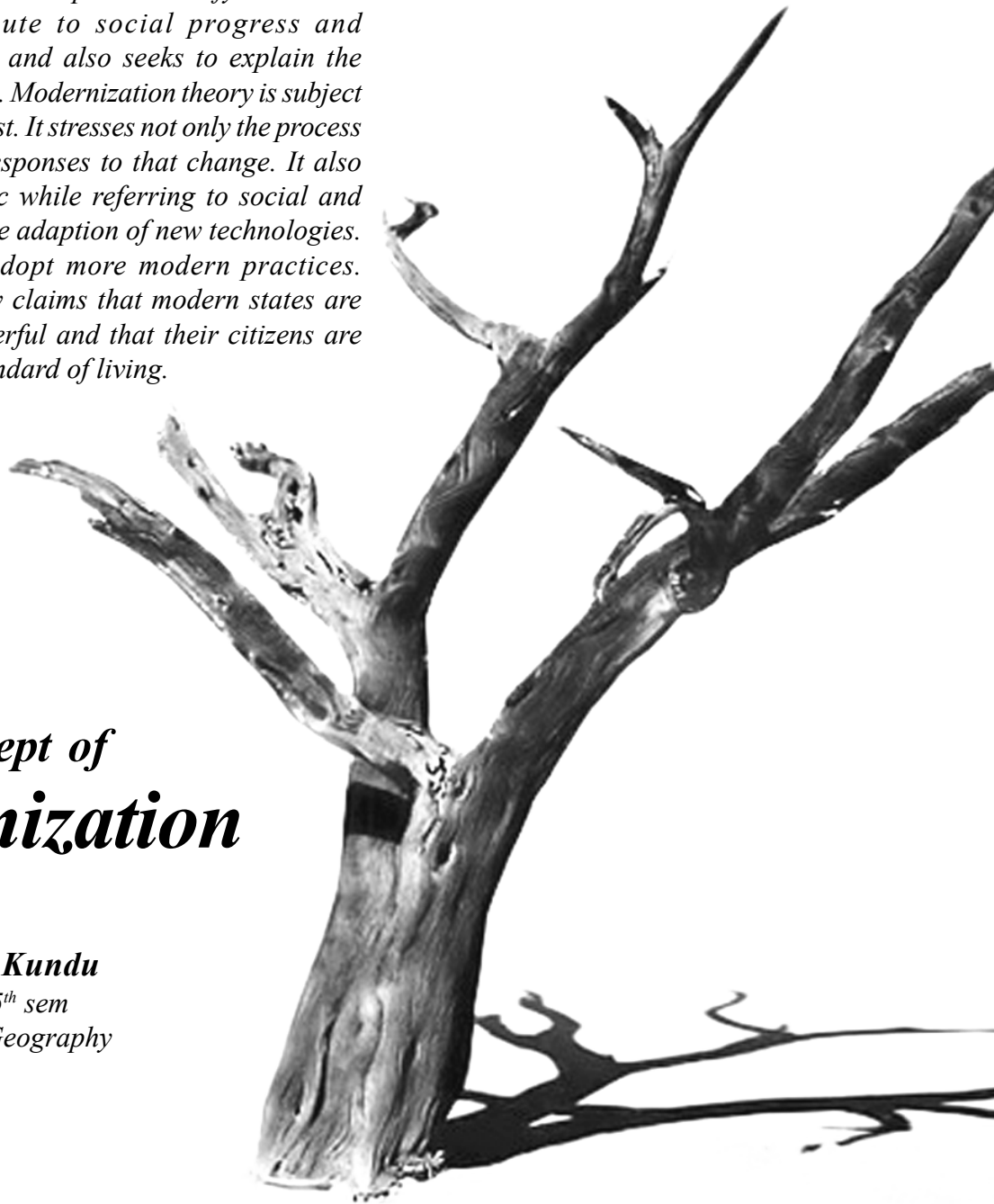
Modernization theory attempts to identify the social variables that contribute to social progress and development of societies and also seeks to explain the process of social evolution. Modernization theory is subject to criticism among socialist. It stresses not only the process of change but also the responses to that change. It also looks at internal dynamic while referring to social and cultural structures and the adaption of new technologies. Modernization theory adopt more modern practices. Proponents of this theory claims that modern states are wealthier and more powerful and that their citizens are free to enjoy a higher standard of living.

Concept of Modernization

Maini Kundu

B.A. 5th sem

Dept of Geography

Developments of a new data technology and the need to update traditional methods in transport, communication and production, it is argued, make modernization necessary or at least preferable to the status quo. That view makes critique of modernization difficult since it implies that such developments control the limits of human interaction. It also implies that human agency controls the speed and severity of modernization.

Concept of modernization:

Modernization theory evolved from two ideas about social change:

- i) The conception of traditional vs. modern societies and
- ii) Positivism

Developing countries could evolve the traditional society by rationalizing them through a linear process in the course of which they could 'evolve' into becoming a country in a modern and developed society.

The evolutionary theory of development identified the different stages, variables and processes through which a society develops. Positivist evolution implied that all societies would pass through the same set of stages from traditional to modern society that the western society had passed. These stages were:

- 1) The traditional Society
- 2) Preconditions for take-off
- 3) Take-off
- 4) The drive to maturing and
- 5) The age of high mass consumption.

The progression of society through these stages of modernization is better known as Rostow's stage theory. Modernization theory took development into a more inter disciplinary realm. It advocated social and institutional change to facilitate economic transformation. It was through theorization on modernity that sociologists made their first foray into development studies.

Discussion on modernity in the present day centers on "multiple modernities". The notion of multiple modernity expounded by Eisenstadt explain that modernity in the west has brought

up consequences that have a wide bearing across the world. These consequences, however, have not resulted from the global transplanting of the western mode of modernity, but are modern situations of various types and characteristic in various types and characteristics in various non-western countries.

While a general trend towards structural differentiation developed across a wide range of institutions in most of these societies in family life, economic and political structure, urbanization, modern education, mass communication and individualistic orientation—the ways in which these arenas were defined and organized varied greatly, in different periods of their development, giving rise to multiple institutional and ideological patterns. The best way of explaining modern society and the history of modernity is to regard it as "a story of continual constitution and reconstruction of a multiplicity of cultural programs."

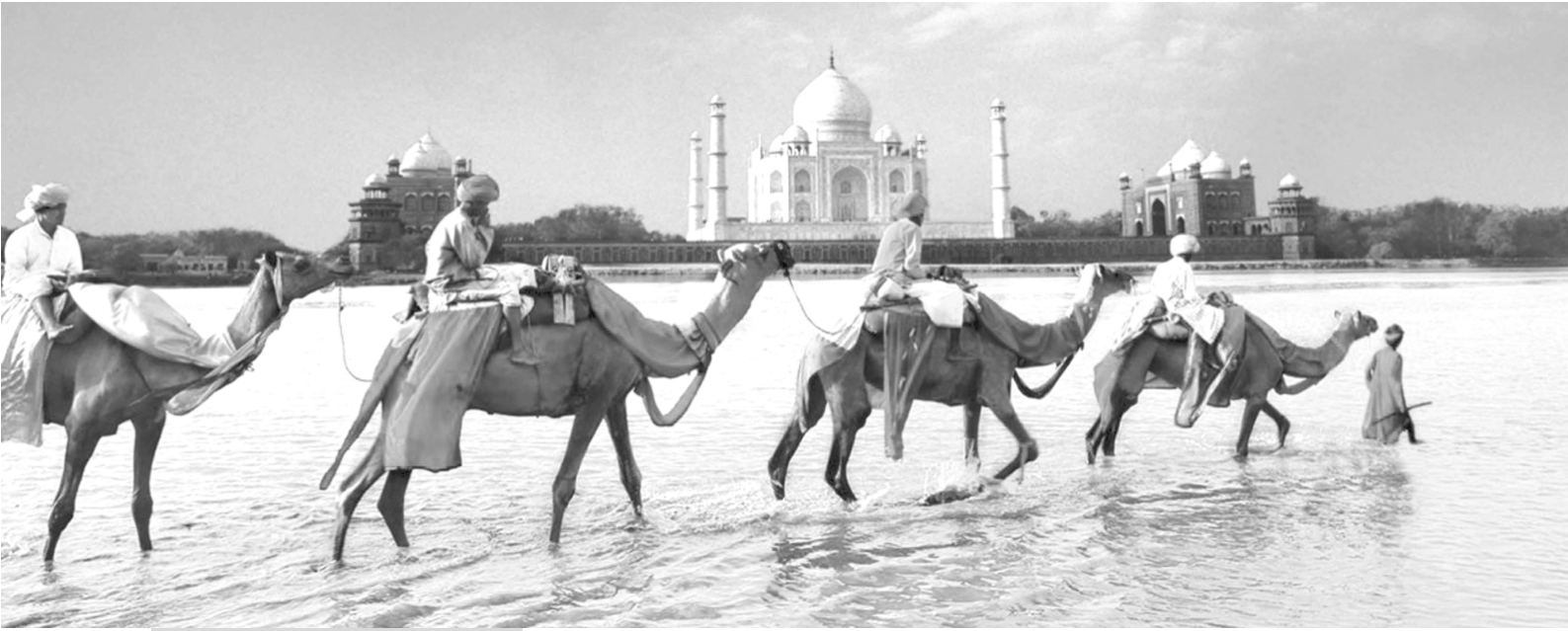
Eisenstadt suggested that modern society emerges as consensual mass society and crystallizes as a nation-state. Modernized societies operate through institutional structures that are capable of continuously observing the changes that are inherent in the process of modernization. A series of organisations that are complex and differentiated, relatively self-sufficient and functionally specific seek to discharge functions in diverse and disparate fields.

As per Wilber and Jameson, "The government must intervene in the economy to offset the anti-development impact of the two types of obstacles to development. On the side of non-national behaviour, the government can attempt to convince its citizens of the need for 'modernization' while, at the same time, substituting its own entrepreneurial ability and knowledge to fill that vacuum. On the side of markets, the government can again offset the difficulties through economic planning. By developing a coherent overview of the economy through the various means at its disposal, orthodox result of growth in income can be attained."

The concept of Tourism

Sophie Boruah

B.A. 4th Sem, Geography Dept.

A pleasure-seeking tourist is a traveler moving from place to place or visiting the same place several time.

Tourism has different languages and regions and can be defined in different ways. The present day tourism is not the same as travels of the early periods of human history. In the language of Jews, the world 'Torah' stands close to it. 'Tornos' was a kind of round wheel-like tool hinting at the idea of a travel circuit or a packaged tour. In Sanskrit 'Paryatan' means leaving one's residence to travel for the sake of rest and for seeking knowledge. 'Deshatan' is another word which means travelling for economic benefits. 'Tirthatan' is the third equivalent which means travelling for religious purpose. All the three word convey the meaning and concept of tourism much more appropriately, as well as comprehensively.

Tourism as a modern term is applicable to both international and domestic tourists. It is the temporary movement of people to destinations outside their normal place of work and residence. A pleasure-seeking tourist is a traveler moving from place to place or visiting the same place several time.

According to Chinese proverb, “Travelling a mile imparts more knowledge than reading a mile of written words.” In today’s world, tourism is an important socio-economic activity. Tourism is now recognized as an industry generating a number of social and economic benefits. It prompts national integration and international understanding, helps in improving infrastructure, creates employment opportunities and augments foreign exchange earnings.

Types of tourism:

Different types of tourism can be recognized depending on length of stay, mode of transport used, distance travelled, purpose of trip and price paid by tourists. Broadly speaking, there are four major types of tourism namely: (i) International tourism, (ii) Domestic tourism, (iii) Long distance tourism and (iv) Short distance tourism.

(i) International tourism: An international tourist crosses the boundaries of many countries, uses different currencies, faces different languages and meets different types of people. Usually international tourism involves longer distances although crossing small countries or

travelling in the neighborhood of international borders may involve short distance.

(ii) Domestic Tourism: It is concerned with travelling within the country. It does not need a passport visa or conversion of one currency into another. Domestic tourism has greater scope in countries of large dimensions such as India as compared to smaller countries.

On the basis of purpose of the tour or the motives of tourists, tourism is of three types, viz, (a) Common interest tourism, (b) Holiday tourism and (c) Business tourism. Holiday tourism is the most popular type. A fine weather favorable for sightseeing, touring, recreation and going round different cultural sites are sought after by the tourists of this category. Business tourists travel to boost their business, attend trade fairs and conferences pertaining to commerce or professions. They combine business with recreation using same facilities as provided for holiday tourists.

Growth of Tourism in India:

Tourism in India has a strong relevance to economic development, cultural growth and

national integration. As mentioned earlier, India is a vast country of great beauty and diversity and her tourist potential is equally vast. With her rich cultural heritage as superbly manifested in many of the architectural wonders, caves and prehistoric wall paintings, her widely varied topography ranging from the monotonous plains to the loftiest mountains of the world, her large climate variations ranging from some of the wettest and the driest as well as from the hottest and the coldest parts of the world, beautiful long beaches on the sea-coast, vast stretches of sands, gregarious tropical forests, India provides great travel experiences to the travellers.

Medical Tourism:

Medical Tourism is a recent trend which India is increasingly experiencing and is gaining a lot in terms of foreign exchange and goodwill—both in terms of medical treatment and tourist destination. India is the first to emerge as a potential destination for medical tourism as foreign patients flee the chronic inefficiency of their own health services to more economical and effective alternatives in New Delhi and other

Indian cities.

A report by the consultancy from McKinsey in 2003 stated that the travel trade could earn upmarket has pitals around \$2.17 billion by 2012; with thousands of people travelling to India for medical treatment. Patients in U.K. and U.S.A., South-East Asia are increasingly opting for private Indian hospitals.

Domestic Tourism:

Domestic Tourism is an important segment of the overall tourist scenario although no reliable data are available in this regard. It is relatively easy to keep record of foreign tourists as they are registered at entry points like international airports which is not possible in case of domestic tourists. In fact, domestic tourists for outnumber foreign tourists to a large extent.

Employment Opportunities in Tourism:

Tourism in India has vast employment potential. At present about 20.44 million persons are directly employed by hospitality services. This is about 5.6 percent of the total work force of the country. By 2015, it would provide 25 million jobs. In addition, the industry provides indirect

employment to about 40 million persons. Further, it is interesting to note that the employment generation in proportion to investment is very high in tourist industry. According to one estimate, an investment of Rs. 10 lakh creates 89 jobs in hotel and restaurant sector as against 44.7 jobs in agriculture and 12.6 in manufacturing industries. The ratio further increases if one takes into account the ancillary services associated with hotels and restaurants. Another aspect of employment in tourism is that it employs a large member of women, both educated and uneducated, as well as skilled and unskilled.

Hotel Accommodation:

The hotel sector forms the key segment of tourism industry. Most of the foreign exchange earned by tourist industry is accounted for by hotel segment. Releasing the importance of hotel segment, the Government has taken initiatives to encourage hotel industry by providing tax benefits and other incentives.

Places of tourist Interest:

Places of tourist interest are so numerous and of varied that it is not easy to describe these places comprehensively. These includes places of archaeological and historical importance, pilgrimage centers, sanctuaries and national parks, hill resorts, sea beaches etc. They are distributed throughout the length and breadth of the country. A brief description of the distribution of tourist places of India is as under:

The Himalayan Region: The Himalayan Region is at present, one of the main tourist destinations, not only in India but in the whole of South Asia. Its lofty peaks, snow lad ranges, lush green valleys, turbulent rivers and varied fauna and flora offer a large variety of tourist attractions, games and for hiking and trekking.

Srinagar, Gulmarg, Pahalgam, Patnitop, Jammu, Sonamarg, Amarnath, Vaishno Devi and Leh are the important tourist centers of Jammu and Kashmir.

The great plain of North India: Although monotonous from the view point of relief, this

vast plain extends from the sandy stretches of Rajasthan in the west to the Sundarbans in the East and possesses a large number of tourist places. These places are of historical, archaeological, religious and industrial importance. It includes large parts of Rajasthan, Punjab, Haryana, Uttar Pradesh, Bihar, West Bengal and Assam, besides the union territories of Delhi and Chandigarh.

The whole of Rajasthan is famous for its places, forts, religious places and above all the vast stretches of sand dunes.

The Peninsular Plateau and the Coastal Plain: This is a vast area with varied types of physical and cultural landscape and offers wide choice to the tourists. It encompasses a large number of states like Gujarat, Maharashtra, Goa, Madhya Pradesh, Chattisgarh, Jharkhand, Orissa, Andhra Pradesh, Karnataka, Tamil Nadu and Kerala and the union territories of Pondicherry, Daman and Diu and Dadra and Nagar Haveli.

In Rajasthan there are several places of tourists interest along with the Aravali range and in areas to the East of this range.

Gujarat was ruled by princely states and is dotted by places of historical and cultural significance. Some of the important towns of this type are Vadodara, Rajkot, Jamnagar, Bhavnagar and Junagadh. Somnath and Dwarka are important places of Hindu Region.

Problems and Prospects:

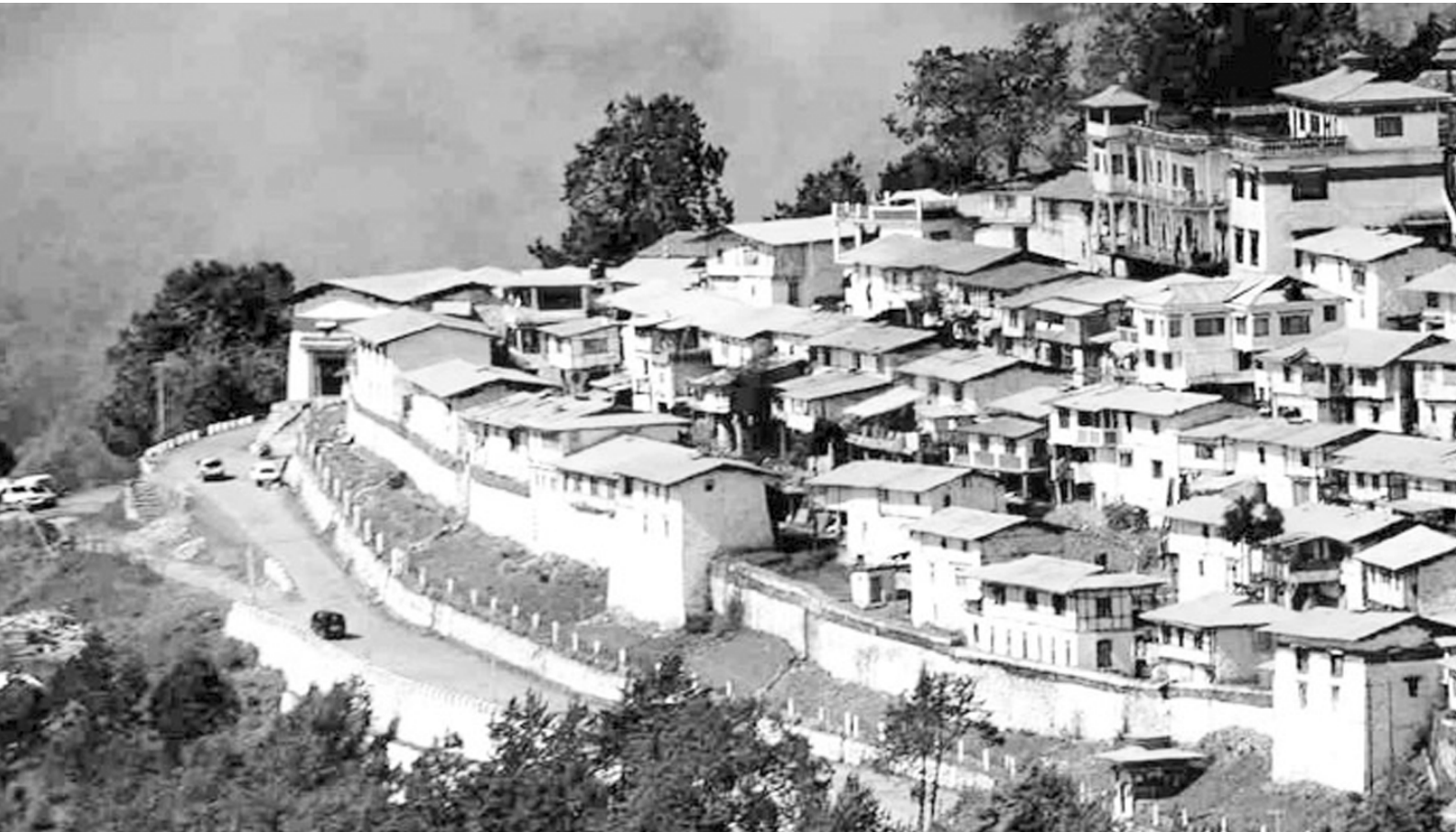
Although India has progressed a lot since 1950s with respect to tourism, she is still way behind the developed countries. India's share in the tourists arrival has been growing at a snail's pace from 0.23 percent in 1975 to 0.28 percent in 1980 and 0.42 percent in 2004. This small percentage comes under sharp focus when we see that in 2004, India received only 2.9 million foreign tourists. Compared with this, the foreign tourist arrivals were 6.5 million in Singapore, 9.6 million in Thailand, 10.0 million in Malaysia, 13.1 million in Hong Kong and 3.12 million in China.

Exploring Arunachal Pradesh

Parineeta Dihingia and Sania Wahid
Dept of English

Travel soothes the soul and replenishes the creative faculty. Ishmael, in Melville's classic Moby Dick knew what he was talking about when he said that man turns to the sea when he needs to find inspiration. Following these pearls of wisdom, the Department of English, Lakhimpur Girls' College arranged a trip with the students of the department effort to explore, experience, and learn about the undulating tracks less frequented by travelers in Arunachal Pradesh. The tour was designed keeping in mind the need to allow our students exposure to different cultural backgrounds with the aim to enrich their creativity, linguistic competence as well as their understanding of ethnicity, culture and folk traditions. Having been granted a UGC fund of Rs. 10,000 along with a contribution of Rs. 100 from each student and teacher, the trip was undertaken on the 10th February, 2017 as a one-day

tour. Thirty-three students along with three teachers as escorts started the journey at 5:00 am in the morning in an Ultra bus and reached Pasighat at 9:30 am. On arrival, Mr. Abani Doley, Assistant Professor, J.N. College accompanied the group for the entire six hours duration of the tour.

The tour began with visits to three educational institutions starting with Jawaharlal Nehru College which is situated in Pasighat Township. Established in 1964, the college offers courses of B.A., B.Sc. and B.Com. The campus is located in an upland hill connected by two ways. One is a narrow, concrete road for vehicles. The other, which is a steep staircase with about three hundred steps taken by students of the college as a shorter route. Gives this institution a unique identity. Next, the group was taken to North Eastern Institute of Folk Medicine (NEIFM) which familiarized the students with the traditional health practices enabling them to understand the science of folk medicine. The tour of educational institutions ended with the College of Horticulture and Forestry established in 2001 on the banks of the beautiful Siang River.

Nestled amidst the hilly tracks on one side and the crystal clear waters on the other, Pasighat is famous as the land of exquisite landscape and

scenic beauty. The tour included visits to recreational hubs like the beautiful zigzagged roads up to the popular picturesque stops with the banks of the Siang River on the left and the high rocky mountains on the right. The place happens to be one of the locations of Bollywood movie shoots. The bridge over the Siang River valley on the way to this beautiful location is also worth is about a kilometer long has also been an amazing travel experience on the part of the students and teachers.

The markets of Pasighat famous for the local oranges and traditional garments aided as an excellent platform for the students to interact with the local people. The traditional gaale was purchased by students as souvenirs while some of them picked up fresh local fruits available in Oring market. The greater involvement of women in the business sector as seen from an assessment of the market area gave us a glimpse of the society which was liberal towards as well as dependent on women on financial grounds. Rice being the staple food of the Adis, the group was served a rice-based meal for lunch.

The excursion was enriched with the visits to three historical places. The Dangoriya Mandir located in the outskirts of Pasighat town, is a

sacred place of importance for every revering believer. Built around an ancient Banyan tree, the eponymous temple aroused devotion in every mind. With a purged spirit, the students left to visit Old Pasighat on the banks of the Siang River. The locality steeped in history which saw the beginning of Pasighat is now an abandoned land by day and a place for breezy, refreshing walks in the evening. The entire township was uprooted and re-established in the present location after 1950 earthquake. Recently used for the shooting of Rangoon, a movie starred by Kangana Ranaut, Shahid Kapoor and Saif Ali Khan, the area is under renovation with the construction of a gallery for the viewing pleasure of locals as well as tourists.

Completing the Eastern terrain of the Siang valley, our short educational trip ended with a visit to the archaeological site popularly known as Malini Than in west Siang frequented by devotees to the Durga Temple. Believed to have been constructed during Aryan period, the Hindu temple which is now in ruins indicates it was originally built with granite stones. The first-hand experience of a mythological site laden with folklore enhanced the students' understanding of the folk culture and literature.

The trip was fruitful on the part of the students as well teachers in many ways. The interaction with local people, students and the faculty of the educational institutions enabled us with an insight into the life and culture of Pasighat. The North Eastern Institute of Folk Medicine has been a very good experience thereby augmenting botanical knowledge of the students. It also gave us a glimpse of the rich hidden treasure in the forests of Arunachal Pradesh. The success of the tour has been thus, manifold. In addition to being an incredible learning experience, the trip has served as refreshment to the department of English from the daily academic routine that become monotonous. The gratitude for the opportunity of such a memorable journey.

Wherever you go, becomes a part of you forever. Pasighat still has a hold on each of our hearts and we are constantly craving a second visit to the unrecognized paradise. They say, journeys leave a traveler a story-teller and hence, this has been an attempt to bring the beautiful journey to everyone through these pages. Awesome Assam has an awesome neighbor as well and we hope that reading this piece will serve as a pull strong enough to take you out there to feel the tranquility with your eyes closed and breeze softly caressing your apple-cheeks.

Urmimala Baruah
Assistant Professor
Department of Home Science

Food Diversity of the *Monpa* tribe of Arunachal Pradesh

Arunachal Pradesh, popularly known as the “Land of Rising Sun” is the largest state among the Northeastern states of India. It is also known as the orchid state of India or the paradise of the Botanists. This state is blessed with various attractions, wildlife and spiritual shrines and is the homeland of 26 major tribes with more than 100 subtribes. The colorful tribes of Arunachal Pradesh inhabit the leafy green forests, majestic valleys, beautiful rivers and flora and fauna. All these tribes of Arunachal Pradesh have their individual heritages and abide by their own cultural norms. Each of the

tribe has their traditional food practices with rich indigenous knowledge which have contributed greatly to the food heritage of this state.

The *Monpa* tribe is one of the major ethnic groups of Arunachal Pradesh in northeastern India. The *Monpas* constitute a population of 60,000 centered in the districts of Tawang and West Kameng. A small number lives in East Kameng district near the border with Bhutan. The Monpa are known for wood carving, *Thangka* printing (Tibetan Buddhist on cotton, silk applique, or human skin usually depicting a Buddhist deity, scene or

mandala). The major *Monpa* festivals include the *Choskar* harvest festival, *Losar* and *torgya*. This tribe is also well known for its rich traditional food system consisting of diverse foods. A diverse knowledge system exists among *Monpa* women to prepare the fermented foods, beverages and nutritionally rich traditional foods from various indigenous crop plants, forest products and meat of wild as well as domesticated animals. These foods form integral components in day to day food package and diet, and at different socio-cultural and spiritual occasions. These fermented foods are not only rich in nutrients but have also certain curative properties against diseases and disorders. *Monpa* tribe of Arunachal Pradesh are mostly non-vegetarian in food habit and prepare many non-vegetarian traditional foods from various sources like fish, crab, pork, yak, duck, chicken, hunted wild animals and different insects collected from river and forest. *Monpa* tribe consumes a range of solid, semi-fermented, fermented, boiled and processed food apart from the nutritionally rich and medicinally important beverages prepared from indigenous maize, barley, finger millet and rich varieties. These foods and beverages are discussed below:

Ethnic Beverages of the *Monpa* tribe

Any alcoholic beverage prepared by the *Monpa* tribe is called *Yu* in Dirang *Monpa* dialect. The different alcoholic beverages prepared by the *Monpa* tribe are *themsing*, *rakshi*, *mingri*, *lohpani* and *bangchang* of which *themsing* is of best quality followed by *rakshi*. *Themsing* is prepared from *kongpu* (finger millet) or *bong* (barley) or mixture of both. *Themsing* looks like black tea and has a good aroma. *Rakshi* is another alcoholic beverage prepared from barley, rice, finger millet or/and maize. It looks like distilled water. *Mingri*, *lohpani* and *bangchang* are prepared from maize, barley or rice. *Mingri* is light yellowish in colour while *lohpani* is yellowish in colour and is of lesser strength than *mingri*. *Bhangchang* is white in colour and it is of the lowest quality among the alcoholic beverages prepared by the *Monpa* tribe. *Mingri* and *lohpani* are generally consumed by the middle class people and

mostly prepared from local maize varieties. *Bhangchang* is generally consumed by the poor people. The residue after preparation of *mingri*, *lohpani* and *bhangchang* are given to cow, goat, horse, sheep and pig after addition of common salt and is considered good for health of those animals as well as it increases the milk production.

Some precious foods among the *Monpa* tribe:

The precious foods of *Monpa* tribes include those foods which are prepared during special cultural and social occasions and are offered only to special guests. These foods are prepared by using local paneer, dry meat of yak, *solu krepu* (dried boiled green chilli), *rimom* (blue green algae) also called *chhilap* (chhi means water) in Tawang *Monpa* dialect, ghee and *chhurpi* (paneer from yak milk). These foods are more popular among the rich section of the *Monpa* tribe.

Shya Phrum Rimom is one of the most popular precious foods among the wealthy section of the *Monpa* tribe. *Shya* means meat, *phrum* means paneer and *rimom* means blue green algae. It is prepared by adding boiled meat to *solu* (chilli), *rimom* and *chhurpi* and fresh yak ghee. This is served with *kongpu* (finger millet) or local rice. *Chhurpi* is another notable precious food of the *Monpa* tribe. The presence of *chhurpi* is an indication of social status. Depending on age, *chhurpi* is of three types- *Chhurr singba*, *Chhurr chirpen* and *Chhurrpupu*. *Chhur singba*, *Chhur chirpen* and *Chhurrpupu*. *Chhur singba* The fresh *chhurpi* is known as *chhur singba* or *chhur mingba*. It is the paneer like product made from yak milk after fermentation of milk by adding extracts of crab apple fruit (thung). *Chhur chirpen* is prepared by adding the cut extracts of crab apple to boiled lukewarm yak milk and then allowed to ferment. *Chhur chirpen* is light yellowish brown in colour. It is tastier than *chhur singba*. Mixture of *Chhur chirpen*, ghee and *solu krepu* goes well with any flour and rice. The *chhurpi* which becomes 4-5 years old is called *chhurrpupu*. The *Chhurpi* is kept in yak skin (*mongnang*) and sealed. It is then stored for 3-20 years. *Chhurrpupu* is costly and is culturally more valuable to the people of *Monpa* tribe. It is also used for curing stomach pain. A small quantity (about

5-10 gram) of *chhurpupu* is taken and mixed with the beverage made from indigenous barley or finger millet, and then given to persons suffering from stomach ache. *Marchang* is a quite popular dish prepared from *chhurpupu*. It is prepared by frying *chhurpupu* in yak ghee and then *kongpu* flour is added to it and mixed properly. This is called *Mangchang*. *Chhurpupu* is also mixed with old

rakshi and is used for curing bodyache. Soyabean (*libi*) *chhurpi* is prepared by boiling local varieties of soyabean seeds. After boiling the water is drained and the boiled soyabean seeds are spread in *charang* (bamboo mat) and salt is added to it. On cooling the soyabean seeds are wrapped in *Zola* (banana) leaves and put in a *shong* (container) with a lid and then kept near the fire. The container is then rotated regularly. When smell comes out from the container and the soyabean seeds become thread-like, the seeds are taken out and crushed carefully and then spread in small heaps in the *charang* and sun dried. Again, it is crushed and sun dried. Crushing is done for three times. The prepared *chhurpi* can be stored in dried bottle gourd or bamboo containers for 1-4 years. *Chhurpi* chutney is prepared by taking desired quantity of soyabean *chhurpi* is taken and crushed with ripe tomato, *solu krepu*, *shjappe* (*Allium* spp.) and *mann* (*Allium* spp.) and made into paste. This chutney is taken with momo or other maize and other barley based ethnic foods. Yak meat is

most precious meat for the *Monpa* tribe especially the people living in the temperate zone at varying altitudes. They often preserve the surplus amount of meat by drying it. The meat is made into small pieces and then dried in the sun and stored in large wooden boxes. *Putang* is another precious food of the *Monpa* tribe. *Putang* are dried noodles prepared from the powder made from the grains of *meetha paphad* (buckwheat). *Putang thupka* is a special dish in which *churra* (paneer made from soyabean), *solu krepu*, dry meat of yak or dry fish are mixed and made into curry using ghee. When almost done, *putang* is added to the curry and this is called *putang thupka*. *Putang Khazi* is another dish prepared from *Putang*. The chutney made of red ripe chilli (*solu*) is mixed with soyabean *chhura* and the mixture is crushed. Then leaves of *narang*, *shjippe*, *mann*, mustard leaves and *dhangshung* either boiled or dried is added to the chutney mixture and allowed to boil for sometime. The dish thus prepared is known as *Khazi* and it is served with *putang*. Therefore it is called *putang khazi*. *Chhurpupu* and *solu krepu*

are made into paste using hot water and served with *putung* (made from teeta paphad). *Putung* made from *teeta paphad* (buckwheat) flour is used for the treating measles, typhoid, stomach pain and also used for proper maintenance of health of the weak and old people. Leaves of *teeta paphad* are used both as fresh and shade dried. The preparation made from the green leaves of *teeta paphad* are given frequently to diabetic person as

well person suffering from gastric. Different types of dishes are prepared from the dried leaves of *teeta phaphad* by adding it with dried local fishes. The flour of *teeta phaphad* is made into paste by adding cold water and cooked. After that it is offered to old people along with chutney. *Yak Fat* is another most precious food of the *Monpa* tribe. In the ancient times, *yak fat* was used as ghee for preparation of chapati made from *phaphad*. Use

of *yak fat* with the *rakshi* is very common among the *Monpa* tribe during the winter which serves as a source of instant energy.

Ethnic foods of the *Monpa* tribe:

Khrangpa is the smaller size grains of maize which are prepared by crushing the maize grains and then removing the *chaffs*. *Khangpra* and *meetha paphad/teeta phapad* grains are soaked in water for few hours and then made into paste. This paste is cooked on low flame which is known as *khangpra khuri*. This dish is mostly given to old people who do not have teeth, along with *soyabean chhurpi* and green chilli chutney. *Kakun* is another most popular food of the *Monpa* tribe which is mostly consumed during the *Losar* festival. The maize grains are roasted, crushed and pressed. And then the pressed seeds are cleaned. These seeds are called *Kakun*. It is mostly consumed with the dried fruits of *amre* (*Diospyrus* spp.). It is also consumed with walnut fruit. *Solu krepu* is an important ethnic

food of the *Monpa* tribe. The fully mature *solu* (chillies) are boiled in water till it turns creamy white and then taken out of water and dried in the sun. It is then stored in bamboo container to provide aeration and to prevent fungal attack. It is used in preparing variety of dishes and especially given to lactating mothers after delivery since it is less pungent. *Mula sya shjjape kamtang* is another ethnic dish of the *Monpa* tribe. It is a gravy prepared by boiling together *yak* meat, *solu krepu*, radish, *shjjape* root, *yak ghee* and *chhurpi*.

Bong (barley) is another most important ethnic food of the *Monpa* tribe. *Bong* (barley) seeds are, considered as a sign of prosperity by the people of this tribe and are an integral part of any puja of this tribe. During pilgrimage, *bong* flour, dry chilli powder, *chhurpupu* powder, *chhurpi* and salt are mixed together in hot water and consumed. A variety of other ethnic foods such as *Khapse*, *Gasinpipi/Pokpokpa* and *sathu* is prepared from the flour of *bundangmo* (amaranth seeds) by the people belonging to this tribe. *Sathu* is prepared by mixing *bong* flour with *bundangmo* seeds powder and sugar. *Sathu* is considered as

precious and nutritious food by the *Monpa* women. *Kakun Naka Yalen* is a special ethnic food of the *Monpa* tribe which is mostly served during the *Losar* festival. It is prepared by drying, roasting and crushing soyabeans and peas partially. After that the chaffs are removed from the crushed legumes and mixed with *gasinpipi*, fruits of *amre*, dried chip of apple, peach and *kakun*

and served. *Chhoktorma/Chhoktor* is a laddu which is prepared from *bong/meetha phaphad* flour and ghee. It is an integral part of every puja (worship) of the *Monpa* tribe. *Momo* is one of the popular ethnic food of the *Monpa* tribe. It is prepared by using indigenous barley flour. For stuffing local chilli(solu), mustard leaves, *mann (Allium spp.)* and *shjjape (Allium spp.)*, *monpa lehsun* (garlic). For non-vegetarian people of this tribe, the stuffing is replaced by pork and yak meat. In the present time momo has become a popular and

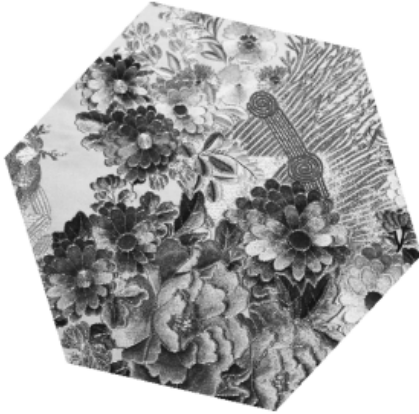

commercial food and are easily available in restaurants. However, instead of using barley flour, nowadays people are using refined wheat flour (maida) which is of poor nutritional value in respect of fibre content and its contribution to total calorie intake.

Monpa people have not only conserved a wide range of indigenous food crops but also but also the local fruits, vegetables and spices. The locally available fruit crops are either conserved in the community forests or have been domesticated by the *Monpa* women thereby ensuring the sustainability of the fruits crops. These include raspberry, local peach, pear, *Solanum khasianum*, kiwi fruit etc. The women belonging to this tribe have developed the experience over the period of time to utilize these resources in their daily thereby ensuring the nutritional security of the *Monpa* people. For instance, the raspberry [*sirgong (Rubus ellipticus. Sm.)*] is used for making different dishes in the daily diet. The mature raspberries are either harvested from the jungles or from the kitchen garden and juice is extracted. The juice is then mixed with the flour of indigenous

maize, barley or wheat to make chapatti, This not only contribute to the nutritive value but also makes the chapati soft and tasty. The chapattis are then smeared with yak ghee and consumed. These chapatis are mostly given to weak and old people.

The food habits of the *Monpa* tribe are basically influenced by the ecology, religion and cultural ethics. The food selected and consumed by the *Monpa* tribe is not the result of one year or decade; instead, it is the cumulative experience based on trial and error gained from the time immemorial. While selecting and processing a particular food, the *Monpa* women consider many factors like food habit of the whole family, available resources, duration of cooking and preservation, customs and health of different age group of the family. These women in the community devote their time, energy and knowledge to ensure food and nutritional security thereby contributing greatly to food and health promotion of the *Monpa* tribe. The type of plants, meat etc. used for preparing the foods vary according to the altitude. For example, the availability of green leafy vegetables are more in the Dirang and adjoining areas of neighboring Tawang district as compared to Bomdila town of West Kameng district. These gap of plants availability with varying altitude are managed through the barter system. Depending on the limitations and problems, people exchange food materials along with knowledge in code languages from lower altitude to higher altitude for ensuring food and nutritional security. The ways of transfer and preservation of knowledge related to ethnic foods vary on account of diverse language and altitude variations even in the same community living in different places. However, even with the changes that have occurred due to modernization and materialistic life, the traditional and rich ethnic and diverse food practices and values are very much prevalent among the people of the *Monpa* tribe. There is much scope to know about the health effects, medicinal and therapeutic properties of various foods used by the *Monpa* tribe. At the same time how these foods complement each other and their effects on metabolic activities may be determined to understand the mystery of foods.

Traditional dyed, printed and embroidered textiles of China

Bristi Chetia

M.A/M.Sc. 2nd sem

Dept of Home Science

China is the most populated country of the world, which is situated in South Asia, nearby India. During the last two decades, China has become the powerhouse of the world, at least within the textile industry, which are globally popular now a days. With enormous perseverance, a lot of work and a strong will to learn, an infrastructure was built that is probably second to none in the world today. And the expression of this determination become a reality with the impressive China Textile City (CTC). CTC is a textile distribution center of the very largest scale and offers the greatest variety of textile products in China. In addition, it has the largest textile professional market in Asia and the biggest trade center worldwide. Textile products are sold to virtually all Chinese regions and the whole world. It is estimated that 83% of the global man-made fiber is produced in Asia.

Traditional textile of China:

The Chinese dress called 'Cheongsam' is getting attention from the fashion community of the world. Cheongsam is a female dress with distinctive Chinese features. The actual meaning of the word 'Cheongsam' is a long dress whereas the dress is also known by the name of 'Gipao'. The Manchu women wear one piece Chinese gipao or banner dress. Cheongsam has high collar which is closed with sleeves which can be short, medium or long depending on the season and taste. The dress is

buttoned on the right side with a loose chest, fitting waist and slit up from the sides which aids in accentuating the female shape.

Hanfu is a nonacademic, nonofficial noun to define the historical dress of the Han Chinese people. A complete Hanfu garment is assembled from several pieces of clothing into attire—

Yi: Any open cross collar garment and worn by both men and women.

Tie dyeing is a traditional textile dyeing technique in the southwest China, which is done by the ethnic people in Yunnan and Guizhou Province.

Pao: Any closed full body garment, worn by men in Hanfu.

Ru: Ru is an open cross collar shirt.

Sham: Open cross collar shirt or jacket that is worn over the yi.

Qun or Chang: Shirt for women and men.

Ku: Ku is like trousers or pants.

Diyi: Diyi is the traditional Chinese attire worn by empresses and crown princes in the Ming Dynasty and royal noble women since Zhou

Dynasty. It is a formal wear meant only for ceremonial purpose. It is a form of Shen yi and is embroidered with long tail pheasants and circular flowers.

Daxiushan: Daxiushan translated as “Large Sleeve Gown” is a traditional Chinese attire for women and was most popular during the Tang Dynasty amongst the Royals.

Shen yi: Shen yi is a type of Han Chinese clothing commonly worn from the pre Shang periods to the Han Dynasty. This form is known as the quju and worn primarily by women.

Traditional dyed textile of China:

Tie dyeing is a traditional textile dyeing technique in the southwest China, which is done by the ethnic people in Yunnan and Guizhou Province. This method

appeared in the 3rd to 4th century in China and is still used today. The traditional Chinese dyeing techniques have been fashionable off and on in different times. They centered on three basic types of resist dyeing, including tie dyeing (jiaoxie or Zharan), batik (laxie or laran) and clamp resist dyeing (jiazie or jiaran).

The concept behind tie dyeing is to restrict the dye from reaching certain areas of the cloth, which is achieved through the use of knots,

threads, rocks, sticks and rubber bands. The colour of the parts where the dye reaches changes but the restricted parts stay untouched, giving a pleasant colour contrast.

This method appeared in the 3rd to 4th century in China. Bright colours in unlimited variety of patterns and the simplicity of the techniques contributed to its handicraft of the Bai ethnic group, who mainly inhabit southwest China's Yunnan Province.

Batic: The Guizhou Province of Southwest China known as the home of batik. Batik clothes are likely to be the first things to catch as emphasis. The history of batik can be traced back to the Western Han Dynasty (206 BC-24AD). It used to be popular in both central and southwest China. This technique has been handed down from generation to generation among the ethnic people in Guizhou.

Batik also known as wax-resist dyeing, is a form of dyeing or printing folk art made by applying beeswax to create different shapes. Some of the designs on these batiks are bold, while others are fine and delicate. Wherever it appears on garments, scarves, bags, tablecloths, bedspreads, curtains and other decorative items, the style is always simple and elegant.

Clamp resist dyeing: Like the ties used in tie dyeing and wax in batik, woodblocks engraved with various patterns are the most important tools in clamp resist dyeing. Two symmetrical carved concave blocks are used to clamp the folded cloth and drip it into a dye vat with the help of a large lever. The result is cloth with the same pattern dyed onto two sides. After dyeing, the cloth is removed from the woodblock clamps and rinsed.

Clamp resist dyeing is not completely extinct, although today it's believed to be on the verge of connection. In the 1950's and 60's, clamp resist dyeing quilts, whose covers were decorated with clamp resist dyed patterns, were still an essential part of nuptial celebrations in Wenzhou, east China's Zhejiang Province. When young local girl got engaged, her family would be busy in the clamp resist dyeing in quilts for her.

Traditional Printed Textiles of China:

Textile printing is the process of applying colour to fabric in definite patterns or designs. Blue calico, blue grass from polygon extract as blue dye with lime, baking powder blue synthetic mortar, the use of cotton, all handmade textiles, rigid squeeze printing and dyeing processes, such as multichannel are well made. Blue and white with lime, a strong blue, white purity, the outline of the whole pattern uniform smooth lines and simple eye catching designs for auspicious celebration are used for three hundred years to modern times by popular civilization.

The nets made of blue calico, the burden of hand scarves, curtain and other daily necessities, the simple generosity, crisp clean colours, simple patterns Lia Code has been very popular.

Traditional Embroidered Textile of China:

Embroidery is a very long established art form of China. It was never classified as a solely female activity and men and women have both been involved in

embroidery. The items embroiderers are quite diverse and include robes, theatrical costumes, purses, shoes, spectacle cases, banners, altar cloths and many other pieces. Some of the pieces were so finely stitched that the pieces took 5-6 people several years to complete. Embroidery was also used as a means of decorating silk clothing and for silk flags and banners as a means of denoting rank or station. Generally, embroidery developed as a pastime for wealthy ladies and many members of the court were renowned for their intricate work.

There are two main embroideries in China—'chin wen' and 'than Chen' uses the long and short stitch, which is also known as the French knot. The stitches most commonly used by the Chinese include—

1. Satin stitch
2. Beijing stitch of French Knot
3. Stem stitch
4. Couching
5. Chain stitch
6. Split stitch

The Chinese satin stitch when done to perfection is exquisite in the fine detail. The use of gold thread for the Beijing stitch, for which the Chinese have a special gift, is characteristic of their work. One of the most famous representation of the embroiders artistry of China is the piece that came from the Thousand Buddhas at Tun Huang and that dates from the tenth Century.

As competition in the textile and apparel industry continues to increase, China has become a major producer and importer of technical textile products. Its market is expected to develop rapidly, driven by demand and government support. With constant market expansion and growth in the demand of technical textile, opportunities exist for United States exporters.

Chinese material art is popularly spread not only because of its collection and appreciation value but also because of its practicability than other art. The oriental style curtain, cushion cover, sofa cover, sheet or other things made of Chinese fabric will bring to the room a wonderful view and put classism, leisure sentiment and orient mysticism to people's life.

उत्तर पूर्वाञ्चल के सांस्कृतिक समन्वय में हिन्दी

मीरा दास

सहकारी अध्यापिका, हिन्दी विभाग

किसी भी विषय को भाषा-सांस्कृतिक दृष्टिकोण से अध्ययन करने के लिये पहले यह जानना आवश्यक है कि भाषा क्या है, संस्कृति का क्या स्वरूप है तथा उसके क्या लक्षण हैं। वैसे भाषा और संस्कृति ये ऐसे तत्त्व हैं जो मनुष्य जाति को परस्पर मिलाते भी हैं और अलग भी करते हैं।

भाषा ही एकमात्र वह साधन है जो अन्य पशुओं से मनुष्य को पृथक् करती है और उसे मनुष्य बनाती है। साहित्य, ज्ञान, कला- सभी क्षेत्रों में मनुष्य को समस्त उपलब्धियों का एकमात्र आधार भाषा ही है। मनुष्य प्रेम भी करता है तो भाषा की ही सहायता से और झगड़ने के लिए भी भाषा की ही जरूरत पड़ती है। दूर देश में जब कभी अपनी भाषा बोलने वाला कोई मिल जाता है तो कितनी प्रसन्नता होती है और उसके प्रति कितनी आत्मीयता का बोध होता है। आज विज्ञान के कारण दूरी की भावना दूर हो चुकी है, संसार के सभी साधन सुलभ हो गये हैं, ऐसे में भाषा का महत्व कितना बढ़ गया होगा, यह आसानी से समझा

जा सकता है। लेकिन जहाँ एक और भाषा की अनन्त महत्वपूर्ण सम्भावनाएँ हैं वहाँ दूसरी ओर उसके साथ अनेक प्रकार के पूर्वाग्रह भी लगे हुए हैं। उन्हें ठीक से न समझने के कारण अनेक प्रकार की भ्रान्तियाँ उत्पन्न होती हैं जो कभी-कभी अनर्थकारिनी सिद्ध होती हैं।

शब्द और भाव दोनों की दृष्टि से संस्कृति की सबसे सरल परिभाषा यही है कि संस्कृति मनुष्य की कृति अथवा रचना है। मनुष्य शारीरिक दृष्टि से प्रकृति का अंग है और प्रकृति के नियमों की अनिवार्य गति के अनुसार जन्मता, जीता और मरता है। लेकिन प्राकृतिक विकास क्रम के अनुसार पशुओं से अलग मनुष्य के शरीर विन्यास और मस्तिष्क में कुछ ऐसे विकास हुए जिसके कारण अधिक स्वतन्त्र तथा सामर्थ्यवान बने। इसी स्वतन्त्रता से मनुष्य की सांस्कृतिक रचनाओं में विविधता आती है जो विभिन्न देशों और कालों में रहने वाले मनुष्य-समाजों की सांस्कृतिक रचनाओं में और भी भिन्नता स्पष्ट हो जाते हैं।

विशिष्ट और संकल्प-जन्य होने के कारण संस्कृति के रूपों एवं भावों का संचार, आदान-प्रदान और अनुकरण कठिन होते हैं। साथ ही इन संस्कृतियों में समानताये होने पर भी विभिन्न भाषाओं और संस्कृतियों की अनेक मौलिक विशेषतायें अपने में ही सीमित कर रह जाते हैं। सांस्कृतिक रचनाओं के दो पक्ष स्पष्ट होते हैं, और इन दोनों पक्षों के समन्वय से ही सांस्कृतिक रचना सम्पन्न होती है। इन दो पक्षों की रूप-पक्ष और भाव-पक्ष कह सकते हैं। प्राकृतिक उपकरणों का आकार रूप के अन्तर्गत है, जो प्रकृति प्रदत्त होते हैं। दूसरी तरफ मनुष्य के अनुभव और स्वभाव में कुछ सामान्य भाव होते हैं जो प्रायः सभी समाजों में मिलते हैं। दाम्पत्य, वात्सल्य, बन्धुत्व, मैत्री, करुणा, प्रेम, दया, द्वेष आदि ऐसे ही भाव हैं। प्रकृति के दिए हुए उपकरणों और रूपों तथा सामान्य भावों के साधनों से विभिन्न प्रदेशों के समाजों ने विभिन्न रचनायें की हैं जो अपनी अलग विशेषतायें रखती हैं। भाषा, कला, साहित्य, धर्म, दर्शन आदि अनेक

क्षेत्रों में मनुष्य की यह सांस्कृतिक सामर्थ्य अनेक प्रकार रचनाओं में चरिताथ होती है। ज्वादातर सांस्कृतिक रचनायें अनुपम और अद्वितीय हैं।

भाषा मनुष्य की सांस्कृतिक रचना है। शब्दोच्चारण की प्राकृतिक सामर्थ्य के आधार पर मनुष्य के आत्मिक संकल्प और बौद्धिक व्यवस्थापन के द्वारा भाषा का उद्भव और विकास हुआ है।

भाषा से बहुत बड़े-बड़े कार्य होते हैं, लेकिन वह भाषा उन बड़े कार्यों के लिए उपयुक्त होनी चाहिए। बड़े-बड़े उत्थान और बड़ी-बड़ी कान्तियाँ प्रायः भाषा के सहारे ही होती हैं। भाषा ही लोगों की बह काकर, मनुष्यत्व की सीमा से निकालकर हिंसक पशुओं तक के वर्ग में ले जाती है तथा कुमार्ग से हटाकर सन्मार्ग पर लाती है। अच्छी भाषा में जादू का असर, संगीत का माधुर्य और तलवार की शक्ति होती है, इसी लिए कहावत भी है— तलवार से भी बड़कर शक्ति-शालिनी कलम है। इसलिये बड़े काम करना हो तो पहले अपनी भाषा की ओर ध्यान देना चाहिये। इसलिये कोई भी समन्वय हो तो सदा भाषा ही सामने आती है। विश्व बन्धुत्व की भावना को पैदा करने तथा संसार को एक सुत्र में संगठित करने की शक्ति भाषा में ही है।

भाषा का आदर्श रूप यही है जिसमें विशाल समुदाय अपने विचार प्रकट करता है। इसी कारण जब भाषा का क्षेत्र अधिक व्यापक और विस्तृत होकर समस्त राष्ट्र में व्याप्त हो जाता है तो उस भाषा को हम राष्ट्रभाषा भी कहेंगे। हमारे देश भारतवर्ष में “हिन्दी” को हम यह दर्जा देते हैं। हिन्दी भाषा में वह शक्ति है जो समस्त राष्ट्र को एक सुत्र में बाँध सके। हमारे देश में हजारों से भी ज्वादा

भाषा बोली जाती है परन्तु हिन्दी को ही राष्ट्रभाषा का स्थान दिया गया है, कारण हिन्दी बहुसंख्यक लोगों के द्वारा समझी और बोली जाने वाली भाषा होती है।

भारतवर्ष के उत्तर-पूर्व में अवस्थित असम, अरुणाचल, मणिपुर, नागालैण्ड, मिजोराम, त्रिपुरा और मेघालय छोटे छोटे राज्य का समुह है। जहाँ अलग-अलग इतिहास, कला और संस्कृति का समाहार दिखाए देता है। ऐतिहासिक और भौगोलिक दिशाओं में जिस तरह मेल देखा जाता है उसी तरह सांस्कृतिक क्षेत्रों में भी इन सातों राज्य का मेल देखने को मिलते हैं। इसी के कारण इन सातों राज्य को “सातभनी” नाम से जाना जाता है। जिस प्रकार एक ही माँ के सात बेटियों के नाक-नवसा, आदर्श आदियों में ताल-मेल देखा जाता है उसी प्रकार इन सातों राज्यों के ऐतिहासिक, भौगोलिक, सांस्कृतिक, सामाजिक, सांगठनिक, आर्थिक, राजनैतिक समस्याओं में मेल देखने को मिलते हैं। इन प्रदेशों में अनेक ऐसे महान तथा विख्यात राजा-महाराजा, ऋषि-मुनि, महात्मा और वीर महापुरुष पैदा हुए हैं। उत्तर-पूर्व भारत के लोग काफी संख्या में हर साल जगन्नाथपुरी, गया, काशी, प्रयाग, वृन्दावन आदि तीर्थ स्थानों की यात्रा करते रहे हैं। इस अवागमन के कारण हिन्दी क्षेत्रों के संस्कारों का प्रभाव भी उत्तर-पूर्व भारतवर्ष के प्रदेशों के जन-जीवन पर पड़ा है। यहाँ के मन्दिरों, मठों और तीर्थ स्थानों में रहने वाले साधु-संत, पुजारियों की अभिव्यक्ति का माध्यम कुछ सीमा तक हिन्दी भाषा ही है। ये भाषा साधु-सन्त तथा किसी विशेष धर्म एवं उसके अनुयायियों के साथ सम्बन्ध नहीं रखते थे। भले ही भारतवर्ष समय-समय पर राजनैतिक दृष्टि से खंडित हुआ

हो, मगर सांस्कृतिक दृष्टि से सदा एक रहा है। साहित्यिक दिशा में रामायण तथा महाभारत महाकाव्य का इसमें बड़ा हाथ रहा है। भारत के पूरब, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण तथा उत्तर-पूर्व के प्रायः सभी मुख्य भाषाओं में इन महान काव्यों की रचना अनुवाद हुए हैं। इसका परिणाम यह निकलता है कि भारत में बोली जानेवाली ऐसी एक भी भाषा नहीं रही जिसमें शब्दों का विनिमय न रहा हो। लेकिन इतना मेल होने के बावजूद सातों राज्य में भाषाओं की विविधता है तथा सभी भाषाओं को समझ पाना हर किसी के लिए सम्भव नहीं है। मनुष्य को भाषा की आवश्यकता इसलिए है कि वह संवाद कर सके, लेकिन मनुष्य अलग-अलग राज्य और काल में तैयार की गई भाषाएँ गलतफहमी को पैदा करती हैं। हम कहना कुछ चाहते हैं किन्तु कुछ का कुछ कह जाते हैं। इन सभी हालात से बचने के लिए हिन्दी ही एक ऐसी भाषा है जिसके जरिये हम अपने संस्कृति को दूसरे राज्य तक पहुँचा सकते हैं।

उत्तर-पूर्वाञ्चल के भाषाएँ:

पूरे विश्व में अनेक जन गोष्ठी तथा अलग अलग भाषाओं के लोग वचे हुए हैं। उन भाषाओं में से कुछ भाषाओं में सामंजस्य देखे जा सकते हैं, मगर कुछ में ये सामंजस्य देखे नहीं जाते। विश्व के इन भाषाओं के विभिन्नता होने के अलग अलग कारण बनाते हैं। भाषा विज्ञानियों ने इस भाषाओं को आकृति, प्रकृति, इतिहास आदि को देखते हुए अलग अलग परिवारों में विभाजित किया है।

हमारे देश भारतवर्ष में प्रचलित भाषाओं को चार भागों में विभाजित किया गया है:

१) आष्ट्रिक परिवार

- २) तिब्बत-चीनीय परिवार
- ३) भारत-इउरोपीय परिवार
- ४) द्राविड़ परिवार

इन भाषा परिवारों में उत्तर-पूर्व में भारत-इउरोपीय परिवार के भाषा प्रचलन में हैं। आष्ट्रिक परिवार के भाषा भी उत्तर-पूर्व भारत में पाये जाते हैं।

अंग्रेज शासनकाल में अविभाज्य भारतवर्ष के पूर्व प्रान्त को “North West Frontier Agency” यानी “NEFA” नेफा नाम से नामकिंट किया गया था। १९६२ के वाद चीनी आक्रमण के बाद “नेफा” को “अरुनाचल” नाम देकर असम से पृथक कर दिया गया था। भाषा विद्वानों ने इस राज्य के बोले जाने वाले भाषा को “इन्दो-मंगोलिय” परिवार का माना है। इस राज्य के हरेक जिले में अलग अलग जन-गोष्ठियों का वास है और साथ ही अलग अलग भाषा। इन जन-जातियों में नक्ते, वांचु, टांचा, चिंफौ, वाथिन, खनचा, लापनान्, वरदुवरीया, काइमाइ, खेला, लामचा तुपि, नकचा, नामचां, चोहा, देइदान, खामति, टागिन, मन्पा, अका, मिजि आदि प्रधान हैं। इनमें से हरेक जनगोष्ठियों के भाषा अलग है साथ ही कुछ जनगोष्ठी तो ऐसे हैं जिसके भी एकाधिक उपभाषा पाये जाते हैं। खामति भाषा के अलावा वाकी भाषाओं में मौखिक साहित्य तो है लेकिन लिखित भाषा लिपि और लिखित साहित्य नहीं है।

सन् १९६३ के १ डिचम्बर में घोषित नागालेण्ड राज्य के लोग मूलत इन्दो-मंगोलीय परिवार के हैं। लेकिन भाषा के क्षेत्रों में भिन्नता देखने को मिलते हैं। नागालेण्ड में कुल चौदह उपजनजाति हैं। वे हैं आंगामी, चेमा, लोथा, आअ, रेंमा, चाखेंचा, चंताम, कन्यार्क, चांड,

फीम्, थिमचुंग्रि, खिनमूंगाम्, जेलियों और कुकि। इन उपजातियों के अलग अलग भाषा है, साथ ही इन उपजातियों के अलग अलग भाषा है, साथ ही इन उपजातियों में भी अलग अलग भाषाओं को मिलाकर छब्बीस भाषा के लोग नागालेण्ड में मिलते। इस राज्य के सबसे बड़ी विशेषता यह है कि एक विशेष अञ्चल में एक विशेष भाषा सम्प्रदाय के लोग मिलना। जो एक दुसरे से विलकुल अलग है। इन भाषा के लिखित साहित्य तो नहीं है, लेकिन मौखिक साहित्य काफी मात्रा में पाये जाते हैं। भाषा समस्था के कारण यहाँ अंग्रेजी भाषा को ही कार्यालयी भाषा के रूप में व्यावहार में लाया जाता है।

मणिपुर राज्य में आराकान वार्मा शाखा “मेइ तेइ” है। इस भाषा में लिखित इतिहास सन् १४३२ में ही पाया गया था। इस भाषा को मणिपुरी भाषा तथा वांला लिपि से लिखा जाता है।

आराकान वर्मा शाखा के अन्य एक भाषाई शाखा है लुचाई या मिजो भाषा। ये भाषा लुचाइ पाहार या आज के **मिजोराम** राज्य में प्रचलित है।

मेघालय राज्य में गारो जनजातियों के भाषा तिब्बत वर्मी परिवार के वड़ो शाखा के अन्तर्गत है। इस राज्य में प्रधानतः दो पृथक परिवार के भाषा-भाषी लोग रहते हैं। एक है तिब्बत-वर्मी शाखा के गारो भाषा और दूसरा है अष्ट्रिक परिवार के खाची भाषा। खाची भाषा का उद्भव सन् १८१३ के माने जाते हैं। मिचनेरियों ने पहले इस भाषा को रोमण लिपि में लिखना प्रारम्भ किया था तथा Reverend High Roberts ने “A Grammar of the Khasi Language” नाम से एक पूर्णांग व्याकरण खाची भाषा में प्रकाशित किया था।

त्रिपुरा राज्य के ज्वादातर जनजाति के मातृभाषा है कक्वरक। अभी भी इस भाषा के विकास जारी है तथा व्याकरण भी निकाले गये हैं।

उत्तर-पूर्व भारत के प्रमुख राज्य **असम** के वृहत्तर जनजातियों के लोग भी अलग अलग भाषा बोलते हैं। हालांकि यहाँ रहने वाले ज्वादातर लोग असमीया भाषा का व्यवहार करते हैं, लेकिन अन्य कुछ जनजाति के लोग असमीया भाषा को दूसरा मातृभाषा के रूप में अपनाते हैं। इन जन-गोष्ठियों के भाषाओं में वड़ो, कार्वि, राभा, मिंचि, देउरी, डिमाछा, भूमिज, मुंडा आदि उल्लेखनीय हैं। यहाँ के जनगोष्ठीय के अलग अलग भाषा होने के बावजूद सभी असमीया भाषा को ही प्रधान भाषा के रूप में प्राथमिकता देते हैं। इस भाषा के साहित्य प्राचीन चर्यापदों से लेकर अन्य प्राचीन साहित्य तथा आधुनिक साहित्यिक सम्पदों से भरपूर है।

उल्लेखनीय यह है कि उत्तर-पूर्व भारत के सभी राज्य पहले असम के साथ ही जुड़े हुए थे। इन अलग अलग भाषा विविधता के कारण उत्तर-पूर्वाञ्चल के क्षेत्रों में कुछ भाषा समस्याएँ देखे जा सकते हैं-

१) श्याम-चीनीय भाषाओं के अलावा अन्य भाषाओं के लिपि नहीं मिलते। केवल तिब्बत-वर्मी

शाखा के मेइ तेइ भाषा के लिपि उपलब्ध है। इन भाषाओं को रोमन लिपि या देवनागरी

लिपि से लिखने की कोशिश करना मुस्किल पैदा करता है।

२) ज्वादातर भाषा के लिपि न होने के कारण लिखित साहित्य नहीं मिलते।

३) प्रचलित भाषाओं के पारस्परिक मेल न होने के वजे से पारस्परिक संघर्ष

या भाषा विवाद जारी है।

४) ज्वादातर लोग निरक्षर होने के वजे से भाषाई चेतना का अभाव है।

५) व्याकरण, कोश आदि के अभाव से भी भाषाओं के द्वारा साहित्य के आज्वलिक अभाव दूर करने में विफल हुए हैं।

६) भाषाओं के नये लिपियों द्वारा जो भी साहित्य लिखने कि कोशिश की जा रही है, उसमें पाठक के अभाव है।

७) अंग्रेजी भाषा के प्रधानता के कारण भी स्थानीय भाषा विलुप्ति के कगार पर है।

इस प्रकार देखा गया है कि उत्तर-पूर्वाञ्चल के राज्यों में प्रचलित भाषा-उपभाषाओं में परम्परागत लिपि नहीं है। जिसके अभाव में साहित्य-संस्कृति को जानने-समझने में दिक्कत होते हैं। किसी भी जाति को जानने के लिए उसका साहित्य-संस्कृति का लिखित रूप होना आवश्यक है। साथ ही कोई भी भाषा-संस्कृति को सुपरिकल्पित रूप से अध्ययन करने से उस जाति का श्रीवृद्धि होते हैं। ये काम हमारे राष्ट्रभाषा हिन्दी ही कर सकते हैं।

सांस्कृतिक समन्वय में हिन्दी ही क्यो:

समय समय पर हिन्दी के विरोध में सुनने की यह भी मिलती है कि वह कठिन भाषा है। इसके विपरीत मेरी धारणा यह है कि सरलता हिन्दी का सहज धर्म है और संसार की सरलतम भाषाओं में वह अन्यतम है। हमें भी भाषा के सम्बन्ध में कुछ निर्णय करने से पहले पांच अंगों पर विचार करना होता है। वे हैं-

१) ध्वनि

२) शब्द

३) वाक्य

४) अर्थ

५) लिपि

१) ध्वनि:

हिन्दी भाषा की ध्वनियों की पहली विशेषता है लेखानुकूल उच्चारण। वैज्ञानिक दृष्टि से कोई भी भाषा ऐसी नहीं है, जिसमें जो लिखा जाए वही पढ़ा जाए। लेकिन इसमें ध्वनियों अंकन-पद्धति तथा उच्चारण में सर्वाधिक सामंजस्य है। जैसे- भव्य व्यक्ति, यक्ष, अनवरत, लक्ष्मी आदि। हिन्दी की ध्वनियाँ स्पष्ट एवं निश्चित हैं। एक ध्वनि का एक ही उच्चारण है। इसके अलावा हिन्दी की ध्वनियाँ अत्यन्त स्पष्ट और सरल हैं। जैसे - हिन्दी के स्वर-ध्वनियाँ हैं- अ, आ, इ, ई, उ, ऊ, ए, ऐ, ओ, औ। इनका उच्चारण बिना मुखाकृति को विकृत किये सहज भाव से होता है। इनके अलावा हिन्दी की ध्वनियों में जो व्यापकता है, वह किसी दूसरी भाषा में नहीं है। इस प्रकार देखा जाता है कि हिन्दी की ध्वनियों में कोई कठिनता नहीं है। इसके विपरीत इस भाषा में निश्चितता, स्पष्टता, सरलता, व्यापकता तथा लेखनकूल उच्चारण जैसे गुण हैं।

२) शब्द:

साधारणतः वे भाषाएँ सीखने में सरल होती हैं, जिनका शब्द-भण्डार अपनी भाषा से मिलता-जुलता है। भारत में जो भाषाएँ बोली जाती हैं, वे दो परिवारों की हैं -

१) आर्य परिवार

२) द्राविड़ परिवार

आर्य परिवारों की भाषाओं में उल्लेख है- असमीया, बंगला, उड़िया, हिन्दी, पंजाबी, गुजराती और मराठी। इन भाषाओं के मूल स्रोत हैं संस्कृत। द्राविड़ परिवारों में तामिल, तेलुगु, कन्नड़ और मलयालम उल्लेखनीय हैं, जिसके पचास प्रतिशत संस्कृत से जुड़े हैं। संस्कृत भाषा

का यह प्रभाव हमारे देश की धार्मिक, दार्शनिक, साहित्यिक, सांस्कृतिक, एवं भावात्मक एकता का परिणाम है।

हिन्दी की व्याकरणों में से सर्वनाम, कारक-विभक्तियाँ इतनी सरल हैं कि उनसे अधिक सरल की कल्पना ही नहीं की जा सकती। इस भाषा को बोलने के लिए 'होना', 'करना' और 'बनाना' इन तीन धातुओं का ज्ञान पर्याप्त है। हमें सैकड़ों धातुओं को याद करने की कोई आवश्यकता नहीं है। यह विशेषता भारत की अन्य दूसरी भाषाओं में नहीं है।

३) वाक्य:

मनुष्य जिस ढंग से सोचता है, उसी ढंग से उसकी अभिव्यक्ति होती है, साथ ही जिस भाषा की विचार-पद्धति और वाक्य-विन्यास अपनी भाषा के अनुकूल पड़ते हैं, वह सीखने में सरल होती है, यह विशेषता हिन्दी भाषा में देखने को मिलते हैं। हिन्दी की विचार पद्धति और वाक्य-विन्यास भारतीय भाषाओं के अनुरूप है। अन्य भाषा के शब्द-भण्डार के साथ समानता के कारण भी हिन्दी भाषा को अत्याधिक सरल बना देती है।

४) अर्थ:

अर्थ की कठिनता आने का प्रधान कारण है अभिव्यंजना की सूत्रात्मकता। लेकिन हिन्दी में कोई कठिनता नहीं है, इसकी प्रवृत्ति विश्लेषणात्मक होने के कारण उसमें कठिनता का समावेश सम्भव ही नहीं है।

५) लिपि:

हिन्दी भाषा की सरलता का एक और कारण उसकी लिपि है। देवनागरी भारत की व्यापक रूप से प्रचलित लिपि है। हिन्दी, मराठी और नेपाली के अलावा उत्तर भारत में प्रचलित गुजराती, गुरुमुखी, बंगला, उड़िया, असमीया आदि लिपियाँ देवनागरी के ही रूपान्तर हैं। परस्पर

समनता के कारण लोग अनायास ही एक दूसरे के भाषा समझ सकते हैं।

इस तरह सांस्कृतिक समन्वय में हिन्दी की सरलता के पक्ष में एक सबसे बड़ी बात यह है कि लज्जा और संकोच का अनुभव किये बिना, हिन्दी में कोई जितनी भी चाहे अशुद्धियाँ कर सकता है। यह सुविधा उत्तर-पूर्वाञ्चल ही नहीं किसी अन्य भारतियों भाषा में नहीं है।

पिछले लगभग एक हजार साल से हिन्दी भारतीय जनता में और महापुरुषों, संतो, फकीरों, दरवेशों, व्यापारियों, तीथाटकों, पर्यटकों आदि के बीच सर्म्पक, विचार विनिमय की भाषा तथा एकता की कड़ी रही है। हमारे उत्तर-पूर्वाञ्चल के महापुरुषों में से शंकरदेव-माधवदेव के अलावा स्वाधीनता संग्राम के महान नेताओं ने हिन्दी भाषा को ही मान्यता प्रदान किया था।

महान नेता सुभाष चन्द्र बोस ने आजाद हिन्द सेना के गीत को हिन्दी में ही अपनाया-

“कदम कदम मिलाए जा
खुशी के गीत गाए जा
ये जिन्दगी है कौम की
तू कोम पर लुटाए जा”

हमारे संविधान निर्माताओं ने संविधान के अनुच्छेद 351 में हिन्दी को भारत की मिली-जुली संस्कृति की अभिव्यक्ति का सशक्त माध्यम बनाया और यह निर्देश दिया कि राज भाषा हिन्दी का विकास और प्रचार भी इसी रूप किया जाए। हिन्दी भाषा किसी वर्ग, जाति, सम्प्रदाय, क्षेत्र की भाषा नहीं बल्कि भारतवर्ष की अधिकांश जनता की मिली-जुली संस्कृति की संपर्क-भाषा है। महात्मा गाँधी जी ने भी कहा था कि अपनी प्रादेशिक कारवाइयों के लिए हम अपने अपने क्षेत्रों की भाषाओं

को अपनाएं। लेकिन राष्ट्रीय कारवाइयों के लिए हिन्दी को अपनाए। हिन्दी केवल राष्ट्र भाषा ही नहीं है, वह एक साहित्यिक भाषा भी है। इस भाषा की अभिव्यजना शक्ति बड़ी सरल एवं समर्थ है तथा उसकी भंगिमाएँ समृद्ध हैं। इसके कारण हिन्दी भाषा के साहित्यिक रूप में परिवर्तन की आवश्यकता नहीं है। जो जिस रूप में चाहे, उसे स्वेच्छानुसार हिन्दी बोलने की छुट है। शुद्ध-अशुद्ध की मर्यादा का ध्यान दूसरी भाषाओं में रखना होता है, हिन्दी में नहीं। आज विज्ञान के कारण सारी दुनिया छोटी हो गयी है और उसी के प्रभाव से भारत की भीतरी दूरी भी बहुत कम हो गयी है। आज अगर देश के एक कोने में अकाल पड़े तो दूसरे कोने से अनाज भेजकर उसे आसानी से दबा सकते हैं। अब भारतीय एकता की बाधा प्रकृति या भुगोल नहीं बल्कि भाषा और प्रांतीयता का मोह है। भारत की राजभाषा उत्तर प्रदेश या बिहार अथवा मध्यप्रदेश की हिन्दी नहीं है। यह हिन्दी वही हिन्दी है जो पूरे देश की सामासिक संस्कृति को अभिव्यक्त करने का माध्यम हो सके। गांधीजी इस भाषा को हिन्दुस्थानी कहते थे। मूल रूप में यह भाषा पूरे हिन्दुस्थान में बोली और समझी जाती है। यह भाषा उर्दू, हिन्दी और भारतीय भाषाओं के विनिमय से अंकुरित पल्लवित और विकसित हो रहे हैं। आज दुःख का विषय है कि उत्तर-पूर्व के विभिन्न भाषा-भाषी आपस में एक-दूसरे को तब तक नहीं जान सकते, जब तक हरेक राज्य की भाषा की साहित्यिक सम्पदा को अंग्रेजी में अनुदित नहीं कर दी जाय और साथ ही दूसरी भाषा का पाठक अंग्रेजी का अच्छा जानकार न हो। लेकिन हम एक इतिहास के भागीदार होते हुए भी भाषा भेद के कारण एक-

दूसरे के सांस्कृतिक चिंतन को नहीं जान पाते हैं। लेकिन हिन्दी के जरिये इस दुखस्था का बहुत कुछ अंत हो जायेगा।

रोटी के बाद मनुष्य की सबसे बड़ी कीमती चीज उसकी संस्कृति होती है। एक जाति की अधीनता से दूसरी जाति सिर्फ इसीलिए निकलना नहीं चाहती कारण उस जाति को लगता है पराधीनता में उसे जीवन जीना होगा, साथ ही धीरे-धीरे सांस्कृतिक पटन हो जायेगा। लेकिन किसी राज्य के जातियों का सांस्कृतिक विनाश तब होता है जब वे अपनी परम्पराओं को भूलकर दूसरों की परम्पराओं का अनूकरण करने लगती हैं जब वे अपने तौड़-तरिके को छोड़कर दूसरों के तौड़-तरिके अपनाने लगती हैं तथा मन-ही-मन अपने को हीन और दूसरों को श्रेष्ठ मानकर मानसिक दासता को स्वेच्छया स्वीकार करता है। पारस्परिक आदान-प्रदान हरेक राज्य के संस्कृतियों का स्वाभाविक धर्म है। जो जाति अपनी भाषा में नहीं सोचती, अपनी भाषा में अपना साहित्य नहीं लिखती, अपनी भाषा में अपना दैनिक कार्य संपादित नहीं, वह अपनी परम्परा से छूट जाती है।

आज आवश्यक है उत्तर-पूर्व के श्रेष्ठ साहित्य को हिन्दी में रुपान्तरित किया जाय। असल में उत्तर-पूर्व के प्राणधारा एक हैं, प्रदेश-भेद तथा भाषा भेद उसके बाहरी आवरण मात्र हैं। इसलिये भारतीय संस्कृति तथा उत्तर-पूर्वाञ्चल की विभिन्नता में एकता तथा सांस्कृतिक समन्वय स्थापित करने के लिये हिन्दी को संगम-भाषा और साहित्य का रूप प्रदान करना सबसे जरूरी है। इसलिये यह कह सकते हैं कि समन्वय बनाकर रखने के लिये उसका माध्यम हिन्दी ही हो सकती है।

प्रथम विश्वयुद्ध के बाद समाचारपत्र, रेडियों, सिनेमा और किताब तथा दूसरे विश्वयुद्ध के बाद टेलीविजन संचार माध्यम के रूप में विकसित होकर सामने आया।

समाचार के जरिए जनसाधारण को जरूरी सूचनाओं के साथ साथ देश-विदेश की खबरों की जानकारीयाँ प्राप्त होती हैं। सन् १८२० से १८८० के बीच कई पत्र-पत्रिकाएँ प्रकाशित हुई। इन्होंने जीवन अनुभवों और नर विचारों को वाणी दी। प्रथम विश्वयुद्ध के कारण समाचार पत्र एक नई सामाजिक प्रक्रिया का हिस्सा बन गया और समाचारों को पढ़ना एक खास जरूरत बन गई। प्रथम विश्वयुद्ध के बाद समाचारपत्र, रेडियों, सिनेमा और किताब तथा दूसरे विश्वयुद्ध के बाद टेलीविजन संचार माध्यम के रूप में विकसित होकर सामने आया। इन विकसित रूपों का एक नया ढाँचा तैयार होने लगा तथा श्रोता, दर्शक और पाठक अपने-अपने सांस्कृतिक परिवेश के आधार पर सूचनाओं का अर्थ ग्रहण करने लगे।

समाचारों का प्रस्तुतिकरण

तवस्सुम खाटून

पंचम छमाही, हिन्दी विभाग

समाचारों का प्रस्तुतिकरण :

भारत में रेडियों का पहला समाचार बुलेटिन १९ जनवरी १९३६ को प्रसारित हुआ था। उस समय जो प्रबंधक समाचार प्रस्तुत करने के लिए “इंडियन स्टेट ब्रॉडकास्टिंग” में नियुक्त हुए थे। उन्हें समाचार संकलन और संपादन का न तो कोई प्रशिक्षण प्राप्त था और न ही कोई अनुभव। रेडियों के ‘सेट्रल न्युज ऑर्गनाइजेशन (सी. एन. ओ.) की स्थापना सन् १९३७ में हुई।

समाचारों के प्रचारण से पहले बुलेटिन के सभी पृष्ठ साचार-वाचक के पास आ गए होते हैं। और स्टूडियो में जाने से पहले वह इन पृष्ठों को पढ़ चुका होता है। एक प्रकार का पूर्वाभ्यास। पूरा बुलेटिन एक ऐसी भाषा में लिखा होता है जो सुनने और समझने में सरल होती है फिर भी वाचक शब्दों की स्पष्टता, बालघात और गति ख्याल रखना होता है। उसकी आवाज में भाव प्रतिध्वनि करने की शक्ति हो। यह इसलिए भी आवश्यक होता है कि श्रोता को सभी उच्चारित शब्द ठीक से समझ में आ सकें। शब्दों की स्पष्टता के साथ साथ व्यक्तियों और स्थानों के नाम ठीक से पढ़े जा सकें इसलिये संपादक, बुलेटिन में प्रयुक्त नये

नामों से वाचक को पहले ही परिचित कराता है। वैसे भी असामान्य शब्दों का प्रयोग हुआ नहीं होता मगर किसी नए व्यक्ति के नाम की संभावना तो सदा ही रहती है। ऐसे में वाचक की उच्चारण शैली भी आवश्यक हो जाती है। समाचार लेखन, समाचार संपादन तथा समाचार-वाचक समाचारों की त्रुटिपूर्ण और संपूर्णता के

लिए उत्तरदायी होते हैं।

लोग समाचार पढ़ते हैं तो पढ़ने की प्रक्रिया में पूरी तरह से भाग लेते हैं। मगर जब वे रेडियों सुनते हैं तो अक्सर बिना किसी विशेष कारण के यँ ही गाना सुनने के लिए ट्रांजिस्टर चला देते हैं या फिर कार में यात्रा करते समय मनोरंजन के लिए एफ. एम. लगा देते हैं। तब अगप समाचार आ रहा हो और सुननेवाले व्यक्ति के व्यवसाय आदि से जुड़ी कोई महत्वपूर्ण बात बताई जा रही हो तो वह समाचार सुन लेता है। कभी कभी बोलने वाले की आवाज भी सुननेवाले को बाँध लेती है। संयोगवश सुननेवाले उन श्रोताओं के साथ ही वे लोग भी समाचार सुनते हैं जो शिक्षित नहीं होते और कुछ लोग तो सूचनाएँ प्राप्त करने के लिए केवल रेडियों पर निर्भर रहते हैं। उन्हें अस्पष्ट समाचार या अस्पष्ट शब्द सुनने पड़े तो वे खीज उठते हैं। इसलिए बाधामुक्त संप्रेषण आवश्यक हो जाता है।

किसी लिखित (सृजनात्मक) रचना की तरह ही प्रसारण हेतु तैयार आलेख में सौन्दर्य विषयक वृत्तियों की अवहेलना नहीं होती। जैसे एक ही शब्द की पुनरावृत्ति न होना। एक वाक्य से दुसरे वाक्य तक का सुन्दर प्रवाह। एक समाचार से दूसरे समाचार की तरफ बुलेटिन का मनोहरपूर्ण ढंग से आगे बढ़ाना। तथ्यों और घटनाओं का एक विशेष क्रम में प्रस्तुत होना। वाक्य छोटे होते हुए भी उनके साथ लेम्ब वाक्यों को इस प्रकार गुँथना कि लय-ताल उत्पन्न हो। ऐसे वाक्य और ऐसी भाषा जब प्रभावपूर्ण आवाज में प्रस्तुत होती है तो श्रोता में सुनने की इच्छा बढ़ती है। समाचार संपूर्ण रूप से प्रस्तुत होता है।

समाचार प्रस्तुतिकरण से पहले समाचार वाचक बुलेटिन को उच्छी तरह से समझ लेता है इससे उसे प्रस्तुतिकरण के समय सहायता मिलती है। समाचार बुलेटिन की भाषा सरल होनी चाहिए जो दर्शकों और श्रोताओं के समझ में आसानी से आ जाए। वाचको (समाचार वाचक) के आवाज में प्रतिध्वनि करने के शक्ति होनी जरूरी है। साथ ही वे शब्दों का उच्चारण सही तरिके से करे। समाचार प्रस्तुतिकरण में किसी लिखित (सृजनात्मक) रचना की तरह ही प्रचारण हेतु तैयार आलेख में सौन्दर्य विषयक वृत्तियों की अवहेलना नहीं होती। एक शब्द की पुनरावृत्ति नहीं होती। वाक्य छोटे होते हुए भी उनके साथ लंबे वाक्यों को बढ़े बढ़े ही प्रभावपूर्ण तरिके से गुँथा जाता है जिससे लय-ताल बनी रहती है। सुविकसित भाषा प्रयोग और जरुरि तथ्यों के चलते समाचार सम्पूर्ण रूप से प्रस्तुत होता है।

हिन्दी आलोचना का उद्भव और विकास

झरना बरूआ

पंचम छाया, हिन्दी विभाग

आलोचना का सामान्य अर्थ – किसी वस्तु या व्यक्ति को दोषों या गुणों का ऊपर चर्चा करना।

भारतीय साहित्य में आलोचनाओं की अत्यन्त दीर्घ-पुष्ट एवं सुविकसित परम्परा रही हैं। किन्तु उसका स्वरूप मुख्यतः सोदात्रिक है। आलोचना साहित्य का मुख्यतः ग्रन्थ भरतमुनि के 'नाट्यशास्त्र' को माना गया है। क्योंकि नाट्यशास्त्र में रस सिद्धांत के बारे में अत्यन्त सुन्दर ढंग के साथ दिया गया है।

हिन्दी आलोचना का उद्भव :

हिन्दी की विभिन्न विधाओं की तरह आलोचना का विकास भी प्रमुख रूप से आधुनिक काल की है देन है। आधुनिक काल से पहले आलोचना का स्वरूप प्रमुखतया संस्कृत काव्यशास्त्र की पुनरावृत्ति हुआ करती थी। लेकिन आज जो हिन्दी आलोचना का स्वरूप है उसका आरम्भ आधुनिक हिन्दी साहित्य के साथ या यों कहा जाय कि साहित्य में आधुनिक दृष्टि के साथ ही साथ हुआ है। हिन्दी आलोचना संस्कृत के काव्यशास्त्रीय चित्रन की पृष्ठभूमि को स्वीकार करते हुए नवीन सृजन, नवीन विचार धाराओं और नवीन सामाजिक सरोकारों तक करते हुए विविध दृष्टिओं, प्रतिमानों और प्रवृत्तियों से युक्त होती चलती है।

आधुनिक गद्य साहित्य के साथ ही हिन्दी आलोचना का उद्भव भी भारतेन्दु युग में हुआ। जिस प्रकार देश के सामाजिक, आर्थिक एवं राजनीतिक समस्याओं एवं विषमता बोध से लगाव के कारण इस काल का साहित्य विकसित हुआ।

आलोचना के उद्भव के सन्दर्भ में विश्वनाथ त्रिपाठी ने कहा है कि – “हिन्दी आलोचना पाश्चात्य की नकर पर नहीं वल्कि अपने साहित्य को समझने और उसकी उपादेयता पर विचार करने की आवश्यकता के कारण जन्मी और विकसित हुई।”

आधुनिक गद्य साहित्य के साथ ही हिन्दी आलोचना का उद्भव भी भारतेन्दु युग में हुआ। जिस प्रकार देश के सामाजिक, आर्थिक एवं राजनीतिक समस्याओं एवं विषमता बोध से लगाव के कारण इस काल का साहित्य विकसित हुआ।

हिन्दी आलोचना का विकास :

हिन्दी आलोचना का उत्पत्ति प्राचीन काल से माना जाता है, फिर भी आधुनिक हिन्दी आलोचना का समुचित विकास भारतेन्दु के काल से ही हुआ।

भारतेन्दु युग में पत्र-पत्रिकाओं के प्रकाशित होने के साथ आधुनिक आलोचना का सूत्रपात हुआ। भारतेन्दु हरिश्चन्द्र सवर्तोमुखी प्रतिभा के कलाकार हैं। आधुनिक हिन्दी साहित्य के गद्य के सभी अंगों के समान उन्होंने आलोचना के विकास में भी महत्वपूर्ण योगदान दिया। भरतमुनि के 'नाट्यशास्त्र' के समान इनका 'नाटक' नामक आलोचनात्मक ग्रन्थ सीद्धान्तिक आलोचना के बारे में विशद वर्णन किया। उन्होंने मौलिक उद्भावनाओं को अपने ग्रन्थ में स्थान दिया था। उन्होंने भारतीय और पाश्चात्य दोनों के संमिश्रण करके आलोचना प्रस्तुत की।

भारतेन्दु के अतिरिक्त इस काल में प्रेमधन, बालकृष्ण भट्ट और प्रताप नारायण मिश्र आदि लेखक उल्लेखनीय हैं।

द्विवेदी युग :

भारतेन्दु युग के बाद हिन्दी आलोचना ही नहीं। सम्पूर्ण हिन्दी साहित्य पर आचार्य 'महावीर प्रसाद द्विवेदी का सबसे अधिक प्रभाव रहा है।

द्विवेदी जी के साहित्य क्षेत्र में आगमन से हिन्दी आलोचना को भी एक नवीन प्रेरणा मिली। उन्होंने 'कालिदास की निरंकुशता', 'नैषध चरित चर्चा' और 'विक्रमांकदेवचरित चर्चा' आलोचनात्मक ग्रन्थों की रचना की। उनकी आलोचना शैली पर गुणदोषात्मक प्राचीन समीक्षा पद्धति का स्पष्ट प्रभाव है। उन्होंने छायावाद का घोर विरोध किया था। द्विवेदी जी ने नवीन ओर प्राचीन समन्वय का काव्यादर्श खड़ा किया। इनकी शैली में सरलता, सरसता और अग्यात्मकता है।

द्विवेदी युग के प्रमुख आलोचकों में से मिश्रबन्धु, पद्मसिंह शर्मा, किशोरीलाल गोस्वामी, कृष्णबिहारी मिश्र, बदरीनाथ भट्ट आदि हैं। मिश्रबन्धुओं ने हिन्दी के वृहत् इतिहास ग्रन्थ 'मिश्रबन्धु विनोद' के लेखन के उपरान्त 'हिन्दी नवरत्न' नामक ग्रन्थ लिखा, जिसमें इन्होंने देव को बिहारी से बड़ा सिद्ध किया।

हिन्दी आलोचना और अनुसंधान के क्षेत्र में काशी नागरी प्राचारिणी सभा और हिन्दु विश्वविद्यालय के हिन्दी विभाग के संगठनकर्ता के रूप में बाबु श्यामसुन्दर दास ने हिन्दी के

आलोचनात्मक साहित्य की अभिवृद्धि और उसके प्रचार कार्य में महत्वपूर्ण सेवायें की हैं।

शुक्ल युग :

आलोचना सम्राट आचार्य रामचन्द्र शुक्ल का हिन्दी आलोचना क्षेत्र में अद्वितीय स्थान है। आचार्य शुक्ल ने आलोचना के नवीन मानदण्डों तथा सुविकसित समीक्षा पद्धति को निर्मित किया। उन्होंने हिन्दी आलोचना क्षेत्र को नवीन दिशाएँ प्रदान कीं। उन्होंने किसी कवि या उसकी रचना को तत्कालीन सामाजिक आलोक में रखकर उसकी समीक्षा की।

आचार्य शुक्ल रसवादी हैं और साथ ही सौन्दर्यवादी भी थे। आचार्य रामचन्द्र शुक्ल द्वारा रचित आलोचनात्मक ग्रन्थ है 'हिन्दी साहित्य का इतिहास', 'गोस्वामी तुलसीदास', 'जायसी ग्रन्थावली' की भूमिका तथा 'चिन्तामणि' प्रथम व द्वितीय भाग आदि उल्लेखनीय हैं।

शुक्ल जी ने गोस्वामी तुलसीदास को अपना आदर्श कवि के रूप में विवेचित किया है। उनके आलोचना के मानदण्ड बहुत कुछ तुलसी के 'रामचरित मानस' पर आधारित हैं।

शुक्ल जी द्वारा प्रवर्तित समीक्षा पद्धति को लेकर चलनेवाले हिन्दी को प्रमुख आलोचक हैं - प. विश्वनाथ प्रसाद मिश्र, कृष्णशंकर शुक्ल, रामकृष्ण शुक्ल आदि।

शुक्ल के समकालीन एवं परवर्ती आलोचक :

शुक्ल के समकालीन एवं परवर्ती आलोचकों में आचार्य हजारीप्रसाद द्विवेदी, डॉ. नगेन्द्र, आचार्य नन्ददुलाइ वाजेपयी तथा बाबू गुलाबराय का स्थान

विशिष्ट हैं। सच्ची इमानदारी और हार्दिकता के साथ आलोचना करनेवाले अपने युग के आलोचकों में बाबू गुलाबराय का महत्वपूर्ण स्थान है। उनकी समीक्षा से युग साहित्य को गति मिली है।

प्रगतिवादी आलोचना :

प्रगतिवादी आलोचना का आधार मार्क्सवादी आलोचना की थी। प्रकाश चन्द्र गुप्त, रामविलास शर्मा, रागेंय राघव और नामवर सिंह प्रमुख प्रगतिवादी आलोचक रहे हैं।

रामविलास शर्मा ने हिन्दी साहित्य को संकीर्णता से बाहर निकाला और मार्क्सवादी दृष्टिकोण से हिन्दी साहित्य की पुनः व्याख्या की।

नामवर सिंह के मार्क्सवादी आलोचना का रचनात्मक परिष्कृत रूप सामने आया।

इसके बाद विशम्भरनाथ उपाध्याय, रमेश कुतंर, मेघ, शिवकुमार मिश्र और मैनेजर पाण्डेय ने मार्क्सवादी सिद्धान्तों के परिपेक्ष में कुछ साफ-सुथरी व्यवहारिक आलोचना के विकास में अहम योगदान दिया।

कहा जाता है कि आज आलोचना के उन सर्वसम्मत प्रतिमानों के निर्धारण की आवश्यकता है जिससे हिन्दी समीक्षा का स्वस्थ विकास हो सके और आलोचक अपने सही दायित्व को महसूस करें।

आज के प्रगतिशील समीक्षक के सम्मुख यह एक गुरुतर दायित्व है कि वह अपनी प्रगतिशील समीक्षा को वर्ग विशेष की आलोचना की एकांगिता के पूर्वग्रह तथा प्रचार समीक्षा के सीमित स्वार्थ प्रतिमानों से मंडित करें, जिनसे साहित्य की उर्वरता और उदात्तता अक्षुण्ण रह सके।

दुरदर्शन और युवा मानसिकता

डिपा छेत्री, स्नातक पंचम छमाही

वर्तमान समय में दुरदर्शन का प्रयोग निरंतर बढ़ता चला जा रहा है। दुरदर्शन लोकप्रियता की चरम सीमा को छुता प्रतीत होता है। दुरदर्शन अब तो इसकी घुसपैठ प्रत्येक परिवार में हो चुकी है। शहरों के साथ साथ इसके कार्यक्रम गाँवों में भी अत्यन्त रुचि के साथ देखे जाते हैं। अब १०० चैनल तक देखे जा सकते हैं। आप अपना मनचाहा कार्यक्रम देखने को स्वतंत्र है, इससे दुरदर्शन की पहुँच दूर दूर तक होती चली गई है। दुरदर्शन शिक्षा का भी सशक्त माध्यम बन गया है। इस पर अनौपचारिक और औपचारिक दोनों प्रकार की शिक्षा दी जा रही है। इस पर स्कुली विद्यार्थियों के लिए नियमित पाठों का प्रसारण किया जाता है। इसके अतिरिक्त किसानों के लिए कृषि दर्शन, अनपढ़ों के लिए साक्षरता के कार्यक्रम प्रसारित किए जाते हैं। इस प्रकार घर बैठे ही सभी को ज्ञानवर्धक कार्यक्रम देखने को मिल जाते हैं।

दुरदर्शन के अनेक कार्यक्रमों से जहाँ बच्चों के सामान्य ज्ञान में वृद्धि हुई है वहीं अनका स्वभाव चिड़चिड़ा होता जा रहा है। दुरदर्शन नैतिकता के मुल्यों में भी गिरावट ला रहा है। दुरदर्शन ने हमारे सामाजिक दायरे को समेट कर रख दिया है। अब हम दुरदर्शन कार्यक्रम देखने में अधिक व्यस्त रहने लगे हैं। हर किसी एक चैनल पर प्रसारित कार्यक्रम को देखने के लिए विवश नहीं होते हैं। इस प्रकार दुरदर्शन ने हमारे पारिवारिक जीवन को बहुत हदतक प्रभावित किया है। इसके प्रभाव से हम बच भी नहीं सकते। अतः हमें दुरदर्शन के स्तर में सुधार लाना होगा ताकि इसके दुष्प्रभावों से बच सके।

भारतीय संस्कृति

जामिनीश्री दत्त, तृतीय छमाही

भारतीय संस्कृति को विश्व की प्राचीन और महान संस्कृति के रूप में माना जाता है। यह लगभग ५००० साल पुरानी है। पूरे विश्व भर में भारतीय संस्कृति बहुत प्रसिद्ध है। भारत भूमि में अलग अलग जाति के लोग रहते हैं। भारतीय संस्कृति में सभी लोगों की जीवन शैली, रीति-रिवाज, आचरण ज्ञान आदि का परिचय मिलता है। इतिहास के अनुसार हिन्दु और बौद्ध धर्म की जन्मस्थली के रूप में भारत ही है। हमारे देश भारतवर्ष की यह प्रसिद्ध संस्कृति है कि हमारे यहाँ आये अतिथियों को भगवान माना जाता है। उनका आदर के साथ सेवा करते हैं। भारत पूरुष और स्त्री, जाति और धर्म का देश नहीं, बल्कि समन्वय का देश है।

भारत में एकता की रक्षा सदा दी किया जाता है। जहाँ सभी सम्प्रदाय के लोग प्रेम से रहते हैं। भारत की सामाजिक व्यवस्था महान है। लोग आज भी संयुक्त परिवार में अपने दादा-दादी, चाचा, ताऊ आदि के साथ रहते हैं। भारत में लोग समय के साथ साथ आधुनिकता का अनुकरण करते हैं। फिर भी अपने परम्पराओं का पूर्ण निर्वाह करते हैं।

কল্যাণী দত্ত

তৃতীয় যোগাসিক, গণিত বিভাগ

বিখ্যাত গণিতজ্ঞ ডি. আলেমবার্ট আৰু লেম্বাৰ্ট

আদিম মানৱ সমাজত গণিত-মানসিকতাৰ উদ্বেক হোৱাৰে পৰা কুৰি শতিকাৰ গাণিতিক বিস্ফোৰণলৈকে এই সুদীৰ্ঘ কালছোৱাত গণিতৰ বিকাশ আছিল অতিকৈ চকুত লগা। গণিতৰ ক্ৰমবিকাশৰ ইতিহাসত সপ্তদশ শতিকাতো সদায়ে স্মৰণীয় হৈ ৰ'ব। এই শতিকাতেই তথাকথিত নতুন গণিত অথবা আধুনিক গণিতৰ ভেঁটি স্থাপিত হৈছিল। বিশ্লেষণাত্মক জ্যামিতি আৰু কলন গণিত আছিল সপ্তদশ শতিকাৰ দুটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ আৱিষ্কাৰ। ওঠৰ শতিকাৰ আৰম্ভণিতে বিশ্লেষণাত্মক জ্যামিতিত কলন গণিতৰ প্ৰয়োগৰ ফলত এক শক্তিশালী আৰু যুক্তি পদ্ধতিৰ অভাৱনীয় আৰু বিস্ময়কৰ প্ৰায়োগিকতা পৰিলক্ষিত হয়। ওঠৰ শতিকাৰ গণিতৰ বিকাশ আৰু প্ৰসাৰৰ দ্ৰুত গতিত বিখ্যাত গণিতজ্ঞ ডি. আলেমবার্ট আৰু লেম্বাৰ্টৰ ভূমিকা আছিল অতুলনীয়।

১৭১৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ১৭ নবেম্বৰত পেৰিচ চহৰত জ্যাঁ লা বন্ড ডি আলেমবার্টৰ জন্ম হয়। শিশু অৱস্থাতেই তেওঁক তেওঁৰ মাতৃয়ে নটাৰডামৰ কাষৰ চেইণ্ট জ্যাঁ লা বন্ড গীৰ্জাৰ খটখটিত এৰি থৈ যায়। পিছত গ'ম পোৱা গ'ল যে এই দুৰ্ভাগীয়া শিশুটিৰ

মাতৃ আছিল সেই সময়ৰ এটা অতি সম্ভ্ৰান্ত আৰু আচ্যৱন্ত ফৰাচী পৰিয়ালৰ দুহিতা। সেই সময়ত তেওঁৰ পিতৃও পেৰিচ চহৰত উপস্থিত নাছিল। প্ৰায় ছয় সপ্তাহ হস্পিটেলত প্ৰতিপালিত হোৱাৰ পিছতহে শিশুটিৰ পিতৃ পেৰিছ পায়হি আৰু ৰোজা নামৰ এগৰাকী মহিলাৰ হাতত শিশুটিৰ লালন-পালনৰ দায়িত্ব অৰ্পণ কৰে। শিশুটিয়ে যাতে শিক্ষা-দীক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত কোনো অসুবিধাৰ সন্মুখীন হ'ব লগা নহয় তাৰ বাবেও শিশুটিৰ পিতৃয়ে আৰ্থিক বন্দোবস্ত কৰি দিয়ে। মেদেম ৰোজা আছিল এটা অতি সাধাৰণ ফৰাচী পৰিয়ালৰ বোৱাৰী। ডি আলেমবার্টে বুজিব পৰা হোৱাৰে পৰা তেওঁৰ জন্মদাতৃ মাতৃৰ আভিজাত্যক অত্যন্ত ঘৃণাৰ চকুৰে চাইছিল আৰু মেদেম ৰোজাক তেওঁৰ প্ৰকৃত মাতৃ বুলি চিনাকি দিবলৈ ভাল পাইছিল।

তেওঁৰ জ্যাঁ লা বন্ড নামটো শিশু অৱস্থাত হস্পিটেলত থাকোঁতে গীৰ্জাটোৰ নামেৰেই দিয়া হৈছিল। পিছত ডেকা অৱস্থাতহে ডি আলেমবার্ট উপাধিটো নামৰ শেষত লিখিবলৈ লিছিল। ১২ বছৰ বয়সলৈকে তেখেতে এখন বৰ্ডিং স্কুলত প্ৰাথমিক শিক্ষা লাভ কৰে। তাৰ পাছত তেওঁ পেৰিছৰ বিখ্যাত

মাজাৰিণ কলেজত ভৰ্তি হয়। অৱশ্যে কলেজত তেওঁ গণিতৰ ওপৰত আনুষ্ঠানিক শিক্ষা লাভ কৰা নাছিল। আইন আৰু চিকিৎসা বিদ্যাৰ ওপৰত ডিগ্ৰী লাভ কৰাহে তেওঁৰ প্ৰধান লক্ষ্য আছিল। গণিত আছিল তেওঁৰ নিচা আৰু মনোৰঞ্জনৰ আহিলা। পুথিভঁড়াল আৰু অন্যান্য ঠাইৰ পৰা পুথি সংগ্ৰহ কৰি আনি তেওঁ ঘৰতেই স্বতন্ত্ৰভাৱে গণিত চৰ্চা কৰিছিল। ক্ৰমে গণিতজ্ঞ হিচাপেহে তেওঁৰ খ্যাতি বাঢ়িব ধৰে আৰু চৌবিশ বছৰ বয়সত তেওঁ ফৰাচী একাডেমীলৈ নিৰ্বাচিত হয়।

১৭৪৩ চনত ডি আলেমবাৰ্টৰ প্ৰথমখন বিখ্যাত পুথি “Traite de dynamique” প্ৰকাশিত হয়। এই পুথিতেই তেওঁৰ নামেৰে আজিও জনাজাত বিখ্যাত বলবিজ্ঞান সূত্ৰৰ বৰ্ণনা আৰু ব্যাখ্যা পোৱা যায়। ১৭৪৪ খ্ৰীষ্টাব্দত তেওঁ এই সূত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰি তৰল পদাৰ্থৰ গতি আৰু সাম্যাবস্থাৰ গাণিতিক ব্যাখ্যা দাঙি ধৰে আৰু এই বিষয়তে এখন গ্ৰন্থ প্ৰস্তুত কৰে। দুবছৰৰ পাছত বতাহৰ উৎপত্তিৰ কাৰণ বিষয়ক আন এখন গ্ৰন্থ প্ৰস্তুত কৰি উলিয়ায়। এবছৰৰ পাছতেই কম্পমান তাৰ (Vibrations String) ৰ ওপৰত আৰু এখন পুস্তিকা ৰচনা কৰে। এই তিনিওখন পুথিত উত্থাপিত তত্ত্বসমূহৰ আলোচনা দাঙি ধৰোঁতে এবিধ নতুন আৰ্হিৰ অৱকলজ সমীকৰণ প্ৰয়োগ কৰিব লগা হৈছিল। এইবিধ সমীকৰণক আজিকালি আংশিক অৱকলজ সমীকৰণ (Partial differential equations) বোলা হয়। আংশিক অৱকলজ সমীকৰণ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত ডি আলেমবাৰ্টে এক অগ্ৰণী ভূমিকা লৈছিল। দৰাচলতে তেওঁকেই এই বিধ অৱকলজ সমীকৰণৰ আৱিষ্কাৰক বুলি ক’ব পাৰি। বিষুৱ বিন্দুৰ পুনঃসৰণ (Precession of the equinoxes) সম্বন্ধীয় জ্যোতিৰ্বিজ্ঞানৰ এটা অতি জটিল প্ৰশ্নৰ সম্পূৰ্ণ সমাধান ডি আলেমবাৰ্টেই প্ৰথমে আগবঢ়াইছিল।

আজিকালি গাণিতিক বিশ্লেষণ (Mathematical Analysis) নামেৰে জনাজাত গণিতৰ বিশেষ শাখাৰ বিকাশৰ প্ৰাৰম্ভিক অৱস্থাত প্ৰতিস্থাপন পদ্ধতিৰ কেতবোৰ আঁসোৱাহ ১৭৫৪ খ্ৰীষ্টাব্দতে ডি আলেমবাৰ্টে আঙুলিয়াই দিছিল। ডি আলেমবাৰ্টে স্পষ্টভাৱে কৈছিল যে সীমাতত্ত্ব (theory of limit)ত দৃঢ় ভেটিৰ অবিহনে পৰিশুদ্ধ গাণিতিক বিশ্লেষণ সম্ভৱ হ’ব নোৱাৰে। গাণিতিক বিশ্লেষণৰ আজিকালিৰ যিকোনো ছাত্ৰই এইকথা সহজেই উপলব্ধি কৰিব পাৰে।

১৭৫৪ খ্ৰীষ্টাব্দত ডি আলেমবাৰ্ট ফৰাচী একাডেমীৰ স্থায়ী সম্পাদকৰূপে নিযুক্তি পায়। ১৭৮৩ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৯ অক্টোবৰত পেৰিছ চহৰত ডি আলেমবাৰ্টৰ মৃত্যু হয়।

অষ্টাদশ শতিকাৰ আন এজন বিখ্যাত গণিতজ্ঞ জোহান

লেস্ভাৰ্ট। তেওঁ ডি আলেমবাৰ্টতকৈ বয়সত প্ৰায় এঘাৰ বছৰ সৰু। ফ্ৰান্স, চুইজাৰলেণ্ড আৰু জাৰ্মানী — এই তিনিওখন দেশেই লেস্ভাৰ্টৰ ৰাষ্ট্ৰীয়তাৰ দাবী কৰে। অৱশ্যে প্ৰত্যেকখন দেশেই দাবী সম্পূৰ্ণ ভিত্তিহীন বুলি ক’ব নোৱাৰি। লেস্ভাৰ্টৰ জন্ম হৈছিল ১৭২৮ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৬ আগষ্টত তেতিয়াৰ চুইজাৰলেণ্ডৰ সীমান্তৰ মুলহাউজ নামে ঠাইত। কিন্তু পিছলৈ মুলহাউজ ফ্ৰান্সৰ অন্তৰ্ভুক্ত হৈ পৰে। আনহাতে, তেওঁ জীৱনৰ আটাইতকৈ ফলপ্ৰসূ সময়ছোৱা জাৰ্মানী (বাৰ্লিন)ত অতিবাহিত কৰে। লেস্ভাৰ্টৰ বহুমুখী প্ৰতিভা ঘাইকৈ গণিত, পদাৰ্থ বিজ্ঞান, জ্যোতিৰ্বিজ্ঞান আৰু দৰ্শনৰ বিভিন্ন শাখাত প্ৰস্ফুটিত হৈছিল। লেস্ভাৰ্ট আছিল এজন অতি দুখীয়া দৰ্জীৰ সন্তান। আনুষ্ঠানিক শিক্ষাৰ অভাৱত তেওঁৰ নিজৰ চেষ্টাত ঘৰতে পঢ়া-শুনা কৰি কঠোৰ পৰিশ্ৰমৰ দ্বাৰা শিক্ষা অৰ্জন কৰিছিল। কিয়নো পৰিয়ালৰ জীৱিকাৰ বাবে তেওঁ যিকোনো কাম কৰিব লগা হৈছিল।

১৭৬৪ খ্ৰীষ্টাব্দত প্ৰায় ৩৬ বছৰ বয়সত তেওঁ বাৰ্লিনলৈ আহে আৰু বিজ্ঞানমোদী সম্ৰাট প্ৰবৰ ফ্ৰেডেৰিকৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰিবলৈ সক্ষম হয়। তাৰ পাছৰে পৰা লেস্ভাৰ্ট বাৰ্লিনৰ একাডেমীৰ লগত ইয়াৰ সদস্য হিচাপে জড়িত হৈ পৰে। মৃত্যুৰ সময়লৈকে (২৩ চেপ্তেম্বৰ, ১৭৭৭ খ্ৰীষ্টাব্দ) তেওঁ বাৰ্লিনতেই থাকে আৰু বাৰ্লিনত থকা কালছোৱাতে তেওঁৰ সকলোবোৰ মহৎ আৱিষ্কাৰ নিষ্পন্ন হৈছিল।

পাইৰ অপৰিমেয়তাৰ প্ৰমাণ কৰি দেখুওৱাৰ বাবেই লেস্ভাৰ্টৰ নাম গণিতৰ ইতিহাসত চিৰস্মৰণীয় হৈ ৰ’ব। এই কথা প্ৰমাণ কৰিবলৈ লেস্ভাৰ্টে ধাৰাবাহিক ভগ্নাংশৰ ধাৰণা বৰ সুন্দৰভাৱে প্ৰয়োগ কৰিছিল।

পৰাবৃত্তীয় ফলন (Hyperbolic function)ৰ আৱিষ্কাৰকো লেস্ভাৰ্টেই আছিল আৰু তেওঁৰেই এইবিধ ফলন ত্ৰিকোণমিতিত প্ৰয়োগ কৰি দেখুৱাইছিল।

লেস্ভাৰ্ট এজন নামজ্বলা জ্যোতিৰ্বিজ্ঞানীও আছিল। আনহাতে, আলোক প্ৰৱণতা (intensity of light)ৰ পৰিমাপ নিৰ্ণয় কৰিব পৰা পদ্ধতি এটাও লেস্ভাৰ্টে উদ্ভাৱন কৰিছিল। এই পদ্ধতি আজিকালি তেওঁৰ নামেৰেই জনা যায়।

দাৰ্শনিক হিচাপেও লেস্ভাৰ্টৰ খ্যাতি নিচেই কম নাছিল। তেওঁৰ দাৰ্শনিক মতবাদ আৰু ভাৱধাৰা বিখ্যাত জাৰ্মান দাৰ্শনিক গটফ্ৰিড লেবানিজৰ দৰ্শনৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈছিল। ১৭৬৪ খ্ৰীষ্টাব্দত লেস্ভাৰ্টৰ দ্বাৰা ৰচিত ‘News Organon’ নামৰ এখন দৰ্শনৰ পুথি প্ৰকাশিত হয়। এইজনা বিখ্যাত মনীষীৰ দেহাৱসান ঘটে ১৭৭৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ ২৩ ছেপ্তেম্বৰত।

কৃষ্ণগৰাণী বৰা
প্ৰথম ষাণ্মাসিক, অসমীয়া বিভাগ

গ্ৰন্থৰ প্ৰাণময় সৌৰভ

মানৱ সভ্যতাত গ্ৰন্থ সংযোজন এক যুগান্তকাৰী পৰিঘটনা। গ্ৰন্থ হৈছে মানৱৰ সৰ্বোত্তম আৱিষ্কাৰ। গ্ৰন্থক বাদ দি কোনো মানুহ বা সমাজে উত্তৰণৰ বাটত বাট বুলিব নোৱাৰে গ্ৰন্থক আমি মানৱ জীৱনৰ আত্মাৰ দাপোণ বুলিব পাৰো। মানৱে নিজৰ চিন্তা-অনুভৱ, সপোন, সম্ভাৱনা, যত্নগা-দুঃচিন্তা আৰু কৰ্ম অভিজ্ঞতাক গ্ৰন্থৰ পাততে লিপিবদ্ধ কৰি প্ৰকাশ কৰি আহিছে আৰু অদূৰ ভৱিষ্যতেও জীৱনৰ সমস্ত কথা গ্ৰন্থৰ পাততে লিপিবদ্ধ কৰি যাবলৈ প্ৰয়াস অক্ষুণ্ণ ৰাখিছে বুলি আমাৰ পৰম বিশ্বাস।

ৰ'দক যিদৰে সূৰ্যৰ পৰা পৃথক কৰিব নোৱাৰি, ঠিক তেনেদৰে গ্ৰন্থ একোখনক লেখকৰ জ্ঞান-প্ৰজ্ঞা, অভিজ্ঞতা, উপলব্ধিৰ পৰা নিলগাব নোৱাৰি। লেখকৰ সাধনা, প্ৰজ্ঞা বিজড়িত বাৰ্তাই হৈছে গ্ৰন্থ একোখনৰ অন্তৰ্নিহিত মহত্ব। মানৱ সভ্যতাত গ্ৰন্থৰ প্ৰভাৱ অপৰিসীম। সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ ক্ষেত্ৰতো গ্ৰন্থই গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লয়। গ্ৰন্থাশ্ৰয়ী হোৱাৰ দিন ধৰি মানৱৰ অতি বিশ্বস্ত বন্ধুৰ ৰূপত মানৱক গ্ৰন্থই দিগ্‌দৰ্শন কৰি আহিছে। মানুহৰ নান্দনিক চেতনাক গ্ৰন্থই জাগ্ৰত কৰাই নহয়, এক নিৰৱচ্ছিন্ন গতি প্ৰদান কৰে।

গ্ৰন্থসংস্কৃতি প্ৰাচীন যদিও জাৰ্মান দেশৰ গুটেনবাৰ্গে কৰা ছপাশালৰ আৱিষ্কাৰে পুথুৱীত গ্ৰন্থ বিপ্লৱৰ সূচনা কৰিছে। বৰ্তমান সময়ত ইলেকট্ৰনিক ছপা প্ৰযুক্তিয়ে গ্ৰন্থক মানুহৰ বাবে অধিক সুলভ কৰি তুলিলে।

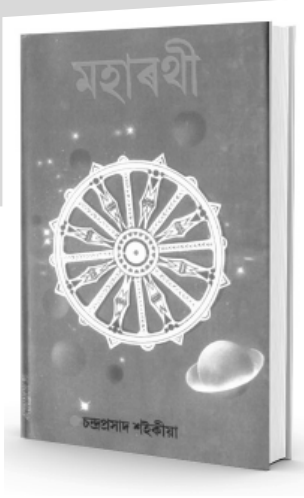
যি গ্ৰন্থই মানৱীয়তাক তুলি ধৰে; সত্যাশ্ৰয়ী হ'বলৈ মানুহক প্ৰেৰণা আৰু সাহস যোগায় তেনে গ্ৰন্থকে মহৎ গ্ৰন্থ বুলি ক'ব পাৰি। গ্ৰন্থ ৰচনাত ভাৰতবৰ্ষৰ আৰ্যসকলৰ আছিল বাটকটীয়া। বিশ্বৰ প্ৰথম গ্ৰন্থ হৈছে ঋগ্বেদ। দীৰ্ঘতম মহাকাব্য 'মহাভাৰত' ভাৰতীয় সভ্যতাৰ উজ্জ্বলতম স্বাক্ষৰ। ভাৰতীয় প্ৰজ্ঞা-মনীষাক বিশ্বত প্ৰতিষ্ঠা কৰা ঋগ্বেদৰ ৰচনা সাঁচাই এক যুগান্তকাৰী অধ্যায়। এনে গৌৰৱোজ্জ্বল ইতিহাসৰ অধিকাৰী ভাৰতীয়সকলৰ বহুতেই এতিয়াও গ্ৰন্থক ঈশ্বৰ জ্ঞান কৰে।

গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ আৱশ্যকতা কিমান সেই সম্পৰ্কে আলোচনা কৰাতকৈ গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ অপৰিহাৰ্য দিশটোতে আমি চকু দিয়া উচিত। গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ এক আন্দোলন আজি সমাজৰ বাবে অতি প্ৰয়োজন হৈছে বুলি বিবেচিত হৈছে। শিশু অৱস্থাতে পৰাই গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ অভ্যাস গঢ়ি তোলাটো অতি জৰুৰী বুলি ক'ব পাৰি। এই ক্ষেত্ৰত অভিভাৱক, শিক্ষক সমাজৰ আৰু সমাজৰ সচেতনসকলৰ গধুৰ দায়িত্ব আছে। জীৱন-জীৱিকা আজিৰ তাৰিখত কঠিনতম হৈছে, গতিকে গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ বাবে মানুহৰ সময় কমি আহিছে ইত্যাদি অভিযোগবোৰ থাকিও অধ্যয়ন বিমুখ হোৱাটো কোনো পথেই শুভ লক্ষণ বুলি ক'ব নোৱাৰি। পুথিভঁড়াললৈ যাবলৈ আমি সময় উলিয়াবই লাগিব। সমকালীন সময়ত গ্ৰন্থৰ কাষ চপাটোৱেই সঠিক সময়।

গ্ৰন্থক জনতাৰ কাষলৈ নিয়াত লেখক-প্ৰকাশক দুয়োৰে দায়িত্ব আছে। লেখকে এনে গ্ৰন্থ লিখা উচিত যে সত্য অন্বেষণৰ স্বাৰ্থত, জীৱন উজ্জ্বল কৰাৰ স্বাৰ্থত আপোনা-আপুনিভাৱে পঢ়ুৱৈ গ্ৰন্থৰ কাষ চাপিবলৈ বাধ্য হয়। গ্ৰন্থৰ প্ৰাণময় সৌৰভ অন্তকালৰ বাবে বিয়পি থাকিব আৰু এনে হোৱাটোৱে মানৱ সভ্যতাৰ কল্যাণ।

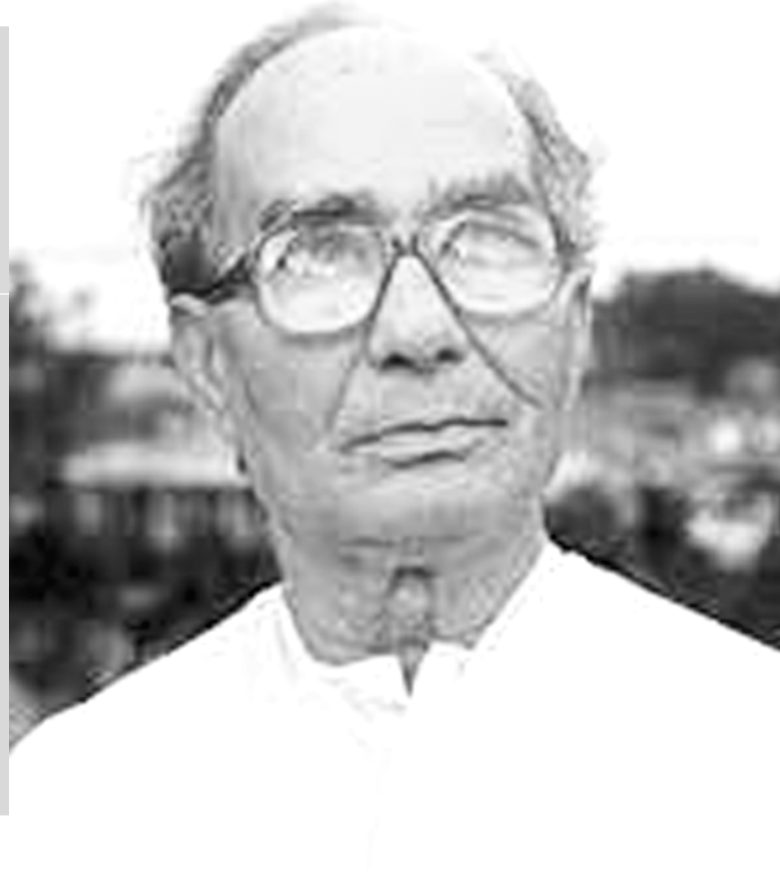
গ্ৰ. স্থ. স. মা. লো. চ. না

চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াৰ উপন্যাস 'মহাৰথী'

কামেদী শইকীয়া

স্নাতক পঞ্চম বাণ্যাসিক, অসমীয়া বিভাগ

অসমীয়া উপন্যাস সাহিত্যলৈ যিসকল ঔপন্যাসিকে বিশিষ্ট অৱদান আগবঢ়াই থৈ গৈছে সেইসকলৰ ভিতৰত স্বনামধন্য ঔপন্যাসিক চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়া অন্যতম। ৰামধেনুৰ পাতত 'এদিন' প্ৰকাশ পোৱাৰ পাছৰে পৰা আজিলৈকে শইকীয়াদেৱে উপন্যাস লিখি আছে আৰু ঔপন্যাসিক হিচাপে তেওঁৰ বৃদ্ধি আৰু বিকাশ ঘটিছে। 'এদিন'ৰ পৰা 'তোৰে মোৰে আলোকৰে যাত্ৰা'লৈ উপন্যাস পথেৰে কৰা যাত্ৰাত ঔপন্যাসিকৰ যাত্ৰাৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য সু-নিৰ্দিষ্ট; কিন্তু অতিক্ৰম কৰাৰ পথত অভিজ্ঞতাৰ সমৃদ্ধিৰ লগত ঘটনা প্ৰবাহৰ জটিলতা আৰু কাহিনীৰ মাজত লগ পোৱা বিভিন্ন লোকৰ স্বাৰ্থ-আকাংক্ষাৰ দ্বন্দ্ব, প্ৰাপ্তি-অপ্ৰাপ্তিৰ আনন্দ-বেদনাই চন্দ্ৰপ্ৰসাদৰ কথনৰীতি আৰু কাহিনী গঠনক বৈচিত্ৰ দান কৰিছে। তেওঁৰ উপন্যাসত যি আছে মাৰ্বল-স্থিৰ কেন্দ্ৰৰ চাৰিও কাষেদি ঘটনাপ্ৰবাহে চক্ৰাকাৰ গতিত ঘূৰে সেই মাৰ্বল স্থিৰতাত ভূমাস্পৃহ। সাংস্কৃতিক পৰিৱেশত তেওঁ ডাঙৰ-দীঘল হৈছিল। সেই পৰিৱেশত শংকৰ-মাধৱ, ৰামায়ণ-মহাভাৰত, অসমৰ লোকসংস্কৃতি ইত্যাদিৰ প্ৰভাৱ আছিল গভীৰ। যৌৱনৰ প্ৰথম জোৱাৰতে স্বাধীনতা সংগ্ৰামত অংশগ্ৰহণ কৰা চন্দ্ৰপ্ৰসাদে ৰাজনীতিত

ৰামধেনুৰ পাতত 'এদিন' প্ৰকাশ পোৱাৰ পাছৰে পৰা আজিলৈকে শইকীয়াদেৱে উপন্যাস লিখি আছে আৰু ঔপন্যাসিক হিচাপে তেওঁৰ বৃদ্ধি আৰু বিকাশ ঘটিছে।

ভূমাস্পৃহা অপ্ৰাসংগিক বুলিয়েই সাহিত্য ক্ষেত্ৰত নেতৃত্ব দিবলৈ আহিল আৰু তেওঁৰ আদৰ্শ হৈ পৰিল শংকৰ-মাধৱ, বেজবৰুৱা-জ্যোতিপ্ৰসাদ, শ্বেতপীয়েৰ-ৰবীন্দ্ৰনাথ, টলষ্টয়-টমাছ মান আদি কালজয়ী লেখকসকল। কালৰ সোঁতত থাকিও অবিৰাম কালাতীতৰ কথাকে চিন্তা কৰা ঔপন্যাসিক চন্দ্ৰপ্ৰসাদ।

বিশিষ্ট ঔপন্যাসিক চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াদেৱে অসমীয়া সাহিত্য জগতলৈ বহুতো উল্লেখযোগ্য উপন্যাস ৰচনা কৰি থৈ গৈছে। তাৰ ভিতৰত ‘মহাৰথী’ উপন্যাসখন অন্যতম। এই উপন্যাসখনে জনসাধাৰণৰ মনত প্ৰৱল আনন্দ প্ৰদান কৰিছে। শইকীয়াদেৱে মহাভাৰতৰ অসাম্য যোদ্ধা কৰ্ণৰ জীৱনৰ আধাৰত ৰচনা কৰা এখন কালজয়ী উপন্যাস। অসমীয়া মহাকাব্যিক উপন্যাসসমূহৰ ভিতৰত ‘মহাৰথী’ উপন্যাসখন শ্ৰেষ্ঠতম।

উপন্যাসখনৰ কাহিনীৰ আধাৰ হিচাপে ব্যাসদেৱৰ মহাভাৰতখন আছে, কিন্তু উপন্যাসখনৰ কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ কৰ্ণই ব্যাসদেৱৰ ৰচনাত কৰ্ণ সম্পৰ্কীয় সকলো সত্য লিপিবদ্ধ নকৰিব বুলি প্ৰকাশ কৰিছে: “...জীৱনত মোৰ চিৰপ্ৰাপ্য, চিৰবঞ্চিত সম্পদ- যোগ্যতাৰ পৰা পদে পদে যেনেকৈ বঞ্চিত কৰা হৈছে, সেইদৰে মহাভাৰতৰ মহৎ ইতিহাসত পাব লগা মোৰ প্ৰাপ্যস্থানৰ পৰাও মোক নিঃকৰুণভাৱে বঞ্চিত কৰিবৰ বাবে এক ষড়যন্ত্ৰ ইতিমধ্যে আৰম্ভ হৈছেই। ভীষ্ম পিতামহে মোক এদিন কৈছিল, ব্যাসদেৱে ইতিমধ্যে এই বিশাল যুদ্ধৰ সুদূৰপ্ৰসাৰী ইতিহাস প্ৰণয়নৰ কাৰ্যত ব্ৰতী হৈছে। ব্যাস মোৰ প্ৰতি কিমান সদয় হ’ব, সেই বিষয়ে মোৰ সন্দেহ বৰ্তমান।” কৰ্ণৰ এই সংশয়েই আত্মজীৱনী লিখাৰ কাৰণ। কিন্তু এই আত্মজীৱনী কৰ্ণই লিখা নাই, অনেক হাজাৰ বছৰ পিছত কৰ্ণৰ হৈ চন্দ্ৰপ্ৰসাদে লিখিছে। আন কথাত ক’বলৈ হ’লে মহাভাৰতৰ কৰ্ণৰ চৰিত্ৰৰ ই এক সাম্প্ৰতিক কালৰ ব্যাখ্যা। চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াই মহাভাৰতখন পুনৰ লিখা নাই, লিখিব নোৱাৰে আৰু লিখাৰ প্ৰয়োজন নাই। কিন্তু মহাভাৰতত নথকা দুই-এটা সংযোজিত হৈছে আৰু থকা কথা বাদ পৰিছে। এই সংযোজন আৰু বৰ্জন কেৱল কৰ্ণ সম্পৰ্কীয়।

মহাভাৰতৰ এক বিশাল প্ৰতিভাসম্পন্ন মহাপ্ৰাণ চৰিত্ৰ কৰ্ণ। জন্ম মুহূৰ্ততে পিতৃ-মাতৃৰ পৰা নিদাৰুণভাৱে পৰিত্যক্ত হৈয়ো নিৰৱচ্ছিন্ন সাধনা, অসীম পৰাক্ৰম, দৈৱ-দুৰ্লভ উদাৰতা, যুদ্ধ-বিচক্ষণতাৰে কৰ্ণ মহাভাৰতৰ কেৱল ৰথী নহয়, কৰ্ণ মহাৰথী। ‘মহাৰথী’ৰ কৰ্ণ মহাভাৰতৰ কুৰুক্ষেত্ৰৰ যুদ্ধৰ উত্তাল সময়ছোৱাৰ আত্মদগ্ধত জৰ্জৰিত কৰ্ণ। কুমাৰী কালৰ প্ৰণয়ৰ অপযশৰ আশংকাত যমুনাৰ শীতল পানীত শিশুকৰ্ণক উটুৱাই দিয়া মাতৃ কুন্তীৰ প্ৰতি প্ৰচণ্ড অভিমান আৰু নিৰ্বোধ দুৰ্যোধনৰ পতন নিশ্চিত জানিও আশ্ৰয়দাতাৰ প্ৰতি আনুগত্যৰ গ্লানিৰে ক্ষতবিক্ষত এই কৰ্ণ। কিন্তু এই সকলোকে স্মান কৰি এই সময়ত কৰ্ণ চৰিত্ৰৰ যিটো দিশ মহিমামণ্ডিত হৈ উঠে সেয়া হৈছে ব্ৰুৰ নিয়তিৰ বিৰুদ্ধে তেওঁৰ প্ৰচণ্ড পৰিহাস। অৰ্জুনৰ সমকক্ষ যোদ্ধা হোৱাৰ মানসেৰে ক্ষত্ৰিয় অহংকাৰেৰে কৰ্ণই ব্ৰাহ্মণৰ পৰিচয় দি এদিন ঋষি পৰশুৰামৰ ওচৰত

ধনুবিদ্যা শিকিছিল। কিন্তু এদিন সুতপুত্ৰৰ আচল পৰিচয় পোৱাৰ পাছত মৰ্মাহত পৰশুৰামে কৰ্ণক এক ‘সামান্য’ অভিশাপ দিছিল। সংকটকালত কৰ্ণৰ পৰশুৰামে দিয়া মহামন্ত্ৰ বিস্মৃত হ’ব। দাতা কৰ্ণৰ আত্মাভিমানৰ সুযোগ লৈ অৰ্জুনৰ প্ৰাণৰক্ষাৰ ছলনাৰে ছদ্মবেশী ইন্দ্ৰই ভিক্ষা কৰিছিল। কবচ কুণ্ডল দান কৰাৰ পৰিণতি সম্পৰ্কেও কৰ্ণ জ্ঞাত। আনকি মাতৃ কুন্তীৰ ওচৰতো তেওঁ প্ৰতিশ্ৰুতিবদ্ধ - যুদ্ধত কৌৰৱৰ সেনাপতি হ’লেও পাণ্ডৱৰ প্ৰাণহানি তেওঁ নকৰে। এই অৱশ্যাস্তাৱী মৃত্যুৰ সন্মুখতে কৰ্ণ জীৱনৰ পৰমার্থ সন্ধানত ব্ৰতী। কৰ্ণ চৰিত্ৰৰ মহত্ব আৰু বীৰত্ব এই নিশ্চিত মৃত্যুৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত আন সকলো চৰিত্ৰতকৈ ব্যতিক্ৰম আৰু উজ্জ্বল হৈ পৰে। কৰ্ণৰ নিজৰ ভাষাত, “নিজকে অমৰ কৰিবৰ বাবে, অমৃত কৰিবৰ বাবে, যিকেইটা ৰক্ষা কবচ মই অৰ্জন কৰিছিলো, সেইকেইটা হাঁহি হাঁহি নিৰ্বিবাদে মই আনক দান দি আহিছো, শেষৰ যিটো দান, যিটো মই সুদীৰ্ঘ কাল ধৰি কৃপণে ধন সাঁচি থোৱাৰ দৰে সাঁচি থৈছিলো। সেই দুৰ্লভ দান কুন্তী নামৰ ৰহস্যময়ী নাৰীক প্ৰদান কৰিলো। এনে সৌভাগ্যৰ গৰাকী হ’ব পাৰে কেইজন? মোৰ জীৱন আজি সম্পূৰ্ণ। মই পূৰ্ণৰূপে আজি তৃপ্ত।”

‘মহাৰথী’ মহাভাৰতৰ আশ্ৰিত হ’লেও এই উপন্যাসখনৰ মুখ্য চৰিত্ৰ কৰ্ণৰ চৰিত্ৰায়ণত ঔপন্যাসিকে যথেষ্ট স্বাধীনতা লৈছে। শইকীয়াদেৱে ‘মহাৰথী’ৰ প্ৰথম পুৰুষত কুৰুক্ষেত্ৰ যুদ্ধকালীন কৰ্ণৰ আত্মপৰিচয়ৰ দৃষ্টান্ত বাসনা আৰু সত্যানুসন্ধানই উপন্যাস হিচাপে ‘মহাৰথী’ৰ সবাতোকৈ চকুত লগা দিশ।

‘মহাৰথী’ত মূলতঃ কৰ্ণই প্ৰাধান্য পোৱাত অতি স্বাভাৱিকভাৱেই মহাভাৰতৰ আন চৰিত্ৰসমূহ কিছু পৰিমাণে স্মান হৈ পৰিছে। অৱশ্যে কিছু ব্যতিক্ৰম নাই এনে নহয়। কৰ্ণৰ গৌৰৱহীন জন্মবৃত্তান্ত আৰু আত্মপৰিচয় ক্লান্তিহীন সংগ্ৰামৰ সদৃশ কাহিনী হিচাপেই ‘মহাৰথী’ত একলব্য আৰু ভীষ্ম চৰিত্ৰই কিছু গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। অৰ্জুনৰ প্ৰতি কৰ্ণৰ ঈৰ্ষা আৰু প্ৰীতিমিশ্ৰিত সমবেদনা পৰিলক্ষিত হ’লেও ‘মহাৰথী’ত কৰ্মৰ পাছত গুৰুত্ব লাভ কৰা চৰিত্ৰটো হৈছে কৃষ্ণ। এই কৃষ্ণ কুৰুক্ষেত্ৰ যুদ্ধৰ প্ৰধান সেনানী, অধৰ্ম নাশি ধৰ্মৰ প্ৰতিষ্ঠাতা, পৃথিৱীৰ নিয়ন্তাই নহয়, তেওঁ মহাভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ একমাত্ৰ প্ৰতীকো। এই কৃষ্ণৰ প্ৰতি কৰ্ণৰ অনুৰাগো এই উপন্যাসৰ এক লক্ষণীয় দিশ। মহাৰথীৰ দ্বিতীয় খণ্ডত কৃষ্ণৰ সৈতে কৰ্ণৰ মিলন আৰু দাৰ্শনিক কথোপকথনে যথেষ্ট গুৰুত্ব লাভ কৰিছে।

মহাভাৰতৰ এক পৌৰাণিক কাহিনীৰ আধাৰত ৰচিত হ’লেও ‘মহাৰথী’ৰ ৰসোপলব্ধি বৰ্তমানেও নতুন হৈ আছে। চন্দ্ৰপ্ৰসাদ শইকীয়াদেৱে ‘মহাৰথী’ত কৰ্ণৰ জীৱন বৃত্তান্তৰ মাজেদি আধুনিক মানুহৰ আত্মপৰিচয়ৰ সংকট আৰু ট্ৰেজিক নিঃসংগতাবে যেন সন্ধান কৰিছে। নিসংগতাৰ বোবা বেদনা কাঢ়ি লৈ মানৱ জীৱনক সূক্ষ্মতৰ পৰা স্থূলতম বিষয়বোৰৰ লগত পৰিচয় কৰাই দিয়া ‘মহাৰথী’ত আছে সাহিত্য পাঠৰ বিমল আনন্দ আৰু জ্ঞানৰ অক্ষয় ভাণ্ডাৰ। মানৱ জীৱনৰ পাথেয় হওক এয়ে মোৰ একান্ত কামনা।

(একাংক নাটক)

ব্রন্দসী আকাশ

নাট্যকাৰ : হিৰণ্য সভাপণ্ডিত

চৰিত্ৰাৱলী

পৰিণীতা : এয়াৰ হ'ষ্টেজ

সুমন : এয়াৰ হ'ষ্টেজ

বিলম্বিত : নতুনকৈ অহা এয়াৰ হ'ষ্টেজ

নিকিতা : এয়াৰ হ'ষ্টেজ

মিৰাণ্ডা : কিছু ছিনিয়ৰ এয়াৰ হ'ষ্টেজ

বিষয়বস্তুৰ সম্যক :

অসামৰিক ব্যক্তিগত বিমান পৰিবহণত কৰ্মৰত এয়াৰ হ'ষ্টেজসকলৰ তথাকথিত গ্লেমাৰাইজ জীৱনটো আমি ভবাৰ দৰে সদায় বংচঙীয়া নহয়। গতানুগতিকতা, কৰ্মব্যস্ততা, নিৰ্মমতা-বিজ্ঞতা আৰু গ্ল'ৰালাইজ ব্যৱসায়িক প্ৰতিযোগিতাই তেওঁলোকৰ জীৱন কেনেদৰে তিৰ্য্যকায়ক অভিজ্ঞতালৈ পৰ্য্যবসিত কৰিছে - সেয়া এক মৰ্মস্পৰ্শী জীৱন গাঁথা।

পটভূমি :

দিল্লীৰ কৰ্পৰেট আবাসিক কলনি নয়দাৰ ছেক্টৰ থ্ৰীৰ 'স্পেচ' পিজিৰ কম নম্বৰ - ওৱান। বিভিন্ন অসামৰিক প্ৰাইভেট বিমান পৰিবহণত কৰ্মৰত পাঁচগৰাকীকে ছিনিয়ৰ-জুনিয়ৰ এয়াৰ হ'ষ্টেজে বৰ্ডিং কৰি আহিছে। সময় নিশা একমান বজা। আৰ্লি ফ্লাইট ডিউটিৰ বাবে কেইগৰাকীমান হ'ষ্টেজ ৰেডী হৈছে। মঞ্চত কেইখনমান ভিন্ন উচ্চতাৰ চালপিৰা (প্লেটফৰ্ম)। সৌ নামনি মঞ্চত এখন থিৰিকীৰ ফ্ৰেম। থিৰিকীৰে আকাশলৈ চাই আত্মবিভোৰভাৱে পৰিণীতা বোলা এয়াৰ হ'ষ্টেজগৰাকী। দেহভংগীমা উৰি থকা চৰাইৰ দৰে।

OFF

“চৰাইৰ দৰে আকাশতে উৰি ফুৰিম মই

ধুনীয়া ফুলপাহি দেখি তাতে পৰিম মই।।

(বিলম্বিত লয়ত গীতটো দোহাৰিব। সংগীতৰ প্ৰসংগ)

(লাহে লাহে বাওঁ উচ্চ মঞ্চত থকা এখন দুৱাৰত পোহৰ পৰিব। দুৱাৰখনত এখন এৰ'প্লেনৰ ছবি। এখন এয়াৰক্ৰাফ্ট টেক অফাৰ কৰাৰ ৰিপিট ছাউণ্ড ই'ফেক্ট। লাহে লাহে দুৱাৰখন খোল খাব। সুমন বোলা এয়াৰ হ'ষ্টেজগৰাকীয়ে এটি এনাউন্স কৰাৰ ভংগীৰে মধ্য

নিম্ন মঞ্চলৈ লয়লাসপূৰ্ণ ভংগীমাৰে আগবাঢ়ি আহিব।)

সুমন : মে আই হেভ ইয়াৰ এটেনশ্যন প্লিজ। আল দ্য গেণ্ট আৰ ৰিকুৱেষ্টেড টু প্ৰছিড টু দেয়াৰ বন চিট। উইণ্ড-ফিচাৰ উইছেছ আল দ্য গেণ্ট এ ভেৰি প্লিজেন্ট ফ্লাইট। (দৰ্শকলৈ চাই নমস্কাৰৰ ভংগীৰে এটি মিচিকীয়া হাঁহি মাৰিব) পৰিণীতালৈ চাই - ৰেডি নে?

(পৰিণীতাই তালৈ মুখ কৰে। তাই হ'ষ্টেজৰ ড্ৰেচ কৰে যদিও মেকআপ লোৱা নাই)

আৰ ইউ মেড! চাৰি বজাৰ আৰ্লি ফ্লাইট! আৰু তই এতিয়ালৈকে মেকআপ লোৱা নাই? কি ধেমালি কৰি আছ!

পৰিণীতা : মেকআপ ল'বলৈ মোৰ ভাল নলগা হৈ আহিছে।

সুমন : তই কি বুলি ক'লি। আকৌ এবাৰ ক'চোন! কি বুলি ক'লি (আচৰিত হোৱাৰ দৰে)

পৰিণীতা : ইউ-ন-হোৱেন - মেকআপ বিকামচ্ এ কম্পালশ্যন, আই কান্ট এনজয় ইট!

সুমন : তই সঁচাকৈয়ে পাগীল হ'লি। গ'লি, তই গ'লি। আৰে, ইউ আৰ এমং দ্য টপ থ্ৰী এয়াৰ হ'ষ্টেজ অৱ ৰিন্দিগ' এয়াৰৱেজ। তাকো দেল্‌হি ইন্দিৰা গান্ধী ইণ্টাৰনেশ্বনেল এয়াৰপৰ্টৰ। জাষ্ট বান ষ্টেপ এহেড - মাত্ৰ এটা খোজ পাৰ হ'লেই তই এজনী ইণ্টাৰনেশ্বনেল এয়াৰ হ'ষ্টেজ হৈ যাবি। লণ্ডন-পেৰিচ-নিউয়ৰ্ক-ডুবাই-হংকং - হাউ থ্ৰীলিং ইয়াৰ...। আমি তো সেইবোৰৰ কল্পনাই কৰিব নোৱাৰো ভাই।

পৰিণীতা : কি ইণ্টাৰনেশ্বনেল — কি ল'কেল, সকলোতেইতো একেই আমাৰ ষ্টেটাচ। একেই আমাৰ দশা। সেই একেই ব্যস্ত — ৰক্ষ-নিৰ্মম-গতানুগতিক চেডিউল! ৰাতি বাৰ বজাতো মুখত এটা ছিষ্টেটিক হাঁহি!

সুমন : ছ' হোৱাট। এইটো ছিষ্টেটিক হাঁহিৰেইটো আমি ক'ত একজিকিউটিভ ক্লাছৰ গেষ্টৰ ৰাতিৰ টোপনি হৰণ কৰিছো। এবাৰ হ'লেও কেৰাহিকৈ নাচাই কোনোবা আমাৰ সন্মুখেৰে পাৰ হৈ যাব পাৰিছে। দেল্‌হি এয়াৰপৰ্টততো শ্বাহৰুখ খানে মোৰ হাঁহিটোৰ ওপৰত ডাইৰেক্ট কমেণ্টেই দি গ'ল — “হেই ইউৱ স্মাইল ইজ চ' বিউটিফুল” (শ্বাহৰুখ খানে কোৱাৰ ভংগীৰে ক'ব)

পৰিণীতা : শ্বাহৰুখ খানে যদি তোৰ হাঁহিটোৰ পিছফালে লুকাই থকা কন্দোনখিনি কেতিয়াবা উপলব্ধি কৰিলে হয়! বাস্তৱত নহ'লেও অন্ততঃ ফ্লিমতো দেখুৱাবলৈ যত্ন কৰিলে হয়। মোৰ এনে লগা হৈছে, ইয়াত আমাৰ মুখৰ হাঁহি আৰু সুশ্ৰী দেহবোৰৰ বিৰাট এখন নিলাম বজাৰ বহিবলৈ আৰম্ভ কৰিছে।

সুমন : ছ' হোৱাট! (হাতেৰে পইচা গণি কৰাৰ ভংগী কৰি) এইটোতো আমি ঠিকেই পাই আছো। জানো পাই, তোৰ

কথাবোৰ মই লাহে লাহে বুজিব নোৱাৰা হৈ আহিছো!

পৰিণীতা : আমাৰ মুখত চৌবিশ ঘণ্টাই লাগি ৰোৱা এই ছিষ্টেটিক হাঁহিটোৰ পিছফালে লুকাই থকা কন্দোনখিনিৰ অৰ্থতই যিদিনাই উপলব্ধি কৰিব পাৰিব, সেইদিনাই মোৰ কথাবোৰ বুজিব পাৰিব। (ভাবান্তৰ) ঐ মোৰ মন চন ভাল লগা নাই। (চকীখন অলস ভংগীৰে নামনি মধ্য মঞ্চলৈ আগুৱাই আনি) মোৰ মেকআপটো অলপ চাই দে না।

সুমন : ঠিক আছে। আজি তোৰ কমপ্লিট মেকআপ মোৰ হাতেৰে হ'ব। (উৎসাহেৰে উঠি পৰিণীতাৰ বিউটি বক্সটো আনে) তোৰ লিপষ্টিকৰ কালাৰ?

পৰিণীতা : এনৰিজ লিপ্ কালাৰ। (সুমনে গানৰ কলি এটা গাই গাই...লিপষ্টিক লগায়)

সুমন : আইছেড?

পৰিণীতা : লাইট ব্ৰাউন।

সুমন : লাইট ব্ৰাউন...ৰাউ!

সুমন : নেইল পেইণ্ট?

পৰিণীতা : পাৰ্পি পিংক

(আইছেড আঁকি থাকোতে পৰিণীতাৰ ডাইলগ আৰম্ভ হ'ব। ডাইলগৰ ফাঁকে ফাঁকে সুমনৰ গীতৰ কলি। ডাইলগ কৈ থাকোতে কঁকাল হিলাই গানটো গুণগুণাই থাকিব)

পৰিণীতা : মেনেজমেণ্টে বিচৰাৰ ধৰণে আমাৰ মেকআপৰ ওপৰত কিয় ইমান বাধ্যবাধকতা? আমি নিজৰ ইচ্ছামতে কিয় সাজিব-কাচিব নোৱাৰো? আমাৰ লিপস্টিকৰ ৰং, আইছেডৰ ৰং ইউনিফৰ্মৰ দৰে নিৰ্দিষ্ট। নিৰ্দিষ্ট ৰঙৰ নেইল পেইণ্ট চিপিং নথকাকৈ নলগালে ইনফ্লাইট মেনেজাৰে খালি সদায় একেটা কথাকে কৈ থাকে - “ডু এ টাচ্-আপ ইমিডিয়েটলি” (মুখেৰে ভোৰভোৰাই উঠে)। আৰে মোকআপ ল'বলৈ আমি সময় পাওঁ ক'ত?

সুমন : বাট টুডে, ইউ ডণ্ট হেভ টু ডু এ টাচ্ আপ এগেইন।

পৰিণীতা : এনেকুৱাতে মোৰ হাতৰ মুঠিতে পাব পৰা এৰি অহা সোণালী দিনবোৰলৈ উভতি যাবলৈ মন যায়। য'ত মই নিজৰ পছন্দৰ লিপস্টিক, নেইল পলিচ প্ৰাণ ভৰি লগাব পাৰো। লগৰ বান্ধৱীৰ লগত শ্বপিংমললৈ গৈ মন পছন্দৰ ৰংবোৰ কিনি আনিব পাৰো। ৰাতিপুৱা মায়ে জগাই দিয়াৰ পিছতো “গৈছো, এক মিনিট” বুলি কৈ গাৰুটো সাবটি মস্তি মাৰি আৰু এঘুমটি মাৰিব পাৰো...

সুমন : ইউ লুক ছ' ছেস্মি টুডে!

পৰিণীতা : মই কেতিয়াবা নিজেও আচৰিত হওঁ। সৰুতে বাৰ ভাগৰ লিপস্টিক চুৰ কৰি হ'লেও নিজকে সজাই পৰাই ভালপোৱা মোৰ লহপহীয়া-জীপাল অনুভূতিবোৰ ক'ত, কেতিয়া, কেনেকৈ হেৰুৱাই পেলালো। মোৰ সাজি-পাৰি ভালপোৱা চখটো দেখিয়েই এদিন মায়ে দেউতাক কৈছিল - “আমাৰ মাজনী এজনী পৰীৰ দৰে এয়াৰ হ'ষ্টেজ হ'ব। আকাশত চৰাইৰ দৰে উৰি ফুৰিব। সেইদিনা ধৰি মই ভালপোৱা গীতটো হৈ পৰিছিল -

(OFF ত “চৰাইৰ দৰে আকাশতে...” (বিলম্বিত লয়ত) গীতটো ৰিপিট হ'ব। গীতটো চলি থাকোতেই সুমনে পৰিণীতাক যান্ত্ৰিকভাৱে মেকআপ কৰি ফিনিচিং টাচ্ দিব)

সুমন : ইউ আৰ ৰেডি। তোৰ এয়াৰ লাইফৰ কেৰ আহিলে তই যাব পাৰ। পিছে এতিয়াও আধাঘণ্টা বাকী।

পৰিণীতা : আকাশত উৰি ফুৰা চৰাইবোৰৰো নিজাকৈ একোটা বাঁহ আছে। ইচ্ছা কৰিলেই সিহঁতে ভৰিৰ তলৰ মাটিলৈ উভতি আহিব পাৰে। কিন্তু আমি নোৱাৰো। ব্যস্ত ডিউটী চেডিউলেৰে মেনেজমেণ্টৰ মৰ্জিৰে আমি সদায় আকাশতেই ওপঙি ৰ'লো!

সুমন : হেই ন' চেণ্টি...ন' চেণ্টি। স্মাইল... স্মাইল... স্মাইল...প্লী...ই...জ

(পৰিণীতা হাঁহো নাহাঁহোকৈ হাঁহে) নাও মেড এন এনাউন্স - মেড

এন এনাউন্সমেণ্ট - প্লী...ই...জ...মে আই হেভ ...(ঘূৰি দিব)

পৰিণীতা : মেই আই হেভ ইয়ৰ এটেনশ্যন প্লিজ। অল দ্য গেষ্ট আৰ ৰিকুৱেষ্টেড টু প্ৰছিড টু দেয়াৰ ৰন চিট। ৰিন্দিগ' এয়াৰৱেজ উইছেছ অল দ্য গেষ্ট এ ভেৰি প্লী'জেন্ট ফ্লাইট। (লগে লগে সুমনেও নিজৰ এনাউন্স দিব)

সুমন : দেটচ লাইক এ গুড গাৰ্ল।

(হঠাৎ বাওঁ মধ্য মঞ্চৰ প্লেটফৰ্মত শুই থকা ৰিলমিলে ইচাট-বিচাট কৰি কিবা কিবি বিৰবিৰাই উঠে)

ৰিলমিল : “আই এম অ'কে চাৰ - আই এম নট চিক (কথাখনি শুই থাকোতে ছটফটাই দোহাৰিব। পৰিণীতাই তাইৰ গাত ধৰি জোকাৰিব)

পৰিণীতা : আৰ ইউ ফিলিং চিক ৰিলমিলি?

ৰিলমিল : (চক্ খাই উঠি বহি) ন' ন' আই এম অলৰাইট।

সুমন : এনে অলৰাইটজনী। টোপনিত ইফালে চিঞৰি তত পোৱা নাই...আই এম অ'কে চাৰ - আই এম নট চিক! এই বমিটিং আহিছে যদি ৰুমৰ ভিতৰত নকৰিবি, চিধা বাহিৰ...

পৰিণীতা : (সুমনক মনে মনে থাকিবলৈ ইংগিত কৰে) তোমাৰ কি হৈছে মোক খুলি কোৱাচোন ৰিলমিলি।

ৰিলমিল : বা (পৰিণীতাক সাবটি ধৰি কান্দে)

পৰিণীতা : বি ৰিলেকচ্ - ৰিলেকচ্। কামত জইন কৰা তোমাৰ আজি এসপ্তাহ হৈছেহে। সৰু সুৰা প্ৰৱ্লেমটো দুই-এটা থাকিবই। তোমাৰ প্ৰৱ্লেমটো কোৱাচোন।

ৰিলমিল : বা, ফ্লাইটখনে টেকঅভাৰ কৰিলেই মোৰ মূৰ ঘূৰণি আৰম্ভ হয়। লগতে বমিটিং টেনডেন্সি। জইন কৰাৰেপৰা আজি এসপ্তাহে সদায় তেনেকুৱা হৈ আহিছে।

সুমন : জাপ্ট মছন ছিক্‌নচে। একো নাই, ভাল হৈ যাব।

পৰিণীতা : কথাবোৰ তই ইমান লাইটকৈ নল'বিচোন সুমন। তই ভালদৰে মনত পেলাচোন, আমি চাকৰিত জইন কৰাৰ আৰম্ভণি কালৰ সেই দুৰ্বিসহ অৱস্থাত চৌপাশৰ পৃথিৱীখনৰ কাৰোবাৰ মৰমৰ মাত এয়াৰ পাইছিলিনে?

ৰিলমিল : আমাৰ ইন-ফ্লাইট মেনেজাৰজন মোৰ প্ৰৱ্লেমটোৰ প্ৰতি অকণো ইণ্টাৰেষ্টেড নহয়। তেওঁ খালি মোক 'টু ৰিপৰ্ট চিক ফ্লম নেক্স ডে' বুলি ধমকিহে দি থাকে। একেৰাহে চাৰিদিন চিক ৰিপৰ্ট কৰাৰ বাবে লগৰ এজনী অলৰেডি টাৰ্মিনেট হৈ গৈছে। মই টাৰ্মিনেট হ'ব নোখোজা বা। সেইটো ভয়ে মোক ৰাতি টোপনিতো খেদি ফুৰিছে। মই চকু মুদিলেই ইন-ফ্লাইট মেনেজাৰজনৰ খঙাল চকুকেইটা দেখি থাকো। বা, মই কেনেকৈ টাৰ্মিনেট হ'ল মা-দেউতাই বৰ কষ্ট পাব। সৰু এটা চাকৰি কৰা দেউতাৰ সমস্ত চেডিউচৰ পইচাৰে মই এয়াৰ হ'ষ্টেজৰ ট্ৰেইনিং লৈছো, এতিয়া যদি কেনেকৈ টাৰ্মিনেট...

সুমন : হ'ব...তই খাটাং টাৰ্মিনেট হ'ব।
 ঝিলমিল : বা! (লেনিয়াই কান্দে)
 পৰিণীতা : চুপ। যা তা নকৰিচোন।
 সুমন : নহয় মানে, এনেকৈ পেনপেনাই থাকিলে তই খাটাং টাৰ্মিনেট হ'ব। (ঝিলমিলৰ কান্দোন আধাতে বন্ধ হৈ যায়) ডেট্চ লাইক এ গুড গাৰ্ল।
 পৰিণীতা : আৰু কেইদিনমান ধৈৰ্য ধৰা, নিজে নিজেই ঠিক হৈ যাব। (ঝিলমিলৰ বিচনাত পৰি ৰোৱা ম'বাইল ৰিং হয়। সুমানে ৰিচিভ কৰে)
 সুমন : হয়...মই ঝিলমিলৰ ছিনিয়ৰে কৈছো। (হল্ভ কৰি) মাক কওঁ নেকি পেনপেনাই কান্দি আছে বুলি?
 ঝিলমিল : প্লিজ নকবা। ফোনটো দিয়া না (কাটি লোৱাদি লয়) অ' মা... ভাল নে? মোৰ খু-উ-ব ভাল। গা চা ভাল, কোনো প্ৰব্লেম নাই। ইন-ফ্লাইট মেনেজাৰবোৰে আমাৰ খুব যত্ন লয়। খোৱা-বোৱাত... নাই নাই একো কষ্ট নাই। ফ্লাইটতে লাস...ফ্লাইটতে ডিনাৰ। ই-ক্লাছ পেচেঞ্জাৰে যি খায় আমিও তাকে খাওঁ।
 (ফাঁকি কথাবোৰ শুনি শুনি সুমন আৰু পৰিণীতাই মুখ টিপি হাঁহে।
 খোৱা-বোৱাৰ কথাখনি কওঁতে সুমানে পানী বটল এটাৰ পানী মুখত ওপৰৰ পৰা বাকে) তোমালোকে চিন্তা নকৰিবা মা। চিন্তা নকৰিবা। (কন্দনামুৱা হওঁতেই ফোনটো কাটে। কান্দি কান্দি ভিতৰলৈ দৌৰ মাৰে)

পৰিণীতা : বেচেৰীজনী...
 সুমন : আমাৰ মিৰাণ্ডা বাকো টাৰ্মিনেশ্বনৰ ভূতে পাইছে!
 পৰিণীতা : মিৰাণ্ডা বাৰ আকৌ কি হ'ল?
 সুমন : ইন-ফ্লাইট মেনেজাৰে হেনো আজি কিছুদিনৰ পৰা মেৰুআপে চ্যুট নকৰাৰ বাবে তাইক বাৰে বাৰে ৱাৰ্নিং দি আহিছে। মুখত শালমন উঠাৰ বাবেও কমপ্লেইন কৰিছে। কেবলৈ উঠিবলৈ যাওঁতে “ডু এ টাচ্চ আপ ইমিডিয়েটলি” বুলি বাৰে বাৰে ওভতাই পঠাইছে। বাৰ বয়সো হৈ আহিছে নহয়। মেৰুআপ আৰু এতিয়া ক'ত চ্যুট কৰিব। সেই কাৰণেই ইমান হেভি মেৰুআপ ল'বলৈ লৈছ, অড লাগি যায়। মোক প্ৰায়ে আহি বৰ কৰি থাকেহি-“মোৰ মেৰুআপটো অকণমান চাই দিয়াচোন।” ময়ো এনেই কৈ দিওঁ - টুডে ইউ আৰ লুক লাইক আশ্বৰিঅ ৰায়। বেছেৰীজনীৰ দিল একদম খুচ হৈ যায়। পিছে মোৰ কমেণ্টে হ'ব কি, পিছকোবতে “ডু এ টাচ্চ আপ ইমিডিয়েটলি” (খিটখিটকৈ হাঁহে)
 পৰিণীতা : মানুহৰ পৰিস্থিতিক লৈ ইমান নাহাঁহিবিচোন। তোৰো মোৰো এদিন সেই একেই সমস্যা হ'ব। নিজৰ ভৱিষ্যতটোৰ কথা এবাৰ ভাবিচনে?
 সুমন : না না ভাই, ভৱিষ্যৎ, ভৱিষ্যতৰ কথা মই নাভাবো। মূৰটো একেবাৰে ঘূৰাই যায়।
 পৰিণীতা : মৰাণ্ডা বাতো থাৰ্ড চেক্টৰৰ ডিউটি কৰি ইমান সময় ঘূৰি আহি পাব লাগিছিল। তাইৰ বা কি হ'ল?
 (ইতিমধ্যে নিকিতাই ট্ৰেখনকে ফুড ট্ৰলি কৰি চাহ আনে)
 নিকিতা : হাও কেন আই হেল্প ইউ মেম?
 সুমন : আ - ৱান কাপ ব্ৰেক টি
 নিকিতা : হেভ ইউৰ ব্ৰেক টি মেম উইথ...
 সুমন : চেণ্ডুইজ...
 নিকিতা : চ'ৰি মেম।
 সুমন : পিজ্জা হট (নিৰ্দেশনা)
 নিকিতা : চ'ৰি মেম, দিচ বব ফ্লাইট ইজ পুৱৰ ৱান। আই কেন প্ৰভাইড ইউ অন্লি এ কাটা বিস্কুট। (নিৰ্দেশনা)
 পৰিণীতা : নিজৰ নগ্ন বাস্তৱটোক লৈ এনেদৰে নৌতংকিখন নকৰিচোন। দিনটোৰ থাৰ্ড চেক্টৰৰ ডিউটি কৰি আহি নিশা এক-দুই বজাত ৰুমত সোমাই কৰুৰা ঠাণ্ডা ভাত খাই মুখত পিজ্জা-চেণ্ডুইজৰ নাম নল'বিচোন।
 নিকিতা : অ' বা, সেই কাৰণেই মই পাৰমানেন্ট চুৰুণী এয়াৰ হ'ষ্টেজ হৈ গ'লো। আমাৰ দিন আৰু ৰাতিৰ ভাতমুঠিৰ কাৰণে মেনেজমেণ্টে চিন্তা নকৰাৰ বাবে ফুড ট্ৰলিৰ পৰা কাজু বা পাষ্টা এপেকট হ'লেও মই চুৰ কৰি আনিমেই। একো নাপালে নেপকিন্ এপেকটকে চুৰি কৰি আনিমেই, খাটাং।

সুমন : তই সেইবোৰ চব অকলেই খাই শেষ কৰি দিয় ?

নিকিতা : অকলে নহয়, মিৰাণ্ডা বাৰ লগত একচেইঞ্জ কৰি খাওঁ।
মিৰাণ্ডা বাও মোৰ দৰেই তামাম চুৰুণী। মিৰাণ্ডা বাইতো পেচেঞ্জাৰৰ হেডফোন, ইয়াৰফোন আদিও মাৰি দিয়ে।

পৰিণীতা : ভালেই কৰিছ। এয়াৰ হ'ষ্টেজবোৰ চুৰুণী হোৱাটো একো বেয়া কথা নহয়।

সুমন : ঐ নিকিতা, চুৰ কৰাৰ টিপচ্ চিপচুবোৰ অলপ শিকাই দিবিলা। ময়ো চুৰুণী হৈ যাম।

নিকিতা : ঠিক আছে। ঘোচ দিব লাগিব কিন্তু!

সুমন : আচ্ছা বাবা, প্ৰথম দিনা চুৰ কৰি যি পাম সব আনি তোকে দিম।

নিকিতা : অ' বা, ই-ক্লাছৰ ইমান ডাঙৰ ডাঙৰ মানুহবোৰে ঘৰত বাৰু একো খাবলৈ নাপায় নেকি? ক্ৰাফটখনে টেকঅভাৰ কৰিবলৈ পাবহে লাগে, কলিং বেল টিপা চুৰ। সকলোকে খানা লাগে। খানাও খানা, মানে গৰুৱে ঘাঁহ পাণ্ডলাৰ দৰে পাণ্ডলিয়াই থাকে পাণ্ডলিয়াই থাকে। তাৰ মাজতে আমি ফুড টুলিখন ইঠাইৰ পৰা সিঠালৈ, সিঠাইৰ পৰা ইঠালৈ ঠেলি ঠেলি হায়বান হওঁ।

পৰিণীতা : সেই কাৰণে ফ্লাইটবোৰ কেতিয়াবা হাইজেক হোৱাৰ খবৰ পালে আই ফিল চ' এক্সাইটমেন্ট। তেতিয়াহে ওলাই কোনো ইক্লাচৰ নকল মানুহ-আচল মানুহ।

নিকিতা : অ' বা! হাইজেকৰ কথা নকবাচোন, মোৰ বুকুখন সদায় ধপ্ধপ্ কৰি যায়। দাৰিয়া মানুহ ক্ৰাফটত উঠিলে মোৰ কিন্তু ভীষণ ভায় লাগে।

পৰিণীতা : বাৰুক'চোন, হাইজেকৰ সময়ত এগৰাকী এয়াৰ হ'ষ্টেজৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্যবোৰ কি কি?

সুমন : বাই হুক অৰ কুক, চেভ ইয়ৰ লাইভ ফাষ্ট।

পৰিণীতা : বাহু, গুড এনচাৰ।

নিকিতা : মই ইমান কান্দিম, ইমান কান্দিম, কান্দি কান্দি গছৰ পাত সৰাই দিম।

পৰিণীতা : ইউৰ এনচাৰ ইজ টু গুড।

সুমন : আমাক খিচলিং কৰিব নালাগে। বাইট এনচাৰটো তয়েই দি দে।

পৰিণীতা : বাইট এনচাৰটো শুনিবলৈ তহঁতৰ ধৈৰ্য হ'ব? দৰকাৰ হ'লে এগৰাকী এয়াৰ হ'ষ্টেজে এক্সটিমিষ্টক নাৰী জীৱনৰ সৰ্বস্ব দি হ'লেও পেচেঞ্জাৰক চেফ কৰিব লাগিব।

নিকিতা : না না ভাই, এইবোৰ পেচেঞ্জাৰৰ কাৰণে মই ইমান ডাঙৰ চেফ্ৰিফাইজ কৰিব নোৱাৰো ভাই। কেৱল আমাক মুখৰ হাঁহিটোৰে তেওঁলোকৰ মন নভৰে। এজন পেচেঞ্জাৰেতো এদিন মোক এটা আচৰিত প্ৰশ্ন সুধিলে - “হোৱাট ইজ ইয়ৰ নেম?” মই ক'লো নিকিতা হাজৰিকা। তাৰ পাছত তেওঁ আকৌ সুধিলে - “এইটো

তোমাৰ নিজৰ নাম নে নকল নাম?” এইটো বাৰু প্ৰশ্ন হ'ব পাৰেনে?

পৰিণীতা : সেইবিলাক মানুহৰ দৃষ্টিত আমাৰ চাকৰিটোৰ পদমৰ্যাদা সিমানই। আমি কিয় আচল নাম লিখিম। দিল্লীৰ এম্বিয়েনছ মলৰ ঘটনাটোৰ লগত ৰিণ্ডিগ' এয়াৰৱেইজৰ চম চতুৰ্বেদী নামৰ এগৰাকী হ'ষ্টেজৰ নামো সাঙোৰ খাই পৰিছিল। তাকে লৈ মিডিয়াত কি হৈ চি। যেন পৃথিৱীখনহে ফাটি পৰিছিল। নাৰী সংক্ৰান্তীয় ঘটনা আজিকালি নঘটেক'ত? তীৰ্থস্থান, কলেজ-ইউনিভাৰ্চিটি, আনকি দিল্লীৰ চলন্ত বাছত। এনেকুৱাতে মই তীব্ৰ পৰিচয় সংকটত ভোগো! হতাশ আৰু বিৰত হৈ পৰো।

নিকিতা : বা, ই-ক্লাছৰ মানুহেও কেতিয়াবা কেতিয়াবা ইমান বেয়া কথা ক'ব পাৰে। সিদিনা এজেইড পেচেঞ্জাৰ এজনৰ কলিং এটা এটেণ্ড কৰিবলৈ যাওঁতে কথা নাই বতৰা নাই সুধিলে - “হোৱাট ইজ ইয়ৰ বডি হাইট?” মই চিম্পলি ক'লো - “ফাইভ ফিট এণ্ড টু ইঞ্চ”। তাৰ পিছত যে মানুহটোৱে মোক কাণৰ ওচৰত ফুচফুচাই যিটোহে প্ৰশ্ন সুধিলে, মই ঠাচকৈ চৰ এটা...

সুমন : মাৰি দিলি?

নিকিতা : নহয়, মাৰিম বুলি ভাবিছিলো। পিছে মিচিকিয়া হাঁহি এটা মাৰি তাৰ পৰা গুচি আহিলো।

পৰিণীতা : ট্ৰেইনিঙতো আমাক শিকাই পঠাইছেই কোনো ক্ষেত্ৰতে বিৰক্তি প্ৰকাশ নকৰি, মাথো এটা মিচিকিয়া হাঁহিৰে যাত্ৰীসকলক আপ্যায়িত কৰি যোৱা। প্ৰতিবাদ অথবা বিৰক্তি প্ৰকাশ তোমাৰ জীৱন-জীৱিকাৰ পৰিপন্থী।
(এনেতে দুৱাৰডলিলৈ আহি ঝিলমিলে চিএণ্ডি উঠে)

ঝিলমিল : ঐ মিৰাণ্ডা বা আহি গ'ল।

(সুমনেও 'আমালৈ কি আনিছ' বুলি ছলছুল কৰি আগবাঢ়ি যায়)
(মিৰাণ্ডাই কাৰো মুখলৈ নোচোৱাকৈ এক উদাস ভংগীৰে সোমাই আহিব। বাকী সকলো আচৰিত হয়)

মিৰাণ্ডা : মই তহঁতলৈ আজি একো আনিব নোৱাৰিলো অ' (হাতৰ শূন্য পাৰ্চটোৰ চেইনডাল খুলি ওভোতাই দি প্লেটফৰ্মলৈ দলিয়াই দিয়ে) আৰু কোনোদিনেই মই তহঁতলৈ একো আনিব নোৱাৰিম।
(পৰিণীতাৰ গ্লাচখন হাতত তুলি লৈ নিজকে চায়) মই বাৰু খুব বেছিকৈ এজেইড হৈ গ'লো নেকি? যিটো এয়াৰ লাইনচৰ কাৰণে আজি বিশ বছৰে মোৰ জীৱন-যৌৱনৰ সপোন একাষৰীয়াকৈ থৈ চাৰ্ভিছ দিছিলো, সেইটো এয়াৰলাইনচে আজি মোক টাৰ্মিনেট কৰিলে। দেয়াৰ ইজ ন ভেকেসি ইন দা গ্ৰাউণ্ড ষ্টাফ। দেট্চ হোৱাই দেই আৰ চ'ৰি টু টাৰ্মিনেট মি...পৰি, তোৰ সেই গানটো মই আৰু কোনোদিন শুনিব নোৱাৰিম।
(চৰাইৰ দৰে আকাশতে...গানটো ৰিপট হ'ব। নিৰ্দেশনা।)

প্রকৃতিৰ এক ভয়লগা অনুশাসন... প্রগতিৰ গতি ঘূৰোৱাটো অসম্ভৱ

অনিতা ডেকা বৰা

সহকাৰী অধ্যাপিকা, শিক্ষা বিভাগ

“অপ্ৰিয় সত্য নক’বা”

“বেলেগৰ যদি উপকাৰ আছে তেনেহ’লে অপ্ৰিয় সত্যকো কেতিয়াবা সমৰ্থন কৰিবা।” — এই দুটা শাৰীৰ মাজত প্ৰায়েই চেতনাৰ সংঘৰ্ষ হয়। অৰ্থাৎ সত্য সদায় পৰিৱেশ আৰু পৰিস্থিতি চাইহে প্ৰকাশ কৰিব লাগে নেকি? মানুহৰ দৰে সত্যও পৰিস্থিতিৰ দাস নেকি? ইয়াত এক মনস্তাত্ত্বিক দিশো জড়িত হৈ আছে। আমি মনুষ্য জীৱনৰ অধিকাৰী হৈ প্ৰকৃতিৰ এক ভয়লগা অনুশাসনত বন্দী হৈ যাওঁ। যাৰ বাবে সত্যক প্ৰতিষ্ঠা কৰোঁতেও পৰিৱেশ অধ্যয়ন গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়টো হৈছে Division of Truth।

একমাত্ৰ সন্তানৰ মৃত্যুৰ সংবাদ মাতৃক দিয়াৰ সত্য। স্বামীক আকস্মিক মৃত্যুৰ সংবাদ দিয়াৰ সত্য আৰু সাত জনমত কৰিব নোৱাৰাখিনি ৫ বছৰত ক’লাধনেৰে কৰা সম্পত্তিৰ সত্যতাৰ নিশ্চয় আকাশ পাতাল প্ৰভেদ আছে।

প্ৰশ্ন হ’ল গাফীয়ে কোনখিনি অপ্ৰিয় সত্য প্ৰকাশ নকৰি কোনখিনি অসত্য সমৰ্থন কৰিব কৈছে।

আমি প্ৰত্যেকেই কোনো এক আদৰ্শক বিশ্বাস কৰোঁ। অদৃশ্য চেতনাৰদ্বাৰা জীৱনৰ আদৰ্শক পৰিপূৰ্ণ কৰোঁ। জীৱনৰ আদৰ্শত কোনো বাহ্যিক শক্তিৰ ওচৰত নিৰ্ভৰ নকৰাকৈ নিজৰ আন্তঃশক্তিৰ ওপৰত বিশ্বস্ত হৈ পৰোঁ।

সত্যৰ কোনো দ্বিতীয় ৰূপ নাই। যি দৰে অসত্যৰ আছে ভিন্ন ৰূপ। বৌদ্ধিক নিৰাশাই পাৰ্থিৱ সুখক বৃদ্ধি কৰাৰ সত্য। “আধুনিকতাই চঞ্চল আৰু বিচলিত কৰা আশাৰ সত্যতা” আজি গোলকীয়কৰণত এক অপ্ৰিয় সত্য।

সঁচা অৰ্থত আজি যুৱ প্ৰজন্মই অপ্ৰিয় সত্যক প্ৰকৃত সত্যৰ দৰে সকলো দিশতে সাঙুৰি লৈ এক অনিশ্চিত ভৱিষ্যতলৈ গতি কৰিছে। সমাজৰ সকলো শ্ৰেণীৰ ব্যক্তিয়েই একমুখে স্বীকাৰ কৰিব যে এয়া অপ্ৰিয় সত্য প্ৰকাশ নকৰাৰ দৰে পৰিস্থিতিগত পৰিৱেশনৰ কাৰণ। কিন্তু বৰ্তমান সময়ত এটা জাতিৰ বৃহত্তৰ স্বাৰ্থত ভৱিষ্যতৰ বাবে আমি প্ৰত্যেকেই কাষ চাপিব লাগিব সত্যৰ ওচৰত। অপ্ৰিয় হ'লেও সাহসেৰে গ্ৰহণ কৰিম আৰু জাতিৰ বৃহত্তৰ স্বাৰ্থৰ বাবে তাৰ উচিত মূল্যায়ন কৰি সমাধানৰ অৱলম্বন গ্ৰহণ কৰিম।

স্বাধীনতাৰ ৭০ বছৰৰ পিছত আজি আমি প্ৰত্যেকেই যদি পিছলৈ ঘূৰি চাওঁ স্পষ্ট এখন ছবি দেখা পাম যে “উন্নতি আৰু আধুনিকতাৰ নামত আমি মাত্ৰ পোৱাতকৈ হেৰুৱাইছো অধিক।” ধৰ্ম আৰু উৎসৱৰ নামত পাইছো মাথো বাহ্যিকতা, ৰাজনীতিৰ নামত দালাল, পৰিয়ালৰ নামত আইন আৰু শিক্ষাৰ নামত অধিক নিবনুৱা। ই হৈছে গান্ধীজীয়ে প্ৰকাশ কৰিব নিদিয়াৰ দৰে বাস্তৱ অপ্ৰিয় সত্য।

ধৰ্মই বিবেকক পৰিপুষ্টি দিয়ে। ভাৰতবৰ্ষৰ ধৰ্মৰ দৰ্শন বিশ্বৰ সকলো দেশৰে এক ঈৰ্ষাৰ বিষয়। আজি সেইখন দেশে ধৰ্মৰ বাবে কটা-মৰা কৰে। ধৰ্মৰ আধ্যাত্মিকতা, নৈতিকতা আজি এক নেদেখা আপুৰুগীয়া বস্তু আধুনিক যুগত।

দুৰ্গা পূজাৰ নামত গলিয়ে গলিয়ে পূজা মণ্ডপ। প্ৰতিযোগিতা পেঙেল ডেকৰেচনৰ। জাতীয় উৎসৱ (বিহু) ৰক্ষাৰ নামত প্ৰত্যেক জিলাত শ-শ বহাগী মেলা, ব'হাগী বিদায়। মোটা অংকত শিল্পীৰ আমদানী। বাতৰি কাকতত প্ৰতিটো অনুষ্ঠান পৰিৱেশকৰ ছবি, বিহুত নিমন্ত্ৰণ কৰিবৰ বাবে বিশ্বৰ সৰ্ববৃহৎ শিল্পবাণিজ্য কথাছবি জগতক গণ্য কৰা হয়।

অসমত আজিও ইয়াৰ ওপৰত কোনো জনমত গঢ়ি উঠা নাই। সঁচা অৰ্থত এই উদ্যোগ ৰক্ষা কৰাত মানুহৰ ঘৰে ঘৰে Production home C.D. বনাইছে নিজৰ পুত্ৰ-কন্যাক লৈ। শিল্পৰ সংজ্ঞা নজনা শিল্পীয়ে কি কথাছবিৰ সন্মান ৰক্ষা কৰিব। সকলো কি চৰকাৰৰে দায়বদ্ধতা নেকি?

গণতন্ত্ৰ দিশৰ পৰা পৃথিৱীৰ সৰ্ববৃহৎ গণতান্ত্ৰিক সফল দেশ ভাৰতবৰ্ষ। কিন্তু অতীতৰ ৰাজনীতি আৰু আজিৰ ৰাজনীতিৰ মাজত আকাশ পাতাল প্ৰভেদ। আদালতত ৭০% নিৰ্লজ্জ ধৰণে দেশ চলোৱা নেতা, বিষয়াৰ কু-কাৰ্যৰ কেছ প্ৰত্যেকখন আঁচনিতে আচৰিত ধৰণে কেলেংকাৰীৰ সন্মানেৰে আৱদ্ধ। C.B.I. গৰিষ্ঠ সংখ্যক বিষয়া দেশৰ এই বিষাক্ত নেতাসকলৰ কু-কাৰ্যৰ তদন্তত ব্যস্ত। আজিৰ সমাজে এই বিষয়বোৰ সমাজৰ এক স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়া বুলি হৃদয়েৰে মানি লোৱাটো অপ্ৰিয় সত্য যে দেশৰ ভৱিষ্যত একশ্ৰেণী দালালৰ হাতত।

ভাৰতবৰ্ষত মাতৃক, নাৰীক দেৱীৰ মৰ্যদা দি প্ৰতিটো ৰূপত পূজা কৰা হয়। আমি ভাৰতীয়ই গৰ্ব কৰোঁ যে পশ্চিমীয়া দেশৰ তুলনাত পাৰিবাৰিক দিশত আমি চহকী। কিন্তু স্বাধীনতাৰ ৭০ বছৰ কাল লক্ষ্য কৰিলে দেখা পাও সেই অপ্ৰিয় সত্য প্ৰতি বছৰ ভাৰতত বিবাহিতা নাৰী যৌতুক বা পাৰিবাৰিক কাৰণত মৃত্যু হয়। ধনৰ বাবে নাৰীক জ্বলাই দিয়া ঘটনা নিশ্চয় বিশ্বৰ অন্য দেশত দেখা নাযায়।

প্ৰতিখন চৰকাৰেই বিভিন্ন আঁচনি প্ৰস্তুত কৰি বৃহৎ পৰিমাণৰ ধন বিনিয়োগ কৰিলেও দেশৰ স্বাক্ষৰতাৰ হাৰ মাথোঁ ৭৪.০৪% অৰ্থাৎ ১০০ জনৰ ২৬ জনে আজিও লিখা-পঢ়া নাজানে। শিক্ষিত নিৰনুৱাৰ সংখ্যাও কোটিত। আচৰিত ধৰণে নিবনুৱাসকলেও নিজে সংস্থাপনৰ চেষ্টা নকৰি চৰকাৰৰ মুখলৈ চাই থাকে। আন্দোলন তথা বন্ধ সংস্কৃতিৰে দেশৰ ভৱিষ্যত তথা নিজৰ ভৱিষ্যত চিন্তা কৰে।

বিহু, পূজা, সংস্কৃতিৰ নামত চান্দা তুলি প্ৰতি বছৰত কোটি টকা পানী কৰে। এবাৰো চিন্তা নকৰে যে এখন দেশৰ প্ৰকৃত সংস্কৃতি ৰক্ষা সেই দেশৰ ব্যক্তিসকলৰ স্বাৱলম্বিতা আৰু সময়ানুবৰ্তিতা আছে। হয়তো অলপ পৃথক দৃষ্টিভঙ্গীৰে চিন্তা কৰি চান্দাত উঠা ধনেৰে প্ৰত্যেক বছৰত অসমত একোটা বৃহৎ উদ্যোগ গঢ়িব পৰা যায়। “কথাষাৰ অপ্ৰিয় সত্য।”

আৰে লি

আজি বহুদিন হ'ল মোৰ কাষৰ বিচনাকেইখন উকা হৈ পৰি আছে। চহৰৰ মফচলীয়া অঞ্চলত থকা এই বৃদ্ধাবাসটোত এতিয়া মই, মই থকা হলঘৰটোত এলাগী হৈ পৰি থকা উকা বিচনাকেইখনৰ লগতে মোৰ চাৰিওফালে অহৰহ দুৰি থাকে কিছুমান একাকী শূন্যতা। দিনটোৰ বেছিভাগ সময় মই নিজৰ লগতে কটাওঁ আৰু তাৰ মাজে মাজে মোৰ যতন লোৱা পৰিচাৰিকাকেইজনীৰ ৰুটিনমাফিক আহ-যাহ চলি থাকে। মই মোৰ নিজৰ জীৱনৰ জমা-খৰচৰ খাটাতন আজিকালি প্ৰায় নোখোলোৱেই। এই যে মোৰ বিচনাৰ গাতে গা লগাই পৰি থকা উকা বিচনাকেইখন, সেইকেইখন শুৱাবলৈ মাজে মাজে বহুতো অচিনাকি মুখে আহি ভুমুকি মাৰেহি। অচিনাকি মুখবোৰ লাহে লাহে চিনাকি হয়। চিনাকিৰ সাঁকোডালত ভৰ দি দি আমি যেন খুপি খুপি প্ৰত্যেকে প্ৰত্যেকৰ ওচৰলৈ আৰু এখোজ আগুৱাই যাওঁ, মনৰ অৰ্গল খুলি যাপন কৰো জীৱনৰ দুখৰ উৎসৱ। কোনোবাই হয়তো বানপানী, বোমা বিস্ফোৰণ

দুলেন গগৈ

সহকাৰী অধ্যাপক, অৰ্থনীতি বিভাগ

অথবা দুৰ্ঘটনাতত সকলোকে হেৰুৱাই
থাউনি নাপাই ইয়ালৈ ঢাপলি মেলিছে,
কোনোৰে আকৌ পো-বোৱাৰীৰ মৰমৰ
আতিশয্যত বাধ্য হৈ ইয়ালৈ বাট বুলিছে,
তাৰে কোনো আকৌ পো-বোৱাৰীয়েকৰ
সংসাৰৰ জঞ্জাল শেষ নোহোৱালৈকে
দুদিনৰ আলহী হৈ ইয়ালৈ আহি দুদিনমান
সুখে-সন্তোষে ইয়াত কটাই পুনৰ পো-
বোৱাৰীৰ সংসাৰলৈ ঘূৰি যোৱাৰ অদম্য
হেঁপাহ এটা মনত পুহি ৰাখিছে। এনেকৈ
অহা কোনো এজনকে কিন্তু পুনৰ
তেওঁলোকৰ হেঁপাহৰ ঘৰখন, আপোন বুলি
ভবা আত্মীয়সকলৰ ওচৰলৈ ঘূৰি যোৱাৰ
কথা মোৰ মনত নপৰে। এবাৰ ইয়াত থৈ
যোৱাৰ পিছত তেওঁলোকৰ আত্মীয়সকলৰ
এবাৰো উভতি চোৱাৰ আহৰি নাই। যেন
জীৱনত বব নোৱাৰা গধুৰ বোজা এটাহে
হেপোঁৰ তেপোঁৰকৈ বৈ আনি ক'ৰবাত
বিসৰ্জন দি সকলোৱে স্বস্তিৰ নিশ্বাস
পেলাইছে।

কথাবোৰ মনৰ মাজত জুকিয়াই
থাকোতেই পৰিচাৰিকা এগৰাকীয়ে গৰম
গাখীৰ এগিলাছৰ লগত গুৰ এলডাৰ সৈতে
দুটা শুকান ৰুটি মোৰ খোৱা মেজত সজাই
দি গ'লহি। ইতিমধ্যে মোৰ গা ধোৱা
হৈছিলেই। কে. এম. পি. টেমাটোৰ পৰা
নাৰিকল তেল এলেপা বাওঁহাতৰ তলুৱাত
বাকি লৈ দুয়োখন হাতৰ তলুৱাত ভালদৰে
মিলাই মোৰ তপা মূৰটোত সানি ল'লো।
চুলি বুলিবলৈ প্ৰায় নায়েই। তথাপিও পুৱাই
পুৱাই গা ধুই নাৰিকল তেল অকণ তালুত
ল'লে মূৰটো শীতল লাগি থাকে। এইটো
মোৰ তাহানিৰ পুৰণি অভ্যাস। আইনাৰ
সন্মুখত আজিকালি মই নবহোৱেই।
তথাপিও হাত দুখন কেতিয়াবা মুখৰ
ওপৰেৰে বাগৰি গ'লে অনুভৱ কৰো বয়সৰ
বতাহে কোবাই কোবাই মোৰ থাওকাল
ধুনীয়া গাল দুখন টোটাৰো পেলাই
একেবাৰে ফালি চিৰাচিৰ কৰি পেলাইছে।
দাঁতবোৰো গ'ল। গতিকেই শুকান ৰুটি দুখন
দুই হাতেৰে মুচৰি সৰু সৰু টুকুৰা কৰি গৰম
গাখীৰৰ গিলাচটোত ঢালি দি অলপ সময়

কথাবোৰ
মনৰ মাজত
জুকিয়াই
থাকোতেই
পৰিচাৰিকা
এগৰাকীয়ে
গৰম গাখীৰ
এগিলাছৰ
লগত গুৰ
এলডাৰ
সৈতে দুটা
শুকান ৰুটি
মোৰ খোৱা
মেজত
সজাই দি
গ'লহি।

কোমলাই চামুচ এখনেৰে খুচৰি খুচৰি তাৰে দুটুকুৰামান
উলিয়াই মুখলৈ নি আনখন হাতেৰে গুৰ অকণ মুখত ভৰাব
খোজোতেই হলঘৰটোৰ স্প্ৰিং লগোৱা দুৱাৰখন সশব্দে খুলি
এগৰাকী যাঠিৰোধৰ্ধৰ চকুত ৰছীলগোৱা চশ্মা পৰিহিতা ভদ্ৰ
মহিলা সোমাই আহিল। মহিলাগৰাকীৰ পাছে পাছে তেওঁৰ
লাম-লাকটুবোৰ লৈ ৰ'দে পোৱা গাত মলিয়ন গেঞ্জী আৰু
খাকী পেণ্ট পিন্ধা ল'ৰা এটা সোমাই আহি মহিলাগৰাকীৰ
বয়বস্ত্ৰবোৰ মোৰ নাতিদুৰত অ'তদিনে উকা হৈ পৰি থকা
বিচনাখনত ৰাখি মহিলাগৰাকীৰপৰা দহটকীয়া নোট দুখন লৈ
নিশ্চলভাৱে ৰুমটোৰ পৰা ওলাই গ'ল।

মই হাতেৰে লৈ থকা গুৰকণ মুখৰ ভিতৰলৈ ঠেলি দি
গাখীৰত কোমল হৈ থকা ৰুটিকেইটুকুৰাৰ লগত মোৰ লপা
মুখখনেৰে সেলেপি সেলেপি যিমান পাৰো মিশ্ৰণটোৰ তৃপ্তি
ল'বলৈ যত্ন কৰিলো। মোৰ ৰুটি খোৱাৰ পৰ্ব শেষ হয় মানে
মহিলাগৰাকীয়ে নিজৰ বয়বস্ত্ৰবোৰ থানথিত লগোৱাত
লাগিল। উকা বিচনাখন খস্কেতে তেওঁ তুচক আৰু বগা
বিচনা চাদৰ এখন পাৰি নিজৰ কৰি ল'লে। বিচনাৰ কাষতে
থকা সৰু মেজখনত এখন ধুনীয়া ফ্ৰেমৰ ফটো খুব আলফুলে
নি স্থাপন কৰিলে। সোণালী ফ্ৰেমটোৰ মাজত হাঁহি আছে
তেওঁৰ পো-বোৱাৰী আৰু নাতি। মই দুৰৰপৰাই লক্ষ্য
কৰিলো মহিলাগৰাকীৰ আধা পকা চুলিৰ সোঁউতাটো উকা হৈ
আছে। তাৰমানে গিৰিয়েক ইতিমধ্যে ঢুকাইছে।
মহিলাগৰাকীৰ পিছনত এখন কটনৰ বগা শাৰী। চাল চলন
দেখি অনুমান কৰিব পাৰি তেওঁ কোনো আচৰ্য্যন্ত পৰিয়ালৰে
হ'ব। মানুহগৰাকী নিজক লৈয়ে ব্যস্ত। মোৰ উপস্থিতিৰ প্ৰতি
কোনো আক্ষেপ নাই তেওঁৰ। কিবা চৰকাৰী প্ৰ-পত্ৰ এখন খুব
মনোযোগেৰে পূৰ কৰি থাকোতে ভুলবশতঃ যেন
নিলিখিবলগা কথা এটা হঠাতে লিখি পেলালে, এতিয়া
সেইটো মোহাৰি পেলাবও নোৱাৰে। মহিলাগৰাকীৰ প্ৰগলভ
আচৰণত বাৰে বাৰে ফুটি উঠিছে তেনে এক মনোভাৱ।
মহিলাগৰাকীৰ প্ৰগলভ স্বভাৱটো মোৰ ভাল লাগিল।
পৃথিৱীৰ প্ৰতিগৰাকী মাতৃয়েই হয়তো নিজৰ সন্তানক লৈ
এনেদৰে স্বাভিমानी, প্ৰগলভ হয়। হোৱাটো স্বাভাৱিক। কিন্তু
সেই স্বাভিমান যেতিয়া ভাঙি চুচুৰ্মৈ হৈ যায় তেতিয়া সেই
মাতৃসকলে কিমান আঘাত পায় সেই অভিজ্ঞতা মোৰ নতুন
নহয়। প্ৰতিনিয়ত দেখি আহিছে আশাহত মাতৃৰ হিয়াভগা
কান্দোন। জীৱনৰ অন্তিম মুহূৰ্তলৈকে বুকুৰ কোণত সযতনে
সাঁচি ৰখা শেষ আশাকণো যেতিয়া অবিশ্বাসৰ ধুমুহাই
মহতিয়াই তচনচ কৰি পেলায় তাৰ কি মৰ্মবেদনা সেয়া
মোতকৈ হয়তো দ্বিতীয়জনে ভালদৰে উপলব্ধি কৰিব
নোৱাৰিব।

আমাৰ দুজনৰ মাজত বিৰাজ কৰা নিস্তন্ধতা ভংগ কৰি

সপ্ৰতিভ খোজেৰে বৃদ্ধাবাসটোৰ আটাইতকৈ ৰঙীয়াল
পৰিচাৰিকাগৰাকী খৰ খোজেৰে সোমাই আহিল। মহিলাগৰাকীৰ
লগত প্ৰয়োজনীয় দুই এটা কথা পাতি মোৰ লগত তেওঁক চিনাকি
কৰাই দিলে। মহিলাগৰাকীয়ে অথনিৰপৰা তেওঁৰ বয়বস্তুবোৰত
লাগি থকা হাত দুখন খন্তেকৰ বাবে আঁতৰাই আনি নমস্কাৰৰ
ভঙ্গীমাৰে মোলৈ চালে। মইয়ো প্ৰতিনমস্কাৰ জনালো।

ঃ এখেত সুপ্ৰভা শইকীয়া। একমাত্ৰ পুতেকৰ বেলেগ ৰাজ্যলৈ
চাকৰিৰ বদলি হোৱাৰ বাবে তাত গৈ পো-বোৱাৰী থানথিত
নলগালৈকে দুদিনমান তেখেত ইয়াতে থাকিব। তাৰ পাছত
পুতেকে আহি এখেতক ইয়াৰপৰা লৈ যাবহি। পৰিচাৰিকাগৰাকীয়ে
মোক সম্বোধি কথাকেইয়াৰ ক'লে। তাৰপাছত মোক যে ইয়াৰ
সকলোৱে গগৈ খুড়া বুলি মাতে, মই কিমানদিনৰপৰা ইয়াত আছো,
কিয় আছো ইত্যাদি সকলোবোৰ যিমানপাৰি চমুকৈ মহিলাগৰাকীৰ
আগত বৰ্ণনা কৰি মিচিকিয়া হাঁহি এটা মাৰি পৰিচাৰিকাগৰাকী পুনৰ
একেই সপ্ৰতিভ খোজেৰে ৰমৰপৰা ওলাই গ'ল।

ঃ তেন্তে আপুনি ইয়াত দুদিনমান থাকিব।

মইয়ে প্ৰথমে আৰম্ভ কৰিলো।

ঃ নাই নাই, মই ইয়াত দীঘলীয়াকৈ থাকিবলৈ অহা নাই।

মোৰ প্ৰশ্নটোৱে যেন তেওঁক বিৰক্তহে কৰিলে, এনে সুৰত
তেওঁ কথাকিয়াৰ ক'লে।

ঃ মোৰ ল'ৰাক আপুনি নাজানে নহয়। বহুত ডাঙৰ চাকৰি
কৰে মোৰ ল'ৰাই। এতিয়া বেলেগ এখন ৰাজ্যলৈ তাৰ বদলি
হোৱা বাবেহে দুদিনমানৰ বাবে মোক থৈ গৈছে। তাৰ কামবোৰ
থানথিত লাগিলেই চাব এসপ্তাহমানৰ ভিতৰতে সি মোক ইয়াৰপৰা
লৈ যাবহি। নহ'লে নো মই বাৰু এই বৃদ্ধাবাসত থকা মানুহনে?

একে উশাহতে তেওঁ পুতেকৰ গুণানুকীৰ্তন সামৰি আমাৰ
দুখন বিচনাৰ মাজৰ সৰু টেবুল এখনত সজাই থোৱা লেণ্ডলাইন
ফোনটোৰ ওচৰ পালেগৈ। ক্ৰেডেলৰপৰা ধূলি পৰি থকা ক'লা
ৰঙৰ ফোনটো বাওঁহাতেৰে উঠাই মুখেৰে ফুৰাই ধূলিবোৰ সামান্য
আঁতৰাই কাণৰ ওচৰত ধৰি সোঁহাতেৰে নম্বৰ ডায়েল কৰাৰ আগে
আগে মোলৈ চাই ক'লে —

ঃ আপুনি খন্তেক ৰ'ব দেই। মই পোনাকণলৈ ফোন এটা কৰি
লওঁ। সি চাগে অ'তপৰ মোৰ ফোন নাপাই ব্যাকুল হৈ পৰিছে।
সংসাৰ পাতি ল'ৰাৰ বাপেকি হ'ল যদিও এতিয়াও প্ৰতিটো কথাতে
আক মোকহে বিচাৰে সি।

চুলিত সামান্য ৰূপালী প্ৰলেপ পৰা গোল মুখৰ সোঁতোৰা
পৰা বয়সীয়াল মুখখন যেন এক আত্মতৃপ্তিত প্ৰোজ্জ্বলিত হৈ
উঠিছে।

ফোনটো সামৰি পুনৰ ক্ৰেডেলত থৈ মানুহগৰাকী
অৰ্থাৎ শইকীয়ানী ধীৰ খোজেৰে আহি বিচনাখনত বহি
পৰিল। খুবসম্ভৱ ফোনত পুতেকৰপৰা আশনুৰূপ সঁহাৰি
নাপালে। তেখেতৰ বিমৰ্ষ মুখখন দেখি কি হ'ল তাকে

একে উশাহতে তেওঁ পুতেকৰ গুণানুকীৰ্তন
সামৰি আমাৰ দুখন বিচনাৰ মাজৰ সৰু টেবুল
এখনত সজাই থোৱা লেণ্ডলাইন ফোনটোৰ
ওচৰ পালেগৈ।

জানিবলৈ সুধিলো —

ঃ কি ক'লে আপোনাৰ ল'ৰাই?

ঃ এহ'নক'ব আৰু বুজিছেনে। তাৰে আজিকালি ফোনত কথা
পতাৰো আহৰি নাই। কিবা অফিচৰ কামত ব্যস্ত আছো বুলি ক'লে।
নিৰুদ্বেগভাৱে উত্তৰটো দি শইকীয়ানীয়ে আকৌ পুতেকৰ
বকলা আৰম্ভ কৰিলে।

ঃ তাৰ আনকি এতিয়া খাবলৈও সময় নহয়

কেতিয়াবা। এনেয়ে তাৰে খোৱাত

কিমান ৰুচি আছিলঙ্গ সি

ইঞ্জিনীয়াৰিং পঢ়ি থকা দিনত

ঘৰলৈ অহাৰ আগে আগে

এখন প্ৰকাণ্ড

খোৱাৰ লিষ্ট

পঠাইছিল

আমালৈ।

কিমান কি যে

যতনাইছিলো

তলৈঙ্গ

দেউতাককতো

ভালদৰে

নাপালেই

সি।

গতিকে তাৰ যতন লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত কেতিয়াও অলপো ত্ৰুটি কৰা নাছিলো মই। সি আহিবৰ দিনা বোৱাৰীপুৱাতে উঠি গাটো তিয়াই গোঁসাই ঘৰত বস্তুগছি জ্বলাই বাৰীৰ কচু-টেকীয়া, নলটেঙা গোটাই আনিছিলো। পুৰৈ শাক দি ভজা কাঁৱমাছৰ আঞ্জাখন যে তাৰ বৰ প্ৰিয়। হাঁহৰ জাকটোৰপৰা আটাইতকৈ নোদোকা আমৰলিয়া হাঁহটো সদায় তাৰবাবেই থৈ দিছিলো। চোতালৰ মূৰত থকা বক ফুলজোপাৰ বগা ঘূৰখোৱা সতেজ ফুলবোৰ বেচনত তিয়াই তেলত ভজা মচমচীয়া বৰাবোৰ তাৰ খুব প্ৰিয়। চাপৰিৰপৰা ক'লী মেনী ম'হৰ এঠা দৈৰ টেকেলী এটা আনি বৰা চাউল চেৱা দিবলৈ বুলি বৰকৈ কুটৰিছিল সি। খোৱা বস্তুবোৰ ঢুকাবলৈ নৌপাওঁতেই তাৰ যাবৰেই হয়। যোৱাৰ আগদিনাখনৰ ৰাতি মই তাৰবাবে বিধে বিধে পিঠা ভাজি পিছদিনা মোনাত ভৰাই দিবলৈ নাপালে মনটোৱে মোৰ শাস্তিনাপাইছিল বুজিছেনেঈ

অনৰ্গল কথাকেইয়াৰ কৈ তেওঁ বিচনাৰ শিতানত থকা গাৰটো ৰেলিঙত আৰু ৰালখনত ভেজা দি থিয় কৰি তাতে আঁউজি বহি গাটো বিচনাখনত অলসভাবে এৰি দিলে। ভাগৰেও চাগে ইতিমধ্যে জুমুৰি দি ধৰিছিল তেওঁক।

আকৌ কোনো কথাৰ পাতনি
নেমেলি মইয়ো আহি বিচনাত দীঘল
দিলোহি। শইকীয়ানীৰ
পৰিস্থিতিৰ পূৰ্বাভাস দেখি
মনটো অলপ সেমেকি
উঠিল। এয়া যে তেওঁৰ
আশাভংগৰ ৰেঙনি
সেইটো ধুকুপ।
মোৰ আগত আজি
শইকীয়ানীয়ে মেলা
খাদ্যসম্ভাৰৰ
পাতনিয়ে বাৰে
বাৰে মই অ'তদিনে
সযতনে জপাই ৰখা
সোঁৱৰণীৰ জপাটো
সংযোগপনে বাৰে
বাৰে খুলিব
খুজিছে। মনটো
পলকতে উৰি গৈ
মাঘৰ বিহুৰ
উৰুকাৰ নিশা
দগমগাই
জ্বলি থকা
মেজিৰ

কাষ পালেগৈ। এমাহধৰি ৰ'দত শুকাই কৰকৰীয়া হৈ থকা চোম, মজ, ভেলেউ কাঠৰ পোলোঙা পোলোঙা খৰিৰে সজা প্ৰায় ছফুট ওখ মেজিটোৰ জুইয়ে আকাশখনহে যেন চুব খুজিছে। আমাৰ ঘৰৰ সমুখৰ কঠীয়ানীডৰাত মেজিটো সাজি তাৰ কাষতে কলপাতৰ ৰভাৰ তলত মোৰ পো-বোৱাৰীহঁত বিবিধ ব্যঞ্জন ৰন্ধাত ব্যস্ত। কোনোৱে যদি হাঁহৰ মাংস ৰান্ধিছে, কোনোৱে আকৌ খৰিয়া মাছত সৰিয়হ বতা দি মাছৰ চৰচৰি ৰান্ধিছে, পকা ওঁটেঙা দি ৰন্ধা বুঢ়া বৰালী মাছৰ আঞ্জাৰ ফুৰফুৰীয়া গোন্ধে শীতৰ সেমেকা সন্ধিয়াটো আমোলমোলাই তুলিছে। নতুনকৈ চপোৱা কণজহা চাউলৰ গোন্ধ, কেঁচা ধনীয়া, লাইপাতৰ গোন্ধ, খৰিকাত দিয়া মঙহাল গাহৰিৰ মাংসৰ গোন্ধ এইবোৰ যিমান পাৰি নাকেৰে বুকুৰ ভিতলৈকে টানি টানি আমি ওচৰ চুবুৰীয়া সকলোৱে কুঁৱলীৰ তলত মেজিৰ উত্তাপৰ আমেজ লৈ থাকোঁতেই চুবুৰীৰে চেতিয়ানীয়ে প্ৰকাণ্ড কাঁহৰ বাতিত দোণমুৰীয়া পাকঘৰৰ চুকত আঁউজাই থোৱা কিচ্‌কিচ্‌কৈ ক'লা মাটিৰ কলহটোৰ মুখত দি থোৱা কলপাতৰ সোপা আঁতৰাই সকলোলৈকে ঈষৎ হালধীয়া বৰণৰ সাঁজপানী বাকি আনি আগে আগে দিলেহি। সাঁজপানীৰ লগত খাবলৈ সৰুকৈ কটা কলপাতৰ টুকুৰাত অঙঠাৰ ওপৰত দি থোৱা গাহৰি মাংসৰ খৰিকাৰপৰা কেইটুকুৰামান মাংস হাতেৰে ফুৰাই ফুৰাই একুৱাই ল'লো। তাতে নিমখ অকণৰ ওপৰত পকা মিঠাতেল অকণ বাকি তাৰ ওপৰত মচমচীয়া কেঁচা জলকীয়া এটা ভাঙি দিয়াত এক সুতীৰ ঘ্ৰাণে নাকৰ ভিতৰেৰে সোমাই জিভাখন পানীৰে ভৰাই তুলিলে। লাহে লাহে আমি চোঁচা কাঁহৰ বাতিকেইটা দুহাতেৰে মুখৰ ওচৰলৈ তুলি ধৰি হালধীয়া সাঁজপানীত চুমুক দিলো। এক জ্বলা চোঁচা অথচ মিঠা অনুভূতি আমাৰ সমগ্ৰ শৰীৰৰ ওপৰেদি বাগৰি গ'ল। দপদপাই জ্বলি থকা জুইৰ উত্তাপে মেজিটোৰপৰা চাৰিওকাষৰ কুঁৱলীবোৰক বহু দূৰলৈ ঠেলি পঠাইছিল। জুইৰ তাপ আৰু বৰা চাউলৰ হালধীয়া সাঁজৰ মিহি নিচাত আমি বাৰুকৈয়ে গুলপীয়া হৈছো। পাতলীয়া আৱেশত গাল-মুখ ৰঙা পৰি চকুবোৰো ক্ৰমাৎ সৰু হৈ আহিছে।

ইতিমধ্যে খোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰা হৈ গৈছে। মেজিটোৰ চাৰিওফালে চিকুণাই থোৱা মাটিৰ ওপৰত কলছুৱাৰ ঢৰা পাৰি আমি আটাইবোৰ গোলপাতি বহিলো। মহিলাসকলে সকলোৰে আগে আগে খোৱাৰ ব্যঞ্জনবোৰ বিলাই দিলে। সকলোৱে বহুদিনৰ মূৰত দগৰি এসাঁজ খালো। আজিকালি এনেকৈ একেলগে খোৱা নহয়ই। প্ৰায় যোদ্ধা বৰ্গফুটৰ প্ৰকাণ্ড অসম আৰ্হিৰ ঘৰখনত মই বহুৰটোৰ বেছিভাগ সময় অকলেই থাকো। তিনিটা ল'ৰাৰ গোটেইকেইটাই চাকৰিসূত্ৰে বাহিৰত থাকে। নিজৰ চাকৰি, ল'ৰা-ছোৱালীৰ ব্যস্ততাৰ মাজত মোক লৈ ব্যস্ত হ'বলৈ সিহঁতৰ সময় নাথাকে। এনেদৰে বিহুৰে সংক্ৰান্তিয়ে সকলো আহি ফুৰ্তি কৰি দুদিনমানৰ কাৰণে ঘৰখন জীপাল কৰি যায়হি। সেয়াই মোৰ সুখ। তাক লৈয়ে মই সুখী। কৰি থাকিবপৰালৈকে নিজেই কৰি খাম।

আজিও
সেই একেই
আশাৰে
শইকীয়ানীয়ে
ধীৰ খোজেৰে
আহি
ফ্ৰেডেলৰপৰা
ফোনটো লৈ
পুতেকলৈ
বুলি ফোন
লগালে।
দুবাৰমান ৰিং
হৈ হৈ
ফোনটো কাট
হৈ গ'ল।

বেলেগৰ সহায়ৰনো কি প্ৰয়োজনঙ্গ
পিছে ইয়াৰপৰা যোৱাৰ পৰত নাতি-
পুতিকেইটাই ঘূৰি যাব নিবিচাৰে।
গাঁৱৰ ঘৰৰ আহল বহল চৌহদ,
সেউজীয়া পৰিবেশে সিহঁতৰ মনবোৰ
বাৰুকৈয়ে ছানি ধৰে।

আমি ইয়াত ককাৰ লগত
থাকিম। পথাৰত খেলিম। নদীত গা
ধুম। বৰশী টুপাম। জুইত সেকা মাংস
খাম। প্লিজ ককা, পাপাক বুজোৱানা
তুমি।

ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাই ঘূৰি
নাযাওঁ বুলি জেদ ধৰে। ক'তো
সিহঁতৰ জেদ ৰজিবঙ্গ কুমলীয়া মনৰ
ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাৰ সেউজীয়া
মনত গজি উঠা সপোনবোৰক
চাহগছৰ দৰে নিৰ্মমভাবে কলম দি
এসময়ত মাক-বাপেকহঁতে জোৰ
কৰি লৈ যাব লগা হয়। নাতিকেইটাৰ
অসহায় চাৱনিৰে বহুদিনলৈকে মনটো
সেমেকাই তোলে।

সাঁজসোপা গিলিলে বৰ ঘনকৈ
সৰুপানী চুবলগীয়া হয়। সৰুপানী
চুবলৈ বাথৰুমলৈ যাবৰ বাবে
লাইটটো জ্বলাই দৰ্জাখন খুলিবলৈ
খিলিটোত হাত দিব লগত সিহঁতৰ মাৰল
ঘৰটোৰপৰা কিছুমান চেপা মাতৰ
স্বূলিংগ আহি মোৰ কাণত পৰিলহি।
ল'ৰা-বোৱাৰী গোটেইবোৰে গোট
খাইছোন মোৰেই কথা আলোচনা কৰি
আছে। মোৰ বয়স বাঢ়ি অহা
কথাতোৱে সকলোৰে টোপনি হৰিছে।
শেষৰ সময়ছোৱাত মোক ক'ত ৰখা
হ'ব তাক লৈয়ে যিমান পাৰি মই
নুশুনাকৈ চেপা মাতেৰে সিহঁতৰ
আলোচনা চলিছে। নিজৰ নিজৰ
অসুবিধা, ব্যস্ততাৰ বাবে কোনো
এটাইও মোৰ দায়িত্ব ল'ব খোজা
নাই। অথচ মোৰ মৃত্যুৰ পিছত মোৰ
সম্পত্তিৰ কিদৰে ভাগ বটোৱাৰা
কৰিব তাৰ কুচকাৱাজ কিন্তু
সকলোৱে ভালদৰে কৰিছে।

কথাবোৰ শুনি মই থকা ঠাইতে থৰ লাগিলো। এই পুহমহীয়া
ঠেটুৱৈ ধৰা জাৰতো জ্বৰ ঘমাদি ঘামি মোৰ গোটেই গাটো
চপ্চপীয়া হৈ পৰিল। মই যেন নিজৰ কাণ দুখনকে বিশ্বাস
কৰিবপৰা নাই।

যিবোৰ সন্তানক আঙুলিত ধৰি ধৰি জীৱনৰ প্ৰথমটো খোজ
দিবলৈ শিকাইছিলো, যাৰ উন্নতিৰ বাবে উচ্চৰ্গা কৰিছিলো আমাৰ
দৰে মাক-দেউতাকবোৰৰ সমগ্ৰ জীৱন-যৌৱন, তেনেস্থলত
আমাৰ জীৱনৰ শেষ সময়কণত কিয় আমাৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে
অকণমান সহায়ৰ হাত আগবঢ়াব নোৱাৰে? তাৰপাছতেই মই মনে
মনে সিদ্ধান্ত লৈ পেলাইছিলো কোনোদিনেই মোৰ বাবে মোৰ
পো-বোৱাৰীৰ সমস্যা হ'বলৈ নিদিওঁ আৰু এনেকৈয়ে আহি এদিন
এই বৃদ্ধাবাসৰ ডাঙৰ হলটোৰ এখন আছুতীয়া বিচনাত নিজকে
আৱিষ্কাৰ কৰিছিলো।

শইকীয়ানীৰ অৱস্থাটো দেখি মোৰ জীৱনৰ এটা তিত্ত অধ্যায়ৰ
কিছুমান জীয়া প্ৰতিচ্ছবি পলকৰ ভিতৰতে মোৰ মনৰ মাজেৰে
তড়িৎ গতিৰে পাৰ হৈ গ'ল।

দিনবোৰ আগবাঢ়ি গৈছে। শইকীয়ানী ইয়াত থাকিবলৈ অহা
আজি প্ৰায় এসপ্তাহেই হ'ল। ইয়াৰ আদৰ-কায়দাৰ লগত যিমানপাৰি
মিলাই চলাৰ যত্ন কৰিছে মানুহগৰাকীয়ে। মাত্ৰ এটা অভ্যাসেই
সলনি হোৱা নাই - দিনটোত এবাৰ হ'লেও পুতেকলৈ ফোন কৰা
অভ্যাসটো সলনি হোৱা নাই তেওঁৰ।

আজিও সেই একেই আশাৰে শইকীয়ানীয়ে ধীৰ খোজেৰে
আহি ফ্ৰেডেলৰপৰা ফোনটো লৈ পুতেকলৈ বুলি ফোন লগালে।
দুবাৰমান ৰিং হৈ হৈ ফোনটো কাট হৈ গ'ল। এবাৰত ফোনটো
ৰিচিভ কৰি মাকৰ কথা শুনাৰ আগেয়ে সিটো মূৰৰপৰা পুতেকে
ভেকাহি মাৰি উঠিল - “মা, কোনো সময় নাই অসময় নাই
অনবৰতে ফোন কৰি থাক? মোৰ দিগদাৰী হয় নহয়। মই ব্যস্ত
আছো, পাছত কথা পাতিম।”

পুতেকৰ কথা শুনি বহুসময় তেওঁ বাওঁহাতেৰে ফোনটো কাণৰ
ওচৰতে ধৰি থাকিল।

আজি এসপ্তাহ ধৰি একেখন নাটককে বাৰে বাৰে দেখি
আহিছো। মানুহগৰাকীৰ পুতেকৰ প্ৰতি থকা আস্থা লাহে লাহে কমি
আহিছে এতিয়া। পুতেকৰ সদায় একেটাই অজুহাত - কামত ব্যস্ত
আছো। দহমাহ দহদিন গৰ্ভত ধাৰণ কৰি জন্মৰপৰা আলফুলে তুলি
তালি ডাঙৰ-দীঘল কৰি মানুহ কৰি গঢ়ি তোলা মাকজনীৰ লগত
তাৰ এতিয়া কথা পাতিবৰ আহৰি নাই। পৃথিৱীত এনে কি কাম
আছে যাৰবাবে কোনোবাই জন্মদাত্ৰী মাকৰ লগত কথা পাতিবৰ
বাবে অকণমান সময় উলিয়াব নোৱাৰে? যিগৰাকী মাতৃয়ে
একমাত্ৰ পুতেকৰ এযাৰ মাত শুনিবৰ বাবে, পুত্ৰক এবাৰ চাবৰ
বাবে দিনটোৰ প্ৰতিটো পল অধীৰ আগ্ৰহেৰে বাট চাই আছে
সেইগৰাকী মাতৃৰ খবৰ এটা ল'বলৈ পুতেকৰ খন্তেক আহৰি নাই।
কথাবোৰ ভাবি গোটেইবোৰছোন কিবা খেলিমেলি লাগি যায়

মোৰ।

ফ্ৰেডেলত ফোনটো সামৰি থৈ শইকীয়ানী নিজৰ বিচনাখনলৈ আগুৱাই গ'ল। চশমাযোৰ সামান্য দাঙি তললৈ অলপ হাউলি সোঁহাতেৰে শাৰীৰ আঁচলটো দাঙি আনি বাওঁহাতেৰে চকুৰ দুই কোণত বিৰিঙি উঠা চকুপানীৰ টোপালকেইটা মোহাৰি ল'লে। মানুহগৰাকীৰ আজিকালি থোৱা-লোৱাতো একেবাৰে ৰুচি নোহোৱা হৈছে। এফালে পুতেকৰ প্ৰতি থকা গভীৰ স্নেহ আৰু আনফালে মৰমৰ পুত্ৰৰ অৱজ্ঞা। এইবোৰৰ টনাটনিয়ৈ মানুহজনীক একেবাৰে অস্থিৰ কৰি তুলিছে। জীৱনৰ শেষ আশাকণো হেৰাই যোৱাৰ ভয়ত তেওঁ হাহাকাৰ কৰি উঠিছে। ভিতৰি ভিতৰি মৰি গৈছে তেওঁ। যন্ত্ৰণাৰ বানত সাঁতুৰি তেওঁ যেন আকণ্ঠ ডুবিব ধৰিছে।

প্ৰগলভা মানুহগৰাকী দিনে দিনে জহি খহি শেষ হৈ গৈছে। চকু দুটাও গৈ কোটৰত সোমাইছে। মুখৰ চালবোৰ আৰু সোঁতোৰা পৰিছে। চকুৰ চাৱনিত অনবৰতে নিৰাশ নিৰাশ ভাৱ এটা বিয়পি থাকে। গহীন গভীৰ মানুহগৰাকীয়ে আজিকালি হকে বিহকে কান্দে। মুখেৰে অনবৰতে পোনা আহ, পোনা আহ জাতীয় কিবা অস্বুট শব্দ দুটামান বিৰবিৰাই থকা হৈছে আজি কিছুদিনৰপৰা। নাখাই নাখাই নিশকতীয়া হৈ পৰা শইকীয়ানীক এতিয়া বিচনাৰপৰা নামিবলৈও আনৰ সহায় লাগে।

ৰাতিপুৱাৰেপৰা মানুহগৰাকীয়ে আজি মোক খাই মাৰিছে। নিজে বিচনাৰপৰা উঠি আহিব নোৱাৰা বাবে বাৰে বাৰে তেওঁ মোক পুতেকলৈ ফোনটো লগাবলৈ কুতৰি আছে। ফোন কৰিও কোনো লাভ নহ'ব বুলি মই ভালদৰেই জানো। কাৰণ আজি এমাহধৰি প্ৰতিদিনেই তেওঁক একেটা কামকেই কৰি থকা দেখি আহিছো। তথাপিও মাকৰ পুৰা পেট যে, সহিব নোৱাৰে। গতিকে বাৰে বাৰে নিৰাশ হৈয়ো পুনৰ একেটা ভুলকে কৰি থাকে। তেওঁৰ অনুৰোধক বাৰে বাৰে উপেক্ষা কৰিছো মই। আকৌ এবাৰ নতুনকৈ মানুহগৰাকীক আশাহত কৰিবলৈ মন যোৱা নাই মোৰ। এইবাৰ তেওঁ হুকুকাই কান্দিবলৈ ধৰিলে।

মাক-বাপেকৰ বুকুৰ উমত শুই থাকোতে ৰাতি খুব ভয় লগা সপোন এটা দেখি কণমানি কেঁচুৱা এটিয়ে সাৰ পাই কাষত মাক-দেউতাকক বিচাৰি নাপালে যেনেদৰে আতংক, ভয়, নিৰাপত্তাহীনতাত ভুগি হিয়া ঢাকুৰি কান্দে শইকীয়ানীও ঠিক তেনেদৰেই কান্দিবলৈ ধৰিলে। দুচকুৰ পানীয়ে শইকীয়ানীৰ বয়সৰ ভৰত শুকাই কৰকৰীয়া হোৱা গালৰ ছালখন ভৰাই পেলাইছে। সমগ্ৰ মুখত তেওঁৰ ভয় আৰু শংকাৰ চাপ। কান্দোনৰ মাজে মাজে তেওঁ আকৌ বিৰবিৰাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে — পোনা এবাৰ আহচোন মোৰ কাষলৈ...তোক মাত্ৰ এবাৰ চুই চাবলৈ খুজো পোনা...মোৰ যে খুব ভয় লাগিছে পোনা...এই ক'ত আছ তই?...মোক জোৰকৈ ধৰচোন পোনা...পোনা...সেয়া পোনা আহিছে...শেষৰফালে মানুহজনীৰ অস্বুট শব্দবোৰ গোঙনিলে

ৰূপান্তৰিত হৈছে।

তেখেতৰ অৱস্থাটো দেখি মই আৰু থিৰেৰে থাকিব নোৱাৰি আমাৰ দুখন বিচনাৰ মাজত থকা টেলিফোনটোৰ ওচৰলৈ আগবাঢ়ি গ'লো। মোক দেখি শইকীয়ানীয়ে চকুৰ ঠাৰেৰে কিবা বুজাব বিচাৰিলে। মই তেওঁৰ ফালে দুখোজমান আগুৱাই গ'লো। তেওঁ কঁপা কঁপা হাতেৰে তেখেতৰ বিচনাৰ সন্মুখত সযতনে সজাই থোৱা পুতেক-বোৱাৰীয়েক আৰু নাতিয়েকৰ ফটোখনলৈ আঙুলিয়াই দেখুৱালে। মই লগে লগেই ফটোখন আনি তেওঁৰ হাতত তুলি দিলোহি। ফটোখন পাই তেওঁৰ মুখখন খন্তেকৰ বাবে কিবা এক অপূৰ্ব জ্যোতিৰে উদ্ভাসিত হৈ উঠিল। তেওঁ ফটোখন খুব আলফুলে বুকুত সাৰটি ধৰি চকু দুটা মুদি দিলে। মই তেওঁৰ কাষৰপৰা আহি ফ্ৰেডেলৰ পৰা ফোনটো দাঙি ধৰি সোঁহাতৰ তৰ্জনী আঙুলিটোৰে ডায়েলৰ ফুটাবোৰত ঘূৰাই ঘূৰাই নম্বৰ টিপি পুতেকলৈ ফোনটো লগালো। ইমানদিনে শইকীয়ানীৰ মুখত শুনি শুনি পুতেকৰ ফোন নম্বৰটো মুখস্থ হৈ গৈছিল। গতিকে আঙুলিটোৱে নম্বৰবোৰ বিচৰাত কোনো অসুবিধা নহ'ল। কেইবাবাৰো ৰিং হৈ হৈ ফোনটো টুটু টুটু শব্দ কৰি কাটি গ'ল। মইয়ো আশা এৰি ফোনটো পুনৰ ফ্ৰেডেলত থৈ শইকীয়ানীৰ ফালে আগুৱাই আহিলো। তেওঁ ইমানপৰ ফটোখন বুকুৰ ওপৰত সাৰটি ধৰিয়ে আছে। চকুৰ পানীবোৰ শুকাই চকুৰ তলৰ অংশত ঈষৎ ক'লা প্ৰলেপ এটাৰ সৃষ্টি কৰিছে।

শইকীয়ানী এনেদৰে টোপনি যোৱা দেখি মনটো কিবা এটা ভাল লাগি গ'ল। কিমানদিনৰ মূৰত যে মানুহগৰাকীয়ে এনেদৰে নিতাল মাৰি শুইছে

মই লাহেকৈ তেওঁৰ হাত দুখনৰপৰা ফটো ফ্ৰেমটো আঁতৰাই আনিব খুজোতেই শইকীয়ানীৰ দুয়োখন হাত ভৰহীনভাবে এৰাই তললৈ আপোনা আপুনি সৰি পৰিল। গাটোও দেখোন যথেষ্ট চেঁচা।

মোৰ আৰু বুজিবলৈ বাকী বাকী নাথাকিল। শইকীয়ানীৰ নিখৰ দেহটোৰ কাষতে মই দুহাতেৰে মূৰটোত হেঁচি ধৰি থিয় হৈ থকা ঠাইতে বহি পৰিলো। তেনেতে হলঘৰটোৰ কাণিদুৱৰীকৈ মেল খাই থকা স্প্ৰিং লগোৱা দুৱাৰখন হেঁচুকি তালি-টোপোলাসহ কোনোবা অশীতপৰ এজন ধীৰে ধীৰে খুপি খুপি ভিতৰলৈ সোমাই আহিল।

গল্প

ৰূপহী বেগেৰে পথাৰলৈ বুলি
কপাহীৰ চিঞৰ এটা মাৰি মাজনী তই
আজি জলপান মুঠি খাই স্কুল যাবি মই
আহিলো। দুৱাৰ-ঘৰ ভালকৈ মাৰি যাবি
বুলি কৈ অলপ দূৰ গৈ থাকোঁতে
পিছফালৰ পৰা নগেনে মাত লগালে।

অপূৰ্ণ আশা

আনদিনা ৰূপহী শোৱাৰপাটী সোনকালে এৰে যদিও, আজি আন দিনাতকৈ
সোনকালে উঠি ঘৰৰ কাম-কাজ কৰি থাকোঁতে কপাহীক চিঞৰ লগালে।
“মাজনী মই পথাৰলৈ যাওঁ। তই উঠ, দেউতাৰে গৰুহাল নিলে। তই
পিছফালৰ পৰা পকা চেনিকল কেইটামান আনি দে।” মাকে
কৰিবলৈ দিয়া কামটো কৰি কপাহী চকু মোহাৰি মোহাৰি পিছফালৰ
পুখুৰীটোত বৰশী বোৱাত লাগি গ’ল।

ৰূপহী বেগেৰে পথাৰলৈ বুলি কপাহীক চিঞৰ এটা
মাৰি “মাজনী তই আজি জলপান মুঠি খাই স্কুল যাবি
মই আহিলো। দুৱাৰ-ঘৰ ভালকৈ মাৰি যাবি” বুলি কৈ
অলপ দূৰ গৈ থাকোঁতে পিছফালৰ পৰা নগেনে
মাত লগালে- “ৰূপহী পেহী পথাৰলৈ হপাই। অ’”
নগেন। তুমি দেখোন! উপাই নাই বুজিছা
এইকেইদিনত ৰুই নল’লে পানীৰ অভাৱত সকলো আশা পানীত যাব।
পিছে তুমি এইবাৰ বোকা নিদিয়া নেকি?”

জুৰি বৰগোহাঁই
স্নাতক প্ৰথম শাখা (ক)

“দিম বুলি ভাবিছিলো কিন্তু, অকলশৰীয়া হোৱা বাবে বৰ কষ্ট হয়। আইয়েনো কিমান কি কৰিব?” “কথাটো ঠিকেই কৈছা পিছে বিয়াখনো কিয় নাপাতা। উপযুক্ত বয়স, ভাল কাম এটাও কৰা।” ৰূপহী পেহীৰ কথাৰ মাজতে নগেনে “পাতিম পাতিম, এইবাৰ বহাগত সেয়ে ঘৰটো অলপ সজাইছো পেহী। আইক গৰু-ছাগলী, হাঁহ-কুকুৰা এইবোৰ আনি দিছো। মইটো ঘৰত নাথাকোৱে। আয়ে এইবোৰকে চাই থাকিব।”

নগেন তুমি যোৱা দেই বুলি কৈয়ে ৰূপহীয়ে কালিৰামক মাত লগালে — “আহ জলপান মুঠি খাই ল’।” কালিৰামে কাষৰ পানীখিনিত হাত দুখন ধুই জলপান খাবলৈ বহিলে। “আজি হয়তো ৰূলে কাইলৈ কম পৰিমাণে থাকিব। সেই পথাৰৰ মাজলৈ চা-চোন চাৰিওফালে সেউজীয়া পৃথিৱীয়ে যেন নতুন প্ৰাণ পাই উঠিছে। নহয় নে ৰূপহী?”

“হয়। পিছে, যোৱাৰ খেতি বৰ ভাল নহ’ল। বছৰতো যোৰা মাৰিবই নোৱাৰিলো। কানাইৰ দোকানত কেইটামান টকা দিবও আছে। এইবাৰ পাৰিলে মাজনীক স্কুললৈ যাবলৈ চাইকল এখন কিনাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।” এনেতে কমলা পেহীয়ে মাত লগালে - “ৰূপহী, এইবাৰ তেন্তে ‘ন’ ভাত খাবলৈ পাম। “হ’ব পেহী।” “বাৰু তামোল এখন দিয়া।” কমলা পেহীয়ে কঁকালৰ তামোলৰ টোপোলাটো উলিয়াই তামোল এখন কালিৰামৰ হাতত দি ৰুৱাত ব্যস্ত হ’ল।

এনেতে বেলি পৰিবৰ হ’ল। কালিৰামে গৰুহাল লৈ ঘৰলৈ বুলি খোজ ল’লে। ইফালে বতৰেও গাজি-গুমৰি আহিল। বাহিৰৰ পৰা কালিৰামে কপাহীক শুকান খৰিসমূহ ভৰাবলৈ ক’লে। কপাহীয়ে লৰা-লৰিকৈ মেলি থোৱা কাপোৰ কানিবোৰ ভিতৰলৈ নিলে আৰু খৰিসমূহ ভৰাই থাকোঁতে বাপেকে মাত লগালে “কপাহী, পানী এটোপা আন মাৰও আহিব হ’ল।

বতৰেও বৰ ভাল ৰূপ দেখোৱা নাই।

পাৰিলে তই কাটি থোৱা কেঁচা খৰিখিনিও গোহালি ঘৰটোতে ভৰাই থ’।”

ৰৈ থাকোঁতেই
পানীয়ে ভৰি
চুলেহি। ইফালে
বতৰেও যেন গা
ধৰিল। ধাৰাসাৰ
বৰষুণ। কোনো
ক’লৈকো ওলাই
যাব পৰা নাই।
নগেনৰ ঘৰৰ গৰু-
ছাগলী, হাঁহ-কুকুৰা
একো চিন
নাথাকিল।

কালিৰামে ঘৰুহাল বান্ধি বাৰাণ্ডাতে চাহ এটোপা খাব ধৰিলে। “মাজনী মাৰও আহিলে। মাৰলেও চাহ এবাতি উঠাই দে।”

“হেৰা চাহ পিছত খাম। ৰাস্তাৰ মানুহৰ চিঞৰ শুনিছে নাই? বতাহে আজি কি ৰূপ লৈছে, আই বসুমতীয়ে আজি গাঁওবাসীক কি বিহু দেখুৱাই ঠিক নাই।” মাকৰ মাত শুনি কপাহী লৰি আহিল। লৰালৰিকে কালিৰামে বাৰীৰ পিছফালে থকা হাঁহ-কুকুৰা গঁড়ালত ভৰাবৰ সময়তে এফালৰ পৰা হঠাতে চৰচৰকৈ পানীৰ শব্দ শুনিলে। ৰৈ থাকোঁতেই পানীয়ে ভৰি চুলেহি। ইফালে বতৰেও যেন গা ধৰিল। ধাৰাসাৰ বৰষুণ। কোনো ক’লৈকো ওলাই যাব পৰা নাই। নগেনৰ ঘৰৰ গৰু-ছাগলী, হাঁহ-কুকুৰা একো চিন নাথাকিল। কোনোমতে কপাহীক লৈ কালিৰামে ৰূপহীৰ সৈতে সাঁতুৰি ৰাস্তালৈ উঠি পালেগৈ। কমলা পেহীয়ে ৰাস্তাত বহি ইনাই-বিনাই কান্দিব ধৰিছে। সকলোৱে কৰুণ দৃষ্টিৰে নিজৰ পথাৰখন, নিজৰ ঘৰখন বিচাৰিব ধৰিলে। কিন্তু, সকলোতে কেৱল পানী। সেই সেউজীয়া পথাৰখন, সেই সপোনৰ ঘৰখন আজি একোৰেই চিন নাই। কেৱল পানী আৰু এটি আশা।

গল্প

হেঙুলীয়াৰ সন্ধানত

আজি বহুদিন হ'ল,
সি এই ঠাইডোখৰলৈ প্ৰায়ে
আহি থাকে। ঠাইডোখৰ যথেষ্ট ডাঙৰ। এখন
খেল পথাৰ, যিদিনাৰ পৰা খেল পথাৰখনৰ চৌপাশ
পৰিষ্কাৰ কৰি জাক্জমক্কে সজোৱাৰ বাবে বহুসংখ্যক
লোকক নিয়োজিত কৰিছিল, সেইদিনাৰ পৰা এপাক
হ'লেও সি ঠাইডোখৰ চাবলৈ আহে।
তাৰ ভয় লাগে কিজানি সি
ঠাইডোখৰ নেদেখিলেই তাৰ নিজৰ
বাৰে ঠিক কৰি থোৱা ঠাইডোখৰ
কোনো বেলেগ মানুহে
দখল কৰিব।

বৰ্ষা ৰাণী বৰুৱা

সি শুনিছেহে মাথো, তালৈ বহুত
ডাঙৰ মানুহ এজন আহিব বুলি শুনি তাৰ
মনটোৱে আকাশত মেঘ ফালি উৰাজাহাজ
উৰে, আন সকলো কণমানিৰ দৰে সিও
উৰাজাহাজৰ শব্দত য'ৰে কাম ত'তে
পেলাই বাহিৰলৈ দৌৰি ওলাই আহি
চায়হি। তেনেক্ষেত্ৰত ডাঙৰ মানুহজন
হেলিকপ্টাৰত উঠি আহিব বুলি শুনাৰে
পৰা তাৰ গাটো সাতখন-আঠখন লাগিছে।
স্কুললৈ যোৱাৰ প্ৰতিও অনীহা হৈছে।
পঞ্চম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰ সি, কেইদিনমানৰ পৰা
ৰাতিপুৱাই খেল পথাৰখন চাবলৈ যোৱাৰ
বাবে স্কুললৈ যোৱাও পলম হ'বলৈ
ধৰিছে। খেলপথাৰখন পৰিপাটিকৈ
সজাবৰ বাবে পাঁচদিন মানেই লাগিল।
আজিও স্কুললৈ যোৱাৰ আগতে এপাক
চাই আহিলগৈ খেলপথাৰখন তাৰ পাছত
মাকে যতনাই দিয়া নিমখ তেলৰ ভাত
কেইগৰাহমান খাই স্কুললৈ ওলাল। আজি
মাক, খুৰীয়েক, খুৰাক সকলো
খেলপথাৰলৈ যাবলৈ সাজু হৈছে। মাকৰ
বিশেষ মন নাই যদিও পুতেক ৰূপমৰ
অনুৰোধ উপেক্ষা কৰিব নোৱাৰি মাকো
ওলাইছে যাবলৈ, পুতেক স্কুলৰ পৰা ঘূৰি
অহাৰ পিছত খেলপথাৰলৈ লৈ যাবলৈ।
খুৰাকৰ ল'ৰা-ছোৱালীৰ লগতে বুঢ়ী
আইতাকো যাব হেনো। অৱশ্যে ডাঙৰ
মানুহজন চাবলৈ নে হেলিকপ্টাৰ চাবলৈ
সকলো যাবলৈ ওলাইছে কথাটো কোনেও
কাকো মুখ খুলি কোৱা নাই।

ৰূপমৰ মনটো বৰ ভাল আজি। ইমান
দূৰৰ পৰা আকাশেদি উৰি যোৱা
উৰাজাহাজ স্ব-চক্ষুৰে দেখিব। আজি তাৰ
দেউতাক থকাহেঁতেন মানুহৰ জুমটোৰ
আটাইতকৈ ওখ মানুহ সি হ'লহেঁতেন
দেউতাকৰ কান্ধত উঠি। সিহঁতৰ গাঁৱৰ
প্ৰাথমিক বিদ্যালয়খন এখন আদৰ্শ বিদ্যালয়
য'ত সকলো শ্ৰেণীৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়েই

পঢ়ে। সিও সুন্দৰপুৰ আদৰ্শ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰে ছাত্ৰ।
ৰূপম স্কুলত উপস্থিত হৈছেহে মাত্ৰ, তেনেতে লগৰ ল'ৰা
দুজনে খবৰ কাকত এখন আনি হাতত দিলেহি। ৰূপমৰ
চকু পৰিল এখন বিশেষ ৰঙীণ ফটোত। লগৰে দীপনুৱে
হঠাতে ক'লে — তোৰ দেউতাৰ নিৰুদ্দেশ হোৱাৰ পাঁচ
বছৰ পিছতে আৰক্ষীয়ে সন্ধান উলিয়াব নোৱাৰা
বাতৰিটো দিছে চাচোন।

'নিৰুদ্দেশ' নামৰ শব্দটোৰ লগত চিনাকি হৈছেহে
ৰূপম। মাকে মনটো মাৰি থকা কথাটো লক্ষ্য কৰে
ৰূপমে। তাৰ আইতাক, খুৰাকহঁতৰ সহানুভূতিতে
একমাত্ৰ পুত্ৰ ৰূপমক জীয়াই ৰখাৰ তাগিদাতহে জীয়াই
আছে শান্ত, অমায়িক মানুহগৰাকী। আজলী
মানুহগৰাকীৰ জীৱনলৈ কালৰাত্ৰি নামি আহিছিল, ৰূপমৰ
৫ বছৰমান বয়সত। এদিন দুদিনকৈ মানুহজন নিৰুদ্দেশ
হোৱা পাঁচ বছৰ মানেই হ'লহি। তাৰ দেউতাক ওচৰৰে
গাঁওখনৰ এখন উচ্চ মাধ্যমিক বিদ্যালয়ৰ প্ৰতিষ্ঠাপক
শিক্ষক আছিল। বহু কষ্ট কৰিও জীৱনত শিক্ষাদানৰ দৰে
মহৎ আকাংক্ষা কৰি সেই আকাংক্ষাৰ পৰা গঢ় ল'বলৈ
ধৰা হতাশা, দুৰ্দশা, অভাৱ এই সকলোবোৰে মানুহজনক
তিল তিলকৈ মনৰ সপোন, আশাৰোৰ ভাঙি কঠোৰ
পাৰাণলৈ পৰিণত কৰিছিল। অপ্ৰাদেশীকৃত স্কুলতে
জীৱনৰ সাতাইশ বছৰমান কটাই অৱসৰৰ দিনো লাহে
লাহে চমু চাপি আহিবলৈ লৈছিল মানুহজনৰ। সাঁচাই
চৰকাৰে প্ৰাদেশীকৰণ কৰিম বুলি পোন্ধৰ বছৰমান
আগৰপৰাই প্ৰলোভন দি আহিছিল যদিও কামফেৰা হৈ
নুঠিল। লাখ লাখ শিক্ষকৰ পানীত হাঁহ নচৰা অৱস্থাৰ সৃষ্টি
হ'বলৈ ধৰিলে। ইমান বঞ্চনা সহিব নোৱাৰি ৰূপমৰ
দেউতাক হয়তো ক'ৰবালৈ গুছি গৈছিল। বানপানীয়ে নষ্ট
কৰা ধান, খেতি-মাটি, গৰু, হাঁহ-ছাগলী সকলোবোৰ
এফালৰ পৰা থানবান হৈ আহিছিল। শেষত, আশা আছিল
অপ্ৰাদেশীকৃত বিদ্যালয়খন প্ৰাদেশীকৃত হ'ব আৰু ধন
পালেই সেই ধনেৰে পৰিয়ালটো পোহপাল দিব পাৰিব।
প্ৰায় সাতজন মানুহেৰে ভৰা এটা পৰিয়াল। সেই সময়
মানে পাঁচ বছৰৰ আগতে ৰূপমে একো বুজিয়েই পোৱা
নাছিল। মাথো পূজা, বিহু আদি উৎসৱ আহিলেই নতুন
কাপোৰ, নতুন খেলা বস্তু বিচাৰি আবদাৰ কৰিছিল। সেই
দুখ সহ্য কৰিব নোৱাৰি হয়তো এদিন দেউতাক গুছি
গৈছিল সন্তানৰ আশা পূৰ কৰিব নোৱাৰাৰ বাবে, ঘৰখনৰ
মানুহক অনাহাৰে থকাটো চাই থাকিব নোৱাৰাৰ বাবে।
ঘৰখনৰ একমাত্ৰ চাকৰিয়াল তেওঁৰেই আছিল। সেই যে
গ'ল, গ'লেই। অত বছৰে দেউতাকৰ কোনো শৃংসূত্ৰই
নাই। ৰূপমে হেনো দেউতাকক বিচাৰি অকলে অকলে

ৰূপমৰ
মনটো বৰ ভাল
আজি। ইমান
দূৰৰ পৰা
আকাশেদি উৰি
যোৱা
উৰাজাহাজ স্ব-
চক্ষুৰে দেখিব।
আজি তাৰ
দেউতাক
থকাহেঁতেন
মানুহৰ জুমটোৰ
আটাইতকৈ ওখ
মানুহ সি
হ'লহেঁতেন
দেউতাকৰ
কান্ধত উঠি।

তাৰ
খোজৰ গতি
দৌৰলৈ
ৰূপান্তৰ
হৈছে।
কেনেকৈ
লগ পাব
নোৱাৰিলে
তাৰ বহুত
কথা মনতে
মৰহি যাব।
তাতে আকৌ
দেউতাকৰ
স্কুলখনক
পইচা দিয়াৰ
কথাও ক'ব।

কান্দি গৈ বহুদূৰ পাইছিলগৈ। পিছে পিছে
ঘৰৰ মানুহ দৌৰি দৌৰিহে তাক ধৰি
আনিছিল হেনো। ৰূপমৰ হঠাৎ মনটো
বেয়া লাগি গ'ল আৰু নিমাতো বহি
থাকিল। বহুসময় তেনেদৰেই পাৰ হৈ
গ'ল। ভাল লাগি থকা মনটো হঠাতে
বেয়া লাগি গ'ল। হেলিকপ্টাৰ চাবলৈ
যাব বুলি আনন্দত আত্মহাৰা মনটো
দুখেৰে ভাৰাক্ৰান্ত হৈ পৰিল। স্কুল আজি
সোনকালেই ছুটি দিলে। স্কুলৰ ল'ৰা-
ছোৱালীক নিবলৈ আজি মাক-
দেউতাকবোৰ বৈ আছেহি। গাঁৱত বৰ
ভিৰ হৈছে, হেলিকপ্টাৰ পৰাৰো সময়
হৈছে। সেয়ে ল'ৰা-ছোৱালীবোৰক
হেলিকপ্টাৰ দেখুৱাবলৈ নিবলৈ সকলো
বৈ আছেহি। ৰূপমে হেলিকপ্টাৰ আৰু
ডাঙৰ মানুহজনক লগ নাপাব বুলি
ততাতৈয়াকে খোজ ল'লে। লোকে
লোকাৰণ্য হৈ পৰিছে সিহঁতৰ গাঁওখন।
নিজৰ গাঁওখনৰ লগতে দূৰ-দূৰণিৰ
মানুহো গাড়ী ভাড়া কৰি খেলপথাৰত
হোৱা সভাখনলৈ আহিছে। মানুহে কোৱা
শুনিছে কিবা নিৰ্বাচনী প্ৰচাৰ সভা বুলি
কয় হেনো। ৰূপমৰ সেইবোৰ দৰকাৰ
নাই। মাত্ৰ তাৰ বাবে হেলিকপ্টাৰখন
চোৱা আৰু ডাঙৰ মানুহজনক লগ
পোৱাটোহে ডাঙৰ কথা।

বহুদিনৰ আগৰ পৰা তাৰ মাথো
এটাই চিন্তা মানুহৰ ভিৰত সকলোতকৈ
আগৰ শাৰীত থিয় হৈ সি ডাঙৰ
মানুহজনক চাব তাৰ পিছত লগ ধৰিব
আৰু দেউতাকক বিচাৰি উলিয়াবলৈ
তেখেতক অনুৰোধ কৰিব। তাৰ খোজৰ
গতি দৌৰলৈ ৰূপান্তৰ হৈছে। কেনেকৈ
লগ পাব নোৱাৰিলে তাৰ বহুত কথা
মনতে মৰহি যাব। তাতে আকৌ
দেউতাকৰ স্কুলখনক পইচা দিয়াৰ কথাও
ক'ব। ক'বটো লাগিবই আজি তাৰ
কথাবোৰ, নহ'লে দেউতাক বিহীনভাৱেই
জীয়াই থাকিব লাগিব চিৰজীৱন। ৰূপম
সৰু ল'ৰা, সকলো কথা বুজি পোৱাৰ
বয়সো নহয়। ইমান সহজ হোৱা হ'লে

জীৱনটোত দুখ বুলি একোৱেই নাথাকিলহেতেন। নিৰ্মল মনৰ
নিৰ্মল আশা, দেউতাকৰ ঠিকনা প্ৰয়াসী মনৰ ভাষা। স্মৃতিৰ
পটত জিৰ্ জিৰ্ নিজৰাৰ কোবাল সোঁতত দেউতাক গুছি
গৈছিল, সেই কোবাল সোঁত নদীত মিলি দেউতাকক পুনৰ
ঘূৰাই দিব বুলি ৰূপমৰ আশা।

অৱশেষত পালেগৈ সি, তাৰ গন্তব্য স্থানত। বিৰ দি বাট
নোপোৱা অৱস্থা। সি বাছি থোৱা ঠাইডোখৰ দখল কৰি ল'লে
কোনোবা ভি আই পিয়ে। তথাপি সি আগবাঢ়ি গৈ আছে।
মানুহবোৰৰ ভিৰৰ মাজত সি কাকো দেখা পোৱা নাই। হঠাতে
তাৰ মাকলৈ মনত পৰিল, সিটো মাকৰ লগত অহাৰ কথাহে
আছিল। কণমানি ল'ৰাটো মানুহৰ ভিৰত সোমাই পৰি চিনাকি
মুখৰ সন্ধানত নামিল। ঠিক সেই সময়তে গম পালে যে
ডাঙৰ মানুহজনৰ কিবা অসুবিধা হোৱাৰ বাবে আহি পোৱা
পলম হ'ব। তেওঁ আহি পোৱালৈকে স্থানীয় ৰাজনৈতিক দলীয়
নেতৃবৰ্গই অনুষ্ঠান চলাই নিব। ৰূপমে অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিছে
যেনেতেনে আগলৈ যাবলৈ।

ক্ষন্তেক সময়ৰ পিছতে অলপ দূৰৈত ডাঙৰ শব্দ এটাৰ
সৃষ্টি হৈ হুলস্থূল লাগিল। মানুহে ব'ম ব'ম বুলি চিঞৰি পলাই
পত্ৰ দিলে। মানুহৰ জুমবোৰ ভাঙিল। ৰূপমে দেৱালী,
বিয়াত ফুটোৱা ব'ম বুলি সুবিধা বুজি কেইটামান আনিবৰ বাবে
ঘটনাস্থলীৰ ফালে আগবাঢ়ি গ'ল। পুলিচে তাক বেত্ৰাঘাতেৰে
আঁতৰাই পঠিয়ালে। হঠাৎ ৰূপমৰ চকু পৰিল পুলিচে
হেণ্ডকাফ লগাই লৈ যোৱা তিনিজন সন্ত্ৰাসবাদীৰ মাজৰ
এজনৰ ওপৰত। ক'লা কাপোৰে ঢাকি অহা মুখখনৰ ওলায়
থকা চিনাকি চকু এহালে তাক ক্ষন্তেকৰ বাবে ব্যাকুল কৰি
তুলিলে। সৌভাগ্যত বোমাটোৰ বিস্ফোৰণত কোনো লোক
হতাহত নহ'ল। ৰূপমৰ মাকেও এফালৰ পৰা চিঞৰি চিঞৰি
পুলিচৰ ওচৰলৈ আগুৱাই গ'ল। তাৰ আৰু বুজিবলৈ বাকী
নাথাকিল। মাকৰ মুখৰ মোৰ মানুহজন ...., মানুহজন বুলি
শুনাৰ পিছত ৰূপমৰ বুকুখন ডাঠ হৈ পৰিল..... তেখেত ৰূপম
পিতৃহাৰা নহয়। সুখ-দুখৰ মিশ্ৰণৰ চিনস্বৰূপে তপত চকুলো
এধাৰি নিগৰিল ৰূপমৰ। আজন্ম চিনাকি চকুহালত ৰূপমে
হয়তো বিচাৰি পালে কিছু আবিৰ, কিছু আকুলতা।

ক্ষন্তেকীয়াকৈ হ'লেও তাৰ বহুদিনৰ হেঁপাহৰ সময়খিনি
ওলমি থাকিল নীলিম আকাশত অলপমান হেঙুলীয়াৰ
সন্ধানত.....।

গল্প

এখন কাঁপি থকা ৰামধেনু। হয়তো মেলি থোৱা খিৰিকীখনেৰে চুৰি কৰি ৰ'দচেৰেঙা পানীৰ গিলাচৰ ওপৰত পৰি তাৰেই প্ৰতিবিম্বটো ৰামধেনুৰ সাতোটা ৰং গাত লৈ পৰিছেগৈ ওচৰৰ বেৰখনত, তাতেই মিনিয়ে লক্ষ্য কৰিছে এখন কাঁপি থকা ৰামধেনু। কি সুন্দৰ দৃশ্য, খন্তেক সময়ৰ বাবে হ'লেও মিনিয়ে পাহৰি গৈছিল প্ৰতি খোজে খোজে পোৱা অপমানৰ কথা।

গোবৰ ভেৰৰ লাই যেন বাঢ়ি অহা মিনিয়ে যোৰহাটৰ এখন অতি পিছপৰা গাঁও সেউজপুৰত বাস কৰে। মাক আৰু ককাকৰ আলসুৱা মৰমত তাই পাহৰি যায় সমাজৰ এচাম ভদ্ৰলোকৰ অভদ্ৰ আচৰণ। সপ্তম শ্ৰেণীৰ ছাত্ৰী মিনিৰ জন্মৰ পিছদিনাই এটি দুৰ্ঘটনাত দেউতাকৰ মৃত্যু ঘটে। তথাপি মাক আৰু ককাকে দেউতাকৰ অনুপস্থিতি অনুভৱ কৰিবলৈ দিয়া নাই। কিন্তু! কিন্তু কিমান দিন? গাঁৱৰ মানুহে তাইক চাবকে নিবিচাৰে। তাইক দেখিলে হেনো অপায় অমংগল হ'ব। দেউতাকৰ মূৰ খালে তাই, অভাগিনী, শাখিনীজনীয়ে। তাইৰ কণমানি মনটোৱেনো কি বুজি পাব এইবোৰ, মাথো তাইৰ বেয়া লাগে। দেওবাৰৰ দিনটো সদায় শান্তিত পাৰ হৈ যোৱাৰ দৰে আজিও পাৰ হৈ গ'ল। এতিয়া জোনাক নিশা আকাশখন মুকলি যদিও আজি ক'ৰবাত হে এটি দুটি তৰাৰ টিমিকনি দেখিবলৈ পোৱা গৈছে। জোনৰ পোহৰৰ তলত কোমল ঘাঁহনি ডাৰৰ ওপৰত বহি মিনিয়ে আজিও ককাকৰ সোতোৰা গালখন টানি টানি লিৰিকি বিদাৰি সাধু শুনি আছে। এনেতে মাকে ভাত খাবলৈ মতাত দুয়ো হাত মুখ ধুই ঠু-টেঙা, ঢেকীয়া, পুঠিমাছৰ আঞ্জা টকালি পাৰি খায় আৰু মিনিয়ে মাকক অষ্টম শ্ৰেণীত নামভৰ্তিকৰণৰ বাবে পইচা বিচাৰে।

জীৱনৰ চাকনৈয়া

পাপৰি চুতীয়া

চতুৰ্থ যাত্ৰাসিক, অসমীয়া বিভাগ

ককাকৰ পেন্সনৰ পইচাৰে কোনোমতে ঘৰখন আৰু তাইৰ স্কুলৰ ফিজ-পাতি দিয়াৰ খৰচবোৰ যোগাৰ হয়। তেনেস্থলত ২০,০০০ টকা কৰ পৰা যোগাৰ কৰিব। প্ৰাইভেট হ'ল বুলিয়েইনো ইমান টকা লাগেনে? আৰু চোন পঢ়িবলৈ আধাতকৈ বেছি আছে। চৰকাৰী স্কুলত দিবলৈও ভয়। স্কুলত ভালদৰে শিক্ষা দান নকৰেই। মাথো মাষ্টৰবোৰে টোপনি মাৰিব যাইবুলি এটা ভ্ৰান্ত ধাৰণা মানুহৰ হাড় হিমজুৰে সোমাই গৈছে। সেইখিনিতে কথা শেষ হোৱা ইংৰাজী মাধ্যমতহে নিজ সন্তানক দিয়ে। অসমীয়া মাধ্যমত দিলে আকৌ ইংৰাজী বিষয় স্পষ্ট নহ'লে চাকৰিয়ে নাপাব। কি যে অদ্ভুত মানুহৰ চিন্তনৰ বিষয়বস্তু। আচলতে অসমীয়া ভাষাটোও আন উচ্চ ভাষাৰ সমকক্ষ। অসমীয়াৰ একো একোজন সাহিত্যিক, বৈজ্ঞানিক একোজনৰ তুলনাত অভিন্নই বা কিহত? বিজ্ঞানে সৃষ্টি কৰিছে, মানুহৰ অভাৱ দূৰ কৰিছে। সাহিত্যিক সকলেও প্ৰকৃতিৰ সূক্ষ্মতাক নিৰূপন কৰি সৃষ্টি কৰিছে নতুনত্বক, দূৰ কৰিছে মানৱীয় হীনমন্যতাক। ইয়াতো কমখন চিন্তা, সকলোতে পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিয়ে গ্ৰাস কৰিছেহি। স্কুল, কলেজতে কেৱল সীমাবদ্ধ হৈ থকা নাই। বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান, মানুহৰ মাজত হোৱা সাধাৰণ কথা-বাৰ্তাবোৰতো ইংৰাজী শব্দৰ ব্যৱহাৰ নহ'লে নচলেই আৰু কাপোৰ ..... প্ৰথমে টি.ভি.তহে দেখিছিলোঁ ব্ৰিটিছৰ ভদ্ৰ মহিলাৰ তেনে সাজ-পাৰ, আজিকালিতো আমাৰ এই অট'-ৰিক্সা নচলা গাঁৱতেই চোন ছোৱালীবোৰে পৰিধান কৰিব লাগিছে ভদ্ৰ লেডীৰ পোছাক। মানুহৰ মন ইমানেই তীব্ৰ গতিত আধুনিক হৈ পৰিছেনে বাক? আচলতে এইয়া পশ্চিমীয়া সংস্কৃতিয়েই নে; নে পুনৰ আদিম সমাজৰ এক বৃহৎ আহ্বান। মানৱ জাতিয়ে ব্যস্ততাৰ পদযাত্ৰাত ইয়াক আওকাণ কৰিছে। আদিম যুগতহে কোনো লাজ, বিবেক বিচাৰহীনভাৱে মানুহে নাওঠে সকলোৰে সংস্পৰ্শত আছিল। বিজ্ঞানে কৰা আৱিষ্কাৰৰ আঁৰত এইয়াই নহয়তো ধ্বংসযজ্ঞ। মোৰেই দিনত যদি ইমানলৈ হৈছে তেন্তে মিনিৰ ১৬ বছৰীয়া হোৱাৰ দিনত কি আদিম সমাজ পুনৰ

ধৰা দিবহি নেকি?

এনে আধুনিক মনৰ গৰাকী মনুষ্য জাতিয়ে মিনিক কুলক্ষণী, অভাগিনী বুলি তিৰস্কাৰ কৰিবলৈও নেৰিলে আৰু ইফালে ভগৱানৰ অস্তিত্বকো শূন্য বুলি প্ৰমাণ কৰিলে। অৰণ্যে অৰণ্যে ঘূৰি ফুৰা আদিম মানৱেও ভগৱানৰ মহিমাক বুজা নাছিল।

ঃ মা মা। মিনিয়ে টেটুফলা চিঞৰ দিছে। তাইৰ চিঞৰত এক ভয়াবহ আতংক। মই দৌৰি পাকঘৰত গৈ দেখো দেউতা মাটিত দীঘল দি পৰি আছে। হাই! হাই! পইছাৰ অভাৱত তেওঁৰ চিকিৎসা কৰিব নোৱাৰি থাকি গ'ল। মই ভয়ে ভয়ে তেওঁক পৰীক্ষা কৰি দেখো নাই, তেওঁৰ বুকুৰ স্পন্দন বন্ধ। কেনেকৈ কওঁ মিনিক তাইৰ যে মৰমৰ ককা আৰু এই পৃথিৱীত নাই। এক অসহ্যকৰ বিতুষণ ভাব জাগি উঠিল এই সংসাৰৰ প্ৰতি। নাই, কোনো নাই আৰু আমাৰ। কি আশাত, কেনেকৈ জীয়াই থাকিম এই বৃহৎ সংসাৰত, এটি ক্ষুদ্ৰ বালি কণাৰদৰে।

তাইৰ দেউতাকেওতো এইবোৰৰ বাবেই সন্ত্ৰাসত জড়িত হোৱাৰ পৰিকল্পনা কৰিছিল। তেওঁ প্ৰায়ে মোক কয় জীয়াই থাকিবলৈ মানুহৰ মৰম পাবলৈ কেৱল আজি টকা লাগে টকা। টকাৰ অভাৱৰ বাবে আজি পৰিয়াল বগাই ঘূৰিয়ে নাচালে আমালৈ। সেয়েতো তেওঁ এই মিনিৰ দৰে হাজাৰজনী কণমানিক সমাজৰ তিৰস্কাৰৰ বলি কৰাবলৈও কুষ্ঠাবোধ নকৰিলে। কৰিবই বা কিয়? তেওঁলোকে জানো আহি আমাৰ পেট পুৰাবলৈ দুমুঠি চাউল আগবঢ়াই দিছে। শ শ আৰু হাজাৰজনী মিনিয়ে কান্দিছে কিন্তু সকলোৱে নিজৰ পেটৰ কথাইতো ভাবিব। জোৰিবইনো বা ক'ত আনক দিবলৈ। কতজনী এনে অভাগিনী মিনি আছে ... সময় কাৰ আছে। আনৰ জীৱনৰ সমস্যাৰ সমাধান কৰিবলৈ আৰু সহায় কৰিবলৈ গ'লে নিজৰ পেটতে গামোচা মাৰিব লাগিব।

আজিৰ জীৱনতো অন্যায় বুলি কিবা আছেনে। সকলোৱে মোক লাগে, মোক লাগে বুলিয়েই ইজনে সিজনক গাঁতত গতিয়াই জখলাৰ নিৰ্মাণ কৰিছে।

মিনিৰ কান্দোনত ওচৰচুবুৰীয়া আহি গোট খাবলৈ ধৰিলে। পিছদিনা ৰাতিপুৱালৈ শটো ৰাখি থোৱা হ'ল। বিধি-বিধানৰে সকলো কাম শেষ হৈ গ'ল।

এতিয়া নিজান ঘৰটিত কেৱল মিনি আৰু মই। সকলো লৈ গ'ল নিয়তিয়ে কিহৰ দুখত নাজানো। কিহৰ বাবে মোক মিনিক জীয়াই ৰাখিলে। সকলো আশা জ্বলি ছাই হৈ যায়। তথাপি মানুহ নামৰ প্ৰাণীবিধে জীয়াই থাকিবলৈ নিৰাশাৰ মাজতো বহু আশা, সপোন, জীয়াই থকাৰ কাৰণ বিচাৰি লয়। এতিয়া মোৰ আশা মিনি। তাইক উপযুক্ত কৰিব লাগিব। তাৰ বাবে এই সেউজপুৰ এৰি যাবই লাগিব চহৰলৈ। ইয়াৰ কাৰণ পইচা ... গাঁৱত যিমান পাব তাৰ দুগুণে সেইটকা চহৰত ঘটিব পাৰিব। যি টকাৰ কথালৈ কোনো ভ্ৰক্ষেপ নকৰি মই এদিন অজস্ৰ সম্পত্তিৰ মালিকৰ জীয়েক হোৱা স্বত্বেও সকলো ত্যাগ কৰি আহি প্ৰেমত হাবু-ডুবো খাই অশিক্ষিত ৰণজিৎৰ ওচৰলৈ ঢপলিয়াই আহিছিলো, সেই প্ৰেম, ৰণজিতক আজি কেৱল পইচাৰ বাবে মই এৰি যাবলৈ বাধ্য। জীৱনৰ সোঁতত উটি আহি সকলো স্মৃতিৰ জড়িত প্ৰেম মন্দিৰ হেন ঘৰখনো কেইটিমান টকাৰ বিনিময়ত তেনেই সস্তা হৈ পৰিছে। সেই টকাৰে মিনিৰ মাক সুবৰ্ণাই তাইকলৈ পিছদিনাই নগৰমুখী হ'ব। এনে মৰ্মান্তিক ঘটনাক সুঁৱৰি কান্দোনৰ ৰোল তোলাৰ সময় নাই। প্ৰকৃতিৰ এই নিয়মবোৰ স্তব্ধ হৈ ৰ'ব নোৱাৰে সিহঁতৰ অক্ষিৰ মুকুতাত। মিনিক চাৰ্টিফিকেত দিব নোৱাৰিলে কেৱল নৈতিক, আধ্যাত্মিক শিক্ষাৰে পৰিপক্ক কৰি দিব পাৰিলেই পেট পুৰাব নোৱাৰিব। ৰণজিতৰ দৰে অবিশ্বাসী কোনোবা এজনৰো আশা কৰি তাই যাব নোৱাৰে আজিৰ দিনত। শিক্ষিত নহ'লে তাইও দেউতাক ৰণজিতৰ দৰেই জীয়াই থকাৰ সংঘাতত হত্যা, লুণ্ঠন, ঠগ-প্ৰবঞ্চনাৰ আশ্ৰয় ল'বলৈ বাধ্য হৈ পৰিব। তেনে হ'লে আদিম মানৱে অৰণ্যৰ মাজত জীৱন কটোৱাৰ দৰে মিনিয়ো মাথো বিল্ডিং, অট্টালিকাৰ মাজত আদিম জীৱন অতিবাহিত কৰিব লাগিব। সিহঁত সংঘৰ্ষৰ মাজতো জীয়াই থকাৰ অৰ্থ ব্যৰ্থ হৈ পৰিব আৰু জীৱনৰ চাকনৈয়াত উটি ভাঁহি হেৰাই বিলীন হৈ পৰিব।

কি পাপৰ বাবে আজি তাই দন্ধ হ'ব ধৰিছে। কিহৰ ৰোষত পৰি আজি
তাই এইদৰে ছটফটাব ধৰিছে। আসঃ কেতিয়াও ভবা নাছিল আৰু ভাবিব
পৰা নাছিল যে এদিন সি তাইক এইদৰে অপমানিত কৰিব। এইদৰে তাইৰ
স্বাভিমানত সি আঘাত সানিব।

পলি বৰুৱা

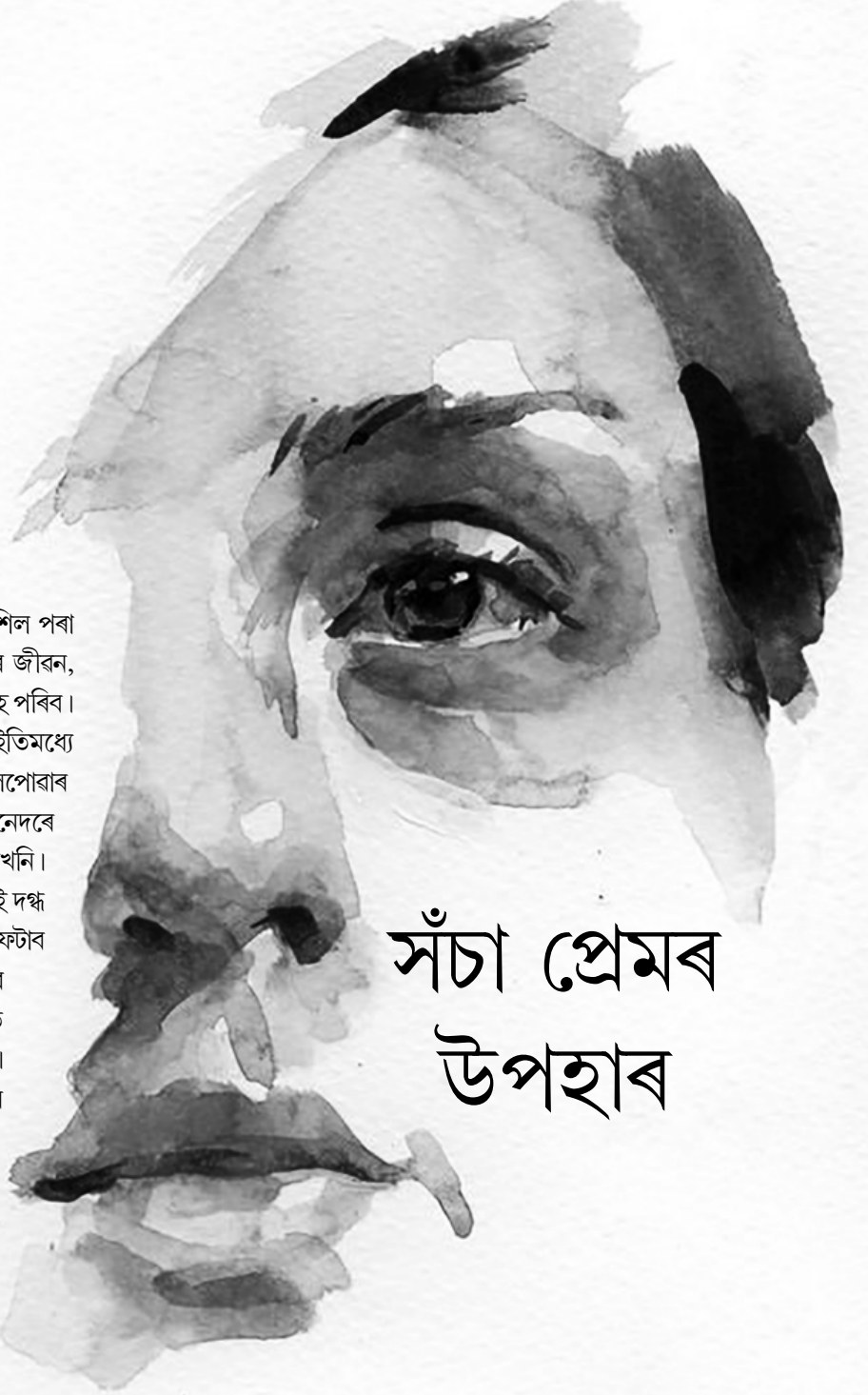
স্নাতক চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক
ৰসায়ন বিজ্ঞান বিভাগ

হৰিকায়ে দিয়া বাৰ্তাটো পাই তাই বাৰাণ্ডাতে শিল পৰা
কপৌৰ দৰে থৰ হৈ ৰ'ল। তাই যেন আজি নিজৰ জীৱন,
নিজৰ ভালপোৱা সকলো জলাঞ্জলি দি হত্যাকাৰী হৈ পৰিব।
নাই তাই হত্যাকাৰী হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। কাৰণ, ইতিমধ্যে
তাইক, তাইৰ ভালপোৱাক হত্যা কৰিছে সি। মৰম ভালপোৱাৰ
সুদৃঢ় পাহাৰখন কেনেদৰে ভাঙিব পাৰিলে সি, কেনেদৰে
চুৰমাৰ কৰি শেষ কৰি পেলালে তাইৰ প্ৰেমোৱাৰন হৃদয়খনি।
কি দোষ আছিল তাইৰ। কি পাপৰ বাবে আজি তাই দন্ধ
হ'ব ধৰিছে। কিহৰ ৰোষত পৰি আজি তাই এইদৰে ছটফটাব
ধৰিছে। আসঃ কেতিয়াও ভবা নাছিল আৰু ভাবিব
পৰা নাছিল যে এদিন সি তাইক এইদৰে অপমানিত
কৰিব। এইদৰে তাইৰ স্বাভিমানত সি আঘাত সানিব।

কলেজৰ সেই দিনটোত, যিদিনা সেই বৰ্ষৰ
নৱাগতাসকলে প্ৰথম কলেজত পদাৰ্পণ কৰিছিল,
সেইদিনা নাহৰ গছৰ তলেৰে কিকিনীয়া বৰষুণ
জাকৰ মাজেৰে সেই যে দেৱীসদৃশ মৰমলগা
ছোৱালীজনী শ্ৰেণীকোঠা অভিমুখে গৈ আছিল,
তায়েই আছিল ৰূপা। নাৰীৰ সুন্দৰ ৰূপৰ এক

সঁচা প্ৰেমৰ উপহাৰ

অপৰূপ নিদৰ্শন ৰূপা। দীঘল চুলিটাৰী, উজ্জ্বল মৰমলগা চকুযোৰ, শালীনতাশীল গাৰ আভৰণ, গঠনত ওখ, ওঁঠত থকা ক'লা তিলটোৰ সৈতে অতি মৰমলগা, সহজ-সৰল ছোৱালী ৰূপা। কলেজৰ প্ৰথম দিনটোতে যে তাইক সেই অচিনাকী, হাঁহিমুখীয়া ল'ৰাটোৱে তাইৰ নাম সুধিছিল, তাইৰ লগত বন্ধুত্বৰ সম্পৰ্ক গঢ়ি উঠাতো বিচাৰিছিল, সিয়েই আছিল ৰূপম। সেইদিনা কিনকিনীয়া বৰষুণজাকত ক'ব নোৱাৰাকৈয়ে সিহঁত বহুত সময় তিতিছিল উন্মাদ প্ৰেমিকৰ দৰে। পৰস্পৰে পৰস্পৰৰ চকুৰ সংস্পৰ্শত যেন দেখা পাইছিল আশা, মৰম, আৱেগ। আৰু ৰূপা, সাঁচাই কি যে মুহূৰ্তৰ সন্মুখীন হ'বলগীয়া হৈছিল তাই। প্ৰথম দৃষ্টিতে যে তাই তাৰ প্ৰতি ইমান আকৰ্ষিত হৈ পৰিছিল। তাই একো নভবাকৈয়ে সেইদিনা তাৰ প্ৰস্তাৱটো মানি লৈছিল আৰু বাধ্য ছাত্ৰীৰ দৰে সি সোধা প্ৰতিটো প্ৰশ্নৰে উত্তৰ দিছিল অবিৰাম গতিত একে মাদকতা ভৰা দৃষ্টিৰে।

স্নাতক তৃতীয় বৰ্ষৰ বিজ্ঞান শাখাৰ ছাত্ৰ ৰূপম। সু-লেখক হিচাপে কলেজত পৰিচিত ৰূপম। সুন্দৰ গঠনৰ ৰূপম অতি জনপ্ৰিয় মহাবিদ্যালয়ত। কলেজত বহু ছোৱালীৰে এটা প্ৰধান চৰ্চাৰ বিষয় ৰূপম, ৰূপম কাকতি। আনহাতে উচ্চতৰ মাধ্যমিক কলা শাখাৰ নৱাগতা ছাত্ৰী, সুগায়িকা ৰূপা মহন্ত।

বহুতৰে চৰ্চাৰ মধ্যমণি ৰূপম কাকতিৰ লগত ৰূপা মহন্তৰ সম্পৰ্ক সকলোৰে অতি সোনকালেই দৃষ্টিগোচৰ হৈ পৰিছিল। বহুতে চেষ্টা কৰিছিল সিহঁতৰ মাজত বিভেদ ঘটাবলৈ। কিন্তু সিহঁত যেন হৈ পৰিছিল একাত্ম প্ৰেমিক, য'ত সামান্য ধূলিকণাইও সিহঁতৰ প্ৰেমত আঘাত-হানিব নোৱাৰে।

বন্ধুত্বৰ এনাজৰীৰে সম্পৰ্ক হোৱা ৰূপা আৰু ৰূপম এতিয়া প্ৰেমিক-প্ৰেমিকা। সিহঁতৰ বন্ধুত্বই অতি সোনকালেই প্ৰেমৰ ৰূপ ধাৰণ কৰিলে। পৃথিৱীৰ কোনো বাধাই যেন সিহঁতৰ প্ৰেমক আক্ৰমণ কৰিব নোৱাৰে। সিহঁতৰ মৰম ভালপোৱাৰ প্ৰকট শক্তিয়ে যেন সকলো বাধা নেওচি জয়ী হ'ব। ৰূপাৰ মৰম, ভালপোৱায়ে ৰূপমক যেন

উন্মাদ প্ৰেমৰ কবি কৰি তুলিছে। ইটোৰ পিছত সিটো কবিতাই জন্ম লাভ কৰিছে তাৰ কলমত। এইয়া সম্ভৱ হৈছে কেৱল ৰূপাৰ বাবে — এইয়াৰ ৰূপমৰ মুখত শুনিবলৈ পোৱা এষাৰ দৈনন্দিন বাক্য হৈ পৰিছিল তাইৰ বাবে।

সিহঁত বিবাহ পাশত আৱদ্ধ হোৱা পৰ্যন্ত সিহঁতৰ ভালপোৱা সদায় একেদৰেই অটুট আছিল। বৰ্তমান ৰূপা মহন্ত এগৰাকী প্ৰখ্যাত গায়িকা আৰু ৰূপম সমাজৰ এজন প্ৰতিষ্ঠিত ব্যক্তি আৰু সুলেখক হিচাপে জনসমাজত পৰিচিত। ৰূপা বৰ্তমানেও ৰূপমক লৈ সুখী। তাইৰ প্ৰতিটো জয়ৰ অন্তৰালত ৰূপমেই তাইৰ শক্তি, এইয়া তাইৰ দৃঢ় বিশ্বাস। ৰূপম যেন তাইৰ প্ৰকৃত ভগৱান আছিল য'ত তাই নিভাঁজ ভক্ত।

হৰিকায়ো মাজনী বুলি মতাত তাইৰ সম্বিত ঘূৰিল। তাই ইতিমধ্যে বিচৰণ কৰি ফুৰা কল্পনাৰ জগতখনলৈ তাইৰ ঘূণা উপজিছিল। বাস্তৱলৈ ঘূৰি আহি তাই ঝক্‌ঝক্‌ কান্দি পেলালে। আজি বন কৰা হৰিকাইৰ ওচৰত তাই কণমানি ছোৱালীৰ দৰে বুকুৰ মাজত সোমাই হেঁপাহ পলুৱাই কান্দিছে — বিষাদৰ তাড়নাত। কাৰণ, আজি যে তাইৰ আৰু একো বাকী নাই। সকলো ইতিমধ্যে শেষ হৈ গৈছে। আজি তাইৰ বিশ্বাসৰ পৰাজয়।

আজি ৰূপম আৰু ৰূপাৰ প্ৰথম বিবাহ বাৰ্ষিকী। আজিৰ এই বিশেষ দিনটোক লৈ তাই বহুত আনন্দত আছিল। কোনো কামতে মন বহাব পৰা নাছিল। ষ্টুডিঅ'ত থকা জৰুৰী কাম বন কেইটা কৰি ঘৰ পাওঁতে তাইৰ গধূলি হৈছিল। তেতিয়া হৰিকায়ো তাইলৈ অধীৰ আগ্ৰহেৰে বাট চাই আছিল। যেতিয়া তাই বাৰাণ্ডাত ভৰি পেলাইছিল, তেতিয়াই হৰিকায়ো সকলোবোৰ কথা তাইৰ আগত কৈ পেলাইছিল যে ৰূপমক ইতিমধ্যে পুলিছে কৰায়ত্ত কৰি লৈ গৈছে। কাৰণ আজি তাক এগৰাকী যুৱতীৰ লগত শাৰীৰিক সম্পৰ্কজনিত অৱস্থাত পোৱা গৈছিল। যুৱতী গৰাকী আছিল মহাবিদ্যালয়ত অধ্যয়নৰত ছাত্ৰী। ৰূপমে তাইক জোৰ-জবৰদস্তি গাড়ীত উঠাই লৈ গৈছিল আৰু তাইৰ শৰীৰৰ ওপৰত

নিৰ্যাতন চলাইছিল।

হৰিকায়ো দিয়া বাৰ্তাটোৱে যেন ৰূপাৰ মূৰৰ ওপৰত আকাশখনক খহাই পেলালে। অন্ধকাৰে যেন তাইক ছানি ধৰিলে। ৰূপা অচল হৈ পৰিছিল। তাই বাৰাণ্ডাতে শিল পৰা কপৌৰ দৰে থৰ হৈ বৈছিল। এনে লাগিছিল যেন এই নাৰীমূৰ্ত্তিয়ে নিজকে পাতালত সমৰ্পণ কৰিবৰ বাবে গভীৰ তপস্যাত মগ্ন আছিল।

এই মুহূৰ্তত তাই কি কৰিব ভাবি পোৱা নাছিল। নিজৰ ওপৰতে তাইৰ ধিকাৰ জন্মিল। কাৰণ, আজি যে তাইৰ সকলোবোৰেই শেষ হৈ গ'ল। কি পোৱা নাছিল ৰূপমে তাইৰ মাজত। কিহৰ অভাৱ আছিল তাইৰ শৰীৰত, যাৰ বাবে সি ইমান নিন্দনীয় কাম কৰাৰ আগত তাইৰ বাবে এবাৰো নাভাবিলে। আজিৰ এই শুভদিনটোত সি দিয়া উপহাৰে তাইক আজীৱন কন্দুৱাব বিচাৰিলে কিয়। কিয় ৰূপমে তাইক বিশ্বাসঘাটকতা কৰিলে। কিয় তাই তাৰ মিছা অভিনয়ক বুজি নাপালে। এইদৰেই হয়তো ৰূপমে কিমান তাইক বিশ্বাসঘাটকতা কৰিছে। আজি নিশ্চয় তাৰ এটা মাত্ৰ প্ৰতিফলনহে ঘটিছে। তাৰ মাজত তাই কোনোদিনে এনে চৰিত্ৰৰ উদ্ভাৱন কৰিব পৰা নাছিল আৰু সেইবাবেই সি তাইৰ সৰলতাক দুৰ্বলতাৰ সুযোগ লৈ আজি তাইক এনে পৰ্যায়লৈ ঠেলি পঠিয়ালে। তাইৰ সকলোবোৰ সপোন ধূলিসাৎ কৰি মুহূৰ্ততে ভৰিৰে মোহাৰি পেলালে কিয়? এনে উপহাৰৰ বাবেই তাইৰ মৰম-ভালপোৱাক ৰূপমৰ ওচৰত সাঁপি দিছিল কিয়?

এইদৰেই এই মুহূৰ্তত তাইক এশ এবুৰি প্ৰশ্নই জুমুৰি ধৰিছেহি, যাক প্ৰকাশ কৰিবলৈও কাষত আজি কোনো নাই। আজি তাই যেন পৃথিৱীৰ একমাত্ৰ অকলশৰীয়া নাৰী হিচাপে জীয়াই আছে এনে লাগিল। যিগৰাকী নাৰী জনসমাজত পৰিচিত, সেইগৰাকী ৰূপা যেন আজি নিজৰ বাবেই অচিনাকি হৈ পৰিছে। হৰিকায়ো যেতিয়া তাইক পুনৰ বাস্তৱলৈ ঘূৰাই আনিছিল তেতিয়া তাইৰ চকুৰে যেন বাৰিষাৰ বানপানীহে নামিছিল তাইৰ সপোনৰ সেই সেউজ পথাৰখনিত।

ছাৰ

ঠাইখনৰ উন্নতিৰ বাবে যথেষ্ট কৰণীয় আছে। ই এ চি পল্লৰে বজাৰলৈ আহি থাকোতে ভাবিলে। চাকৰিত জইন কৰা আজি তিনিদিন হৈছে। প্ৰথম পৰীক্ষা। প্ৰথমবাৰতে এ পি এছ চি পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ এ চি এছ পাইছে। বন্ধুৰ লগত সঘনাই অসম আৰু অসমীয়া ভাষা-সংস্কৃতিৰ বাবে কিবা কৰাৰ হেঁপাহ কৰে। ফেচবুক, টুইটাৰ আদিত এই বিষয়ে বহু আপডেট আৰু কমেণ্ট দিয়া হয়। ভাল লাগি যায় তাৰ। বহু লাইক, ৰিটুইট আহে। কিবা কৰিবই লাগিব। নিৰ্দিষ্ট স্থানত গাড়ীখন পাৰ্কিং কৰি ই এ চি পল্লৰ বজাৰলৈ সোমাই গ'ল।

ঃ দাদা আহক, আহক।

ঃ ভাইটি, আহাঁ। বাৰীৰ শাক-পাচলি লৈ যোৱা।

ঃ ছাৰ...ছাৰ...ইহাঁ আহক, তাজা চৰ্জি আছে।

ই এ চি পল্লৰ মিচিকিয়া হাঁহি এটা মাৰি এইজন বেপাৰীৰ ওচৰত ব'ল আৰু সুধিলে - য়ে বেংগন কেইচে দিয়ে ভাই?

মেট্ৰ' সহায়

আঢ়ৈ ঘণ্টা প্লেন জাৰ্নি, পুনৰ এঘণ্টা টেক্সীত। হোটেল পাই দেউতাই দুকাপ চাহৰ অৰ্ডাৰ দিলে। দিল্লী ইউনিভাৰ্চিটিত পি জি এডমিচনৰ বাবে টুমৰ' মোৰ এনট্ৰেন্স এক্সাম। তেনেতে দিল্লীতে পঢ়ি থকা মোৰ কলেজ ছিনিয়ৰৰ ফোন আহিল। তেওঁ আমাক লগ কৰিবলৈ আহিছে, কিন্তু হোটেলখন বিচাৰি উলিয়াব পৰা নাই। তেওঁ পালেগৈ কল্যাণ হোটেল। আমি আছো কল্যাণীত। হোটেলৰ বাহিৰলৈ আহি ফোন কৰিলো। ইফালে সফালে ডিঙি মেলি চাই আছো কিজানি দেখা পাই যাওঁ। মানুহ এজন আগবাঢ়ি আহি সুধিলে - ক'লা প্ৰব্লেম হে? মই ক'লো। মানুহজনে চিনি পায় কল্যাণ হোটেল। তালৈ লৈ যাব। গতিকে আপোনাৰ মানুহজনক তাতে বৈ থাকিবলৈ কওক। মানুহজনে ক'লে। দিল্লী। তাতে মই অসমৰ। কি কৰা যায় ভাবোতেই মানুহজনে 'আইয়ে' বোলাত খোজ ল'লো। সৰু সৰু ঠেক গলি, এসোপা মাথিৰ মাজেদি গৈ আছো। মনত ভয় এটাও সোমাল। এওঁ মোক ক'লৈবা লৈ গৈছে। কিয় নিজে সহায় কৰিবলৈ গাত ল'লে, তাকো দিল্লীৰ দৰে ঠাইত। প্ৰায় বিশ মিনিটৰ পিচত মানুহজন ব'ল আৰু ক'লে - য়ে ৰহা আপকা হোটেল। চালো। মোৰ ছিনিয়ৰজন বৈ আছে। মানুহজনক থেংকইউ দি যাব লওঁতেই ক'লে - আৰে ভাই, বিছ ৰূপেয়া ত' দৌ।

আতিথ্য

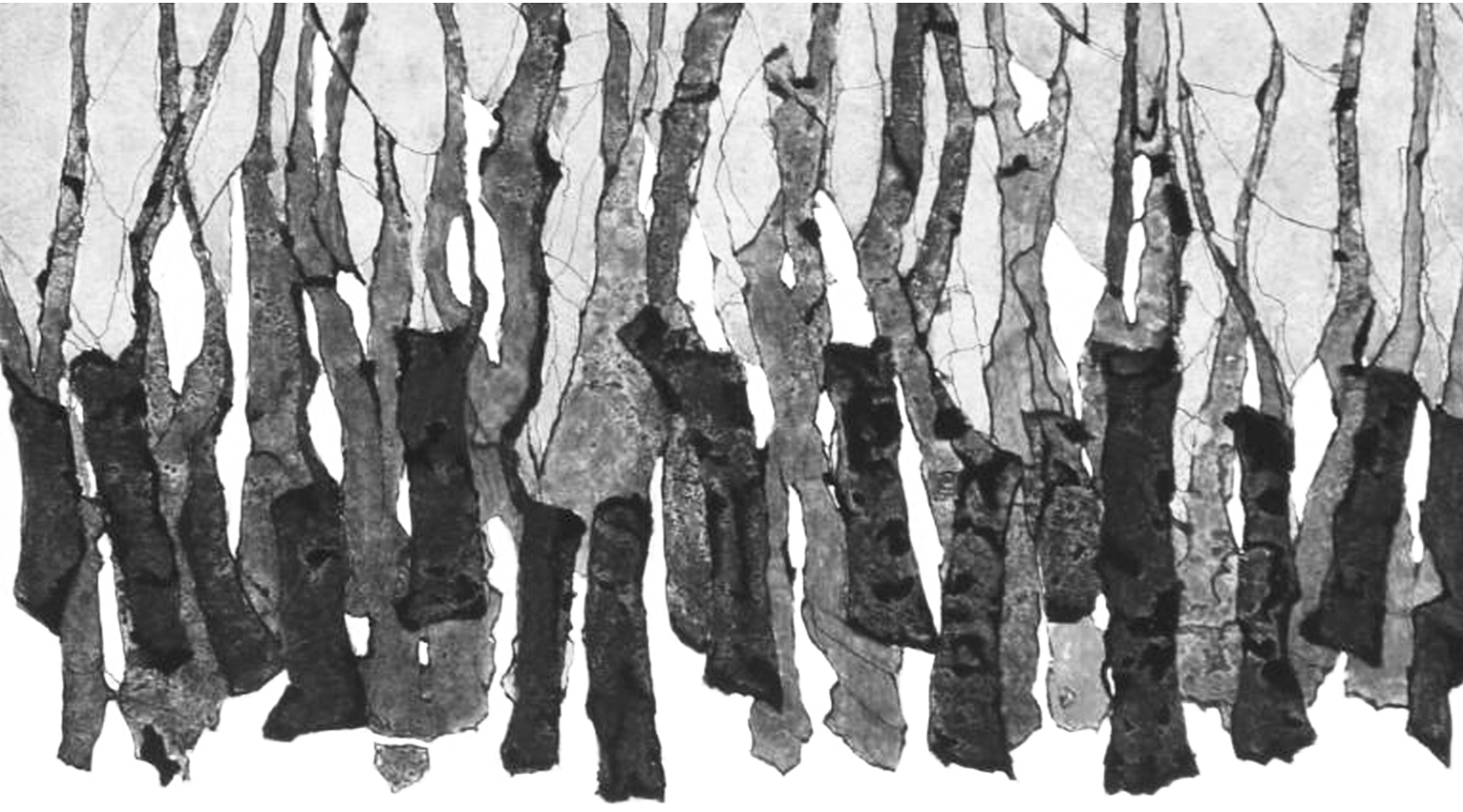
এমী মেহজাফী হুসেন, অধ্যাপিকা, হিন্দী বিভাগ

মাধবী কাম খতম কৰ জানে লগী তো রश्मि ने उससे कहा - “कल सुबह जल्दी आना, कई मेहमान आने वाले हैं।” कल बिहु है इसलिए उसने छुट्टी माँगी पर रश्मि बाइदेउ ने तो आने को कहा है। वह इतने सालों से यहाँ काम कर रही है, बिहु में हमेशा छुट्टी मिलती है। माधवी को दुःख भी हुआ पर सिर हिलाकर चल दी। दुसरे दिन माधवी तैयार होकर बाइदेउ के घर आई तो, देखा कि सब काम हो चुका है। उसे बहुत हैरानी हुई। रश्मि मुस्कुराती उसे अंदर ले गयी। चाय नाश्ता दिया और आराम से खाने को कहा।

आज रश्मि ने माधवी को कुछ भी काम नहीं दिया तो वह हैरान हुई। रश्मि ने माधवी और उसके बच्चों के लिए कपड़े, खिलौने आदि उपहार में दिये। साथ ही खाने के लिए भी बहुत सारी मिठाई देने लगी। कुछ रुपये भी उसके हाथों में थमा दिये। माधवी की आँखें भर आई। उसे सबकुछ स्वप्ना जैसा लगा। आवेग से कुछ कह ना सकी वह। रश्मि बड़े प्रेम से कहने लगी - “रोज तो तुम हमारी सेवा करती हो, आज तुम मेरे मेहमान बनकर सेवा का मौका दो माधवी।” माधवी रोने लगी। झुककर रश्मि बाइदेउ के पेर छूना चाहा तो रश्मि ने उसे गले लगा लिया।

কবিতা

প্ৰতীক্ষা কলিতা

অস্তিত্ব

এটা সপোনৰ সমাধিত,
জন্ম হয় আন এটা সপোন ...
তাৰো ডেউকা গজে,
আগৰ সপোনবোৰৰ দৰেই ...
সেই সময়তে,
দৃশ্যমান হৈ উঠে,
জীৱনৰ অদৃশ্য কক্ষপথতো ...
জীৱন যৌৱন জীৱিকা,
আৰু সম্বন্ধবোৰৰ
মহাকৰ্ষণ বাঢ়ি যায় ...
পয়ালগা সপোনটো
উভতি আহে,
নিজৰ কক্ষপথলৈ
কক্ষচ্যুত হোৱাৰ আশংকাত

ভাগ্যশ্ৰী মহন্ত

অনুভৱ

জীৱনৰ সোঁতত উটি গৈ বহু দূৰ পালোঁগৈ
দুচকুৰ আঁৰত অজস্র
আশাৰ সপোন,
জানোচা সন্মুখত থমকি ৰয়
মোৰ সপোন ৰাজ্য
হৃদয়ৰ কাল্পনিক ৰেখাত
কেৱল মোৰ আহ্বানৰ কলৰোল।
কিন্তু অনুভৱ হয়, ভৱিষ্যতৰ উন্মাদ বেদনা;
নিস্তৰ্দ্ধ পৃথিৱীৰ শান্ত বুকুত
ইমান কৰুণতা কিয়?
এনেতে গভীৰ সাগৰৰ উজ্জল ৰত্নৰ
হিয়া ভগা আহ্বান
প্ৰকৃতিৰ আত্মাৰত নিজক নেহেৰুৱাবা
ৰক্তিম সূৰ্য কেৱল তোমাৰ অপেক্ষাত
সপোনৰ বাস্তৱ ৰূপ।

পুষ্পা শইকীয়া

প্ৰতিশ্ৰুতি

এতিয়া জীৱনৰ অভিজ্ঞতাবোৰ
প্ৰণালীবদ্ধভাৱে চাবলৈ শিকিছোঁ
দায়িত্ববোধৰ অৰ্থৰ ব্যাপকতা
কিমান বিশাল
লগতে আকৌ সুগন্ধি ফুলৰ দৰেই
কিমান যে সুবাস সনা
জীৱনৰ শৈলীৰ কোঁহে কোঁহে
হাজাৰ প্ৰত্যাশানক
মৰিমুৰ কৰিবলৈ প্ৰেৰণা পাইছো
এইয়া যেন জীৱন মুখী
যাত্ৰাৰ বাটত
নতুন কদমৰ প্ৰতিশ্ৰুতি।।

পাপৰি গগৈ

মৃত্যু

স্নেপস্ট-১

এটি পুত্ৰ সন্তানৰ আশাৰে আয়ে
বাসুদেৱ থানত এখন শৰাই
পদুমণিত এটা হাঁহ আগবঢ়াইছিল।
আৰু ভণ্ডি জন্ম হোৱাৰ দিনা
মোৰ আইৰ চকুত
ঈশ্বৰৰ মৃত্যু হ'ল।

স্নেপস্ট-২

সমনীয়াৰ ঈৰ্ষাক কাটি কৰি
বিলাসী গাড়ীখনত উঠি তাই গুচি যায়
পিতৃতুল্য মানুহজনে তাইক মৰম(!) কৰে
তেওঁ কিনি দিয়া দামী কাপোৰ সাজ খুলি
তেওঁৰ সন্মুখতে যে তাই উলংগ হ'ব লাগে
আৰু তাই নষ্ট হ'বৰ দিনা
তাইৰ চকুত
সম্বন্ধৰ মৃত্যু হ'ল।

স্নেপস্ট-৩

বাইচাইকেলৰ টিলিঙা বজাই আগতে
মানুহজনে স্কুলত ল'ৰা-ছোৱালী পঢ়ুৱায়
একৰ এক গ'লে থাকিল শূন্য
যত্ন কৰিলে ৰত্ন পায়
অহিংসা আমাৰ পৰম ধৰ্ম
সত্যৰ সদায় জয়।
আৰু এতিয়া জীয়েকৰ চাকৰিটোৰ বাবে
তেওঁৰে ছাত্ৰ অফিচাৰজনে উৎকোচ বিচাৰোঁতে
তেওঁৰ চকুত
আদৰ্শৰ মৃত্যু হ'ল।

পূজা ভূঞা

বিষাদ

মুকলি আকাশৰ তলত বহি
বহু দিনৰ বিৰতিত
আৱেগিক হৈ পৰিলোঁ,
সময় আহিল দূৰৰি বনত
নিয়ৰৰ মুকুতা বোটলাৰ
সেই যে ৰঙানদীৰ পাৰৰ
আপোনভোলা কঁছৰা ডৰা
বিষাদৰ মাজতো ছটিয়াই
আনন্দৰ ছায়া।
নদীয়ে পেলোৱা পলসত
সপোনবোৰে ঠন ধৰি উঠে,
আদিম মানৱৰ প্ৰেমালাপ।
গজি উঠে মাতৃৰ মৰমবোৰ,
দুহাত পাতি তুলি লয়
ৰঙানদীৰ পাৰৰ সোণ
টোমত ভৰাই পেলায় দিয়ে কথাবোৰ
উটি যায় বহু দূৰ দিগন্তলৈ
শুকান বালিচৰত পৰি ৰয়
সিহঁতৰ বিষাদ গধুৰ নিশ্বাস।
সুকোমল হাতৰ পৰশত
প্ৰাণ পাই উঠে মাতৃৰ হৃদয়
আকৌ গজি উঠে ৰঙানদীৰ পাৰত
নতুনৰ অভিমান ভৰা মৰমবোৰ।

গাৰ্গী ফজলোৰ

আমি কোন

বিশ্বজনীন ভিত্তি আমি মানুহ
মানুহ কেৱল মানুহ
বাস্তৱিকতে আমি সঁচাই মানুহ নে?
কোনে কয় মানুহ আমি
জানা তুমি? মানুহ মানে কি?
মানুহ মানে নহয় জন্তু
মানুহ মানে নহয় যন্তু
নহয় জীৱন্ত মৃতদেহো
অনুভূতি হেৰাই যোৱা
উপলব্ধি নোহোৱাবোৰোতো নহয় মানুহ!
তেন্তে মানুহ কোন?
কেৱল যীশুখ্ৰীষ্ট, শংকৰদেৱ আৰু
হজৰত মহম্মদেই নেকি মানুহ?
আৰু আমি?
আমি? কুৰি শতিকাৰ আধুনিক সৃষ্টিকৰ্তাই
যন্তুৰ মাজত সুমুৱাই দিয়া
নিৰ্লজ্জ প্ৰাণৰ সমষ্টি মাথো।

জেচমিন গগৈ

চেনেহৰ ককাই

ককাই

তই নহা যে বহু দিন হ'ল

চাই যাবিহিচোন এবাৰ

তোৰ দুহাতৰ কঠিনতাত সোণ হৈ উঠা পথাৰখন

গোহালিত দামুৰিটোৱে

আজিও হুমুনিয়াহ চাৰে...।

সি পাহৰা নাই...

কেঁচা মাটিৰ গোল্ক লৈ প্ৰথম চকু মেলোঁতে

তই দিয়া উমাল পৰশৰ কথা।

এইবাৰো বিহুত পিঠা খুন্দিছোঁ

এৰদীয়া ধানেৰে।

তই সজোৱা আজাৰ কাঠৰ

গাৰিশালিটোৱে বৰকৈ মাতিছিল,

যেন তোকেই বিনাই চিঞিছিল।

জাননে ককাই?

দিন-কাল বৰ সলনি হ'ল।

তোৰ নামনিৰ যে সেই প্ৰিয় বন্ধুটি

তেখেতৰ চিঠি নহাই হ'ল।

ডাকোৱালৰ টিলিঙাৰ শব্দ

কোনোবা আবেলিতে মাৰ গ'ল।

সেইদিনা কণপোনা আহিছিল

আচৰিত জাননে ককাই!!

কণপোনাৰ চহৰৰ ঘৈণীয়েকে

ডাঙৰ পিতাইক দেখিও ওৰণি নল'লে।

আমাৰ আইতা?

এহাত দীঘল ওৰণিৰে দুপৰৰ ৰ'দালিক ঢাকে,

আজিও।

পিতাইৰ দুচকুৰ বৰফ গ'লে কেতিয়াবা ....

মনৰ কুঠৰীত যে তই

অগা-দেৱা কৰি ফুৰ'!

ককাই ঐ

সেই ভদীয়া বানতে ওলাই গৈ

নাহিলি কিয় আৰু ???

কানি-মুনি বেলিকা হ'লেও

ঘৰত সোমাবিহি

পিতায়ে নকয় একো।

চাবিহি সকলো।

তোৰ-মোৰ, বৌটি-পিতাইৰ

হেঁপাহৰ ঘৰখনৰ

দীঘল পদূলিটোৱে

বাট চাই ভাগৰিছে তোলৈ ....।

কৰবী বৰুৱা

তোমালৈ

কি বিচাৰো বাৰু সঁচাকৈ

কাৰ পৰা বিচাৰো

নিজৰ পৰা নে তোমাৰ পৰা

বিচাৰোঁ কি বাৰু আচলতে

কজলা মেঘৰ আশ্বাদন নে অনুভৱৰ কেঁকুৰিত

সপোনৰ বাঁহীৰ সুৰ

ক্ৰমশঃ সেউজীয়া হৈ পৰা বুকুত

হেৰাইছে দুখৰ ঠিকনা এটুকুৰা

মাত্ৰ এটুকুৰা আকাশ কিনাৰ কথা আছিল

তোমাৰ নামত কেৱল তোমাৰ ...

মুঠি মুঠি তৰাৰ গুটি সিঁচাৰ কথা আছিল

স্বপ্নাতুৰ মনবোৰ ফুল হৈ ফুলিলহেঁতেন

তোমাৰ নামত

কিস্তি ???...

নিবিচৰাকৈয়ে দেখোন পান কৰিবলৈ ধৰিছে

ধ্বংস-হিংসা-মৃত্যু-কাৰাগাৰ হাঁহি আৰু হাঁহকাৰ।

ক'ব নোৱাৰাকৈয়ে তোমাক

শুভকামনাৰে ভৰাই তুলিব বিচাৰো

পোহৰৰ বিচাৰো তোমাৰ প্ৰতিটো আবেলি

তোমাৰ মন আকাশত বিৰিঙাৰ বিচাৰো

সেউজীয়া বৰষুণজাকৰ এচাৰকনি

দিব বিচাৰো কেৱল তোমাক

এমুঠি সেউজীয়া...সেউজীয়া

আৰু সেউজীয়া ...।

বিঃ দ্ৰঃ — মৌনতাৰেই বুজাব বিচাৰোতোমাক

মন গহ্বৰৰ অচিনা বাতৰি ...।

Priyam Ponkhi Saikia

Poem

*Everything else was tranquil
The breeze rushed its perceptible
The sparse clouds cast the gloom
And roars guiding the rains.
Yes, the blowsy seen now
has gone to follow the down;
And everything else was tranquil.*

*On their part, witching hours :
arrived and chased
my sleep and
ceased the beats of
my feverant heart, as
the moonlit grew fader, night duskier
and everything else was tranquil.*

*just to wake the town
Up from its deepest sleep
The Goods train left the station,
“Allah O Akbar”
devotees chanted at once
Thus broke the silence at four;
and everything else was tranquil*

*The town in mersiment indulged
and bliss
It was brighter than
ever as never before.
Yes, the sun smiled through the shrine,*

*and the clouds bade goodbay;
and everything else was tranquil.*

*But all vain for, I couldn't savour,
to me it didn't belong.
My mind concerned
nothing-but-dismay,
the glooms
Still over my lunar hopes;
and everything else was tranquil.*

निर्माली बर विनती

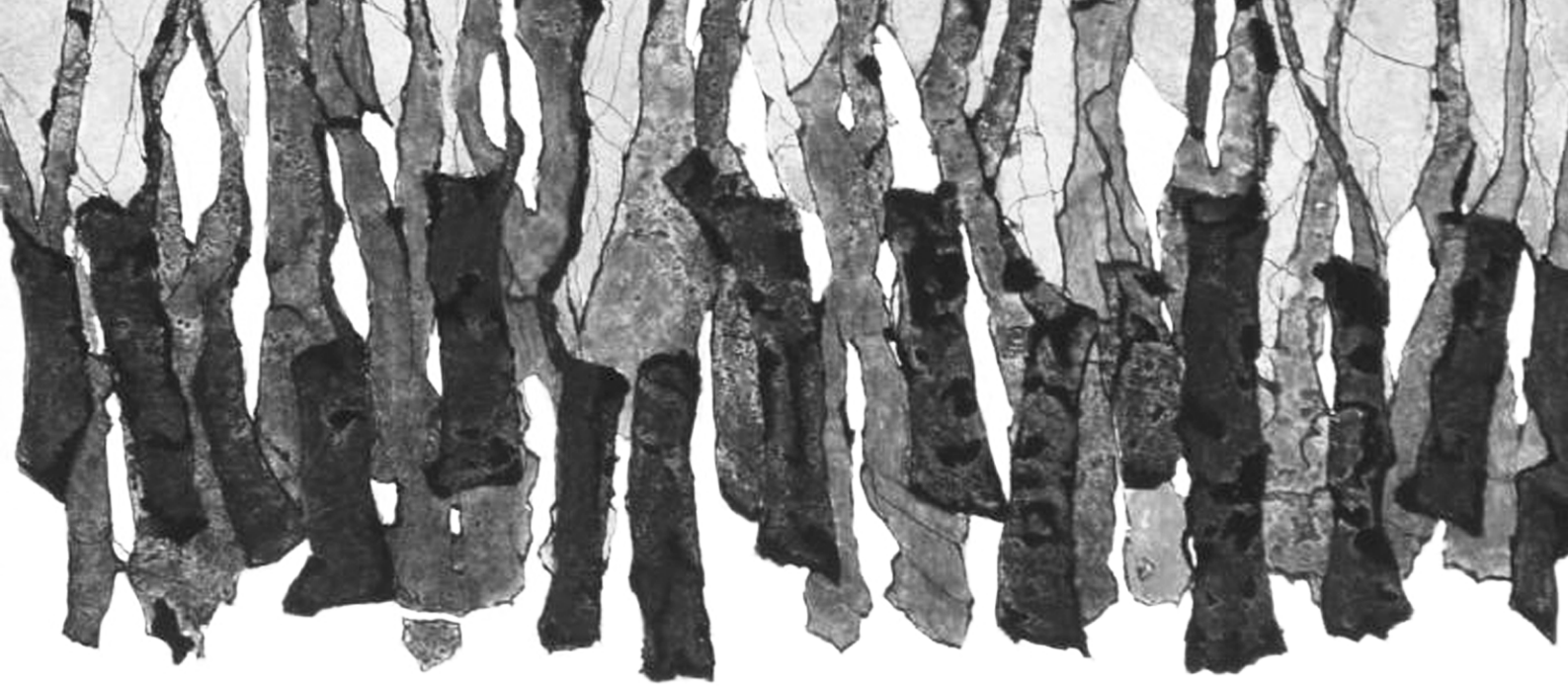
विनती करते हैं भगवान
हम सब बालक है अनजान
तुमने सारा जगत बनाया
तुमने सूरज चाँद बनाया
तुमने तारों को बरसाया
तुमने फूलों को मटकाया
तुमने पानी बापन बनाया
तुम जगत के पालनहार
हम पर दया करो भगवान।

संगीता प्रसाद

बेटी

जब जब जन्म लेती है बेटी
खुशियाँ साथ लाती है बेटी
ईश्वर की सौगात है बेटी
सूबह की पहली किरण है बेटी
तारों की शीतल छाया है बेटी
आंगन की चिड़िया है बेटी
त्याग और समर्पण है बेटी
नये नये रिश्ते बनाती है बेटी
घर में उजाला करे बेटी
बार बार याद आती है बेटी
बेटी की कीमत उनसे पुछो
जिन्हके पास नहीं है बेटी।

जुरी बोरा मुझे भी पंख लगा दो

मुझको जीवन दर्शन करा दो
इस नभ गगन की सैर करा दो,
माँ, तुम बाधा मुक्त होकर
आओ मुझे भी पंख लगा दो।

तेरे बदन से लिपटी मैं
सपनों में ही उड़ती रहती हूँ।
तुम्हारी उड़न देखकर मन मेरा
भी व्याकुल हो उठा है।

मैं जा बैटूँगी बादल पर
बिजली से मैं खेलूँगी,
और छुपाकर बाहों में
अपना चाँद भी ले आऊँगी।

मेरे सपने बहुत बड़े हैं,
जीने का एक मौका तो दो,
नहीं बनूँगी बौझ मैं तुम पर
खोल दो मुट्ठी उड़ जाने दो।

मुझको जीवन दर्शन करा दो
इस नभ गगन की सैर करा दो,
माँ, तुम बाधा मुक्त होकर
आओ मुझे भी पंख लगा दो।

मनसुम लेखारू

धूप

सुबह की खुबसूरत धूप
आओ तुम सुबह
सबको सजीव करके जाओ
आओ तुम सुबह।
तुम्हारी आने से ही तरलता
सब सोनाकर होकर खिलने लगते हैं
सुबह के धूप की लुका-छिपी
छनकर आती मेरे कमरे में
कभी देखती थी छज्जे पर
कभी छाँव जतरती थी आलमारी पर,
धूप की प्रकाश ने सबको करते है
रंगीन सजीव और मधुर।
धूप में सब कुछ खिलने लगते हैं
धूप में सब कुछ चमकने लगते हैं
यही हे खुबसूरत धूप।

प्रियंका शङ्किया

धूप

सर्दी के मौसम में आकर
सबके प्राण बचाती है धूप।
पर गर्मी के मौसम में
अंगार बरसाती है धूप।

सूरज के संदेश को
धरती तक पहुँचाती है धूप।
सारा दिन उजाला फैलाकर
शाम ढले छिप जाती है धूप।

कभी ठिठुरती इस धरती को
किरणों से सहलाती है धूप।
और कभी गुस्सा हो जाये तो
लु बनकर सताती है धूप।

धरती के कोनो कोने को
सोने सा चमकाती है धूप।
सारा जग आलोकित कर दो
यही बात हमें सीखलाती है धूप।

सगुफता आजिज

भारत कितना प्यारा है

यही हिमालय सा पर्वत है,
यही गंगा की धारा है।
यमुना लहराती है सुंदर,
भारत कितना प्यारा है।

फल-फूलों से भरी भूमि,
खेतों में हरियाली है।
आमों की डली पर बैठी,
गाती कोकिल काली है।

इसी धरा ने पाल-पोस कर,
तुमको बड़ा बनाया है,
बच्चों! नहीं भुलना, तुमने
अन्न यँही का खाया है।

तुमने पानी पिया यँही का
खेले मिट्टी में इसकी।
जिस वायु में साँस ले रहे
है वह प्यारे भारत की।

रीया देवी

देश हमारा

भारत देश हमारा है
सब देशों से न्यारा है

शीश उचये खड़ा हिमालय
करता इसकी रखवाली है।

गंगा यमुना की धाराएँ
फैलाती हरियाली है।

कल कल बहते सुन्दर झरने
मीठे गीत सुनाते हैं।

झमा झम बरसकर बादल
धरती की प्यास बुझाती है,

शीतल मंद पवन के झोंके
खेती को लहराता है।

भाँति भाँति के सुन्दर पक्षी
मधुर गीत सुनाते हैं।

সম্পাদকীয়
প্রতিবেদন

সাধাৰণ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় ব্ৰহ্মপুত্ৰ উত্তৰ পাৰৰ এখনি অগ্ৰণী নাৰী উচ্চ শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ। প্ৰতিবেদনৰ বুলনিতে সেইসকল ব্যক্তিক মোৰ সশ্ৰদ্ধ প্ৰণাম ও শ্ৰদ্ধা নিবেদিছোঁ। যিসকলৰ প্ৰচেষ্টাত উজনি অসমৰ নাৰী শিক্ষাৰ অন্যতম শিক্ষানুষ্ঠান লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ে প্ৰাণ পাই উঠে। লগতে লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয়, মাননীয় উপাধ্যক্ষ মহোদয়, চিৰপূজনীয় শিক্ষাগুৰুসকল লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ সমূহ কৰ্মচাৰীবৃন্দলৈ মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

ঐতিহ্যমণ্ডিত লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ (২০১৬-১৭) বৰ্ষৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ মহাবিদ্যালয় সাধাৰণ সম্পাদিকাৰ দায়িত্বভাৰ মোক দিয়াৰ বাবে মই সকলোকে ধন্যবাদ জনাইছোঁ।

মহাবিদ্যালয়খনৰ দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰা দিনৰে পৰা মহাবিদ্যালয়খনৰ সুস্থ শৈক্ষিক পৰিৱেশ বজাই ৰখাৰ লগতে সৰ্বাংগীন উন্নয়নৰ বাবে সংকল্পবদ্ধ হৈছিলোঁ আৰু সেই অনুসৰি নিজৰ কাৰ্যত অগ্ৰসৰ হৈছিলোঁ।

মোৰ কাৰ্যকালৰ চমু খতিয়ান —

- ক) সৰস্বতী পূজা
- খ) গণতন্ত্ৰ দিৱস
- গ) নৱাগতা আদৰ্শ সভা
- ঘ) স্বাধীনতা দিৱস
- ঙ) শিক্ষক দিৱস
- চ) শংকৰদেৱৰ তিথি
- ছ) আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় যোগ দিৱস
- জ) ফাটোহা-ই-দোৱাজ-দহম
- ঝ) মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ

কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ :

সদৌ শেষত মোৰ এবছৰীয়া কাৰ্যকালৰ অজানিতে হোৱা ভুল-ত্রুটিৰ বাবে চিৰপূজ্য শিক্ষাগুৰুসকল, কৰ্মচাৰী বৃন্দ ও লগতে মোৰ সহপাঠীসকললৈ এই চমু প্ৰতিবেদনৰ জৰিয়তে ক্ষমা প্ৰাৰ্থনা বিচাৰিছোঁ, লগতে মহাবিদ্যালয়ৰ দীৰ্ঘায়ু আৰু এটা সুস্থ শৈক্ষিক পৰিৱেশ কামনা কৰি মোৰ চমু প্ৰতিবেদন সামৰিছোঁ।

‘জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়’ জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰী একতা সভা।

সংগীতা পেগু

সাধাৰণ সম্পাদিকা, ছাত্ৰী একতা সভা

২০১৬-১৭ বৰ্ষ

সাহিত্য আৰু আলোচনী শাখাৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ বুলনিত যিসকল মনীষীৰ অসীম ত্যাগ, সুসংহত চিন্তাকৰ্ষক মনৰ ফচলে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰৰ গৌৰোজ্জ্বল বৰ্তমানৰ এই লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ জন্ম দিলে সেইসকল মহান মনীষীক শ্ৰদ্ধাৰে সুঁৱৰিছোঁ। দেশ স্বজাতিৰ তথা নৱ প্ৰজন্মৰ সোণালী ভৱিষ্যতৰ হেতু নিজৰ সেউজীয়া বৰ্তমানক বিসৰ্জন দিয়া জ্ঞাত-অজ্ঞাত অসমী আই সু-সন্তান বীৰ শ্বহীদক জনাইছোঁ সশ্ৰদ্ধ প্ৰণিপাত।

স্ট্ৰী-শিক্ষাৰ অন্যতম শিক্ষানুষ্ঠান ৰূপালী জয়ন্তী বৰ্ষ গৰকা ঐতিহ্যমণ্ডিত লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ সাহিত্য আৰু আলোচনী শাখাৰ সম্পাদিকাৰ পদৰ বাবে নিৰ্বাচিত হৈ স্বাক্ষৰ বহন কৰা এখিলা পাতৰ অংশীদাৰ হ'বলৈ পাই নিজকে ধন্য মনাৰ লগতে শুভাকাংক্ষী চিৰপূজ্য শিক্ষাগুৰু; ছাত্ৰী বান্ধৱীসকলক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

সমগ্ৰ অসমৰ লগতে লক্ষীমপুৰ জিলাৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক, বৌদ্ধিক, ৰাজনৈতিক আৰু ক্ৰীড়া ক্ষেত্ৰত লখিমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ে স্বকীয় মহিমাৰে মহিমামণ্ডিত গৈ গৌৰৱৰ ধ্বজা বহন কৰি আহিছে। উচ্চ শিক্ষাৰ কঠিয়াতলিত শিক্ষাৰ বীজ ৰোপন কৰাৰ লগতে সাহিত্যৰ সাৰুৱা ক্ষেত্ৰখনো আগুৱাই নি মহাবিদ্যালয়ক উন্নতিৰ শিখৰত আৰোহন কৰোৱাতো আছিল মোৰ বাবে এক প্ৰত্যাহ্বান। শিক্ষাগুৰুসকলৰ অভিভাৱক সুলভ, গঠনমূলক পৰামৰ্শ, অগ্ৰজসকলৰ অনুপ্ৰেৰণাসূচক মন্তব্য আৰু বান্ধৱীসকলৰ ঐকান্তিকতাৰ সহযোগেৰে যিমান পাৰো চেষ্টা কৰিছিলোঁ মহাবিদ্যালয়ৰ গৌৰৱ, ঐতিহ্য আৰু পৰম্পৰা অক্ষুণ্ণ ৰখাৰ। সকলো ছাত্ৰীকে কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ যিসকলৰ সহায় সহযোগৰ লগতে সাহস আৰু প্ৰেৰণাত এই ঐতিহ্যমণ্ডিত মহাবিদ্যালয়ত সেৱা আগবঢ়াবলৈ সুযোগ লাভ কৰিলোঁ।

সাহিত্য আৰু আলোচনী শাখাৰ সম্পাদক হিচাপে দায়িত্বভাৰ লৈ এই মহাবিদ্যালয়ৰ সাহিত্য দিশৰ লগতে জড়িত থাকি এই দিশক আগবঢ়াই নিবলৈ প্ৰতিজ্ঞাবদ্ধ হৈছিলোঁ।

২০১৬-১৭ বৰ্ষৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ এগৰাকী সদস্যা হিচাপে একতা সভাৰ আৰু মহাবিদ্যালয়ৰ বিভিন্ন কাৰ্যসূচীৰ ৰূপায়নত সহায় সহযোগিতা আগবঢ়াইছিলোঁ। সৰস্বতী পূজা, নৱাগত আদৰ্শ সভা, শংকৰদেৱৰ তিথি, মহাবিদ্যালয়ৰ সপ্তাহ আৰু অন্যান্য অনুষ্ঠানৰ লগত জড়িত হৈছিলোঁ।

নৱাগত আদৰ্শী সভাৰ লগত সংগতি ৰাখি প্ৰাচীৰ পত্ৰিকা প্ৰত্যাখন প্ৰস্তুত কৰা হৈছিল। প্ৰাচীৰ পত্ৰিকা প্ৰস্তুত কৰাত দিহা-পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা সাহিত্য আৰু আলোচনী শাখাৰ তত্ত্বাৱধায়ক হিৰণ্য সভাপণ্ডিত ছাৰ আৰু জয়ন্তজিৎ বৰদলৈ ছাৰ, গোবিন্দ ছাৰৰ লগতে উন্মোচক স্বপ্ন চেতিয়া বাইদেউক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। লগতে ছাত্ৰী নিবাসৰ ছাত্ৰসকলৰ ওচৰত কৃতজ্ঞ।

‘স্বাধীনতা দিৱস’ৰ লগত সংগতি ৰাখি মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষাৰ্থীসকলৰ মাজত এখনি সুকুমাৰ কলা প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰা হৈছিল। তাৰ ফলাফলসমূহ এনেধৰণৰ —

প্ৰথম — প্ৰিয়ংকা ৰাজখোৱা (অসমীয়া বিভাগ)

দ্বিতীয় — পৰিস্মৃতা (ৰসায়ন বিজ্ঞান বিভাগ)

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ মহাবিদ্যালয়ৰ আৰু ছাত্ৰী একতা সভাৰ কাৰণে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ কাৰ্য। ২০১৬-১৭ বৰ্ষৰ মহাবিদ্যালয়ৰ সপ্তাহ ১৯-০১-২০১৭ তাৰিখৰ পৰা ২৩-০১-২০১৭ লৈ হৈছিল। সাহিত্য আৰু আলোচনী শাখাৰ সৰ্বমুঠ .....টা প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰিছিল। ছাত্ৰীসকলৰ সাহিত্য আৰু সুকুমাৰ কলাৰ প্ৰতি আগ্ৰহে আমাক প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সঁহাৰি জনাইছিল।

এইবছৰৰ লখিমপুৰ মহাবিদ্যালয়ৰ শ্ৰেষ্ঠ সাহিত্যিক হিচাপে বিবেচিত হ'ল পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগৰ পাপৰি গগৈ আৰু শ্ৰেষ্ঠ চিত্ৰশিল্পী হিচাপে বিবেচিত হ'ল অসমীয়া বিভাগৰ প্ৰিয়ংকা ৰাজখোৱা। এইখিনিতে এটা কথা উল্লেখ কৰিব লাগিব যে সাহিত্য আৰু সুকুমাৰ কলা বিভাগত অনুষ্ঠিত কৰা প্ৰতিযোগিতাৰ সংখ্যাই সৰহ, অথচ এই বিভাগটোৰ আৱণ্টিত পুঁজিৰ পৰিমাণ তেনেই কম। যাৰ বাবে কিছুমান কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰাত অসুবিধাৰ সন্মুখীন হৈছিলোঁ। পৰৱৰ্তী ছাত্ৰী একতা সভাই এই কথাটোলৈ গুৰুত্ব দিব বুলি আশা কৰিলোঁ।

মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ প্ৰতি লেখা বিচাৰি জননী জাৰী কৰা হৈছিল যদিও মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত যিদৰে অংশগ্ৰহণ কৰিছিল, তাৰ তুলনাত আলোচনীত সেইদৰে সঁহাৰি জনোৱা দেখা নগ'ল। ছাত্ৰীসকলৰ পৰা ব্যক্তিগতভাৱে লেখা বিচাৰিব লগা হ'ল।

শেষত, মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ, উপাধ্যক্ষ, শিক্ষাগুৰুসকল, তত্ত্বাবধায়ক ছাৰ, যাৰ মৰম, উপদেশৰ ফলশ্ৰুতিত আলোচনীখন প্ৰকাশ কৰিবলৈ সাহস কৰিলোঁ আৰু বিভিন্ন হাত আগবঢ়োৱাৰ বাবে অশেষ শ্ৰদ্ধা নিবেদিতোঁ। ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্যা, সম্পাদনা সমিতি, প্ৰত্যেকজন উপদেষ্টাৰ লগতে সদস্যা, ছাত্ৰীনিৰাস, মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী, মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীবৃন্দ, সকলো দিশত সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়োৱা প্ৰত্যেকজনৰে ওচৰত কৃতজ্ঞতা যাচিছোঁ। আমাৰ কাৰ্যকালত অজানিতে বৈ যোৱা ভুল-ভ্ৰুটিৰ বাবে সকলোৰে ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছোঁ। সদৌ শেষত লখিমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় আৰু ছাত্ৰী একতা সভাৰ সৰ্বাংগীন দিশৰ দীৰ্ঘায়ু কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদন সামৰণি মাৰিছোঁ। জয়তু লখিমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়। জয়তু লখিমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী একতা সভা।

নৱনীতা কোঁচ

সাহিত্য আৰু আলোচনী বিভাগ, ছাত্ৰী একতা সভা

২০১৬-১৭ বৰ্ষ

আন্তঃক্ৰীড়া বিভাগৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

প্ৰতিবেদনৰ আৰম্ভণিতে যিসকল ব্যক্তিৰ অক্লান্ত চেষ্টাত ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰপাৰৰ এই আগশাৰীৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়খন গঢ়ি উঠিল আৰু যিসকল ব্যক্তিয়ে মহাবিদ্যালয়খনক উচ্চ শৈক্ষিক আৰু নৈতিক অনুষ্ঠান হিচাপে গঢ়ি তোলাত এতিয়ালৈকে নিস্বার্থভাৱে সেৱা আগবঢ়াই আহিছে সেই সকললৈ মই মোৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা আৰু কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

ঐতিহ্যমণ্ডিত মহাবিদ্যালয়খনিত ২০১৫-১৬ বৰ্ষৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ আন্তঃক্ৰীড়াৰ সম্পাদিকাৰূপে বিনা প্ৰতিদ্বন্দ্বীতাৰে নিৰ্বাচিত হৈ দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰি নীতি-নিৰ্দেশনা মানি চলিম বুলি শপত গ্ৰহণ কৰোঁ। মহাবিদ্যালয়ৰ হকে কাম কৰিবলৈ সুযোগ পোৱাৰ বাবে মহাবিদ্যালয়ৰ সকলো কাৰ্যনিৰ্বাহক, শিক্ষাগুৰু, ছাত্ৰী, কৰ্মচাৰীসকললৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

মোৰ কাৰ্যকালত মহাবিদ্যালয়ত উদ্‌যাপিত প্ৰতিটো অনুষ্ঠান সাফল্যমণ্ডিত কৰি তোলাত যিমান দূৰ পাৰিছিলো অস্তঃকৰণেৰে সহায়-সহযোগিতা আগবঢ়াইছিলো। দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰিয়েই সৰ্বপ্ৰথমে সৰস্বতী পূজা পালন কৰা হয়। বিগত বছৰৰ দৰে এই বছৰো মহাবিদ্যালয়লৈ বিভিন্ন প্ৰান্তৰ পৰা নতুনকৈ অহা ছাত্ৰীসকলক আদৰ্শ জনাবৰ বাবে নৱাগত আদৰ্শ সভাখন অনুষ্ঠিত কৰা হয়, নৱবৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ প্ৰৱৰ্তক মহাপুৰুষ শ্ৰী শ্ৰী শংকৰদেৱৰ তিথি অতি উলহ-মালহেৰে উদ্‌যাপন কৰা হয়, ইছলাম ধৰ্মীয় উৎসৱ ফাতেহা-ই-দোৱাজ-দহমত শান্তিপূৰ্ণভাৱে উৎসৱটো পালন কৰা হয়।

বিগত বৰ্ষৰ দৰে এই বছৰো আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ আটাইতকৈ আকৰ্ষণীয় আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ অনুষ্ঠান ‘মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ’ আৰু আমাৰ কাৰ্যকালৰ সময়ছোৱাত শেষৰটো মুহূৰ্ত আছিল মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ। মহাবিদ্যালয়ৰ সপ্তাহত মোৰ বিভাগৰ খেলসমূহ পৰিচালনা কৰাত কোনো অসুবিধা হোৱা নাছিল কাৰণ আমাৰ মহাবিদ্যালয়ত এটি ধুনীয়া আন্তঃক্ৰীড়া বিভাগৰ ষ্টেডিয়াম আছে। আন্তঃক্ৰীড়া বিভাগৰ সম্পাদিকা হিচাপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰাৰ ক্ষেত্ৰত উৎসাহ-উদ্দীপনা আৰু প্ৰতিটো পৰামৰ্শ আৰু সহযোগিতা আগবঢ়োৱা বিভাগীয় উপদেষ্টা ড° গোবিন চন্দ্ৰ বৰুৱা ছাৰ আৰু বিতুপন ছাৰলৈ অশেষ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। ইয়াৰোপৰি মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীবৃন্দ আৰু বাহ্যিকসকলৰ লগতে সমূহ ছাত্ৰী একতাৰ সভাৰ সকলো সম্পাদিকাৰ আৰু এই মুহূৰ্তত মনলৈ নহা অনেকজনক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

মোৰ কাৰ্যকালত আন্তঃ ক্ৰীড়া বিভাগৰ প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ ফলাফলসমূহ এনেধৰণৰ :-

1) Badminton (Single) :-

Champion – Seema Handique – English Dept.

Runnersup– Rupa Kumari Roy – H.S. 2nd Year (Sc)

2) Badminton (Doubles) :-

Champion – Rupa Kumari Roy – H.S. 2nd Year (Sc) &

Priyanka Dutta – H.S. 1st Year (Sc)

Runners up– Seema Handique – English Dept. &

Saraswati Biswakarma – English Dept.

- 3) Carrom (Single) :-
 Champion – Bijaylaskshmi Boruah – Phy. Dept.
 Runnersup– Laskshmi Chetry – Zoology Dept.
- 4) Carrom (Doubles) :-
 Champion – Megha Patir – Zoology Dept. &
 Laskshmi Chetry – Zoology Dept.
 Runners up– Seema Handique – English Dept. &
 Saraswati Biswakarma – English Dept.
- 5) Ludo (Single) :-
 Champion – Monisha Saharia – Chemistry Dept.
 Runnersup– Farha Ahmed – English Dept.
- 6) Ludo (Double) :-
 Champion – Shikha Chetry – Mathematics Dept. &
 Sumi Pegu – Mathematics Dept.
 Runnersup– Jyotishma Hazarika – Education Dept. &
 Deepshikha Das – Education Dept.
- 7) Chess :-
 Champion – Jimly Borah – Botany Dept.
 Runnersup– Bijaylaskshmi Boruah – Phy. Dept.

সদৌ শেষত মোৰ কাৰ্যকালৰ সময়ছোৱাত কৰ্তব্যৰ খাতিৰত বা অজানিতে হোৱা ভুলৰ বাবে সকলো পৰা ক্ষমা বিচাৰিছোঁ আৰু আমাৰ মহাবিদ্যালয়ৰ সকলো দিশতে উন্নতি আৰু উজ্জ্বল ভৱিষ্যত কামনা কৰি মোৰ প্ৰতিবেদনৰ একলম সামৰিছোঁ।

“জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়, জয়তু লক্ষীমপুৰ মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰী একতা সভা।”

জুমন চুলতানা

আন্তঃশ্ৰেণী বিভাগ, ছাত্ৰী একতা সভা

২০১৬-১৭ বৰ্ষ

সংগীত আৰু সাংস্কৃতিক বিভাগৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

এজনী সাধাৰণ ছাত্ৰী। যাৰ নাছিল নিজ কৰ্তব্য, সময় আৰু দায়িত্বৰ জ্ঞান। সাংস্কৃতিক দিশটোত তেনেই অনভিজ্ঞ আছিল।

তথাপি, মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিয়ালবৰ্গই অশেষ আস্থাৰে সংগীত আৰু সাংস্কৃতিক শাখাৰ সম্পাদিকাৰ দৰে গুৰু দায়িত্বভাৰ অৰ্পণ কৰি মহাবিদ্যালয়খনৰ সাংস্কৃতিক দিশটোক আগুৱাই লৈ যাবলৈ যি সুবিধা দিলে তাৰ বাবে সকলোকে আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ। বিশ্বাস আৰু সততাৰে প্ৰথমৰে পৰা নিজৰ দায়িত্ব পালন কৰি যাবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতিবদ্ধ হৈছিলোঁ। মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয়ৰ পৰামৰ্শ, সাংস্কৃতিক শাখাৰ তত্ত্বাবধায়ক দুলেন গগৈ ছাৰৰ অকুণ্ঠ সহযোগিতা প্ৰতি মুহূৰ্ততে লাভ কৰিছিলোঁ। গতানুগতিকতা পৰিহাৰ কৰি নিজস্বভাৱে কিছু কাম কৰাৰ হেপাঁহ আছিল যদিও সময়ৰ অভাৱত সকলোবোৰ সপোনক বাস্তৱ ৰূপ দিব নোৱাৰিলো, পৰৱৰ্তী সম্পাদিকাই এই ক্ষেত্ৰত দিব বুলি আশা কৰিছোঁ।

কাৰ্যকালৰ চমু বিৱৰণী —

২০১৭-১৭ বৰ্ষৰ মহাবিদ্যালয়ৰ সংগীত আৰু সাংস্কৃতিক শাখাৰ সম্পাদিকাৰূপে শপত গ্ৰহণ কৰি মহাবিদ্যালয়খনৰ সৰ্বাংগীন উন্নতিৰ লগতে সাংস্কৃতিক দিশটোত কিছু নতুনত্ব অনাৰ প্ৰয়াস কৰিছিলোঁ। ছাত্ৰী একতা সভাৰ এগৰাকী সম্পাদিকা হিচাপে মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতিটো কাৰ্যসূচীতে নিষ্ঠাৰে সেৱা আগবঢ়াইছিলো। ব্যতিক্ৰমী কাৰ্যসূচীৰে অনুষ্ঠিত কৰা সৰস্বতী পূজা, নৱাগত আদৰণী সভা, শংকৰদেৱৰ তিথি আৰু অন্যান্য বহুতো অনুষ্ঠানৰ লগত সক্ৰিয়ভাৱে জড়িত হৈ পৰিছিলোঁ। মহাবিদ্যালয়ৰ নৱাগত আদৰণী সভাৰ বিশেষ আকৰ্ষণ সাংস্কৃতিক বিভাগীয় তত্ত্বাবধায়ক দুলেন গগৈ ছাৰৰ সহযোগিতাত সুন্দৰভাৱে আয়োজন কৰিছিলোঁ। মোৰ কাৰ্যকালটোৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশটো হ'ল ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আন্তঃমহাবিদ্যালয় যুৱ মহোৎসৱত হিৰণ্য সভাপণ্ডিত ছাৰৰ পৰিচালিত ব্ৰহ্মদেৱী আকাশ নাটকখনিত লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ নাটকৰ দলটিয়ে শ্ৰেষ্ঠ দলৰ সন্মান লাভ কৰিলে। এই সুযোগতে সভাপণ্ডিত ছাৰক ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিলোঁ। নাটকখনিৰ সহঃ পৰিচালক জয়ন্তজিৎ বৰদলৈ ছাৰকো কৃতজ্ঞতা জনাইছোঁ।

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ :

ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সুপ্ত প্ৰতিভাৰ বিকাশৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষেত্ৰ হ'ল মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ। মহাবিদ্যালয়ৰ সপ্তাহত সংগীত আৰু সাংস্কৃতিক শাখাই বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰিছিলোঁ। প্ৰতিটো প্ৰতিযোগিতাতেই ছাত্ৰীৰ অংশগ্ৰহণ আশা কৰাতকৈ বহু বেছি আছিল। সাংস্কৃতিক দিশটোৰ প্ৰতি ছাত্ৰীসকলৰ আগ্ৰহে আমাক উৎসাহিত কৰিছিল। মহাবিদ্যালয় সপ্তাহৰ সাংস্কৃতিক প্ৰতিযোগিতাৰ ফলাফল আছিল এনেধৰণৰ —

শ্ৰেষ্ঠ কণ্ঠশিল্পী — প্ৰিয়ংকাপ্ৰিয়া চাংমাই (উচ্চতৰ মাধ্যমিক দ্বিতীয় বৰ্ষ)

শ্ৰেষ্ঠ নৃত্য শিল্পী — দিব্যাশ্ৰী শইকীয়া (উচ্চতৰ মাধ্যমিক প্ৰথম বৰ্ষ)

শ্ৰেষ্ঠ দলীয় নৃত্য — শিক্ষাতত্ত্ব বিভাগ

কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ :

লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ সাংস্কৃতিক দিশটোক প্ৰতিনিধিত্ব কৰি বহুতো মূল্যবান অভিজ্ঞতা লাভ কৰিলোঁ। বিশেষকৈ মোৰ তত্ত্বাবধায়ক দুলেন গগৈ ছাৰৰ সান্নিধ্যত সু-শৃংখলিত হ'বলৈ শিকিলোঁ। মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ মহোদয়, উপাধ্যক্ষা মহোদয়াৰ লগতে সমূহ শিক্ষাগুৰুৰ পৰা আমাৰ কাৰ্যকালত যি উপদেশ, মৰম পালোঁ তাৰ বাবে শিক্ষাগুৰুসকলৰ ওপৰত আমি চিৰকৃতজ্ঞ।

ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয় যুৱমহোৎসৱত আমাক নিস্বার্থভাৱে সহায় সহযোগিতা আগবঢ়োৱা হিৰণ্য সভাপণ্ডিত ছাৰ, জয়ন্তজিৎ বৰদলৈ ছাৰ, পাপৰি হাজৰিকা বাইদেউ আদি সকলোলৈকে কৃতজ্ঞতা প্ৰকাশ কৰিছোঁ। ইয়াৰোপৰি মোৰ কাৰ্যকালত বিনাদ্বিধাই সহায় কৰিবলৈ আগবাঢ়ি অহা প্ৰত্যেকৰে মুখবোৰ চকুৰ আগত ভাঁহি উঠিছে। কাৰ কথা ক'ম, সকলোকে ধন্যবাদ জনাইছো।

শেষত আমাৰ কাৰ্যকালত অজানিতে বৈ যোৱা ভুল-ভ্ৰুটিৰ বাবে সকলোৰে ওচৰত ক্ষমা বিচাৰিছোঁ। লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় সকলো ক্ষেত্ৰতে আগবাঢ়ি যাওক তাকে অন্তৰ্ভাৱে কামনা কৰিছোঁ। জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়, জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰী একতা সভা।

পিংকী গগৈ

সংগীত আৰু সাংস্কৃতিক বিভাগ, ছাত্ৰী একতা সভা

২০১৬-১৭ বৰ্ষ

বহিঃক্ৰীড়া বিভাগৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

বৰ্তমান শৈক্ষিক ক্ষেত্ৰখনত অসমৰ এখন আগশাৰীৰ উচ্চশিক্ষাৰ সমন্বয় কেন্দ্ৰ লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ে নাৰী শিক্ষাৰ লগতে খেলা-ধূলোকে আদি কৰি সাহিত্য, সংগীত, কলা সকলো দিশতে ছাত্ৰীসকলক প্ৰবল আত্মবিশ্বাসেৰে আগবঢ়াই নিয়াত সহায় কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰখনৰ বাটকটীয়াসকলক মই শ্ৰদ্ধাৰে প্ৰণিপাত জনাইছোঁ। এনে এখন মহাবিদ্যালয়ৰে ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্যা হিচাপে গুৰু দায়িত্ব বহন কৰাৰ সৌভাগ্য মোৰ হৈছিল। বিনা প্ৰতিদ্বন্দীতাৰে মই ২০১৬-১৭ বৰ্ষৰ মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনত বহিঃ ক্ৰীড়া বিভাগৰ সম্পাদিকা হিচাপে নিৰ্বাচিত হৈছিলো। তত্ত্বাবধায়ক হিচাপে ড° এইচ এম এ ছাহিদ ছাৰে কেৱল তত্ত্বাবধানেই কৰা নাছিল মহাবিদ্যালয় সপ্তাহৰ অন্যান্য কাৰ্যসূচী চম্ভালিব লগীয়া হোৱা স্বত্বেও তেওঁ বহিঃক্ৰীড়া বিভাগৰ সকলো যাৱতীয় খৰছৰ হিচাপৰ পৰা আদি কৰি খেলসমূহ পৰিচালনালৈকে সকলো কামতে সহায় কৰিছিল। তাৰ বাবে ছাৰৰ ওচৰত সদায় কৃতজ্ঞ হৈ ৰ'ম। ছাৰৰ উদ্যমতে মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত মহাবিদ্যালয়ৰ শিক্ষক বৃন্দ আৰু কাৰ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীসকলৰ মাজতো এখন প্ৰীতি ক্ৰিকেট

খেল আয়োজন হৈছিল। খেলখনত 'মেন অৱ দ্যা মেচ'ৰ খিতাপ লাভ কৰে অসমীয়া বিভাগৰ সহকাৰী অধ্যাপক কুসুম্বৰ চেতীয়া ছাৰে।

মহাবিদ্যালয় সপ্তাহৰ বহিঃক্ৰীড়া বিভাগৰ খেলসমূহ সকলোৰে সহযোগিতাত সুকলমে হৈ যোৱাৰ পাছতে আৰম্ভ হৈছিল বিভাগীয় প্রতিযোগিতাসমূহ আৰু তাৰ ফলাফলসমূহ আছিল এনেধৰণৰ —

100 Meter Race :

- 1st : Munmi Changmai, H.S. 1st Year, Arts
- 2nd : Utpala Konwar, B.A. 2nd sem, Philosophy
- 3rd : Jenifar Sonowal, B. Sc. 6th Sem, Zoology

200 Meter Race :

- 1st : Munmi Changmai, H.S. 1st Year, Arts
- 2nd : Utpala Konwar, B.A. 2nd sem, Philosophy
- 3rd : Deepjyoti Deori, B. Sc. 4th Sem, Botany

400 Meter Race :

- 1st : Sewali Pegu, H.S. 1st Year, Science
- 2nd : Munmi Changmai, H.S. 1st Year, Arts
- 3rd : Arfina Hazarika, B. Sc. 6th Sem, Botany

Long Jump :

- 1st : Jun Mili (3.55ft), H.S. 1st Year, Science
- 2nd : Banashree Dutta (3.49ft), B.A. 2nd sem, English
- 3rd : Deepjyoti Deori(3.40ft), B. Sc. 4th Sem, Botany
- 3rd : Pallabi Pegu (3.40ft), B. Sc. 6th Sem, Botany

High Jump :

- 1st : Utpala Konwar, B.A. 2nd sem, Philosophy
- 2nd : Anupama Payeng, B.Sc. 2nd sem, Physics
- 3rd : Umarani Kaman, B. A. 6th Sem, Assamese

Shoot put :

- 1st : Umarani Kaman, B. A. 6th Sem, Assamese
- 2nd : Dina Sonowal, Pass Course, 6th sem, Physics
- 3rd : Borkha Borgohain, B. Sc. 6th Sem, Zoology

Discuss Throw :

- 1st : Umarani Kaman(23.33m), B. A. 6th Sem, Assamese
- 2nd : Utpala Konwar(21.18m), B.A. 2nd sem, Philosophy
- 3rd : Pallabi Boruah (19.0m), B. A. 6th Sem, Philosophy

Javelline Throw :

- 1st : Umarani Kaman(22.89m), B. A. 6th Sem, Assamese
- 2nd : Sinkumoni Pegu(19.09m), B.Sc. 2nd sem, Physics
- 3rd : Suma Handique (18.12m), B. A. 6th Sem, English

Marathon Race :

- 1st : Munmi Changmai, H. S. 1st Year, Arts
- 2nd : Lakhimi Pegu, B.Sc. 6th sem, Match
- 3rd : Sewali Pegu, H.S. 1st Year, Science

Discuss Throw :

- 1st : Umarani Kaman(23.33m), B. A. 6th Sem, Assamese
- 2nd : Utpala Konwar(21.18m), B.A. 2nd Sem, Philosophy
- 3rd : Pallabi Boruah (19.0m), B. A. 6th Sem, Philosophy

Kabaddi :

- 1st : Deptt. of Botany
- 2nd : Deptt. of Economics
- 3rd : Deptt. of Physics

Cricket :

- 1st : H.S. 1st Year
- 2nd : Deptt. of Zoology
- 3rd : Deptt. of Assamese

Tag of War :

- 1st : Deptt. of Zoology
- 2nd : Deptt. of Education
- 3rd : Deptt. of Botany

প্রতিবেদনৰ শেষত মই মোৰ কাৰ্যকালৰ সময়খিনিত অজানিতে হৈ যোৱা ভুল-ভ্ৰুটিৰ বাবে সকলোৰে ওচৰত ক্ষমা মাগিছোঁ। লগতে সেইসকল ব্যক্তিলৈ মোৰ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ যিসকলে মোৰ কাৰ্যকালৰ প্ৰতিটো কাৰ্যকে সুচাৰুৰূপে আগবঢ়াই নিয়াত সহায়ৰ হাত আগবঢ়ালে।

জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়

জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰী একতা সভা।

প্ৰতীক্ষা কলিতা

বহিঃক্ৰীড়া বিভাগ, ছাত্ৰী একতা সভা

২০১৬-১৭ বৰ্ষ

তৰ্ক আৰু আলোচনা শাখাৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ত স্নাতক প্ৰথম বৰ্ষত নামভৰ্তি কৰি মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী নিবাসত থাকিবলৈ লৈছিলোঁ। যাক এক ভাল লগা ঠিকনা হিচাপে দিব পাৰি।

লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী নিবাসৰ আকুল মৰম-স্নেহত ক্ৰমাৎ বন্দী হৈ মহাবিদ্যালয় তথা ছাত্ৰী নিবাসত থাকিবলৈ লোৱাৰ ঠিক ডেৰ মাহৰ পাছতে এদিন ছাত্ৰী নিবাসৰ ছিনিয়ৰ বাইদেউ, মোৰ বাহুৱী, ভণ্টি সকলোৰে উৎসাহ, প্ৰেৰণা, উদ্বীপনা তথা সহযোগিতাৰ ফলশ্ৰুতিত মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্য তথা তৰ্ক আৰু আলোচনা শাখাৰ সম্পাদকৰূপে নিৰ্বাচনত জয়লাভ কৰি মোৰ জীৱনৰ সৰুৰে পৰা মনতে পুহি ৰখা এটা সপোন বাস্তৱায়িত হৈছিল।

অগতানুগতিকভাৱে কিছুমান পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰিবলৈ মোৰ প্ৰথমৰ পৰাই খুব ইচ্ছা আছিল আৰু পৰিকল্পনাও কৰিছিলোঁ। কিন্তু বান্ধাসিক পৰীক্ষা ব্যৱস্থা আৰু কিছুমান পূৰ্বৰ পৰা চলি অহা পৰম্পৰাগত ব্যৱস্থাই এইক্ষেত্ৰত প্ৰতিবন্ধকতাৰ সৃষ্টি কৰিছিল।

ওপৰত যি প্ৰতিবন্ধকতাৰ কথা মই উল্লেখ কৰিছিলোঁ এই ক্ষেত্ৰত পিছে পুঁজিৰো অভাৱ নোহোৱা নহয়। পৰৱৰ্তী সময়ত অগতানুগতিক প্ৰচেষ্টাৰে ছাত্ৰীসকলৰ সৰ্বাংগীন উন্নতিৰ ক্ষেত্ৰত যি পদক্ষেপ ই সম্ভৱত সফল হ'ব বুলি আশা ৰাখিলোঁ।

কাৰ্যকালৰ চমু বিৱৰণ :-

মই আমাৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ জৰিয়তে সম্পন্ন হোৱা উল্লেখযোগ্য কাৰ্যসূচীসমূহৰ উল্লেখৰ লগতে মোৰ বিভাগৰ দ্বাৰা হোৱা বিভিন্ন কাৰ্যক্ৰমৰ এক চমু খতিয়ান দাঙি ধৰিব বিচাৰিছোঁ।

কাৰ্যকালৰ বছৰটোত প্ৰহ্লাদ বৰুৱা সোঁৱৰণী তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা ঢকুৱাখনা মহাবিদ্যালয়, ঢকুৱাখনাত অংশগ্ৰহণ কৰে ক্ৰিষ্টিনা পেগু আৰু নিকিতা পেগুয়ে (স্নাতক পঞ্চম বৰ্ষ)। এই প্ৰতিযোগিতাত আমি স্থান লাভ কৰিব পৰা নাছিলোঁ।

কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণ কৰাৰ ঠিক পিছতেই আমি ফেব্ৰুৱাৰী মাহত সৰস্বতী পূজা উদ্‌যাপন কৰিছিলোঁ। বিগত বছৰসমূহৰ দৰে সেইবছৰো শ্ৰদ্ধাৰ শিক্ষাগুৰুসকল আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ উপস্থিতিত পূজাভাগ সুকলমে সমাপন হৈছিল। নৱাগত সভাকে আদি কৰি ফাতেহা, ঈদ-উল-ফিতৰ শংকৰদেৱৰ তিথি আৰু সকলোতকৈ আকৰ্ষণীয় তথা মনোগ্ৰাহী অনুষ্ঠান 'মহাবিদ্যালয় সপ্তাহ' আমাৰ কাৰ্যকালত সম্পাদন কৰা হৈছিল।

১৯-০১-২০১৭ তাৰিখৰ পৰা ২৩-০১-২০১৭ তাৰিখ পৰ্যন্ত আয়োজিত মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত মোৰ বিভাগৰ ফালৰপৰা ছাত্ৰীসকলৰ মানসিকতা উন্নতি সাধনৰ বাবে যি প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰিছিলোঁ সেই প্ৰতিযোগিতাৰ ফলাফলসমূহ আছিল তলত উল্লেখ কৰা ধৰণৰ —

তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা :

- শ্ৰেষ্ঠ তৰ্কিক : সীমা বৰুৱা (ৰাজনীতি বিজ্ঞান বিভাগ)
- দ্বিতীয় তৰ্কিক : কৰবী বৰুৱা (উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগ)
- তৃতীয় শ্ৰেষ্ঠ তৰ্কিক : চৰিতা শৰ্মা (গণিত বিভাগ)

বক্তৃতা প্ৰতিযোগিতা :

- প্ৰথম : জয়শ্ৰী ফুকন (গণিত বিভাগ)
- দ্বিতীয় : সীমা বৰুৱা (ৰাজনীতি বিজ্ঞান বিভাগ)
- প্ৰেৰণা নাথ (গণিত বিভাগ)
- তৃতীয় : পাপৰি চুতীয়া (অসমীয়া বিভাগ)

আকস্মিক বক্তৃতা :

- প্ৰথম : পলি বৰুৱা (ৰসায়ন বিজ্ঞান বিভাগ) (যুটীয়া ভাৱে)
- প্ৰেৰণা নাথ (গণিত বিভাগ)
- দ্বিতীয় : ময়ুৰী গোস্বামী
- তৃতীয় : ত্ৰিবেণী বৰ্মন (ৰসায়ন বিজ্ঞান বিভাগ)

কুইজ :

শ্রেষ্ঠ দল : ৰসায়ন বিজ্ঞান বিভাগ

- ক) কুন্তলা শৰ্মা
- খ) নেইনা বাৰ্মা
- গ) প্ৰিয়ংকা হাজৰিকা

দ্বিতীয় শ্রেষ্ঠ দল : ৰাজনতি বিজ্ঞান বিভাগ

- ক) হিমাদ্ৰী ফুকন
- খ) পম্পী শইকীয়া
- গ) সীমা বৰুৱা

তৃতীয় শ্রেষ্ঠ দল : উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগ

- ক) কৰবী বৰুৱা
- খ) শিখাৰাণী দত্ত
- গ) পিংকী বৰা

কৃতজ্ঞতা স্বীকাৰ :

মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী একতা সভাৰ তৰ্ক আৰু আলোচনা শাখাৰ সদস্যৰূপে এবছৰীয়া কাৰ্যকালত প্ৰতিটো খোজতে সহায়-সহযোগিতা তথা দিহা পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা মহাবিদ্যালয়ৰ অধ্যক্ষ প্ৰমুখ্যে প্ৰতিগৰাকী শিক্ষাগুৰুলৈ কৃতজ্ঞতা আগবঢ়ালোঁ।

বিশেষকৈ কাৰ্যভাৰ গ্ৰহণৰ পাছতে সততা, বিশ্বাসৰে অকুণ্ঠচিত্তে শাখাৰ তত্ত্বাবধায়ক কে. এচ. কে. খাণ্ডিত্য ছাৰৰ সহযোগিতা প্ৰতিটো খোজতে লাভ কৰিছিলোঁ। এই সুযোগতে তেখেতলৈ কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

ইয়াৰ লগতে সহায় কৰা মহাবিদ্যালয়ৰ কৰ্মচাৰীবৃন্দ, ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্যবৃন্দ, ছাত্ৰী নিবাসৰ সমূহ আবাসী আৰু মোৰ লগত একেৰাহে সহায়ক হিচাপে থকা সকলো সহপাঠীলৈ মোৰ তৰফৰ পৰা আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

শেষত মোৰ অনিচ্ছাকৃত ভুলৰ মাজৰ্জনা বিচাৰি ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰ পাৰৰ ঐতিহ্যমণ্ডিত লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ উত্তৰোত্তৰ কামনা কৰিলোঁ। নাৰী শিক্ষাকেন্দ্ৰিক এই লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ে নাৰীৰ শৈক্ষিক, নৈতিক তথা সৰ্বাংগীন উন্নতিৰ ক্ষেত্ৰত এনেদৰেই জিলিকি ৰঙক তাৰেই কামনা কৰিছোঁ।

জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়। জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী একতা সভা।

স্বপ্না চেতিয়া

তৰ্ক আৰু আলোচনা বিভাগ, ছাত্ৰী একতা সভা

২০১৬-১৭ বৰ্ষ

শৰীৰ চৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ পাৰৰ এখনি অগ্ৰণী নাৰী শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰ। প্ৰতিবেদনৰ এই শুভ আৰম্ভণিতেই যিসকল নিঃস্বার্থ ব্যক্তিৰ অক্লান্ত প্ৰচেষ্টা আৰু ত্যাগৰ বিনিময়ত বৰ্তমান এই লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ে অসমৰ আগশাৰীৰ মহাবিদ্যালয় হিচাপে স্বীকৃতি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সেই সকল চিৰপূজ্য ব্যক্তিৰ লগতে মাতৃভূমিৰ অস্তিত্ব আৰু গৌৰৱ বৰ্দ্ধাৰ কাৰণে প্ৰাণ আত্মতা দিয়া বীৰ শহীদসকললৈ সশ্ৰদ্ধ প্ৰণিপাত জনাইছোঁ।

দ্বিতীয়তে মই শ্ৰদ্ধা নিবেদিত্তোঁ মহাবিদ্যালয়ৰ মোৰ চিৰ নমস্কৰ সন্মানীয় অধ্যক্ষ মহোদয় প্ৰমুখ্যে শিক্ষাগুৰুসকললৈ যাঁচিছোঁ সশ্ৰদ্ধ প্ৰণাম।

মোৰ মৰমৰ ভণ্টি, বাইদেউ আৰু বান্ধৱীসকললৈ, যিসকলে এই অভাজনক শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদিকাৰ পদত সেৱা আগবঢ়াবলৈ সুবিধা দিলে।

শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদিকা হিচাপে কাৰ্য্যভাৰ চলাই নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত উৎসাহ, উদ্দীপনা আৰু প্ৰতিটো দিশতে সু-পৰামৰ্শ আৰু সহযোগিতা আগবঢ়োৱা শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ নিৰীক্ষক দুৰ্লভ ৰাজ টাইড ছাৰক মোৰ শ্ৰদ্ধা আৰু ভণ্টি নিবেদিত্তোঁ। লগতে শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ লগত বাৰুকৈয়ে সন্নিবিষ্ট থকা (প্ৰশিক্ষণ দিয়া) আজাদ হাজৰিকা ছাৰক অশেষ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

সৰ্বাংগীন দিশতে আগবঢ়া এনে এখন ঐতিহ্যমণ্ডিত মহাবিদ্যালয়ত অধ্যয়ন কৰিবলৈ পোৱাটো মোৰ বাবে গৌৰৱৰ কথা। এনে ক্ষেত্ৰত এখন মহাবিদ্যালয়ৰ সকলো ছাত্ৰী আশা আকাংক্ষা প্ৰতিনিধিত্ব কৰা ছাত্ৰী একতা সভাৰ সদস্য ৰূপে নিৰ্বাচিত হৈ মহাবিদ্যালয়খনত সেৱা আগবঢ়াবলৈ পোৱাটো মোৰ বাবে চিৰস্মৰণীয় বিষয়। মহাবিদ্যালয়খনত দায়িত্বভাৰ গ্ৰহণ কৰা দিনৰে পৰা মহাবিদ্যালয়ৰ সুস্থ শৈক্ষিক পৰিৱেশ বজাই ৰখাৰ, সৰ্বাংগীন উন্নয়নৰ বাবে সংকল্প বদ্ধ হৈছিলোঁ আৰু সেই অনুসৰি নিজৰ কাৰ্য্যভাৰ অগ্ৰসৰ হৈছিলোঁ।

শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদিকা হিচাপে মোৰ বাবে আৰু মহাবিদ্যালয়ৰ সকলোৰে বাবে গৌৰৱৰ কথা যে এইবাৰ ডিব্ৰুগড় বি. বি. আন্তঃ মহাবিদ্যালয় মহিলা শাখা যোগাসন প্ৰতিযোগিতাত শ্ৰেষ্ঠ দল হিচাপে আৰু দলটো জয়ী হয়। ইয়াৰ বাবে শ্ৰদ্ধাৰ দুৰ্লভ ৰাজ টাইড ছাৰক আৰু শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ (প্ৰশিক্ষণ দিয়া) আজাদ হাজৰিকা ছাৰে যথেষ্ট কষ্ট ত্যাগ কৰিছিল। এই প্ৰতিবেদনৰ জৰিয়তে তেওঁলোককৈ ধন্যবাদ জ্ঞাপন কৰিছোঁ। লগতে বৃষ্টি বা, নয়নমণি, পল্লৱী আৰু অপৰাজিতাকো ধন্যবাদ জনাইছোঁ। এই প্ৰতিযোগিতাত অংশ গ্ৰহণ কৰি শ্ৰেষ্ঠ দল হিচাপে মহাবিদ্যালয়ৰ নাম উজ্জ্বল কৰা বাবে।

শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদিকা হিচাপে মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত বিভাগীয় প্ৰতিযোগিতাসমূহ চলোৱাৰ ক্ষেত্ৰত বিশেষ অসুবিধা হোৱা নাছিল। উপদেষ্টাৰ সহযোগত অতি উলহ-মালহেৰে শৃংখলাবদ্ধভাৱে পতা হৈছিল। এই বিভাগত মোৰ কাৰ্য্য কালতে বহুসংখ্যক ছাত্ৰীয়ে প্ৰতিযোগিতাত ভাগ লোৱাৰ বাবে সকলোকে ধন্যবাদ জনাইছোঁ।

মহাবিদ্যালয়ৰ প্ৰতি গৰাকী ছাত্ৰীৰ অতি হেঁপাহৰ হিয়াৰ আমঠু মহাবিদ্যালয় সপ্তাহটি ২০১৬-১৭ বৰ্ষৰ অনুষ্ঠিত হয়। মহাবিদ্যালয় সপ্তাহত শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ স্থান প্ৰাপ্ত প্ৰতিযোগীসকল হৈছে

১। যোগাসন —

প্রথম :- নয়নমণি হাজৰিকা, প্ৰাণী বিজ্ঞান বিভাগ

দ্বিতীয় :- হিমালী চেতিয়া, উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগ

তৃতীয় :- পল্লৱী পেগু, উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগ

২। ভাৰ উত্তোলন —

প্রথম :- ইন্দ্ৰাক্ষী দলে, ইংৰাজী বিভাগ

দ্বিতীয় :- ৰিমা কোঁচ, পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগ

তৃতীয় :- জিনামণি সোণোৱাল, উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগ

৩। পাঞ্জা —

প্রথম :- পল্লৱী পেগু, উদ্ভিদ বিজ্ঞান বিভাগ

দ্বিতীয় :- চুমি বেগম, ইতিহাস বিভাগ

তৃতীয় :- কল্পনা শইকীয়া, শিক্ষাতত্ত্ব বিভাগ

প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ লগতে লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় শ্ৰেষ্ঠ যোগাসন হিচাপে নয়নমণি হাজৰিকা আৰু শক্তি কন্যা হিচাপে ইন্দ্ৰাক্ষী দলে আৰু শ্ৰেষ্ঠ পাঞ্জা চেম্পিয়ন পল্লৱী পেগু বঁটা প্ৰদান কৰা হৈছে।

২০১৬-১৭ বৰ্ষৰ লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰী একতা সভাৰ শৰীৰচৰ্চা বিভাগৰ সম্পাদিকা হিচাপে কেনে পৰিস্থিতিত কি কি ভুল কৰিছিলোঁ সেয়া মোৰ অজ্ঞাত। মোৰ কাৰ্যকালত মহাবিদ্যালয়ৰ পৰিয়ালবৰ্গৰ পৰা যি সহায়-সহযোগিতা দিহা-পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছিল সেয়া মই চিৰদিন মনত ৰাখিম।

শেষত, মোৰ এই এবছৰীয়া কাৰ্যকালত অজানিতে হৈ যোৱা ভুল ত্ৰুটিৰ বাবে এই প্ৰতিবেদনৰ জৰিয়তে ক্ষমা মাগিছোঁ। লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়ৰ দীৰ্ঘায়ুৰ লগতে উত্তৰোত্তৰ উন্নত ও সুস্থ শৈক্ষিক পৰিৱেশ কামনা কৰি মোৰ চমু প্ৰতিবেদন সামৰিলো।

জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয়। জয়তু লক্ষীমপুৰ বালিকা মহাবিদ্যালয় ছাত্ৰী একতা সভা।

মৌচুমী বৰগোঁহাই

শৰীৰ চৰ্চা বিভাগ, ছাত্ৰী একতা সভা

২০১৬-১৭ বৰ্ষ

ছাত্ৰী জিৰণী কোঠা বিভাগৰ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

It was a great pleasure for me to work as Girls Common Room Secretary for “Lakhimpur Girls College Student Union” (2016-17) and hereby I am glad to write few words from the desk of Girls Common Room Secretary.

At the very beginning I would like to thank my elders and younger sisters and all my dear friends for all your well wishes and selecting me. We started our session by well organising our first event “Saraswati Puja” and then our “General Freshers” where our Chief Guest was the famous writer “Mrs Anuradha Sharma Pujari” and several other events. And then finally the last event of our session was “Annual College Week” which was started from 19 January to 25 January 2017, under which the events under girls Common Room were Fashion Show, Bridal Competition, Mehendi, Salad, Rangoli, Fabric, Flower Decoration Sticking Competition and go as you like.

I don't know to what extent I was successful as member of LGCSU as I promised during the election time to all students but I tried my best out of me. Maybe due to time and economic constraint I was not able to fulfilling my promises up to the mark. I was very unfortunate during my tenure even though I have completed all those scheduled work during the Annual College Week.

Hereby I convey my regards to my Professor Incharge Mrs. Nabami Bhuyan Mam and special thanks to Mrs. Meera Das Mam for their persistent help and support. Here I also express my gratitude to those friends and juniors for how they help me in various way and who gave me a chance to serve this post. I would like to thank those peoples without whom I might not have been able to manage my events systematically, especially my classmates, my juniors and participation of the general students are appreciable.

Results of Girls Common Room Competition:

Salad Competition :-

- 1st – Puja Verma (Hindi)
- 2nd – Lubna Zaib (Zoology)
- 3rd – Asha Jyoti Bhuyan (Hs 1st Year)
- 3rd – Reshmin Akhter Ahmed (Home Science)

Sticking Competition :-

- 1st – Himadri Phukan (Pol.Sc.)
- 2nd – Rima Konch (Physics)
- 3rd – Juri Saikia (Home Science)

Rangoli Competition :-

- 1st – Jinnat Parveen Bobby (Botany)
- 2nd – Himadri Phukan (Pol.Sc.)
- 3rd – Saraswati Biswakarma (English)

Mehendi Competition :-

- 1st – Sahrin Islam (Zoology)
- 2nd – Lakhijyoti (Zoology)
- 3rd – Pratikshya Bhuyan (Hs 1st Year)

Fabric Competition :-

- 1st – Rima Konch (Physics)
- 2nd – Sagufta Aziz (Hindi)
- 3rd – Pinki Gogoi (Education)
- 3rd – Seema Boruah (Pol. Sc.)

Flower Decoration :-

- 3rd – Hunira Akbari Hazarika (Home Science)
- Consolation :- Sumi Das (Home Science)

Bridal Competition :-

- 1st – Puja Borah (Education)
- 2nd – Farha Ahmed (English)
- 3rd – Shaya Ramayat (Botany)
- Shrili Mili (Chemistry)

Fashion Competition :-

- Miss Lakhimpur Girls College – Riti Medhi (Geography)
- 1st runners up – Mani Singh (English)
- 2nd Runners up – Piya Borah (Education)
- Miss Beautiful Cat walk – Jamini Doley (Geography)
- Miss Beautiful Smile – Nidarshini Saikia (Assamese)
- Miss Beautiful outfil – Riti Medhi (Geography)

Go As You Like :-

- 1st – Pratikshya Kalita (group) (Assamese)
- 2nd – Karishma Chutia (Zoology)
- 2nd – Riti Medhi (Geography)
- 3rd – Luma Hazarika (Botany)
- 3rd – Tiluttama Borborah(Group) (Physics)

Trishna Baruah

Girls' Common Room, LGCSU
2016-2017

সহকাৰী সাধাৰণ সম্পাদিকাৰ প্ৰতিবেদন

I, as a student of Lakhimpur Girl's college take opportunity to thank everyone for their help in allowing me to serve my college from the position of the Asstt. Gen. Secretary. With the encouragement of my teachers and the support of my college friends, I was able to successfully contest and win the college students, Union Election of the 2015-16 Session. However during the election canvassing period I was faced with more of disapproval than appreciation for the step I had taken which naturally led me to become worried and confused about my own worth and capability – My loyal friends stood by me throughout this initial turbulence and I came out of it a more confident, humble and grateful person. I learnt that when people criticize you, it is an opportunity to correct your mistakes and develop good traits. And, yes, from the core of my hearts, I want to give this credit to this college for presenting me with problems and helping me overcome them, all the while moulding me carefully into a leader and a contributor. In the process, I have learnt how to work together in a group, how to spot other people's strengths and weaknesses and how to help others to their maximum potential. I was also able to get in touch with and learn from every teacher of their college. I have studied in this college for three years, but my journey of one year as a secretary of this college has been the greatest learning experience for me. Working with a dedicated group of people has resulted in the completion of a beautiful year filled with activities. The Lakhimpur Girl's College Students Union has shared the responsibility of conducting the following activities with the teachers in-charge and the college authority in the academic session 2015-16.

- 1) Saraswati Puja
- 2) Fresher's Social
- 3) Independence Day
- 4) Teacher's Day
- 5) Shankar Deva Tithe
- 6) World Environment Day
- 7) Fateha-E-Doaz-Daham
- 8) Republic Day
- 9) College Week

The two most important group event under my jurisdiction have been successfully completed of which the results declared by the respective panels of judges are.

1) Annual Parade :-

- 1st Prize – English Department
- 2nd Prize –
  - a) Chemistry Department
  - b) Botany Department

- 3rd Prize – a) Zoology Department
b) Home Science Department

1) Cultural Procession :-

- 1st Prize – Assamese Department
b) Chemistry Department
2nd Prize – a) English Department
b) Zoology Department
3rd Prize – a) Education Department
b) Anthropology Department
Jury Special Award :-
a) Botany Department
b) Philosophy Department

Lastly, I would like to thank our Principal Dr. Surajit Bhuyan Sir and Vice-Principal Mrs. Jobeen Zarrin Akhtar Boruah Madam who have been constantly guiding us. I would like to thank our professors in-charge for their support in our every programme. I also extend my gratitude to our non-teaching staff for all their kindness and aid.

Krishtina Pegu
Asstt. General Secretary, LGCSU
2016-2017

List of the students who secured 1st Class

1. Anjuma Begum (Philosophy)	22. Munmi Dhekial Phukan (Political Science)
2. Ankita Das (Hindi)	23. Nabanisha Das (Hindi)
3. Anushka Baruah (Education)	24. Nibedita Devi (Anthropology)
4. Bandana Kumari Bora (Education)	25. Nirmali Phukan (Education)
5. Barsha Bailung (Education)	26. Pahari Dutta (Education)
6. Bedika Bhuyan (Education)	27. Pallabi Kaman (Geography)
7. Barnali Dutta (Assamese)	28. Parishmita Baruah (Education)
8. Barasha Hazarika (Hindi)	29. Parishmita Dutta (Education)
9. Deepshikha Urang (Geography)	30. Parishmita Dutta (Philosophy)
10. Himadri Duwarah (Home Science)	31. Pompi Saikia (Philosophy)
11. Himadri Phukan (Political Science)	32. Parishmita Bhuyan (Education)
12. Indraskhi Doley (English)	33. Priya Bora (Education)
13. Jaqulina Lahon (Political Science)	34. Priya Rai (Anthropology)
14. Sagupta Aziz (Hindi)	35. Priya Rajkhowa (Assamese)
15. Swapna Brahma (Geography)	36. Rimjim Sonowal (Geography)
16. Tahi Tajiba Hussain (Anthropology)	37. Rosey Begum (Geography)
17. Karishma Kalita (Education)	38. Roopjyoti Gogoi (Education)
18. Lakhimi Dutta (Education)	39. Sima Baruah (Political Science)
19. Lakhipriya Deka (Assamese)	40. Trishna Bora (Education)
20. Lipika Das (Assamese)	41. Aishwariya Sharma (Botany)
21. Mayuri Goswami (Assamese)	42. Anamika Chungkrang (Zoology)

43. Ananya Konwar (Botany)	60. Manisha Dutta (Chemistry)
44. Banani Baruah (Zoology)	61. Mazida Rahman (Botany)
45. Birikha Buragohain (Zoology)	62. Manjushri Baruah (Chemistry)
46. Bitumoni Doley (Zoology)	63. Mauchumi Pegu (Zoology)
47. Barakha Buragohain (Zoology)	64. Mrinali Saikia (Zoology)
48. Debajyoti Kutum (Botany)	65. Nirmali Bora (Zoology)
49. Dharitri Baruah (Chemistry)	66. Pinki Bora (Botany)
50. Doli Chutia (Home Science)	67. Popi Khound (Zoology)
51. Elisa Pegu (Botany)	68. Rima Konch (Physics)
52. Hemashri Baruah (Botany)	69. Sangita Rakhowa (Botany)
52. Hemashri Baruah (Math)	70. Saraswati Morang (Physics)
53. Kabita Begum (Botany)	71. Rimjim Bora (Zoology)
54. Karabi Baruah (Botany)	72. Sarita Sarma (Math)
55. Karabi Bora (Zoology)	73. Saya Basumatary (Botany)
56. Kunjalata Doley (Zoology)	74. Sikharani Dutta (Botany)
57. Kusum Payeng (Botany)	75. Sradhanjali Saikia (Math)
58. Lakhimai Pegu (Math)	76. Susmita Singh (Botany)
59. Labhita Kumari Barman (Chemistry)	77. Upasana Baruah (Physics)

List of Presidents of Governing Body (1972-2015)

1. Mr. Nitendra Nath Mukherjee, IAS (D.C. of Lakhimpur)
2. Mr. Pavir Sengupta, IAS (D.C. of Lakhimpur)
3. Mr. R. N. Muhari, IAS (D.C. of Lakhimpur)
4. Mr. A.P. Singh, IAS (D.C. of Lakhimpur)
5. Mr. H. K. Mazumdar, IAS (D.C. of Lakhimpur)
6. Mr. B. K. Baruah, IAS (D.C. of Lakhimpur)
7. Mr. K. C. Mazumdar, IAS (D. C. of Lakhimpur)
8. Mr. A. Perti, IAS (D. C. of Lakhimpur)
9. Lt. L. C. Lahon, MLA, Lakhimpur
10. Lt. Mahananda Bora, Social Worker, Lakhimpur
11. Mr. M. C. Das, A.D.C., Lakhimpur
12. Mr. J. P. Meena, IAS (D. C. of Lakhimpur)
13. Mr. Atul Chaturvedi, IAS (D. C. of Lakhimpur)
14. Mr. Guru Pd. Phatowali, IAS (D. C. of Lakhimpur)
15. Mr. Paramesh Dutta, IAS (D. C. of Lakhimpur)
16. Mr. Bijoyendra, IAS (D. C. of Lakhimpur)
17. Mr. B. M. Mazumdar, IAS (D. C. of Lakhimpur)
18. Mr. B. Gogoi, IAS (D. C. of Lakhimpur)
19. Mr. J. Lahkor, A.D.C, Lakhimpur
20. Mr. K. R. Bora, Ex-MLA, Bihpuria (Special Body)
21. Lt. Bisheswar Bora, Social Worker, Lakhimpur
22. Mr. Ghana Buragohain, Ex-MLA, Lakhimpur
23. Dr. Puspa Nath Bora, M.Sc., Ph.D, Retd. Principal, Dhemaji College
24. Dr. Budhin Boruah, M.Sc., Ph.D, Retd. Principal, North Lakhimpur College

List of Principals (1972-2016)

1. Lt. Punya Hazarika, M.A. (16.08.1972 - 22.09.1974)
2. Lt. Mohan Chandra Roy, M.A. (23.09.1974 - 30.06.1992)
3. Ms. Deepanjali Dutta, M.A., M. Phil (01.07.1992 - 10.08.1992) (I/c)
4. Dr. Mukunda Rajbonshi, M.Sc., Ph.D. (11.08.1992 - 31.10.2001)
5. Ms. Deepanjali Dutta, M.A., M. Phil (01.11.2011 - 28.01.2004) (I/c)
6. Dr. Manoranjan Pandit, M.A., Ph.D. (29.01.2004 - 31.07.2015)
7. Dr. Musfick Ara Tayab, M.A., Ph.D. (01.08.2015 - 18.09.2015) (I/c)
8. Dr. Surajit Bhuyan, M.Sc., Ph.D. (19.09.2015 to till date)

List of Vice-Principals (1972-2016)

1. Ms. Helena Begum, M.A. (16.08.1972 - 03.09.1975)
2. Ms. Deepanjali Dutta, M.A., M.Phil. (05.09.1979 - 31.10.2001)
3. Dr. Dinamoni Saikia, M.A., Ph.D. (05.07.2004 - 28.02.2006)
4. Ms. Puspa Phukan Gogoi, M.A. (02.03.2006 - 28.02.2011)
5. Mr. Horen Kumar Bora, M.A., M.Phil. (01.03.2011 - 31.01.2014)
6. Mr. Budhin Kr. Dutta, M.A. (01.02.2014 - 31.03.2015)
7. Dr. Musfick Ara Tayab, M.A., Ph.D. (01.08.2015 - 30.11.2016)
8. Jobin Jarrin Akhtar Barua (01.12.2016 - 28.02.2018)

List of Vice-Principals (H. S. Section)

1. Ms. Binu Hazarika, M.A. (14.05.2015 to till date)

List of Retired Faculties/Employees of Lakhimpur Girls' College

1. Dr. Dinamoni Saikia (History)
2. Dr. Kusumbor Bhuyan (Political Science)
3. Dr. Banti Gogoi Howborah (Economics)
4. Dr. Babul Bujarbaruah (History)
5. Dr. Amarendra Kumar Dutta (Political Science)
6. Ms. Puspa Phukan Gogoi (Education)
7. Ms. Swapna Chetia Gogoi (Assamese)
8. Lt. Purnima Bora (Philosophy)
9. Dr. Premananda Howbora (Economics)
10. Mrs. Dibyojyoti Kakoti (Economics)
11. Mr. Horen Kumar Bora (Political Science)
12. Mr. Madhab Rajkhowa (Economics)
13. Dr. Kula pd. Gogoi (History)
14. Dr. Sanchita Chaliha (Assamese)
15. Ms. Bornali Phukan (History)
16. Mr. Budhin Kr. Dutta (English)
17. Ms. Anju Ara Begum (Retd. Librarian)
18. Lt. Haren Saikia (Retd. Head Assistant)
19. Ms. Umarani Turi (Retd. Peon)
20. Mr. Jiten Bharali (Retd. Head Assistant)
21. Mr. Krishna Kalita (Retd. Peon)
22. Mr. Dharmeswar Saikia (Retd. Peon)

List of Ex-Editors
Lakhimpur Girls' College Magazine
North Lakhimpur (1982 - 2016)

1982 - 1983 :	Ms. Ranjana Konwar
1983 - 1984 :	Ms. Bharati Hazarika
1984 - 1985 :	Ms. Swapna Saikia
1985 - 1986 :	Ms. Mayashri Goswami
1986 - 1987 :	Ms. Nandita Saikia
1987 - 1988 :	Ms. Seemarani Phukan
1988 - 1989 :	Ms. Surabhi Borah
1989 - 1990 :	Ms. Miju Hazarika
1990 - 1991 :	Ms. Purabi Saikia
1991 - 1992 :	Ms. Babyjyoti Baruah
1992 - 1993 :	Ms. Shakuntala Borpatra
1993 - 1994 :	Ms. Nanu Bharali
1994 - 1995 :	Ms. Dulumoni Gogoi
1995 - 1996 :	Ms. Sanjiva Boruah
1996 - 1997 :	Ms. Smita Hazarika
1997 - 1998 :	Ms. Sikharani Gogoi
1998 - 1999 :	Ms. Pallavi Phukan
1999 - 2000 :	Ms. Banti Mahanta
2000 - 2001 :	Ms. Jamini Boruah
2001 - 2002 :	Ms. Jipulina Gogoi
2002 - 2003 :	Ms. Hemalakhi Gogoi
2003 - 2004 :	Ms. Sunpahi Morang
2004 - 2005 :	Ms. Rijum Phukan
2005 - 2006 :	Ms. Dipsikha Duari
2006 - 2007 :	Ms. Rajashree Bora
2007 - 2008 :	Ms. Sangeeta Pawe
2008 - 2009 :	Ms. Deepasri Borpatra Gohain
2009 - 2010 :	(Not published)
2010 - 2011 :	Ms. Priyanka Borgohain
2012 - 2013 :	Ms. Junmoni Neog
2013 - 2014 :	Ms. Pankhi Bharali
2014 - 2015 :	Ms. Susmita Bora
2015 - 2016 :	Ms. Papori Gogoi